

EKONOMİK RAPOR

TÜRKİYE -2025

28.02.2025
DEVLET DESTEK OFİSİ

TÜRKİYE EKONOMİSİ RAPORU 2025

İÇİNDEKİLER

1. Giriş: Türkiye Ekonomisinin Genel Çerçevesi

- Raporun Amacı ve Kapsamı
- Türkiye ekonomisinin genel görünümü
- Kullanılan veri ve yöntemler
- Türkiye'nin Ekonomik Yapısı
- Ekonomik sistemin genel özellikleri
- Türkiye'nin ekonomik modelinin tarihsel gelişimi

2. Türkiye'nin Makroekonomik Göstergeleri

- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve Büyüme Oranları
- GSYİH sektör bazında katkılar
- GSYİH'nin ülke ekonomisindeki yeri (dünya sıralamasındaki pozisyon)
- Enflasyon: TÜFE ve ÜFE analizleri ve Faiz Oranları
- Son yıllarda yaşanan enflasyon dalgalanmaları, faiz oranı politikaları ve Merkez Bankası'nın tutumu
- Sektörel Dağılım: Tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri
- Enflasyonun sektörel ve sosyoekonomik etkileri
- İşsizlik ve İstihdam Durumu
- İşsizlik oranı, genç işsizlik, kadın istihdamı
- Sektörlere göre istihdam dağılımı
- Döviz Kuru ve Türk Lirası
- Türk Lirası'nın değeri, döviz kuru hareketleri, döviz rezervleri ve dış borç
- Döviz kuru dalgalanmalarının ekonomik etkileri
- İç ve Dış Borç Durumu
- Dış Ticaret Dengesi: İhracat, ithalat, cari açık
- Kamu borcu, dış borç ve borç/GSYİH oranı.
- Borç yönetimi, borç ödemeleri ve sürdürülebilirlik.

3. FİNANSAL PİYASALAR

- Borsa İstanbul (BIST) Performansı
- Merkez Bankası Politikaları ve Faiz Oranları
- Bankacılık Sektörü ve Krediler

4. Türkiye'nin Ekonomik Büyüme Dinamikleri

- Büyüme Sektörleri
- Sanayi, hizmetler ve tarım sektörlerinin büyüme oranları ve katkıları.
- İmalat sanayiindeki gelişmeler, teknolojik ilerlemeler ve Ar-Ge
- Hizmet sektörünün büyüme potansiyeli (turizm, finans, bilişim, sağlık vb.).
- Büyüme İvmesi ve Gelecek Beklentileri
- Türkiye'nin büyüme projeksiyonları (kısa, orta, uzun vadeli).
- Küresel ekonomik etkiler ve Türkiye'nin büyüme stratejisi.

5. Türkiye'nin Sektörel Analizi

- Tarım Sektörü
- Türkiye'nin tarım ürünleri üretimi ve dış ticaret durumu
- Tarımda yaşanan zorluklar: iklim değişikliği, su kaynakları, girdi maliyetleri
- Tarıma dayalı sanayi ve gıda sektöründeki gelişmeler
- Sanayi ve İmalat Sektörü
- Otomotiv, tekstil, elektronik, inşaat ve diğer önemli sanayi alanlarındaki gelişmeler.
- Sanayide dijitalleşme ve sanayi 4.0 uygulamaları
- Hizmet Sektörü
- Turizm, finans, eğitim, sağlık, teknoloji ve diğer hizmet sektörlerinin büyüklüğü ve potansiyeli
- Türkiye'nin dijitalleşme, e-ticaret ve fintech alanındaki durumu
- İnşaat ve Altyapı
- İnşaat sektörünün büyüklüğü, büyük projeler, konut piyasası
- Altyapı yatırımları, ulaşım, enerji, dijital altyapı
- İnşaat ve Gayrimenkul: Konut piyasası, TOKİ projeleri
- Enerji Sektörü: Yenilenebilir enerji ve fosil yakıtlar

6. Dış Ticaret ve Küresel Ekonomik Bağlantılar

- İhracat ve İthalat Verileri
- Türkiye'nin dış ticaret hacmi, en büyük ticaret ortakları.
- Başlıca ihraç ürünleri ve ithalat kalemleri
- Ticaret dengesi ve dış ticaret açığı
- Yatırım Akışları ve Yabancı Sermaye
- Yabancı doğrudan yatırımlar (FDI), stratejik sektörlerdeki yatırımlar.
- Türkiye'nin küresel ekonomik ağdaki yeri
- Dış Ticaret Politikaları
- Türkiye'nin gümrük politikaları, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA), bölgesel ticaret anlaşmaları.
- Gümrük Birliği ve AB ile ticaret ilişkileri
- İhracat Teşvikleri ve Dış Ticaret Politikaları

7. SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

- Gelir Dağılımı ve Yoksulluk
- Eğitim ve İnsan Sermayesi
- Sağlık Harcamaları ve Erişilebilirlik
- Demografik Yapı ve Nüfus Dinamikleri

8. TEKNOLOJİ VE YENİ EKONOMİ

- Dijitalleşme ve Start-up Ekosistemi
- Yapay Zeka, Otomasyon ve İstihdama Etkisi
- E-Ticaret ve Finansal Teknolojiler (FinTech)

9. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ÇEVRESEL EKONOMİ

- Yeşil Ekonomi ve Karbon Emisyonları
- Su ve Tarım Politikaları
- Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi

10. Türkiye'nin Mali Durumu ve Kamu Maliyesi

- Bütçe Açığı ve Kamu Borcu
- Kamu harcamaları, bütçe açığı ve borç yönetimi
- Vergi gelirleri ve kamu harcamalarındaki değişiklikler
- Vergi Sistemi ve Kamu Gelirleri
- Vergi reformu, vergi toplama ve vergi oranları
- Kamu gelirlerinin artırılması için yapılan politikalar
- Kamu Harcamaları ve Sosyal Güvenlik Sistemi
- Sosyal yardımlar, eğitim, sağlık ve altyapı harcamaları
- Sosyal güvenlik açığı ve emeklilik sistemi

11. Türkiye'nin İnsan Kaynakları ve İş Gücü Piyasası

- Demografik Yapı ve Nüfus Dinamikleri
- Türkiye'nin nüfus yapısı, yaşlanma ve göç dinamikleri
- Genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonu
- Eğitim Sistemi ve İş Gücü Kalitesi
- Eğitimdeki gelişmeler, mesleki eğitim, üniversite-sanayi işbirlikleri
- İş gücü verimliliği, istihdamın kalitesi ve beceri uyumsuzluğu
- Kadın ve Genç İşgücü
- Kadın istihdamı, kadın girişimciliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları.
- Genç işsizlik oranları, eğitilmiş gençlerin iş gücüne katılımı

12. Enflasyon ve Para Politikaları

- Enflasyon Durumu ve Sebepleri
- Talep ve maliyet enflasyonu, döviz kuru etkisi, gıda fiyatları
- Enflasyonun ekonomik ve toplumsal etkileri
- Merkez Bankası Politikaları
- TCMB'nin faiz oranları, para arzı, döviz rezervleri
- Para politikası ve enflasyonla mücadele stratejileri

13. Türkiye'nin Enerji Politikaları ve Sürdürülebilirlik

- Enerji Üretimi ve Tüketimi
- Türkiye'nin enerji ithalatı, yerli enerji kaynakları (doğalgaz, yenilenebilir enerji vb.).
- Enerji çeşitliliği ve enerji güvenliği politikaları.
- Yenilenebilir Enerji
- Güneş, rüzgar, hidroelektrik ve diğer yenilenebilir enerji kaynakları.
- Yeşil enerji yatırımları ve sürdürülebilir kalkınma.
- Çevre Politikaları ve İklim Değişikliği
- Türkiye'nin çevre koruma politikaları, karbon emisyonları ve yeşil dönüşüm.

14. Türkiye'nin Ekonomik Riskleri ve Zorlukları

- Dış Borç ve Döviz Krizleri
- Türkiye'nin döviz cinsinden borç yükü, ödemeler dengesi sorunları.
- Küresel ekonomik şoklar, jeopolitik riskler ve içsel ekonomik dengesizlikler.
- Politik ve Sosyal Riskler
- İç siyasi istikrarın ekonomik büyümeye etkisi
- Sosyal eşitsizlikler, işsizlik ve genç nüfusun ekonomiye entegrasyonu

15. KÜRESEL EKONOMİ VE TÜRKİYE

- Türkiye'nin Küresel Ekonomideki Yeri
- Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerle Karşılaştırma
- Dış Politikaların Ekonomiye Etkisi

16. GELECEK SENARYOLARI VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

- Büyüme ve Kalkınma Stratejileri
- Finansal ve Parasal Politikalar
- Eğitim, Ar-Ge ve Yenilikçi Ekonomi Politikaları
- Dış Ticaret ve Yatırım Stratejileri

17. Geleceğe Yönelik Öngörüler ve Stratejiler

- Ekonomik Dönüşüm ve Dijitalleşme
- Dijital ekonomi, teknoloji inovasyonları, e-ticaret ve fintech sektörü.
- Türkiye'nin dijital dönüşüm ve sanayi 4.0 politikaları
- Büyüme Stratejileri ve Yatırım Alanları
- Yenilikçi sektörler, yeşil enerji, teknoloji, sağlık, tarım ve otomotiv gibi alanlarda büyüme potansiyeli
- Ekonomik reformlar, yapısal dönüşüm ve uzun vadeli kalkınma stratejileri

18. Sonuç ve Değerlendirme

- Türkiye Ekonomisinin Genel Durumu
- Makroekonomik ve sektörel analizler ışığında Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleri
- Politika Önerileri
- Türkiye'nin ekonomik sürdürülebilirliğini artıracak politikalar, reformlar ve stratejiler
- Gelecek Perspektifi
- Türkiye ekonomisinin orta ve uzun vadede nasıl şekillenebileceği

1. Giriş: Türkiye Ekonomisinin Genel Çerçevesi

• Raporun Amacı ve Kapsamı

Türkiye ekonomisi, dinamik yapısı ve stratejik konumuyla küresel ekonomik sistemin önemli aktörlerinden biridir. Bu rapor, Türkiye ekonomisinin mevcut durumunu, sektörel analizlerini, sosyal ve çevresel göstergelerini inceleyerek geleceğe yönelik politika önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Makroekonomik göstergeler, sektörler, dış ticaret, iş gücü piyasası, kamu maliyesi gibi konuları kapsamaktadır. Türkiye ekonomisinin daha iyi anlaşılması ve ekonominin daha iyiye gitmesi amaçlanmıştır.

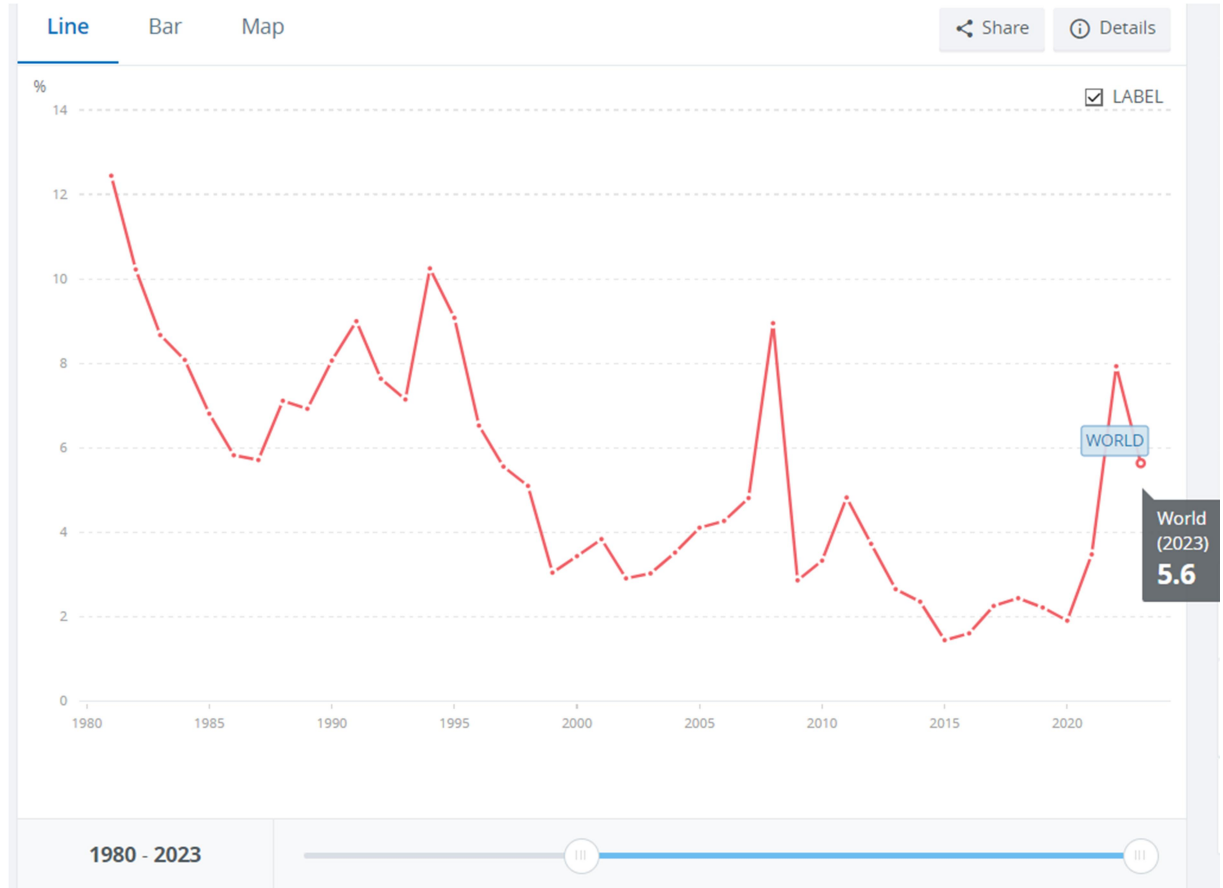
• Türkiye ekonomisinin genel görünümü

Türkiye ekonomisi, son yıllarda uygulanan ekonomi politikaları ve küresel gelişmelerin etkisiyle karmaşık bir görünüm sergilemektedir. 2024 yılında, uygulanan ekonomi politikaları ve ithalattaki ivme kaybının etkisiyle cari açık sorun olmaktan çıkmış ve Haziran ayından itibaren Türkiye ekonomisi cari fazla vermeye başlamıştır. Bu gelişmelerle birlikte, risk primi 248,09 puana kadar gerilemiş ve Türk Lirası varlıklara yabancı ilgisi artmıştır.

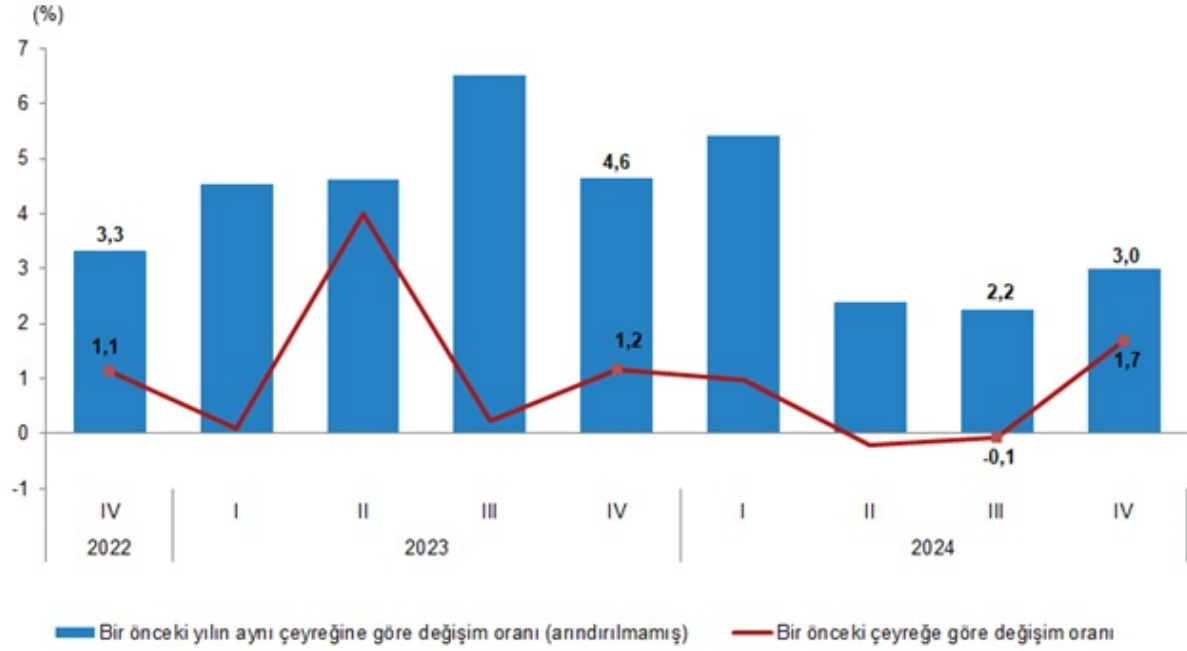
Kredi risk primi ya da Kredi temerrüt takası-swap'ı (İngilizce: Credit Default Swap - CDS) alınan bir kredinin geri ödenmeme riskini tespit etmek ve bu riske karşı kredinin sigortalanması için kullanılan değerdir.

Ancak, enflasyonda düşüş beklenenden yavaş gerçekleşmektedir. Küresel enflasyon 2024 yılını %5,9 seviyesinde tamamlamaması öngörülmektedir.

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2023&start=1980>

Büyüme açısından, Türkiye ekonomisi 2024'ün ikinci çeyreğinde %2,4 büyüme kaydetmiş, ancak bu oran bir önceki çeyrekteki %5,3'lik büyümenin altında kalmıştır. Bu yavaşlamada uygulanan sıkı para politikaları etkili olmuştur. Üçüncü çeyrekte ise %2,1 büyüme kaydetmiştir. 2024 yılı genelinde ise ekonominin **%3,35** oranında büyümesi öngörülmektedir.

GSYH büyüme hızları, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2024

Önümüzdeki dönemde, Türkiye ekonomisinin büyüme hızının %1,5-2 seviyelerine gerilemesi ve yurt içi özel tüketimin zayıflaması beklenmektedir. Buna karşın, yatırımların 2024'e kıyasla toparlanması öngörülmektedir.

$$\text{GSYİH} = \text{Tüketim} + \text{Yatırım} + \text{Devlet harcamaları} + (\text{İhracat} - \text{İthalat})$$

Genel olarak, Türkiye ekonomisi cari dengede iyileşme ve yabancı yatırımcı ilgisinde artış gibi olumlu gelişmeler yaşasa da, enflasyon ve büyüme hızındaki yavaşlama gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Bu nedenle, ekonomi politikalarının dikkatli bir şekilde yönetilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar:

1-CDS Primi: <https://tr.investing.com/rates-bonds/turkey-cds-5-year-usd>

2-Türkiye GSYİH: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dönemsel-Gayrisafi-Yurt-İçi-Hasıla-IV.-Çeyrek:-Ekim-Aralık,-2024-54163&dil=1>

- Kullanılan veri ve yöntemler**

Analizde, TÜİK, Merkez Bankası, Dünya Bankası ve IMF gibi kurumlardan alınan güncel veriler kullanılacaktır.

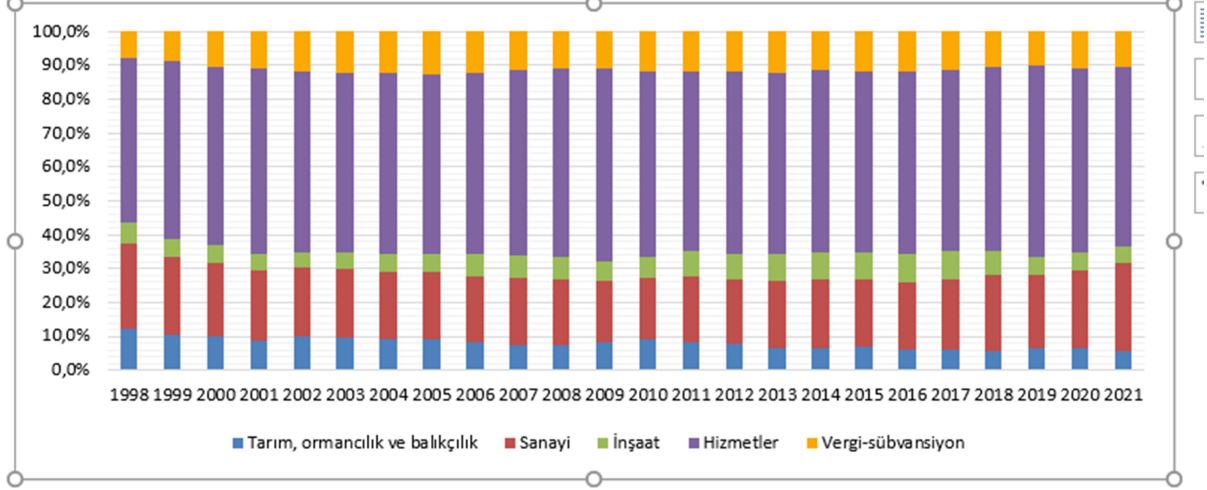
- Türkiye'nin Ekonomik Yapısı**

Türkiye, karma ekonomi yapısına sahip olup sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerine dayalı bir ekonomik sisteme sahiptir. Coğrafi konumu, genç nüfusu ve üretim kapasitesi nedeniyle bölgesel bir güç olma potansiyeli taşımaktadır. Ancak ekonomik büyüme, enflasyon, dış ticaret dengesi ve yatırım ortamı gibi dinamikler zaman içinde değişkenlik göstermektedir.

1. Ekonomik Sektörlerin Dağılımı

Türkiye ekonomisi üç ana sektörden oluşmaktadır:

Sektör	GSYH İçindeki Payı (% - 2023 verileri)	Çalışan Nüfus İçindeki Payı (% - 2023)
Tarım	%6-7	%15-20
Sanayi	%30-32	%25-30
Hizmetler	%55-60	%50-55

a) Tarım Sektörü

- Türkiye, tarımsal üretimde Avrupa'nın önde gelen ülkelerinden biridir.
- Buğday, mısır, pamuk, fındık, üzüm, zeytin ve turuncgiller önemli tarımsal ürünlerdir.
- Hayvancılık ve gıda sanayisi, tarım sektörünün önemli bileşenlerindendir.
- Tarımın ekonomideki payı yıllar içinde azalmakta, ancak istihdam açısından hâlâ önemli bir sektördür.

b) Sanayi ve İmalat Sektörü

- Türkiye, otomotiv, beyaz eşya, tekstil, kimya, makine ve çelik üretimi gibi alanlarda güçlüdür.
- Organize Sanayi Bölgeleri (OSB'ler) ve teknoloji geliştirme bölgeleri sanayi üretimini desteklemektedir.
- Savunma sanayii son yıllarda önemli bir büyüme göstermektedir.
- Türkiye, Avrupa'nın en büyük çelik üreticilerinden biridir.
- İnşaat sektörü, hem yurt içi hem de yurt dışı projeler açısından ekonominin lokomotiflerinden biridir.

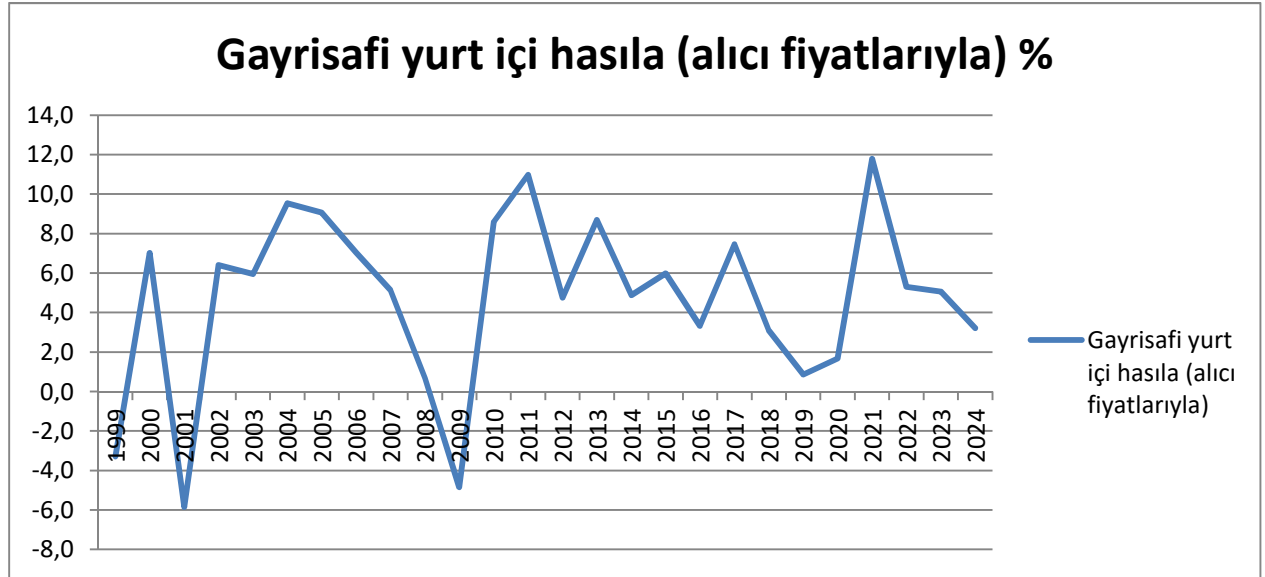
c) Hizmetler Sektörü

- Türkiye ekonomisinin en büyük payını oluşturan sektördür.
- Turizm, finans, lojistik, perakende ve bilişim hizmetleri öne çıkmaktadır.
- İstanbul, Türkiye'nin finans merkezi olarak önemli bir konumdadır.
- Turizm, ekonomiye döviz girdisi sağlayan kritik bir sektördür. 2023'te Türkiye, 50 milyondan fazla turist ağırlamıştır.

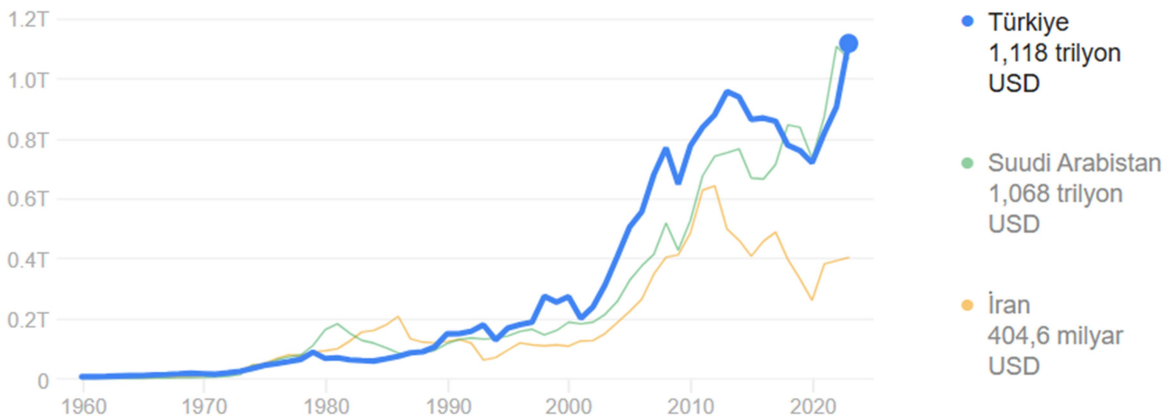
2. Türkiye Ekonomisinin Temel Bileşenleri

a) Büyüme ve GSYH

- Türkiye'nin GSYH'si 2023 yılında yaklaşık 1,1 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır.
- Ekonomik büyüme son yıllarda dalgalı bir seyir izlemektedir:
- 2019: %0,9
- 2020 (Pandemi): %1,7
- 2021: %11,8
- 2022: %5,3
- 2023: %5,1
- 2024: %3,2
- 2025: %2,6 (IMF, tahmini)
- 2026: %3,2 (IMF, tahmini)

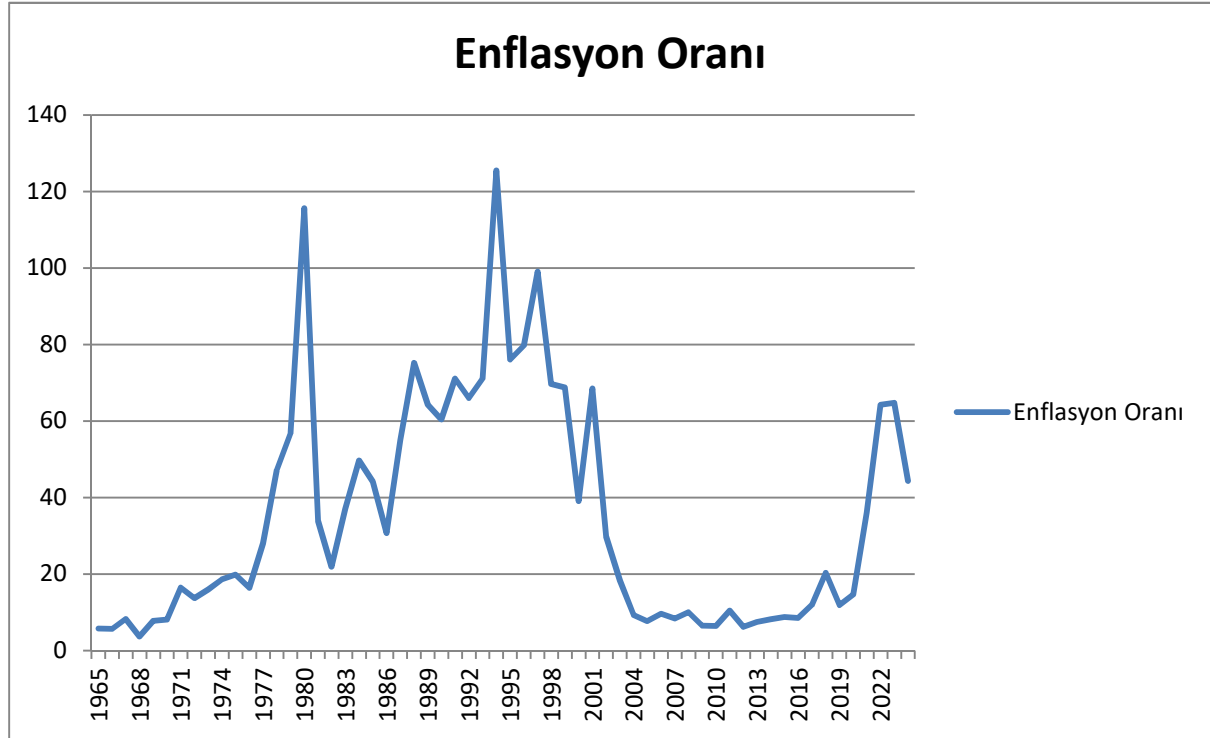
1,118 trilyon USD (2023)

Kaynak: Dünya Bankası

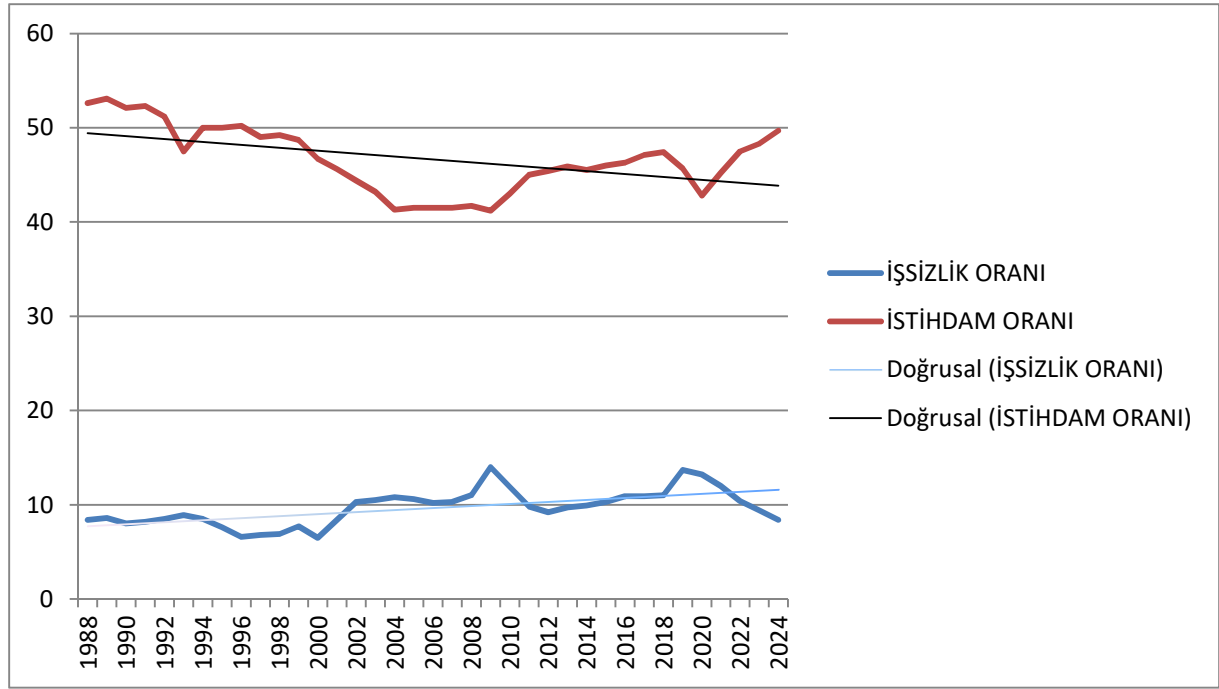
b) Enflasyon ve Para Politikası

- Türkiye’de enflasyon oranı 2023’te %50’nin üzerinde seyretmiştir.
- Merkez Bankası, faiz politikalarıyla enflasyonu kontrol etmeye çalışmaktadır.
- TL’nin değer kaybı ve yüksek döviz kuru, enflasyonu artıran önemli etmenlerdendir.

c) İşsizlik ve İstihdam

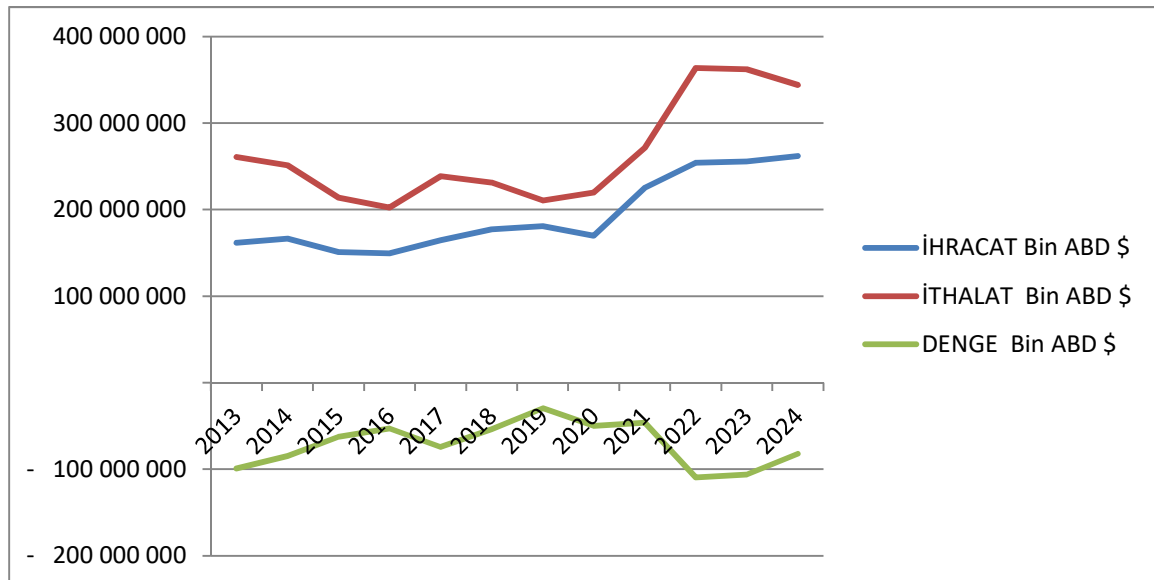
- 2024 itibarıyla işsizlik oranı %8,4 seviyelerindedir.
- Genç işsizlik oranı ise daha yüksektir (%16,3).
- Kadın istihdamı ve nitelikli iş gücü göçü (beyin göçü) Türkiye ekonomisi için önemli konular arasındadır.

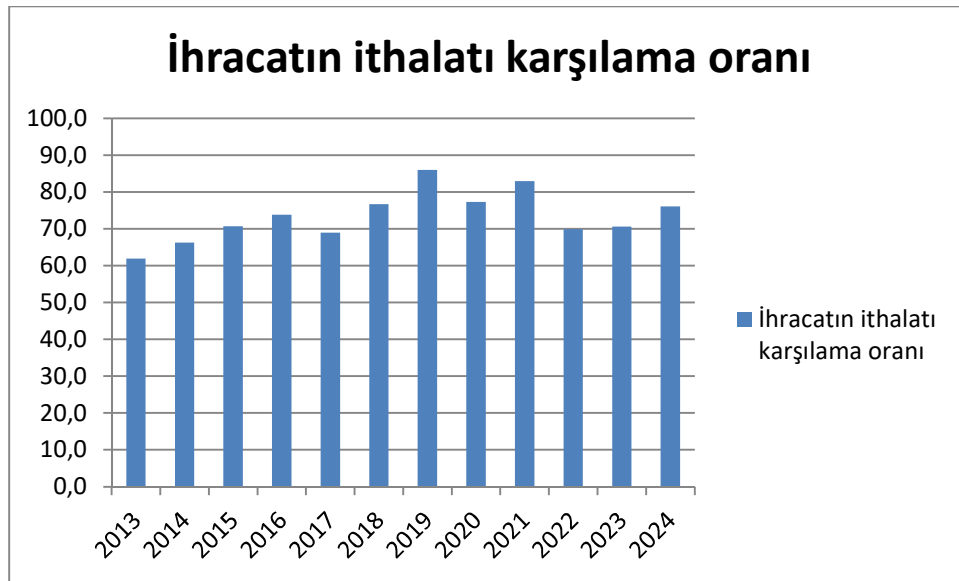
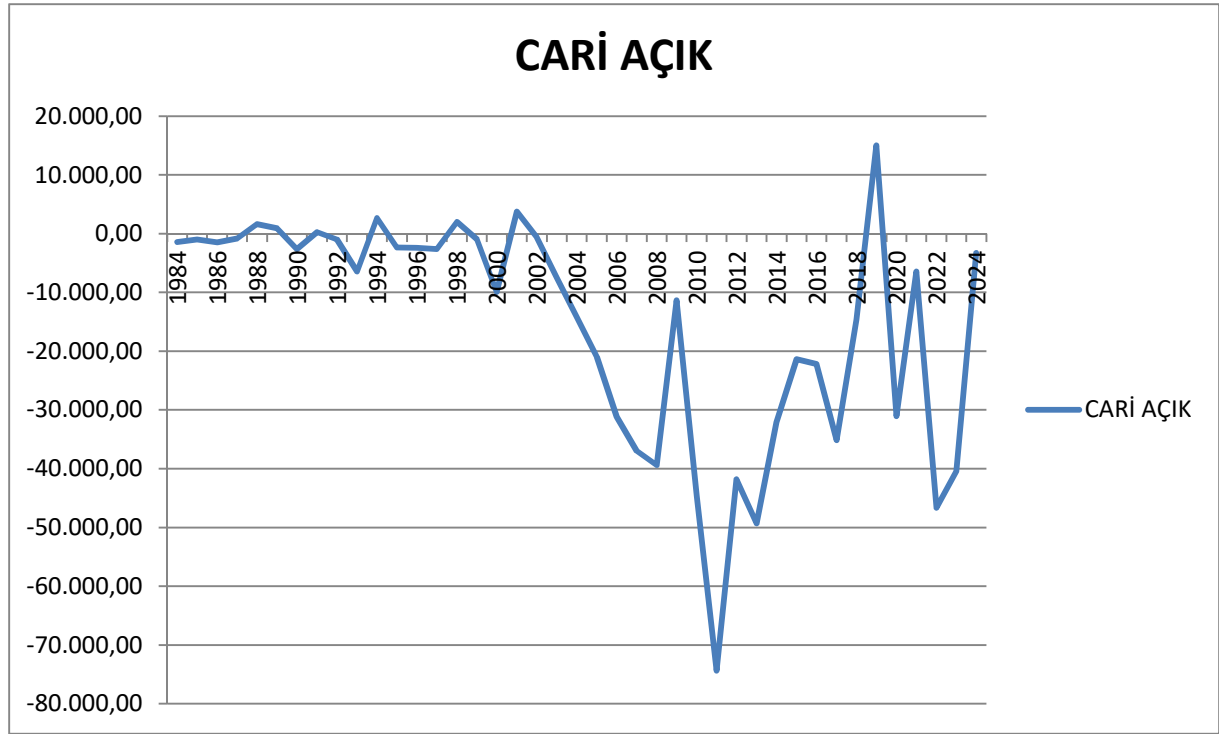
d) Dış Ticaret ve Cari Denge

- İhracat (2024): 261,8 milyar dolar
- İthalat (2024): 344 milyar dolar
- Cari açık, Türkiye ekonomisinin en büyük yapısal sorunlarından biridir.
- Ana ihracat kalemleri: Otomotiv, makine, tekstil, beyaz eşya, kimya, savunma sanayii
- Ana ithalat kalemleri: Enerji, ham madde, yüksek teknoloji ürünleri

İhracat, ithalat ve denge

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>

3. Türkiye Ekonomisinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Genç ve dinamik nüfus	Yüksek enflasyon ve döviz kuru dalgalanmaları
Stratejik coğrafi konum	Yüksek dış borç ve cari açık
Çeşitli sanayi sektörleri ve güçlü üretim altyapısı	Enerji bağımlılığı (doğalgaz, petrol ithalatı)
Turizm ve hizmet sektöründeki güçlü yapı	Nitelikli iş gücünün yurtdışına göçü (beyin göçü)
İhracatta artış eğilimi	Finansal piyasaların kırılganlığı

4. Gelecek Perspektifi ve Ekonomik Reformlar

Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir büyüme ve istikrar sağlaması için bazı temel reformlara ihtiyaç duyulmaktadır:

- ✓ Makroekonomik istikrar: Enflasyonun kontrol altına alınması ve para politikalarının şeffaflaştırılması
- ✓ Yatırım ortamının iyileştirilmesi: Hukuki altyapının güçlendirilmesi ve yabancı yatırımcı çekme stratejileri
- ✓ Dış ticaret açığının azaltılması: Yüksek katma değerli üretime yönelme ve enerji bağımsızlığının artırılması
- ✓ İş gücü ve eğitim reformları: Nitelikli iş gücünün artırılması ve beyin göçünün önlenmesi
- ✓ Dijital dönüşüm ve teknoloji yatırımları: Yazılım, yapay zeka ve savunma sanayii gibi alanlara destek sağlanması

Sonuç

Türkiye ekonomisi, sanayi, hizmetler ve tarım sektörleri üzerine kurulu karma ekonomik yapıya sahiptir. Dış ticaret açığı, yüksek enflasyon ve döviz kuru dalgalanmaları, ekonomik kırılganlık yaratan başlıca faktörlerdir. Ancak genç nüfus, stratejik konum, sanayi üretimi ve turizm potansiyeli, Türkiye'nin rekabet avantajlarını oluşturmaktadır.

Önümüzdeki dönemde ekonomik reformlar, enflasyonla mücadele ve yatırım ortamının iyileştirilmesi, Türkiye'nin sürdürülebilir büyümesi açısından kritik öneme sahiptir.

• Ekonomik sistemin genel özellikleri

Türkiye, karma ekonomik sistem ile yönetilen bir ülkedir. Bu sistemde, serbest piyasa ekonomisinin temel prensipleri benimsenirken, devlet de ekonomiye belirli alanlarda müdahalede bulunur. Türkiye'nin ekonomik sisteminin temel özellikleri şunlardır:

1. Karma Ekonomi Modeli

Türkiye, kapitalist serbest piyasa ekonomisi ile devlet müdahalesini bir arada bulunduran karma ekonomi modelini benimsemiştir.

Karma ekonomi modeli şu özellikleri taşır:

- Özel sektör ağırlıklıdır, ancak stratejik sektörlerde devletin düzenleyici rolü vardır.
- Devlet, altyapı, enerji, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi alanlarda doğrudan yatırımlar yapar.
- Özelleştirme politikaları ile devletin ekonomideki payı zamanla azalmıştır.
- Serbest piyasa ilkelerine dayalıdır, ancak kriz zamanlarında devlet müdahale edebilir.

Örnek:

- 1980 sonrası ekonomik reformlarla Türkiye, serbest piyasa ekonomisine daha fazla

yönelmiştir.

- 2000'li yıllarda özelleştirmeler hız kazanmış ve birçok kamu kuruluşu özel sektöre devredilmiştir (örneğin Türk Telekom, Tekel, elektrik dağıtım şirketleri).
- Merkez Bankası, fiyat istikrarını sağlamak için para politikalarını yönetir.

2. Serbest Piyasa Ekonomisinin Etkisi

Türkiye ekonomisi büyük ölçüde serbest piyasa prensiplerine dayalıdır.

Serbest piyasa ekonomisinin Türkiye'deki temel unsurları:

- ✓ Arz ve talep dengesi fiyatları belirler.
- ✓ Özel mülkiyet ve girişim özgürlüğü esastır.
- ✓ Rekabetçi piyasa koşulları geçerlidir (ancak bazı sektörlerde tekelleşme riskleri bulunmaktadır).
- ✓ Yabancı yatırımlar teşvik edilir ve sermaye hareketleri serbesttir.

Örnek:

- Türkiye'de girişimcilik kültürü gelişmiştir ve birçok yerli firma uluslararası pazarlara açılmaktadır.
- Borsa İstanbul, finans piyasalarının gelişmesine katkıda bulunur.

3. Devletin Ekonomideki Rolü

Türkiye'de devlet, düzenleyici, denetleyici ve gerektiğinde müdahaleci bir rol oynar.

Devletin ekonomideki temel görevleri:

- Makroekonomik istikrarı sağlamak: Enflasyonu kontrol etmek, para politikasını yürütmek.
- Altyapı yatırımları yapmak: Karayolları, köprüler, havaalanları gibi büyük projeleri finanse etmek.
- Stratejik sektörleri desteklemek: Enerji, savunma sanayii, tarım gibi alanlarda destek sağlamak.
- Sosyal politikalar yürütmek: Asgari ücret belirleme, sosyal güvenlik sistemini yönetme.

Örnek:

- Merkez Bankası, para politikalarını yöneterek enflasyonu ve döviz kuru dalgalanmalarını kontrol etmeye çalışır.
- Devlet teşvikleriyle tarım, sanayi ve teknoloji sektörlerinde yatırımlar desteklenir.
- TÜBİTAK ve KOSGEB, Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini teşvik eder.

4. Dışa Açık Ekonomi ve Küresel Entegrasyon

Türkiye, dış ticarete açık bir ekonomiye sahiptir ve küresel ekonomi ile entegredir.

- ✓ Serbest ticaret anlaşmaları (STA) ile birçok ülkeyle ticaret yapılmaktadır.
- ✓ Gümrük Birliği (1996'dan beri) ile Türkiye, AB ile serbest ticaret yapmaktadır.
- ✓ Yabancı yatırımcılar için liberal bir ekonomik ortam sağlanmıştır.
- ✓ İhracata dayalı büyüme modeli benimsenmiştir.

Örnek:

- Türkiye'nin ihracatında otomotiv, tekstil, makine ve savunma sanayii öne çıkmaktadır.
- Turizm sektörü, Türkiye'ye önemli döviz girdisi sağlamaktadır.

5. Sosyal Devlet Anlayışı ve Refah Politikaları

Türkiye'de devlet, sosyal devlet anlayışını benimsemiştir.

- ✓ Sosyal güvenlik sistemi ile emeklilik, sağlık hizmetleri ve işsizlik sigortası sağlanır.
- ✓ Asgari ücret belirlenerek düşük gelirli vatandaşların yaşam standardı korunur.
- ✓ Eğitim ve sağlık hizmetleri büyük ölçüde devlet tarafından sağlanır.
- ✓ İşsizlik yardımları ve çeşitli sosyal destek programları uygulanır.

Örnek:

- SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), emeklilik ve sağlık sigortalarını yönetir.
- TOKİ (Toplu Konut İdaresi), dar gelirli vatandaşlar için konut projeleri üretmektedir

6. Türkiye Ekonomisinin Yapısal Sorunları

Türkiye'nin karma ekonomik sistemi, bazı avantajlar sunsa da yapısal bazı sorunları da beraberinde getirir

Sorun	Açıklama
Yüksek enflasyon	2023'te enflasyon %50'nin üzerinde seyretmiştir.
Cari açık	Türkiye'nin ithalatı ihracatından fazladır, bu da döviz ihtiyacını artırır.
Döviz kuru dalgalanmaları	TL'nin değer kaybı, enflasyonu ve ithalat maliyetlerini artırmaktadır.
Özel sektör borçluluğu	Şirketlerin döviz cinsinden borçları yüksek seviyededir
Teknoloji üretiminde yetersizlik	Türkiye, yüksek teknoloji ürünlerinde dışa bağımlıdır.
Beyin göçü	Nitelikli iş gücünün yurtdışına göçü devam etmektedir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Türkiye, karma ekonomi modeline sahip bir ülkedir. Serbest piyasa ekonomisinin dinamikleri etkin şekilde işlerken, devlet de düzenleyici, denetleyici ve sosyal devlet işlevleriyle

ekonomiye yön vermektedir. Türkiye'nin büyüme potansiyeli yüksek olsa da enflasyon, cari açık, döviz kuru dalgalanmaları ve yapısal reform ihtiyacı gibi sorunlar ekonominin kırılgan noktalarıdır.

- ✓ Serbest piyasa ekonomisinin etkin olduğu alanlar: Özel sektör, dış ticaret, finans piyasaları.
- ✓ Devletin müdahale ettiği alanlar: Eğitim, sağlık, altyapı yatırımları, stratejik sektörler.
- ✓ Gelecekteki öncelikler: Enflasyonla mücadele, üretim ve ihracatta teknoloji yoğun sektörlere geçiş, yatırım ortamının iyileştirilmesi.

Bu sistemin güçlü ve zayıf yönlerini dengeleyen reformlar, Türkiye'nin ekonomik istikrarını ve büyümesini sürdürülebilir hale getirebilir.

• Türkiye'nin ekonomik modelinin tarihsel gelişimi

Türkiye'nin ekonomik modeli, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişten günümüze kadar farklı ekonomik sistemler ve politikalar ile şekillenmiştir. Bu süreçte devletçi model, karma ekonomi, serbest piyasa reformları ve ihracata dayalı büyüme gibi farklı yaklaşımlar uygulanmıştır.

1. Osmanlı Dönemi Ekonomik Modeli (1299-1922)

- ✓ Tarım ve lonca sistemi ağırlıklı ekonomi
- ✓ Kapitülasyonlar nedeniyle dış ticarette bağımlılık
- ✓ Sanayileşmenin yeterince gelişmemesi

Osmanlı ekonomisi, uzun yıllar tarım ve küçük esnafa dayalı bir yapıya sahipti. Devlet, mülkiyetin büyük kısmına sahipti ve tımar sistemi üzerinden vergi topluyordu. Lonca teşkilatı, üretim ve ticaretin düzenlenmesini sağlıyordu. Ancak 19. yüzyıldan itibaren sanayileşme sürecine ayak uyduramaması, dış borçlanma ve kapitülasyonlar nedeniyle Osmanlı ekonomisi giderek dışa bağımlı hale geldi.

2. Erken Cumhuriyet Dönemi: Devletçilik (1923-1950)

- ✓ Devletçi ekonomi modeli uygulandı
- ✓ Sanayileşme ve altyapı yatırımları hız kazandı
- ✓ Karma ekonomi anlayışı ortaya çıktı

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye, Osmanlı'dan devraldığı tarıma dayalı ve sanayileşmemiş bir ekonomik yapı ile yola çıktı. 1929 Dünya Ekonomik Krizi, özel sektörün yeterince gelişmemiş olması nedeniyle devletin ekonomiye daha fazla müdahale etmesine neden oldu.

Önemli gelişmeler:

- 1923'te İzmir İktisat Kongresi ile liberal ekonomi modeli benimsenmek istendi ancak kriz nedeniyle devletçilik ağır bastı.
- 1930'da Merkez Bankası kuruldu.
- 1933 ve 1937'de Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları uygulandı.
- Türkiye Şeker Fabrikaları, Sümerbank, Etibank ve SEKA gibi devlet fabrikaları kuruldu.
- Demiryolu ağı genişletildi, altyapı projeleri hız kazandı.

Bu dönemde devlet, ekonomik kalkınmanın temel aktörü haline geldi. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası, özel sektörün gelişmesi ve serbest piyasa ekonomisine geçiş eğilimleri başladı.

3. Liberal Ekonomiye Geçiş ve Planlı Kalkınma (1950-1980)

1950 sonrası serbest piyasa ekonomisine geçiş

Sanayileşme ve ithal ikameci model

1970'lerde ekonomik kriz ve dış borç sorunu

1950'de Demokrat Parti (DP) dönemiyle birlikte özel sektör teşvik edildi, serbest piyasa ekonomisine geçiş hızlandı. Marshall Planı yardımları ile Türkiye ekonomisi tarımdan sanayiye geçiş sürecine girdi.

Önemli gelişmeler:

- 1950-60 arasında özel sektör desteklendi, ancak dış ticaret açıkları büyüdü.
- 1960 darbesi sonrası, karma ekonomi modeli devam etti.
- 1963-1980 arasında Beş Yıllık Kalkınma Planları uygulandı.
- Sanayileşme için ithal ikameci model (yerli üretimi artırıp ithalatı azaltma stratejisi) benimsendi.
- KİT'ler (Kamu İktisadi Teşebbüsleri) sanayileşmenin merkezinde yer aldı.
- 1970'lerde yaşanan petrol krizleri, enflasyon ve döviz sıkıntıları nedeniyle ekonomik krizler yaşandı.

Bu dönemde, sanayileşme hızlandı ancak ithal ikameci modelin sürdürülebilir olmaması nedeniyle yeni bir ekonomik modele geçiş ihtiyacı doğdu.

4. Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş ve İhracata Dayalı Büyüme (1980-2001)

1980 sonrası serbest piyasa reformları uygulandı

Özelleştirme ve dışa açılma politikaları başladı

İhracata dayalı büyüme modeli benimsendi

1980'de Turgut Özal'ın liderliğinde köklü ekonomik reformlar başlatıldı. 24 Ocak Kararları ile Türkiye, ithal ikameci modelden ihracata dayalı büyüme modeline geçti.

Önemli gelişmeler:

- Döviz kurları serbest bırakıldı.
- Özelleştirme politikaları başladı, KİT'lerin sayısı azaldı.
- İthalat serbestleştirildi, gümrük duvarları azaltıldı.
- İhracat teşvik edildi, özel sektör desteklendi.
- 1989'da sermaye hareketleri serbest bırakıldı.

Bu dönemde Türkiye ekonomisi büyüye de, 1994 ve 2001 ekonomik krizleri, finansal istikrarsızlık nedeniyle ciddi ekonomik kayıplara yol açtı.

5. 2001 Krizi Sonrası Yapısal Reformlar (2002-2018)

- ✓ 2001 krizi sonrası IMF destekli reformlar uygulandı
- ✓ Bankacılık ve finans sektöründe düzenlemeler yapıldı
- ✓ Büyüme ve yabancı yatırım artışı sağlandı

2001 krizi sonrası Kemal Derviş'in liderliğinde ekonomik reformlar yapıldı:

Önemli gelişmeler:

- Merkez Bankası bağımsız hale getirildi.
- Bankacılık sektörü güçlendirildi.
- Bütçe disiplini sağlandı, kamu borçları azaltıldı.
- 2005'te Türk Lirası'ndan altı sıfır atıldı.
- Yabancı yatırımlar arttı, sanayi ve ihracat gelişti.

2002-2013 arasında yüksek büyüme oranları yakalandı, ancak 2013 sonrası küresel gelişmeler ve iç ekonomik sıkıntılar nedeniyle yavaşlama başladı.

6. 2018 Sonrası Yeni Ekonomik Model ve Günümüz (2018-2024)

- ✓ Kur krizleri ve yüksek enflasyon dönemi
- ✓ Faiz politikaları ve ekonomi yönetiminde değişimler
- ✓ Sanayileşme ve yerli üretim hamleleri

Önemli gelişmeler:

- 2018'den itibaren TL'de değer kaybı hızlandı.
- Enflasyon yükseldi ve faiz politikaları tartışma konusu oldu.
- Sanayide yerleşme politikaları devreye sokuldu (savunma sanayii, enerji yatırımları).
- Ekonomi yönetiminde sık sık değişiklikler yaşandı.

Günümüzde Türkiye ekonomisi yüksek enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları, cari açık ve finansal istikrarsızlık ile mücadele etmektedir. Ancak sanayi ve ihracat odaklı büyüme stratejileri sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Sonuç

Türkiye'nin ekonomik modeli, Osmanlı'dan bugüne tarım ekonomisinden sanayiye,

devletçilikten serbest piyasaya, ithal ikameciliğinden ihracata dayalı büyümeye kadar birçok aşamadan geçmiştir.

Bugün karma ekonomi modeli uygulanmakta, serbest piyasa dinamikleri korunurken devlet de ekonomide düzenleyici bir rol üstlenmektedir.

2. Türkiye'nin Makroekonomik Göstergeleri

• Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve Büyüme Oranları

Türkiye'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYH) ve büyüme oranları, ülkenin ekonomik performansını değerlendirmek için kritik göstergelerdir. GSYH, bir ülkenin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplam değerini ifade ederken, büyüme oranları ekonominin ne kadar genişlediğini veya daraldığını gösterir.

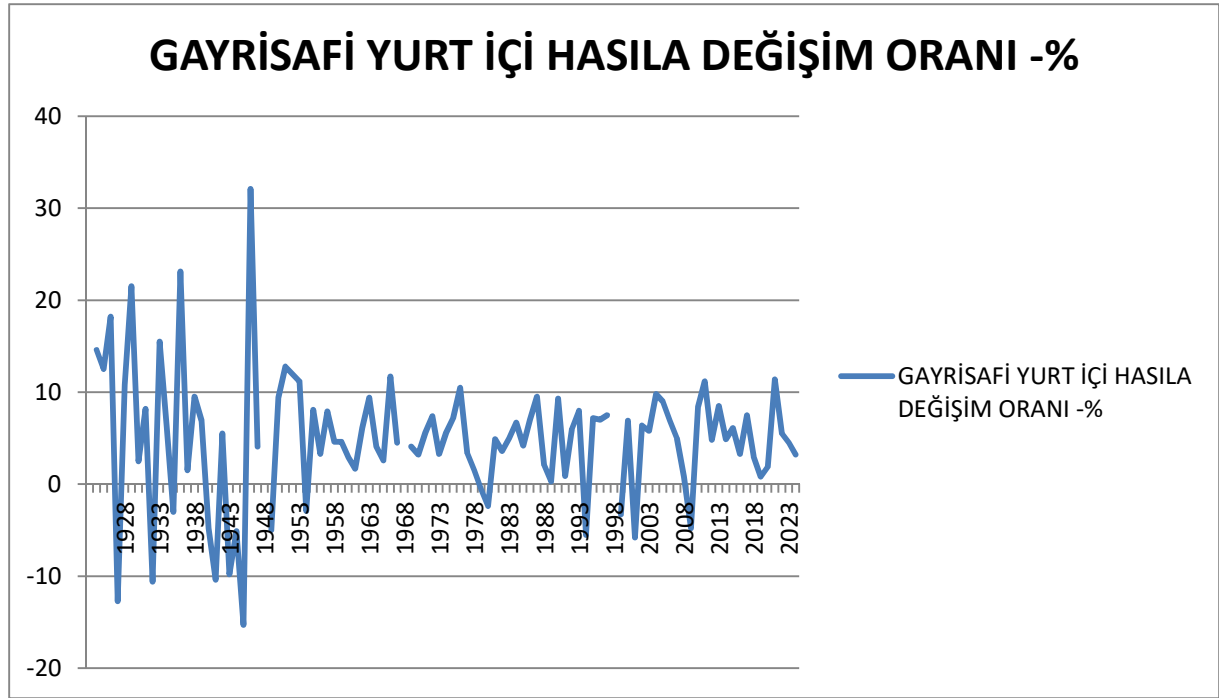
Son Yıllardaki GSYH ve Büyüme Oranları:

- 2022 Yılı:
 - GSYH: Cari fiyatlarla 15 trilyon 11 milyar 776 milyon TL olarak gerçekleşti.
 - Büyüme Oranı: Zincirlenmiş hacim endeksiyle %5,5 artış kaydedildi.
- 2023 Yılı:
 - GSYH: Dünya Bankası verilerine göre, 1,12 trilyon ABD doları olarak hesaplandı.
 - Büyüme Oranı: Yıl genelinde %5,1 büyüme kaydedildi.
- 2024 Yılı:
 - 1. Çeyrek: %5,3 büyüme oranı.
 - 2. Çeyrek: %2,4 büyüme oranı.
 - 3. Çeyrek: %2,1 büyüme oranı.
 - 4. Çeyrek: %3 büyüme oranı.

Bu veriler, 2024 yılında Türkiye ekonomisinde bir yavaşlama eğilimi olduğunu göstermektedir. Özellikle yılın ilk çeyreğindeki %5,3'lik büyümeden sonra, sonraki çeyreklerde büyüme oranlarının düşüş gösterdiği dikkat çekmektedir.

Ekonomik büyümedeki bu yavaşlama, uygulanan sıkı para politikaları ve yüksek faiz oranları gibi faktörlere bağlanmaktadır. Özellikle 2023 yılının Haziran ayından itibaren Merkez Bankası'nın faiz oranlarını %8,5'ten %50'ye yükseltmesi, enflasyonu kontrol altına alma çabalarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye ekonomisinin performansı, uygulanan ekonomik politikaların etkisi ve küresel ekonomik koşullara bağlı olarak şekillenecektir.

Kaynaklar:

1- [Türkiye | Veri](#)

2- [TÜİK Kurumsal](#)

• GSYİH sektör bazında katkılar

Türkiye'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYİH), farklı sektörlerin ekonomiye katkılarıyla şekillenmektedir. Sektörlerin GSYİH içindeki payları, ekonominin yapısını ve gelişimini anlamak açısından önemlidir.

2023 Yılı Sektörel GSYİH Dağılımı:

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2023 yılında üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYİH 26 trilyon 545 milyar 721 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Vergi ve sübvansiyonlar hariç tutulduğunda, cari fiyatlarla GSYİH'yi oluşturan sektörlerin payları şu şekildedir:

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık: %6,2
- Sanayi: %22,9
- İnşaat: %5,5
- Hizmetler: %65,4

Sektörlerin GSYİH'ya Katkıları:

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık: Bu sektör, 2023 yılında GSYİH'nın %6,2'sini oluşturmuştur. Önceki yıllarda bu oran %6 seviyelerinde iken, 2023'de %6,2 olmuştur.
- Sanayi: Sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı, 2023 yılında %22,9 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, 1980'lerin sonunda %34 iken, 2013'te %27'ye düşmüş, 2023'de ise %22,9 seviyesine gerilemiştir.
- İnşaat: İnşaat sektörünün GSYİH içindeki payı, 2023 yılında %5,5 olarak belirlenmiştir.

• Hizmetler: Hizmetler sektörü, 2023 yılında GSYİH'nin %65,4'ünü oluşturarak ekonomide en büyük paya sahip olmuştur.

Bu veriler, Türkiye ekonomisinde hizmetler sektörünün ağırlıklı bir paya sahip olduğunu, sanayi ve tarım sektörlerinin ise daha düşük oranlarda katkı sağladığını göstermektedir. Sektörel dağılımdaki bu yapısal özellikler, ekonomik politikaların ve stratejilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kaynak: [TÜİK Kurumsal](#)

- **GSYİH'nin ülke ekonomisindeki yeri (dünya sıralamasındaki pozisyon)**

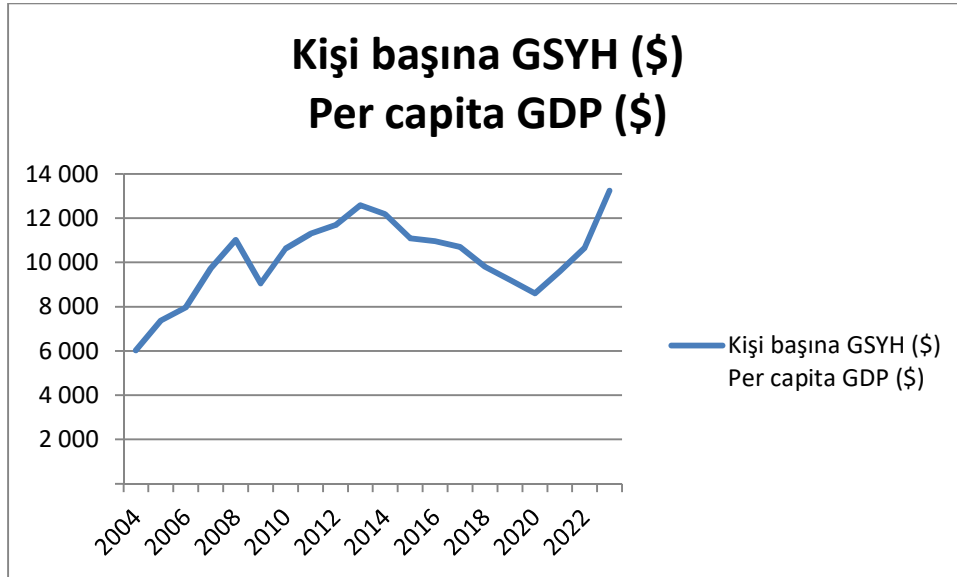
Türkiye'nin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYİH), ülkenin ekonomik büyüklüğünü ve dünya ekonomisindeki konumunu belirlemede önemli bir göstergedir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye'nin GSYİH'si 1,130 trilyon ABD doları olarak kaydedilmiştir.

Bu büyüklükle Türkiye, dünya ekonomisinde %1,05'lik bir paya sahiptir.

Nominal GSYİH'ye göre yapılan sıralamalarda Türkiye, 2024 yılı itibarıyla dünyanın en büyük 17. ekonomisi konumundadır.

Kişi başına düşen GSYİH açısından bakıldığında, 2023 yılında Türkiye'de bu değer 13.105,7 ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Bu veriler, Türkiye'nin küresel ekonomideki yerini ve ekonomik büyüklüğünü göstermektedir.

GSYH'ye göre sıralı ilk 20 ülke (Cari fiyatlarla)

		2023		2024
1	ABD	27.720,7	ABD	27.720,7
2	Çin	17.738,0	Çin	17.738,0
3	Germany	4.527,0	Almanya	4.527,0
4	Japonya	4.219,8	Japonya	4.219,8
5	Hindistan	3.567,6	Hindistan	3.567,6
6	İngiltere	3.382,1	İngiltere	3.382,1
7	Fransa	3.052,7	Fransa	3.052,7
8	İtalya	2.301,6	İtalya	2.301,6
9	Brezilya	2.173,7	Kanada	2.173,7
10	Kanada	2.142,5	Brezilya	2.142,5
11	Rusya	2.010,0	Rusya	2.010,0
12	G. Kore	1.839,1	G. Kore	1.839,1
13	Meksika	1.788,8	Meksika	1.788,8
14	Avustralya	1.740,6	Avustralya	1.740,6
15	İspanya	1.620,6	İspanya	1.620,6
16	Endonezya	1.371,2	Endonezya	1.371,2

Kişi başına GSYH (Cari fiyatlarla; Milyon \$)

2023			2024			2025				
1	Lüksemburg	129.810	1	Lüksemburg	135.321	1	Lüksemburg	141.080	1	Lüksemburg
2	İrlanda	109.466	2	İsviçre	106.096	2	İsviçre	111.716	2	İsviçre
3	İsviçre	101.510	3	İrlanda	103.500	3	İrlanda	107.243	3	İrlanda
4	Norveç	87.703	4	Norveç	90.434	4	Singapur	93.956	4	Singapur
5	Singapur	84.734	5	Singapur	89.370	5	Norveç	90.320	5	İzlanda
6	İzlanda	83.485	6	ABD	86.601	6	İzlanda	90.111	6	ABD
7	ABD	82.715	7	İzlanda	85.787	7	ABD	89.678	7	Norveç
8	Katar	69.541	8	Makao	77.186	8	Makao	84.276	8	Makao
9	Makao	69.080	9	Katar	71.568	9	Katar	72.760	9	Katar

Kaynak:

1- [Türkiye | Veri](#)

2-IMF Türkiye'nin sıralamasını açıkladı. Dünyanın en büyük ekonomileri belli oldu

• Enflasyon: TÜFE ve ÜFE analizleri ve Faiz Oranları

Türkiye ekonomisinde enflasyon, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) ile ölçülür. Bu göstergeler, fiyat artışlarının tüketici ve üretici düzeyindeki etkilerini yansıtır.

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE):

TÜFE, tüketicilerin satın aldığı mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimi izler. 2024 yılı verilerine göre:

- Bir Önceki Aya Göre Değişim: %6,70
- Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim: %6,70
- Bir Önceki Yıla Göre Değişim: %64,86
- On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim: %54,72

Kaynak: [TÜİK Kurumsal](#)

Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE):

ÜFE, üreticilerin ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimi gösterir. 2024 yılı için ÜFE verileri:

- Bir Önceki Aya Göre Değişim: %4,14
- Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim: %4,14
- Bir Önceki Yıla Göre Değişim: %44,20
- On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim: %47,35

Kaynak: [TÜİK - Veri Portalı](#),

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Uretici+Fiyatlari>

Faiz Oranları:

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), enflasyonu kontrol altına almak için politika faiz oranlarını belirler. 2024 yılı boyunca TCMB'nin faiz oranlarındaki değişiklikler şu şekildedir:

- 27 Aralık 2024: Borç Alma Faiz Oranı %46,00, Borç Verme Faiz Oranı %49,00
- 24 Ocak 2025: Borç Alma Faiz Oranı %43,50, Borç Verme Faiz Oranı %46,50

Bu veriler, 2024 yılında hem tüketici hem de üretici fiyatlarında belirgin artışlar olduğunu ve TCMB'nin faiz oranlarını artırarak enflasyonu kontrol altına almaya çalıştığını göstermektedir.

Kaynak: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler>

Kaynak: [EVDS | Anasayfa](#)

- **Son yıllarda yaşanan enflasyon dalgalanmaları, faiz oranı politikaları ve Merkez Bankası'nın tutumu**

Son yıllarda Türkiye ekonomisi, enflasyon oranlarındaki dalgalanmalar ve buna bağlı olarak uygulanan faiz politikalarıyla dikkat çekmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), enflasyonu kontrol altına almak ve fiyat istikrarını sağlamak amacıyla çeşitli para politikası araçlarını kullanmaktadır.

Enflasyon Oranlarındaki Dalgalanmalar:

2024 yılı boyunca enflasyon oranlarında belirgin dalgalanmalar yaşanmıştır. Özellikle Ocak 2025'te, aylık enflasyon %5,03 artış göstermiştir. Bu artış, asgari ücretteki yükseliş ve yılbaşı fiyat ayarlamalarına bağlanmaktadır. Yıllık enflasyon ise Ocak 2025'te %42,12 olarak kaydedilmiştir.

Kaynak: [TCMB - Tüketici Fiyatları](#)

Faiz Oranı Politikaları:

TCMB, enflasyonla mücadele kapsamında politika faiz oranlarında değişiklikler yapmıştır. Aralık 2024 ve Ocak 2025'te politika faizi toplamda 500 baz puan indirilerek %45 seviyesine çekilmiştir. Bu indirimler, enflasyonun kontrol altına alınması durumunda devam edebileceği gibi, enflasyon beklentilerinin üzerinde gerçekleşirse durdurulabileceği belirtilmiştir.

Kaynak: [TCMB - İstatistikler](#)

Merkez Bankası'nın Tutumu:

TCMB Başkanı Fatih Karahan, faiz indirimlerinin “otomatik pilota” olmadığını, kararların veri odaklı alındığını vurgulamıştır. Ayrıca, 2025 yıl sonu enflasyon tahmini %21'den %24'e revize edilmiştir. 2026 ve 2027 yılları için enflasyon tahminleri sırasıyla %12 ve %8 olarak belirlenmiştir.

Kaynak:

https://tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Baskanin+Konusmalari/2025/KonusmaB07_02_2025#:~:text=Tahmin%20araliklarının%20alt%20ve%20üst,ve%2018%27e%20karşılık%20gelmektedir.

Sonuç olarak, TCMB, enflasyonla mücadele ve fiyat istikrarını sağlama hedefleri doğrultusunda faiz oranlarını ve para politikalarını dinamik bir şekilde yönetmektedir. Alınan kararlar, ekonomik veriler ve enflasyon beklentileri doğrultusunda şekillendirilmektedir.

- **Sektörel Dağılım: Tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri**

Türkiye ekonomisi, tarım, sanayi ve hizmetler olmak üzere üç ana sektörden oluşmaktadır. Bu sektörlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve istihdam içindeki payları, ülkenin ekonomik yapısını ve gelişimini anlamak açısından önemlidir.

Sektörlerin GSYİH'ya Katkısı:

2023 yılı verilerine göre, Türkiye'nin GSYİH'sının sektörel dağılımı şu şekildedir:

- Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık: %6,2
- Sanayi: %19,5
- İnşaat: %5,5
- Hizmetler: %68,8

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2023-53450#:~:text=Gayrisafi%20yurt%20içi%20hasılada%20en,5%20ile%20imalat%20sanayi%20aldı.>

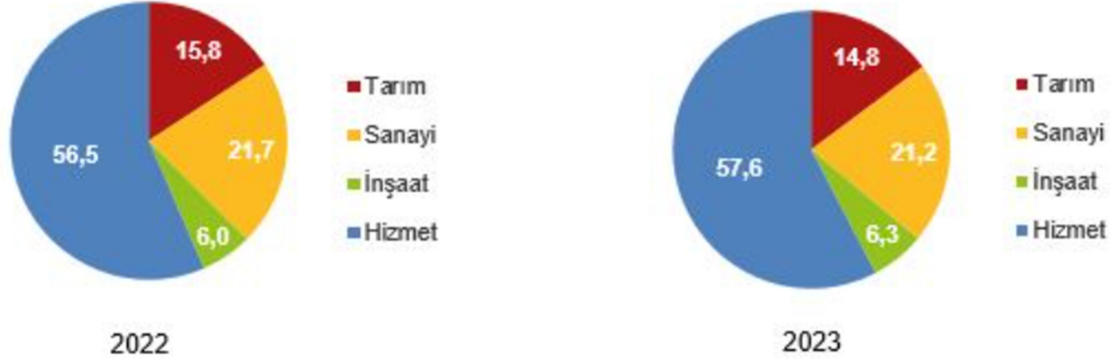
Bu veriler, hizmetler sektörünün Türkiye ekonomisinde en büyük paya sahip olduğunu göstermektedir. Sanayi ve tarım sektörlerinin payları ise daha düşüktür.

Sektörlerin İstihdamdaki Payı:

2022 yılı istihdam verilerine göre, Türkiye’de sektörlerin istihdam içindeki payları şu şekildedir:

- Tarım: %15,8
- Sanayi: %21,7
- İnşaat: %6,0
- Hizmetler: %56,5

İstihdamın sektörel dağılımı, (%), 2022, 2023

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2023-53521>

Bu dağılım, hizmetler sektörünün istihdamda da en büyük paya sahip olduğunu, tarım ve sanayi sektörlerinin ise daha düşük paylara sahip olduğunu göstermektedir.

Zaman İçindeki Değişimler:

Yıllar içinde Türkiye’de tarım sektörünün GSYİH içindeki payında azalma, hizmetler sektörünün payında ise artış gözlemlenmiştir. Özellikle 1980’lerden itibaren sanayi ve hizmetler sektörlerinin ekonomideki ağırlığı artarken, tarım sektörünün payı azalmıştır.

Bu veriler, Türkiye ekonomisinin zamanla tarımdan sanayi ve hizmetler sektörlerine doğru bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Bu dönüşüm, ekonomik gelişmişlik ve yapısal değişimlerin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

• Enflasyonun sektörel ve sosyoekonomik etkileri

Türkiye’de enflasyon, farklı sektörler ve sosyoekonomik gruplar üzerinde çeşitli etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler, sektörlerin yapısına ve toplumun farklı kesimlerinin ekonomik durumlarına göre değişiklik göstermektedir.

Sektörel Etkiler:

- Tarım Sektörü: Girdi maliyetlerindeki artışlar (gübre, tohum, enerji gibi) üretim maliyetlerini yükseltmekte, bu da tarım ürünlerinin fiyatlarına yansımaktadır. Bu durum, çiftçilerin kâr marjlarını daraltırken, tüketiciler için de gıda fiyatlarının artmasına neden olmaktadır.
- Sanayi Sektörü: Üretim maliyetlerindeki artışlar, özellikle ithal girdilere bağımlı olan sanayi kollarında daha belirgin hissedilmektedir. Bu durum, ürün fiyatlarının artmasına ve rekabet gücünün azalmasına yol açabilir. Ayrıca, yüksek enflasyon ortamında belirsizliklerin artması, sanayi yatırımlarını olumsuz etkileyebilir.
- Hizmetler Sektörü: Hizmet sektöründe, özellikle sağlık, eğitim ve ulaştırma gibi alanlarda

fiyat artışları gözlemlenmektedir. Örneğin, Ocak 2025'te sağlık hizmetlerindeki fiyat artışları %23,6 olarak kaydedilmiştir.

Sosyoekonomik Etkiler:

- Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Enflasyon, sabit ve düşük gelirli kesimleri daha fazla etkilemektedir. Artan yaşam maliyetleri, bu grupların alım gücünü düşürmekte ve yoksulluk riskini artırmaktadır. Örneğin, Ocak ayında dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 22.131 TL olarak belirlenmiş ve bu rakam asgari ücreti aşmıştır.
- Çocuk İşçiliği: Yüksek enflasyon ve ekonomik zorluklar, bazı ailelerin çocuklarını çalıştırmak zorunda kalmasına neden olmaktadır. Yaklaşık 7 milyon çocuğun yoksulluk içinde yaşadığı Türkiye'de, çocuk işçiliği önemli bir sorun haline gelmiştir.
- İşsizlik ve Umutsuzluk: Ekonomik dengesizlikler ve enflasyonla mücadele politikaları, işsizlik oranlarının artmasına ve iş arayanların umutsuzluğa kapılmasına yol açmaktadır. Özellikle genç nüfus arasında iş bulma umudu azalmakta ve işgücü piyasasından çekilmeler gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak, enflasyonun sektörel ve sosyoekonomik etkileri, Türkiye ekonomisinin farklı alanlarında ve toplumun çeşitli kesimlerinde derin izler bırakmaktadır. Bu etkilerin minimize edilmesi için kapsamlı ve hedefe yönelik politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

• İşsizlik ve İstihdam Durumu

Türkiye'de işsizlik ve istihdam dinamikleri, ekonomik göstergeler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Son verilere göre, 10 Şubat 2025 tarihinde açıklanan işgücü istatistiklerine göre işsizlik oranı 2024 yılı Aralık ayında yüzde 8,5 seviyesinde gerçekleşti. İstihdam edilenlerin sayısı 32 milyon 718 bin kişi, istihdam oranı ise yüzde 49,5 oldu. İşgücüne katılma oranı ise %54,1 olarak belirlenmiştir.

Kaynak:

<https://www.sbb.gov.tr/istihdam/#:~:text=10%20Şubat%202025%20tarihinde%20açıklanan,ise%20yüzde%2049%2C5%20oldu.>

Genç nüfus (15-24 yaş arası) işsizlik oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 4,8 puan azalarak %15,1'e düşmüştür. Aynı yaş grubunda istihdam oranı 3,7 puan artışla %40,1'e yükselmiş, işgücüne katılma oranı ise 1,8 puan artarak %47,2 olmuştur.

Kayıt dışı istihdam, Türkiye işgücü piyasasının önemli sorunlarından biridir. 2023 yılı ikinci çeyreğinde, kayıt dışı çalışanların oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,3 puan azalarak %26,6 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı sektörlerde bu oran %17,2 iken, tarım sektöründe çalışanların %80,7'si herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildir.

Son yıllarda uygulanan ekonomik politikalar ve enflasyonla mücadele kapsamında alınan tedbirler, işgücü piyasasında bazı zorluklara yol açmıştır. Özellikle genç iş arayanlar arasında umutsuzluk artmakta ve iş aramaktan vazgeçenlerin sayısı yükselmektedir. Resmi verilere göre, 2024 yılı Eylül ayında işsizlik oranı %8,6 olarak açıklanmış olsa da, bazı analistler gerçek işsizlik oranının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Bu veriler, Türkiye’de işsizlik ve istihdam konularının dinamik ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. İşgücü piyasasının daha sağlıklı bir yapıya kavuşması için kapsamlı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Temel İşgücü Göstergeleri (Mevsimsellikten Arındırılmış)

2023												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
İşgücü (Bin Kişi)	35.093	34.640	34.692	35.104	35.039	34.630	34.972	34.926	34.834	34.782	34.889	35.408
İstihdam (Bin Kişi)	31.706	31.170	31.198	31.546	31.683	31.390	31.725	31.714	31.681	31.824	31.761	32.290
İşsizlik Oranı (%)	9,7	10,0	10,1	10,1	9,6	9,4	9,3	9,2	9,1	8,5	9,0	8,8
İşgücüne Katılım Oranı (%)	53,9	53,1	53,2	53,8	53,6	53,0	53,4	53,3	53,1	53,0	53,2	53,9
2024												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
İşgücü (Bin Kişi)	35.323	35.720	35.647	35.595	35.965	35.602	35.591	35.771	35.789	35.924	35.837	35.743
İstihdam (Bin Kişi)	32.119	32.623	32.561	32.518	32.920	32.331	32.435	32.711	32.696	32.775	32.772	32.718
İşsizlik Oranı (%)	9,1	8,7	8,7	8,6	8,5	9,2	8,9	8,6	8,6	8,8	8,6	8,5
İşgücüne Katılım Oranı (%)	53,7	54,3	54,2	54,1	54,6	54,0	54,0	54,2	54,2	54,4	54,2	54,1

Kaynak: TÜİK

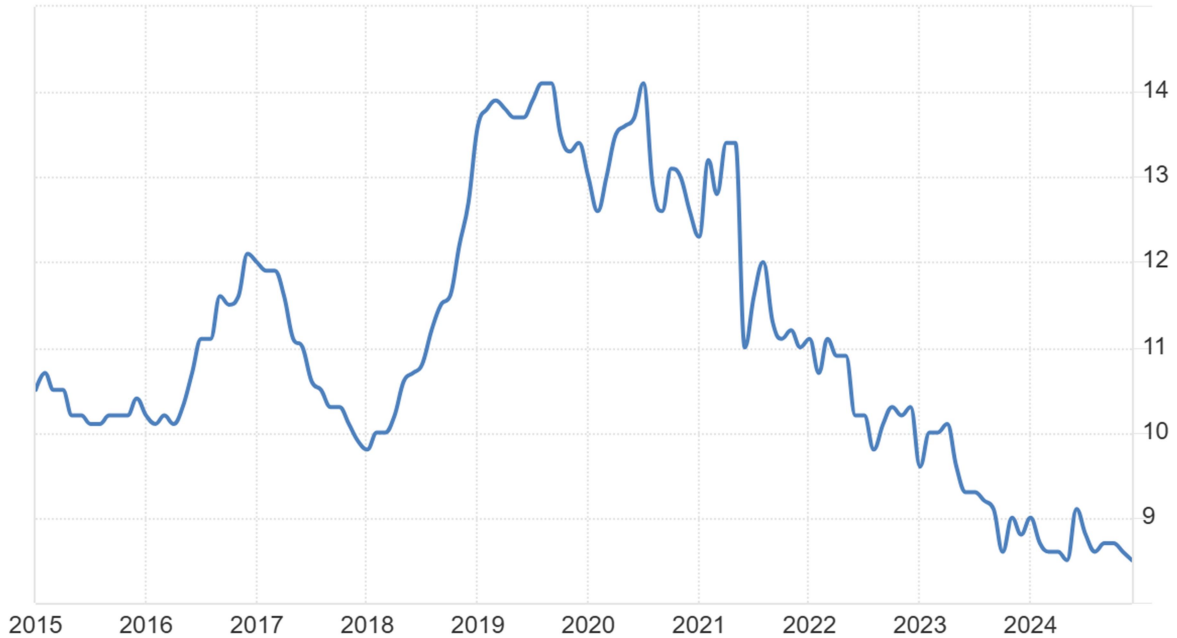
• İşsizlik oranı, genç işsizlik, kadın istihdamı

Türkiye’de işsizlik oranı, genç işsizlik ve kadın istihdamı konuları, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını derinden etkileyen önemli göstergelerdir.

Genel İşsizlik Oranı:

2024 yılı Kasım ayı verilerine göre, Türkiye’de işsizlik oranı %8,4 olarak kaydedilmiştir. Bu dönemde istihdam edilenlerin sayısı 32 milyon 848 bin kişi olup, istihdam oranı %49,7 seviyesindedir. İşgücüne katılma oranı ise %54,3 olarak belirlenmiştir.

TR Unemployment Rate - percent

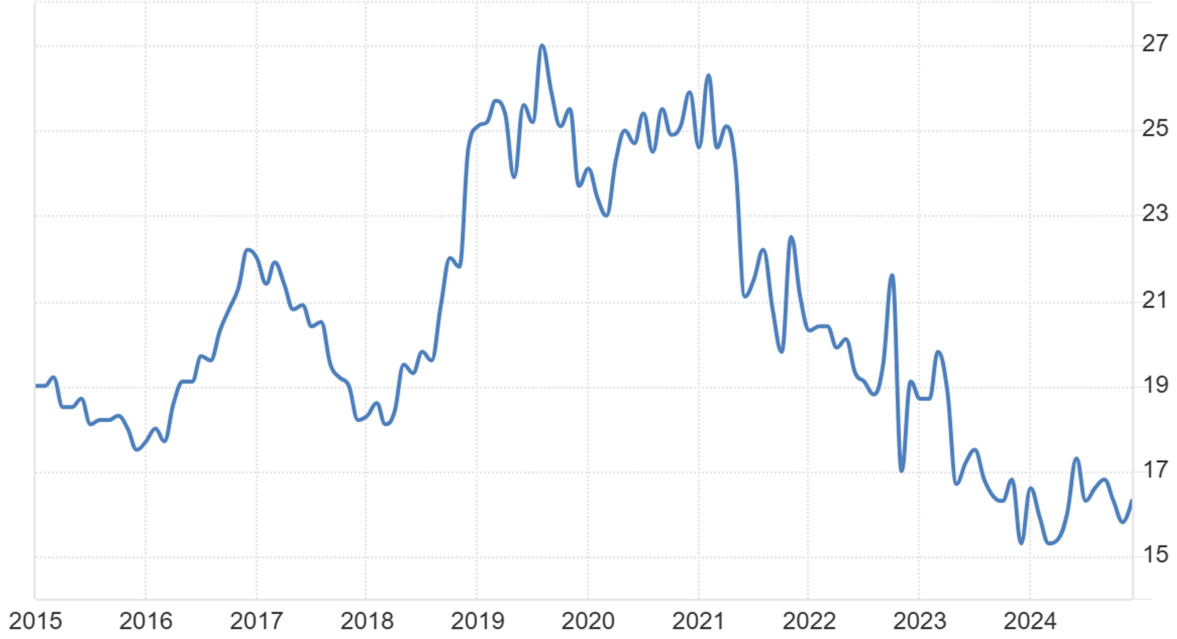
Source: tradingeconomics.com | Turkish Statistical Institute

Genç İşsizlik:

2024 yılında 15-24 yaş grubundaki genç nüfusta işsizlik oranı, bir önceki yılın aynı dönemine

göre 1,2 puan azalarak %16,3'e düşmüştür. Aynı dönemde gençlerin istihdam oranı 1,2 puan artışla %49,5'e yükselmiş, işgücüne katılma oranı ise 1,5 puan artarak %47 seviyesine ulaşmıştır.

TR Youth Unemployment Rate - percent

Source: tradingeconomics.com | Turkish Statistical Institute

Kadın İstihdamı:

2024 yılında kadınların işgücüne katılım oranı %36,8 olarak belirlenmiştir. Kadın istihdam oranı ise %32,4 seviyesindedir. Bu veriler, kadınların işgücü piyasasına katılımının erkeklerle kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir.

Kayıt Dışı İstihdam:

Türkiye'de kayıt dışı istihdam önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. 2023 yılı ikinci çeyreğinde, kayıt dışı çalışanların oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,3 puan azalarak %26,6 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı sektörlerde bu oran %17,2 iken, tarım sektöründe çalışanların %80,7'si herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildir.

Bu veriler, Türkiye'de işsizlik ve istihdam konularının dinamik ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Özellikle gençler ve kadınlar arasında işsizlik oranlarının yüksekliği, işgücü piyasasında yapısal sorunların varlığına işaret etmektedir. Bu sorunların çözümü için kapsamlı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

• Sektörlere göre istihdam dağılımı

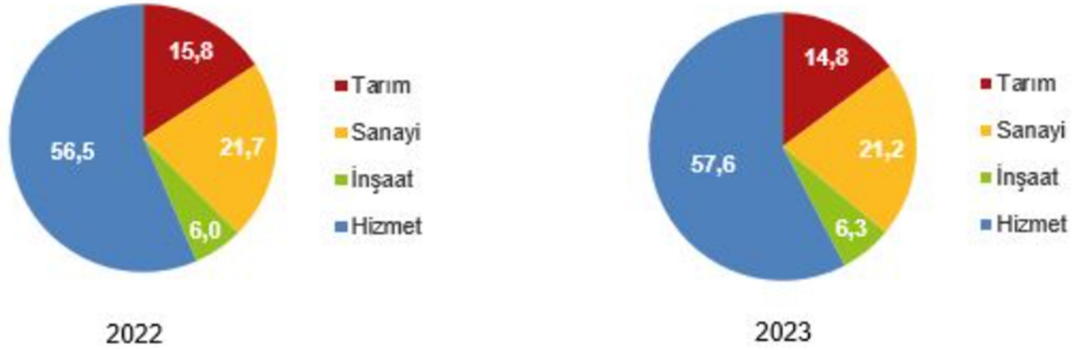
Türkiye'de istihdamın sektörel dağılımı, yıllar içinde önemli değişiklikler göstermiştir. Özellikle tarım sektöründeki istihdam azalırken, hizmetler sektöründe artışlar kaydedilmiştir.

2023 Yılı İstihdam Verileri:

- Tarım Sektörü: İstihdamın %14,8'i

- Sanayi Sektörü: İstihdamın %21,2'si
- Hizmetler Sektörü: İstihdamın %57,6'sı

İstihdamın sektörel dağılımı, (%), 2022, 2023

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2023-53521>

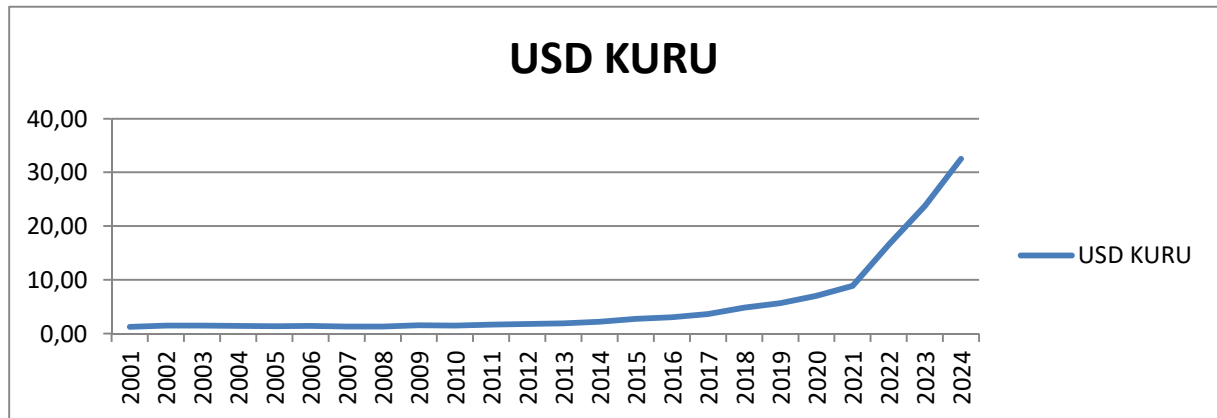
Bu veriler, hizmetler sektörünün Türkiye'deki istihdamın büyük bir kısmını oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, Türkiye'deki hizmetler sektörü 2022 yılı istihdam oranı %56,5 iken, Avrupa Birliği (AB-27) ülkelerinde bu oran ortalama %71,9'dur.

Bu eğilimler, Türkiye ekonomisinin tarımdan hizmetler sektörüne doğru bir kayma yaşadığını ve hizmetler sektörünün istihdamdaki payının giderek arttığını göstermektedir.

• Döviz Kuru ve Türk Lirası

Türk Lirası (TL), Türkiye'nin resmi para birimi olup, döviz kurları ve TL'nin değeri, ülke ekonomisi üzerinde önemli etkilere sahiptir. Döviz kurları, TL'nin yabancı para birimleri karşısındaki değerini gösterir ve bu kurlar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından düzenli olarak yayımlanır.

Döviz kurlarındaki dalgalanmalar, ithalat ve ihracat maliyetlerini, enflasyonu ve genel ekonomik istikrarı etkileyebilir. Bu nedenle, TCMB, para ve kur politikalarını yöneterek fiyat istikrarını sağlamayı hedefler.

- **Türk Lirası'nın değeri, döviz kuru hareketleri, döviz rezervleri ve dış borç**

Türkiye ekonomisinde Türk lirasının değeri, döviz kuru hareketleri, döviz rezervleri ve dış borç, birbirleriyle sıkı ilişki içerisinde olan ve ekonomik istikrarı derinden etkileyen önemli göstergelerdir. Aşağıda bu konuların her biri hakkında genel bir değerlendirme sunulmaktadır:

1. Türk Lirasının Değeri ve Döviz Kuru Hareketleri

- Değer Belirleyiciler:

Türk lirasının değeri, uluslararası piyasalarda arz-talep dinamikleri, ülkenin makroekonomik göstergeleri (enflasyon, büyüme, cari açık), yatırımcı algısı ve siyasi gelişmeler gibi birçok faktör tarafından belirlenir.

- Para Politikası: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından uygulanan faiz oranları, para politikası çerçevesinde liranın değerini korumaya yönelik müdahaleler önemli rol oynar.

- Enflasyon: Yüksek enflasyon, alım gücünün düşmesine ve dolayısıyla liranın değer kaybetmesine neden olabilir.

- Cari Açık: Dış ticarete yaşanan dengesizlikler ve cari açığın genişlemesi, döviz talebini artırarak liranın baskı altında kalmasına yol açar.

- Döviz Kuru Dalgalanmaları:

Son yıllarda Türk lirası, yüksek volatilité ve dalgalı seyreden döviz kuru hareketleri yaşamıştır. Bu dalgalanmalar; spekülâtif hareketler, küresel piyasalardaki belirsizlikler ve iç ekonomik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Özellikle ABD doları, Euro gibi önemli para birimleri karşısında TL'de görülen değer kaybı, ithalat maliyetlerinin artması, borç ödemeleri ve yatırımcı güveni üzerinde önemli etkilere sahiptir.

2. Döviz Rezervleri

- Rezervlerin Rolü:

Döviz rezervleri, bir ülkenin uluslararası ödemeler dengesini destekleyen, kriz dönemlerinde müdahale ve piyasa istikrarını sağlamada kullanılan önemli finansal araçlardır.

- Piyasa Müdahaleleri: TCMB, döviz rezervlerini kullanarak döviz piyasasında müdahalelerde bulunabilir, böylece aşırı dalgalanmaları azaltmaya çalışır.

- Güven Unsuru: Yeterli döviz rezervlerine sahip olmak, yatırımcılar ve uluslararası piyasalarda Türkiye'nin kredi notunu olumlu etkileyerek, ülke ekonomisine olan güveni artırır.

- Mevcut Durum:

Türkiye'de son yıllarda döviz rezervleri, çeşitli küresel ve yerel faktörler nedeniyle dalgalı seyretilmiş; zaman zaman rezervlerin azalması, lira üzerindeki baskıyı artırmıştır.

4. Birbirleriyle Etkileşim ve Genel Değerlendirme

- Etkileşim Dinamikleri:

- Türk Lirasının Değeri ve Döviz Kuru: Yüksek enflasyon ve geniş cari açık, Türk lirasının değer kaybetmesine neden olurken, bu durum dış borç servis maliyetlerini artırabilir.

- Döviz Rezervleri: Yeterli rezervler, liranın ani değer kayıplarını önlemeye yardımcı olur; ancak rezervlerin azalması, döviz kurlarında daha büyük dalgalanmalara yol açabilir.

- Dış Borç: Yüksek dış borç seviyeleri, ülkenin uluslararası finansal piyasalardaki risk algısını yükseltir ve döviz kuru üzerindeki baskıyı artırır.

- Ekonomik İstikrar İçin Politika Önerileri:

- Para ve Maliye Politikaları: Enflasyonu kontrol altına alacak, cari açığı azaltacak ve döviz rezervlerini güçlendirecek politikaların uygulanması.

- Yapısal Reformlar: Ekonomide rekabeti artıracak, yerli üretimi destekleyecek ve dış borç

bağımlılığını azaltacak reformlar önemlidir.

- Piyasa İletişimi ve Güven: TCMB ve hükümetin, piyasa aktörleriyle şeffaf iletişim kurarak güven ortamını sağlaması, döviz kuru istikrarı açısından kritik rol oynar.

Sonuç

Türkiye’de Türk lirasının değeri, döviz kuru hareketleri, döviz rezervleri ve dış borç; birbirini tamamlayan ve birbirini etkileyen temel makroekonomik göstergelerdir. Ekonomik istikrarın sağlanması, enflasyonun kontrolü, dış borç yönetimi ve yeterli döviz rezervlerine ulaşılması, Türk lirasının uluslararası piyasalarda daha istikrarlı bir seyir izlemesi için hayati öneme sahiptir. Bu göstergelerin dengelenmesi, ülkenin ekonomik politikaları ve yapısal reformlarla desteklenerek, uzun vadede sürdürülebilir bir ekonomik büyüme ortamının oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

• Döviz kuru dalgalanmalarının ekonomik etkileri

Türkiye’de döviz kuru dalgalanmaları, ekonomik istikrar, enflasyon, dış ticaret dengesi, yatırımcı güveni ve genel makroekonomik performans üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Aşağıda, bu dalgalanmaların başlıca ekonomik etkilerini ve nedenlerini özetleyen bir değerlendirme sunulmaktadır:

1. Enflasyon ve Fiyat İstikrarı Üzerindeki Etkiler

• İthalat Maliyetlerinde Artış:

Türk Lirası’nın değer kaybetmesi, özellikle enerji, hammadde ve teknoloji gibi ithalata bağımlı sektörlerde maliyetlerin yükselmesine neden olur. Bu durum, üretim maliyetlerini artırarak nihai ürün fiyatlarına yansır ve tüketici enflasyonunu tetikleyebilir.

• Maliyet İtişli Enflasyon:

Döviz kuru artışının getirdiği yüksek girdi maliyetleri, üreticilerin fiyatlarını yükseltmesine yol açar. Böylece, maliyet itişli enflasyon ortaya çıkar ve tüketici fiyat endekslerinde (TÜFE) yükseliş gözlemlenir.

2. Dış Ticaret ve Rekabet Gücü

• İhracatın Artması:

Türk Lirası’nın değer kaybetmesi, yerli ürünlerin yabancı pazarlarda daha rekabetçi hale gelmesini sağlayabilir. İhracat artışı, dış ticaret açığının daralmasına katkı sağlayabilir; ancak bu durum, fiyat istikrarını sağlamak için dengeli bir yönetim gerektirir.

• İthalatın Maliyet Etkisi:

Değer kaybı aynı zamanda ithalat maliyetlerini yükselterek, özellikle teknoloji, makine ve ara malzeme gibi üretimde önemli rol oynayan kalemlerin maliyetlerini artırır. Bu durum, dış ticaret dengesini olumsuz etkileyebilir ve cari açığı genişletebilir.

3. Dış Borç ve Döviz Rezervleri

• Borç Servisi Maliyetlerinin Artması:

Türkiye’de birçok şirket ve kamu kuruluşu dış borçlanmayı yabancı para cinsinden yapmaktadır. Türk Lirası’nın değer kaybetmesi, borç ödemelerinin yerel para cinsinden maliyetini artırır; bu da bütçe ve mali durum üzerinde baskı oluşturur.

• Rezerv Yönetimi:

Döviz kuru dalgalanmaları, döviz rezervlerinin etkin kullanımını zorlaştırır. Yeterli rezerv

seviyelerinin korunması, piyasa dalgalanmalarına karşı önemli bir tampon görevi görür; ancak rezervlerdeki düşüş, ekonomik kırılganlığı artırır.

4. Yatırımcı Güveni ve Sermaye Akışları

- Belirsizlik ve Risk Algısı:

Döviz kurlarındaki aşırı dalgalanma, hem yerli hem de yabancı yatırımcılar arasında belirsizliğe ve risk algısının artmasına yol açar. Bu durum, sermaye çıkışlarını tetikleyebilir ve uzun vadeli yatırım planlamasını olumsuz etkileyebilir.

- Sermaye Akışları ve Finansal Piyasalar:

Dalgalı döviz kurları, finansal piyasaların istikrarını bozabilir. Yatırımcılar, dalgalanmanın yüksek olduğu piyasalardan kaçınabilir; bu da ülkenin kredi notu ve uluslararası finansal konumunu zayıflatabilir.

5. Sektörel Etkiler

- Üretim ve Sanayi:

Döviz kuru dalgalanmaları, özellikle ithal girdilere bağımlı olan sanayi kollarında maliyet baskısı yaratır. Bu durum, rekabet gücünü azaltarak üretim hacminin düşmesine neden olabilir.

- Hizmetler ve Turizm:

Değer kaybı, turizm gibi döviz kazandıran sektörlerde kısa vadede olumlu etki yaratabilir; ancak aşırı volatilité, hizmet kalitesi ve sürdürülebilirlik konusunda belirsizlikler yaratabilir.

- Tarım:

Tarım sektöründe, döviz kurlarındaki artış ithal girdilerin maliyetini yükseltirken, yerli üretim maliyetlerini de etkileyerek, ürün fiyatlarında dalgalanmalara neden olabilir.

6. Genel Makroekonomik İstikrar

- Para Politikası ve Merkez Bankası Müdahaleleri:

TCMB, döviz kuru dalgalanmalarını kontrol altına almak amacıyla faiz oranları ve müdahale politikaları uygular. Ancak, sürekli dalgalanma, para politikasının etkinliğini zorlaştırabilir ve enflasyonla mücadelede istenmeyen sonuçlara yol açabilir.

- Ekonomik Büyüme:

Döviz kuru belirsizliği, işletmelerin yatırım kararlarını ve üretim planlamalarını olumsuz etkileyebilir. Bu durum, ekonomik büyüme üzerinde baskı oluşturabilir ve istikrarlı büyüme hedeflerini zorlaştırabilir.

Sonuç ve Politika Önerileri

Türkiye’de döviz kuru dalgalanmalarının ekonomik etkilerini minimize etmek için;

- Makroekonomik İstikrarın Sağlanması: Enflasyonun kontrol altına alınması, cari açığın daraltılması ve dış borç yönetiminin güçlendirilmesi,

- Döviz Rezervlerinin Güçlendirilmesi: Yeterli döviz rezervlerinin sağlanması ve etkin rezerv yönetimi,

- Piyasa İletişimi: Şeffaf ve öngörülebilir para politikası uygulamalarıyla yatırımcı güveninin artırılması,

- Yapısal Reformlar: Yerli üretimin ve ihracatın desteklenmesi, dışa bağımlılığın azaltılması için gerekli reformların hayata geçirilmesi

gibi politika araçlarının uygulanması önemlidir. Bu şekilde, döviz kuru dalgalanmalarının

yarattığı olumsuz etkiler azaltılarak, ekonomik istikrar ve sürdürülebilir büyüme ortamı desteklenebilir.

• İç ve Dış Borç Durumu

Türkiye'nin iç ve dış borç durumu, ülkenin mali disiplinini, ekonomik istikrarını ve sürdürülebilir büyüme stratejilerini değerlendirmede önemli bir göstergedir. Bu iki borç türü, farklı kaynaklardan ve farklı para birimlerinde sağlanan finansmanı ifade eder ve ekonomik politika yapıcılar tarafından yakından takip edilir.

1. İç Borç

• Tanım ve Yapı:

İç borç, devletin yerli piyasalardan sağladığı borçlanmayı kapsar. Bu borçlanma; devlet tahvilleri, hazine bonoları, kamu borçlanma senetleri gibi enstrümanlar aracılığıyla yerel yatırımcılardan elde edilir.

• Özellikleri ve Etkileri:

- Yerel Para Cinsinden: İç borç genellikle Türk Lirası cinsinden olduğundan, enflasyon, faiz oranları ve yerel ekonomik koşullardaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenir.
- Finansal Piyasa Derinliği: Yerel sermayenin kullanılması, ülke içindeki finansal piyasanın gelişmişliği ve yatırımcı tabanının genişliğiyle ilişkilidir.
- GSYİH'ya Oranı: İç borcun GSYİH'ya oranı, borçlanmanın sürdürülebilirliği açısından önemli bir ölçüttür; bu oran, ekonomik büyüme ve mali disiplin sağlandıkça daha sağlıklı bir seviyede tutulmalıdır. 2023 yılı sonu itibarıyla, Türkiye'nin AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYİH'ya oranı %29,6 olarak kaydedilmiştir.

2. Dış Borç

• Tanım ve Yapı:

Dış borç, Türkiye'nin yabancı finansal piyasalardan, uluslararası bankalardan veya yabancı yatırımcılardan sağladığı finansmanı ifade eder. Bu borç genellikle Amerikan doları, Euro veya diğer yabancı para birimleri cinsinden olur.

• Özellikleri ve Etkileri:

- Döviz Riski: Dış borç, Türk Lirası'nın döviz karşısında değer kaybetmesi durumunda borç servis maliyetlerinin artmasına neden olur. Bu durum, özellikle yüksek dış borçlanma seviyelerinde mali baskıyı artırır.
- Uluslararası Güven: Yeterli döviz rezervlerine sahip olmak, dış borcun sürdürülebilirliğini destekler. Döviz rezervleri, ani piyasa dalgalanmalarına ve finansal krizlere karşı bir tampon görevi görür.
- GSYİH'ya Oranı: Dış borcun GSYİH'ya oranı, ülkenin dış finansmana olan bağımlılığını ölçer. Bu oranın aşırı yüksek olması, yatırımcı güvenini ve kredi notunu olumsuz etkileyebilir.

2024 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla dış borcun GSYİH'ya oranı yaklaşık %47'dir.

TR External Debt - USD Million

Source: tradingeconomics.com | Undersecretariat of Treasury, Turkey

Türkiye'nin dış borcu, 2024 yılının üçüncü çeyreğinde ikinci çeyrekteki 512.779 milyar ABD Doları'ndan 525.800 milyar ABD Doları'na yükseldi. Türkiye'deki Dış Borç, 1989'dan 2024'e kadar ortalama 245.415,14 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiş olup, 2024'ün üçüncü çeyreğinde 525.800,00 milyon ABD Doları ile tarihi bir zirveye ulaşmış ve 1989'un dördüncü çeyreğinde 43.911,00 milyon ABD Doları ile rekor düşük seviyeye gerilemiştir.

3. Ekonomik Etkiler ve Politika Yaklaşımları

- Makroekonomik İstikrar:

Hem iç hem de dış borç seviyeleri, enflasyon, faiz oranları, cari açık ve ekonomik büyüme üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Sürdürülebilir borç yönetimi, makroekonomik istikrarın sağlanmasında kritik rol oynar.

- Borç Sürdürülebilirliği:

Ekonomik büyüme, gelir artışı ve vergi geliri ile desteklenen borç geri ödemeleri, borç sürdürülebilirliğini belirler. İç borcun yerli para cinsinden olması, enflasyonla mücadele ve faiz politikalarıyla uyumlu bir şekilde yönetilmelidir. Dış borç ise döviz kuru dalgalanmalarına karşı daha hassas olduğundan, döviz rezervlerinin güçlendirilmesi ve dış finansmana bağımlılığın azaltılması hedeflenmelidir.

- Yapısal Reformlar ve Finansal Disiplin:

Ekonominin genel sağlığını korumak için, verimliliği artıran yapısal reformlar, yerli üretimin ve ihracatın desteklenmesi, cari açığın azaltılması gibi önlemler alınmalıdır. Bu politikalar, hem iç hem de dış borç seviyelerinin kontrol altında tutulmasına katkı sağlar.

4. Sonuç

Türkiye'nin iç ve dış borç durumu, ekonomik istikrar, borç sürdürülebilirliği ve yatırımcı güveni açısından kritik öneme sahiptir.

- İç borç: Yerel piyasalardan sağlanan finansman, yerli para cinsinden olduğu için ekonomik politikalar, enflasyon ve faiz oranlarındaki değişikliklerle doğrudan etkileşim halindedir.
- Dış borç: Yabancı para cinsinden sağlanan finansman, döviz kuru dalgalanmalarına bağlı olarak borç servis maliyetlerini etkiler ve ülkenin dış finansmana olan bağımlılığını yansıtır.

Bu durumun sağlıklı bir şekilde yönetilmesi için makroekonomik istikrarı koruyacak, borçlanmayı sürdürülebilir seviyelerde tutacak ve yapısal reformlarla ekonomik büyümeyi destekleyecek politika araçlarının uygulanması gerekmektedir.

Uluslararası finansal raporlar, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların düzenli verileri, borç durumu hakkında güncel değerlendirmeler yapabilmek için önemli referanslar sunmaktadır.

• Dış Ticaret Dengesi: İhracat, ithalat, cari açık

Türkiye'de dış ticaret dengesi, ülkenin yurt dışı ile mal ve hizmet alışverişinde yaşadığı dengesizlikleri ifade eder. Bu denge; ihracat, ithalat ve bu iki kalem arasındaki farkın (cari açık/fazla) ölçülmesiyle değerlendirilir. Aşağıda, Türkiye'nin dış ticaret dengesi, ihracat, ithalat ve cari açık konularına ilişkin temel noktalar yer almaktadır:

1. İhracat

• Tanım:

İhracat, Türkiye'nin ürettiği mal ve hizmetlerin yurt dışına satılmasıdır.

• Özellikler:

- Türkiye, sanayi, tarım, otomotiv, tekstil, makine, gıda ürünleri, turizm ve hizmetler gibi birçok alanda ihracat yapmaktadır.
- İhracat, ülkeye döviz girdisi sağlayarak ekonomik büyüme, istihdam ve üretim kapasitesinin artırılmasına katkıda bulunur.
- Gelişmeler:
 - Son yıllarda ihracat hacminde artış gözlemlenmekle birlikte, küresel talep, döviz kuru dalgalanmaları ve rekabet gibi faktörler ihracat performansını etkilemektedir.
 - İhracatın çeşitlendirilmesi ve yüksek katma değerli ürünlere yönelme çabaları, uzun vadede cari dengeyi iyileştirme hedefi taşımaktadır.

2. İthalat

• Tanım:

İthalat, yurt dışından alınan mal ve hizmetlerin ülkeye girişidir.

• Özellikler:

- Türkiye, enerji, hammadde, ara malzemeler, teknoloji ürünleri ve çeşitli tüketim malları gibi birçok alanda ithalata bağımlıdır.
- İthalat, üretim süreçlerinin devamlılığı ve tüketici talebinin karşılanması için önemlidir, ancak aynı zamanda dış ticaret açığının oluşmasına da yol açabilir.
- Gelişmeler:
 - İthalat hacmi, özellikle enerji ve teknoloji gibi ithal kalemlerde fiyat dalgalanmaları ve döviz kuru hareketlerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.
 - İthalat maliyetlerindeki artış, yerli üretim maliyetlerini yükseltebilir ve rekabet gücünü etkileyebilir.

3. Cari Denge (Cari Açık/Artı)

- Tanım:

Cari denge, bir ülkenin ihracatından elde ettiği döviz gelirleri ile ithalata yaptığı harcamalar, dış borç ödemeleri, transferler ve gelir akışlarının toplamı arasındaki farkı ifade eder.

- Cari Açık:

- Eğer ithalat, ihracattan yüksekse, ülke cari açık verir. Türkiye, son yıllarda özellikle enerji ithalatı ve yüksek dış talep nedeniyle cari açık veren ülkeler arasında yer almaktadır.

- Cari açık, ülkenin döviz rezervleri üzerinde baskı oluşturabilir; çünkü açık finansmanın sağlanabilmesi için yabancı yatırımcıların veya kredi kaynaklarının devreye girmesi gerekir.

- Cari Fazla:

- Aksi durumda, ihracat gelirleri ithalat harcamalarını aşıyorsa cari fazla oluşur. Ancak Türkiye’de cari fazla genellikle görülmeyip, cari açık seviyeleri ekonomik politikaların odak noktalarından biri olmuştur.

4. Ekonomik Etkiler ve Politika Yaklaşımları

- Döviz Kurları ve Türk Lirası:

Döviz kurlarındaki dalgalanmalar, ithalat maliyetlerini ve dolayısıyla enflasyonu etkilerken, ihracatın rekabetçiliğini de değiştirmektedir. Türk Lirası’nın değeri, cari açık üzerinde önemli rol oynar; zira liranın değer kaybetmesi, dış borç servis maliyetlerini artırırken, ihracatın uluslararası pazarlarda rekabet avantajını güçlendirebilir.

- Yatırımcı Güveni ve Finansal İstikrar:

Sürekli cari açık veren bir ekonomi, yatırımcılar tarafından daha riskli algılanabilir ve dış finansman kaynaklarına olan bağımlılığı artırabilir. Bu durum, finansal piyasaların istikrarını etkileyebilir.

- Politika Önerileri:

- İhracatın Artırılması: Ürün ve hizmet kalitesinin artırılması, ihracat pazarlarının çeşitlendirilmesi ve yüksek katma değerli sektörlerle yönelim, cari dengeyi iyileştirebilir.

- İthalatın Kontrol Altına Alınması: Yerli üretimin teşvik edilmesi, ithalata olan bağımlılığın azaltılması ve enerji gibi kritik kalemlerde alternatif kaynakların geliştirilmesi, cari açığın daraltılmasına yardımcı olabilir.

- Yapısal Reformlar: Ekonominin rekabet gücünü artıran, verimliliği yükselten ve dış ticaret dengesini iyileştiren yapısal reformlar, uzun vadede cari açığın sürdürülebilir seviyelere çekilmesinde önemlidir.

Sonuç

Türkiye’de dış ticaret dengesi, ihracat ve ithalat arasındaki farkın (cari açık ya da fazla) ekonomik büyüme, döviz kurları, enflasyon ve yatırımcı güveni üzerinde doğrudan etkileri bulunmaktadır.

- İhracatın artırılması ve ithalatın kontrol altına alınması, cari dengeyi olumlu yönde etkileyecek temel faktörlerdir.

- Yapısal reformlar, teknolojik gelişmeler, verimlilik artışı ve rekabetçi ürünlerle dış ticaretin güçlendirilmesi, uzun vadede Türkiye’nin cari açık dengesini iyileştirebilir.

Bu dinamiklerin sürekli izlenmesi ve esnek, veriye dayalı politikaların uygulanması, Türkiye ekonomisinin dış ticaret dengesinin daha sürdürülebilir hale getirilmesi için kritik öneme sahiptir.

- **Kamu borcu, dış borç ve borç/GSYİH oranı**

Türkiye'nin kamu borcu, dış borç ve borç/GSYİH oranı, ülkenin mali sağlığı, sürdürülebilir büyüme ve ekonomik istikrar açısından kritik göstergelerdir. Bu göstergelerin değerlendirilmesi, borçlanmanın kaynakları, yapısı ve geri ödeme kapasitesi gibi unsurların yanı sıra, ekonomik büyüklüğe (GSYİH) oranla ne düzeyde seyrettiğini göstermesi bakımından önem taşır.

Aşağıda bu konularla ilgili temel bilgiler ve genel değerlendirmeler yer almaktadır:

1. Kamu Borcu

• Tanım:

Kamu borcu, devletin (merkez, yerel yönetimler ve kamu kuruluşları) yerli ve yabancı piyasalardan sağladığı finansmanın toplamını ifade eder. Bu borç, genellikle devlet tahvilleri, hazine bonoları ve kamu borçlanma senetleri aracılığıyla temin edilir.

• Genel Durum ve Oranlar:

Türkiye'de resmi verilere göre, kamu borcunun GSYİH'ya oranı son yıllarda genellikle %30 civarında seyretmektedir. Bu oran, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında düşük görünse de, borçlanmanın kısa vadeli finansman oranları, dış borç bileşimi ve nominal döviz kuru dalgalanmaları gibi faktörler risk açısından önem arz etmektedir.

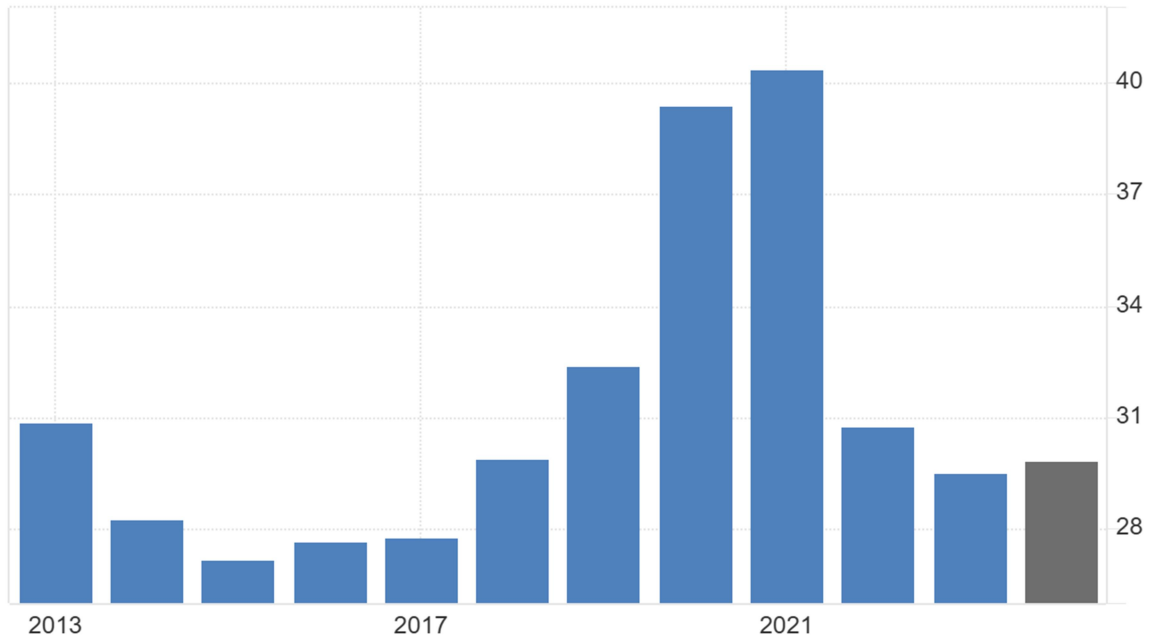
• Örneğin, IMF ve TCMB raporlarına göre, 2021–2022 döneminde merkez hükümet borcu GSYİH'nın yaklaşık %35–%40'ı düzeyinde raporlanmıştır.

• Önemli Noktalar:

• Kamu borcunun düşük görünmesi, Türkiye'nin borçlanma politikasında yerli kaynaklara ve uzun vadeli finansmana önem verilmesinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

• Ancak, borcun yapısı (kısa vadeli, dış borç ağırlıklı veya döviz cinsinden borçlanma) ekonomik kırılganlık risklerini artırabilir.

TR Government Debt to GDP - percent of GDP

Source: tradingeconomics.com | Undersecretariat of Treasury, Turkey

Kaynak: <https://tr.tradingeconomics.com/turkey/government-debt-to-gdp>

2. Dış Borç

- Tanım:

Dış borç, ülkenin yabancı finansal piyasalardan, uluslararası bankalardan, kredi kurumlarından veya uluslararası kuruluşlardan temin ettiği borçlanmayı ifade eder. Bu borç genellikle ABD doları, Euro veya diğer yabancı para birimleri cinsinden sağlanır.

- Genel Durum ve Oranlar:

Türkiye'nin dış borcu, toplam borç yapısının önemli bir bölümünü oluşturur ve GSYİH'ya oranla genellikle %40–%45 civarında seyrettiği raporlanmaktadır.

- Dış borcun yönetimi, döviz kuru riskleri, kısa vadeli finansman ihtiyacı ve döviz rezervlerinin yeterliliği gibi faktörlerle yakından ilişkilidir.

- Önemli Noktalar:

- Dış borcun yüksek olması, Türk Lirası'nın değer kaybetmesi durumunda borç servis maliyetlerinin artmasına yol açar.

- Bu durum, ülkenin uluslararası kredi notunu ve yatırımcı güvenini olumsuz etkileyebilir.

Kaynak: <https://www.hmb.gov.tr/duyuru/30-haziran-2024-tarihi-itibariyla-turkiye-brut-ve-net-dis-borc-stoku#:~:text=“Türkiye%20Brüt%20Dış%20Borç%20Stoku,oranı%20yüzde%2022%2C1%20olmuştur.>

3. Borç/GSYİH Oranı

- Tanım:

Borç/GSYİH oranı, toplam kamu borcunun ülkenin gayrisafi yurtiçi hasılasına (GSYİH) oranlanmasıyla elde edilir. Bu oran, ülkenin borçlarını ekonomik büyüklüğüyle karşılaştırarak borçlanmanın sürdürülebilirliğini ölçmekte kullanılır.

- Genel Durum ve Oranlar:

Türkiye için borç/GSYİH oranı, kamu borcu, dış borç ve diğer borç unsurlarının toplu değerlendirilmesiyle genellikle %40 ile %50 arasında seyretmektedir.

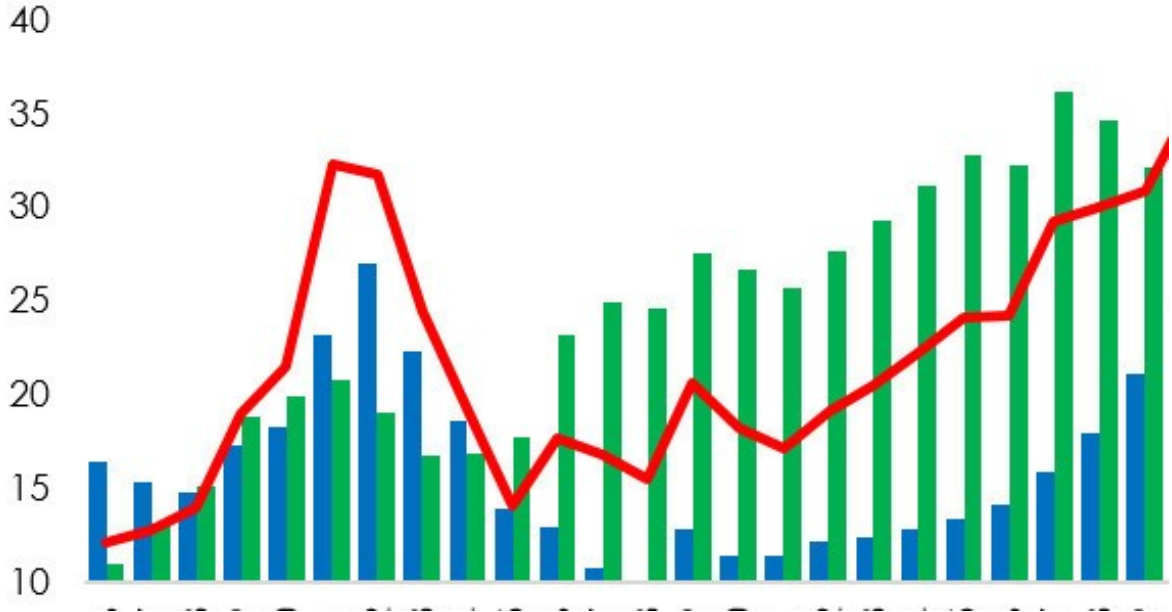
- Bu oran, bazı gelişmiş ülkelerde daha yüksek seviyelerde olmasına rağmen, borcun yapısı, para cinsinden dağılımı ve geri ödeme vadeleri göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin borç sürdürülebilirliği için dikkatle izlenmesi gereken bir göstergedir.

- Önemli Noktalar:

- Düşük borç/GSYİH oranı, ülkenin ekonomik büyüklüğüne göre borçlanma seviyesinin makul olduğunu gösterebilir; ancak, borcun dış kaynaklı ve kısa vadeli olması risk faktörlerini artırabilir.

- Yapısal reformlar, cari açığın azaltılması ve ekonomik büyümenin desteklenmesi, bu oranın sürdürülebilir seviyelerde kalmasına katkıda bulunacaktır.

Dış Borç Stoku (GSYH Oranı)

Kaynak: <https://www.ekonomim.com/ekonomik-veriler/turkiyenin-dis-borc-stokunun-gsyhya-orani-465-oldu-haberi-709880>

4. Genel Değerlendirme ve Politika Yaklaşımları

• Makroekonomik İstikrar:

Hem iç hem de dış borcun yönetimi, enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları, cari açık ve ekonomik büyüme gibi temel makroekonomik göstergelerle yakından ilişkilidir. Ekonomik istikrarın sağlanması için borçlanma stratejilerinin dikkatle planlanması gerekmektedir.

• Yapısal Reformlar:

Ekonomik büyümeyi destekleyecek yapısal reformlar, verimlilik artışı, yerli üretimin teşvik edilmesi ve cari açığın daraltılması, borçların sürdürülebilirliğini artırmada önemli rol oynar.

• Piyasa İletişimi ve Güven:

TCMB ve hükümetin şeffaf ve öngörülebilir para politikaları, yatırımcı güvenini artırarak borçlanma maliyetlerini düşürebilir.

Sonuç

Türkiye'nin kamu borcu, dış borç ve borç/GSYİH oranı, ülkenin mali sağlığı ve ekonomik istikrarının temel göstergeleri arasında yer almaktadır.

- Kamu borcunun GSYİH'ya oranı, genellikle %35–%40 civarında seyretmekte;
- Dış borç, GSYİH'nın %40–%45'i seviyelerinde değerlendirilebilmektedir;
- Toplam borç/GSYİH oranı ise %40–%50 arasında yer alarak, borçlanmanın sürdürülebilirliğini ölçmektedir.

Bu göstergelerin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, makroekonomik istikrar, büyüme ve yatırım ortamının güçlendirilmesi için hayati önem taşımaktadır. Yapısal reformlar, verimlilik artışı ve şeffaf finansal politikalar, Türkiye'nin borç yönetiminde riskleri minimize ederek ekonomik büyümeyi destekleyecektir.

• Borç yönetimi, borç ödemeleri ve sürdürülebilirlik

Türkiye'nin borç yönetimi, borç ödemeleri ve sürdürülebilirliği, ülkenin mali sağlığı ve ekonomik istikrar açısından hayati öneme sahiptir. Bu konular, devletin iç ve dış borçlanma stratejileri, borçların yapısı, servis yükümlülükleri ve uzun vadeli ekonomik büyüme gibi unsurlarla yakından ilişkilidir. Aşağıda bu konuları detaylandıran ana başlıklar ve değerlendirmeler yer almaktadır:

1. Borç Yönetimi

a. Tanım ve Kapsam

- **Kamu Borcu ve Dış Borç:** Türkiye'nin borç yönetimi, devletin yerli piyasalardan (iç borç) ve uluslararası finansal piyasalardan (dış borç) sağladığı finansmanın tümünü kapsar.
- **Yapı ve Kompozisyon:** Borçların vade yapısı, faiz oranları, para cinsi (Türk Lirası veya yabancı para) ve kaynak çeşitliliği, borç yönetiminin etkinliğini belirleyen temel faktörlerdir.

b. Stratejik Yaklaşımlar

- **Maliyet ve Risk Yönetimi:**
 - Borçlanma maliyetlerini minimize etmek ve riskleri (özellikle döviz kuru riski, faiz oranı riski ve yeniden finansman riski) azaltmak için uzun vadeli, sabit faizli ve yerel para cinsinden borçlanma stratejileri tercih edilmektedir.
 - Türkiye, borç portföyünü çeşitlendirerek kısa vadeli yükümlülüklerin oranını düşürmeye çalışmaktadır.
- **Finansal Piyasaların Derinleştirilmesi:**
 - Yerli sermayenin kullanılması, yerel finansal piyasaların geliştirilmesi ve kamu borçlanma araçlarının likiditesinin artırılması, borç yönetiminin sürdürülebilirliğini destekler.
- **Şeffaflık ve İletişim:**
 - Kamu borçlanma stratejilerinin, yatırımcılar ve piyasa aktörleriyle şeffaf bir şekilde paylaşılması, piyasalarda güven ortamının oluşturulmasına yardımcı olur.

2. Borç Ödemeleri

a. Borç Servis Yükü

- **Faiz Ödemeleri ve Anapara Geri Ödemeleri:**
 - Borçların geri ödemesi (hem anapara hem de faiz) bütçe üzerinde sürekli bir yük oluşturur.
 - Özellikle dış borçlar, döviz kuru dalgalanmalarından etkilenecek borç servis maliyetlerini artırabilir; çünkü döviz cinsinden borçların geri ödemesi, Türk Lirası'nın değer kaybetmesi durumunda daha pahalı hale gelir.
- **Servis Oranları:**
 - Borç servis oranı, vergi gelirleri veya genel bütçe gelirlerine göre borç ödemelerinin ne kadarının karşılandığını gösterir. Yüksek servis oranları, mali disiplinin ve borç geri ödeme kapasitesinin değerlendirilmesinde kritik öneme sahiptir.

b. Dış Borç Ödemeleri ve Döviz Riski

- **Döviz Kuru Etkisi:**
 - Yabancı para cinsinden yapılan borçlanmalar, Türk Lirası'nın değer kaybetmesi durumunda borç servis yükünü artırır.
 - Bu durum, dış borçların sürdürülebilirliğinde önemli riskler oluşturur.
- **Rezervler ve Müdahale Politikaları:**
 - Döviz rezervlerinin yeterliliği, dış borç ödemelerinde önemli bir tampon görevi görür.

- Merkez Bankası'nın piyasalara müdahale politikaları, ani döviz kuru dalgalanmalarını azaltmaya yönelik önemli araçlardır.

3. Borç Sürdürülebilirliği

a. Borç/GSYİH Oranı

- Ölçüt ve Karşılaştırmalar:
- Borçların GSYİH'ya oranı, borç sürdürülebilirliğini ölçmek için kullanılan temel göstergelerden biridir.
- Türkiye'nin borç/GSYİH oranı, kamu borcu, dış borç ve diğer finansman kalemlerinin toplamı göz önüne alındığında, gelişmiş ülkelere kıyasla nispeten düşük seviyelerde seyretse de, borcun dış kaynaklı ve döviz cinsinden olması risk faktörünü artırmaktadır.

b. Sürdürülebilirlik Faktörleri

- Ekonomik Büyüme ve Gelir Artışı:
- Ekonomik büyüme, artan vergi gelirleri ve devletin borç geri ödeme kapasitesi, borç sürdürülebilirliğinin anahtarıdır.
- Yapısal reformlar, verimliliğin artırılması ve cari açığın azaltılması, borç yükünün uzun vadede daha yönetilebilir hale gelmesine katkı sağlar.
- Faiz Oranları ve Enflasyon:
- Faiz oranlarının kontrol altında tutulması ve enflasyonun düşük seyretmesi, borçlanma maliyetlerini ve borç servis yükünü olumlu yönde etkiler.
- Döviz Kuru İstikrarı:
- Türk Lirası'nın istikrarlı seyri, özellikle dış borçların sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

4. Politika Önerileri ve Stratejik Yaklaşımlar

- Borç Yapısının İyileştirilmesi:
- Kısa vadeli ve döviz cinsinden borçlanmanın oranının düşürülmesi, uzun vadeli ve yerli para cinsinden borçlanmanın teşvik edilmesi.
- Mali Disiplin ve Gelir Artırıcı Önlemler:
- Kamu harcamalarında tasarruf, vergi gelirlerinin artırılması ve yapısal reformlarla ekonomik büyümenin desteklenmesi.
- Döviz Rezervlerinin Güçlendirilmesi:
- Merkez Bankası ve hükümetin, döviz rezervlerini artırmaya yönelik stratejik müdahaleleri ve uluslararası finansal işbirliklerini geliştirmesi.
- Şeffaflık ve Piyasa İletişimi:
- Borçlanma stratejilerinin, piyasa aktörlerine ve yatırımcılara şeffaf bir şekilde açıklanması, güven ortamının güçlendirilmesi.

Sonuç

Türkiye'nin borç yönetimi, borç ödemeleri ve sürdürülebilirliği, ekonomik istikrarın sağlanmasında ve uzun vadeli büyümenin desteklenmesinde kritik rol oynamaktadır.

- Borç yönetimi, maliyet ve risklerin etkin şekilde kontrol altına alınması, portföyün çeşitlendirilmesi ve uzun vadeli finansmana odaklanmasıyla güçlendirilmelidir.
- Borç ödemeleri, özellikle dış borçlarda döviz kuru risklerinin minimize edilmesi ve borç

servis oranlarının sürdürülebilir seviyelerde tutulmasıyla ele alınmalıdır.

- Sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme, vergi gelirleri, faiz oranları, enflasyon ve döviz kuru istikrarı gibi makroekonomik göstergelerin uyumlu bir şekilde yönetilmesiyle desteklenmelidir.

Bu kapsamda, yapısal reformlar, mali disiplin ve şeffaf iletişim stratejileri, Türkiye'nin borç yönetiminde riskleri azaltarak ekonomik büyüme ve finansal istikrarın sağlanmasına katkı sunacaktır.

3. FİNANSAL PİYASALAR

- **Borsa İstanbul (BIST) Performansı**

Borsa İstanbul (BIST), 2024 yılında dalgalı bir seyir izledi. BIST 100 endeksi, 18 Temmuz 2024'te 11.252 puanla tarihi zirvesine ulaştı. Yıl boyunca endeks, 12 ayın 7'sinde yatırımcısına kazanç sağlarken, 5'inde kayıp yaşattı. Ancak, yıllık bazda enflasyonun altında bir getiri sağlayarak reel anlamda yatırımcısına kazanç sunamadı.

2024 yılı genelinde Borsa İstanbul'da dalgalı bir performans gözlemlenirken, özellikle Temmuz ayı itibarıyla işlem hacimlerinde belirgin değişimler yaşandı. Bu süreçte Borsa'da "açığa satış" uygulamasının olmaması ile VİOP hacimlerindeki artış dikkat çekiciydi. Özellikle carry trade cazibesi ile yabancı yatırımcıların bu bölüme ilgisi, Borsa İstanbul'un yılın ilk yarısındaki iyimserliğin devam etmesini engelledi ve yıllık performansını enflasyon altında tamamlayarak yatırımcılarına reel anlamda bir getiri sunamadı.

Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksi, son 10 yılın Mart aylarında karışık bir performans sergiledi. Endeks, artış kaydettiği 4 Mart ayında ortalama %9,44 değer kazandı.

2025 yılına girerken, Borsa İstanbul 10.000 puanın üzerinde tutunma çabalarını sürdürüyor. Yatırımcılar, piyasa dinamiklerini ve ekonomik göstergeleri yakından takip ederek stratejilerini belirlemelidir.

BIST 100 (XU100)

Kaynak: [Borsa İstanbul A.Ş.](https://www.borsaistanbul.com)

• Merkez Bankası Politikaları ve Faiz Oranları

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), para politikalarını temel olarak fiyat istikrarını sağlamak amacıyla yürütmektedir. Bu doğrultuda, enflasyon hedeflerine ulaşmak için politika faiz oranları ve diğer para politikası araçlarını kullanarak toplam talep ve enflasyon beklentilerini yönetir.

Faiz Oranları ve Son Dönem Gelişmeleri:

- Ocak 2025 Faiz İndirimi: 23 Ocak 2025 tarihinde gerçekleştirilen Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısında, politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı 250 baz puanlık indirimle %45'e düşürülmüştür.
- Enflasyonla Mücadele ve Sıkı Para Politikası: TCMB Başkanı Fatih Karahan, enflasyonda kalıcı bir düşüş sağlanana kadar sıkı para politikası duruşunun sürdürüleceğini belirtmiştir. Ayrıca, yıl sonunda enflasyonun %24'e gerilemesi hedeflenmektedir.
- Gelecek Toplantılar: TCMB'nin 2025 yılı için planladığı Para Politikası Kurulu toplantıları arasında 6 Mart, 17 Nisan, 19 Haziran ve diğer tarihler bulunmaktadır.

TCMB, para politikası kararlarını alırken enflasyon beklentileri, fiyatlama davranışları ve diğer ekonomik göstergeleri yakından takip etmektedir. Gelecekteki politika duruşu, enflasyondaki gelişmelere bağlı olarak şekillenecektir.

• Bankacılık Sektörü ve Krediler

Türkiye’de bankacılık sektörü, ekonominin temel taşlarından biri olarak önemli bir rol oynamaktadır. Son yıllarda sektördeki gelişmeler, kredi hacimleri ve mevduatlarda belirgin artışlar göstermiştir.

Kredi Hacmi ve Dağılımı:

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre, 29 Kasım 2024 itibarıyla bankacılık sektöründeki toplam krediler 15 trilyon 417,58 milyar TL’ye ulaşmıştır. Bu rakam, yılbaşındaki 11 trilyon 630,25 milyar TL seviyesinden kayda değer bir artışı göstermektedir.

Tüketici kredileri de artış trendini sürdürmektedir. Önceki hafta 2 trilyon 19,43 milyar TL olan tüketici kredileri, 2 trilyon 30,23 milyar TL seviyesine yükselmiştir.

Kaynak: [BDDK](#)

Sorunlu Krediler:

Kredi hacmindeki büyümeye paralel olarak, sorunlu kredilerin yönetimi de önem kazanmaktadır. Sorunlu kredilerin artması, bankaların aktif-pasif dengesini bozarak likidite yapısında azalmaya neden olabilir. Bu durum, bankaların kârlılıklarını ve sermaye yeterliliklerini olumsuz etkileyebilir.

Mevduatlar:

Mevduat tarafında da büyüme gözlemlenmektedir. BDDK verilerine göre, bankacılık sektöründeki toplam mevduatlar artış eğilimindedir. Bu artış, bankaların kredi verme kapasitelerini desteklemektedir.

Dijitalleşme ve Fintech:

Bankacılık sektörü, dijitalleşme ve fintech alanındaki gelişmelerle de dönüşüm yaşamaktadır. Fintech’lere dijital banka olma yolunu açan ve servis modeli bankacılığının yasal zeminini hazırlayan düzenlemeler, Türkiye fintech ekosistemi ve finans sektörü için birçok önemli fırsatı beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de bankacılık sektörü kredi ve mevduatlarda büyüme eğilimini sürdürmektedir. Ancak, sorunlu kredilerin yönetimi ve dijital dönüşüm gibi konular, sektörün sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

4. Türkiye’nin Ekonomik Büyüme Dinamikleri

• Büyüme Sektörleri

Türkiye ekonomisi, son yıllarda çeşitli sektörlerde kayda değer büyümeler yaşamaktadır. Özellikle toptan ticaret, bilgisayar programlama ve danışmanlık, mimarlık ve mühendislik faaliyetleri gibi alanlar öne çıkmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından açıklanan en hızlı büyüyen 100 şirket

listesi, bu sektörlerin dinamizmini göstermektedir. Bu listeye göre, toptan ticaret sektörü ilk sırada yer alırken, bilgisayar programlama ve danışmanlık ile mimarlık ve mühendislik faaliyetleri de dikkat çekici büyüme oranlarına sahiptir.

Ayrıca, teknoloji, yazılım ve e-ticaret sektörleri de Türkiye’de hızla büyüyen alanlar arasında bulunmaktadır. Dijitalleşme ve teknolojik yatırımların artması, bu sektörlerin gelişimini desteklemektedir.

Bu veriler, Türkiye’nin ekonomik çeşitliliğini ve farklı sektörlerdeki büyüme potansiyelini ortaya koymaktadır.

- **Sanayi, hizmetler ve tarım sektörlerinin büyüme oranları ve katkıları**

Türkiye ekonomisi, tarım, sanayi ve hizmetler olmak üzere üç ana sektörden oluşmaktadır. Bu sektörlerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’ya (GSYİH) katkıları ve büyüme oranları yıllar içinde farklılık göstermektedir.

Tarım Sektörü:

1980 yılında tarım sektörü milli gelirden %25,8 pay alırken, 1980’li yıllarda izlenen ihracata dayalı makroekonomik iktisadi politikaların etkisiyle bu pay hızla düşüşe geçmiş ve Tarım, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık faaliyetlerini kapsayan tarım sektörü, 2022 yılında zincirleme hacim endeksine göre cari fiyatlarla GSYİH içerisindeki payı %4,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl, tarım sektörü %0,6 oranında ılımlı bir büyüme kaydetmiş ve %5,4 olarak gerçekleşen iktisadi büyümeye sınırlı katkı sağlamıştır.

Kaynak:<https://ticaret.gov.tr/data/5b8700a513b8761450e18d81/Genel%20Tarım%20Sektörü%20Raporu.pdf>

Sanayi Sektörü:

Sanayi sektörü, imalat, madencilik, elektrik, gaz ve su temini gibi alt sektörleri içermektedir. 2022 yılına ait spesifik büyüme oranları ve GSYİH’ya katkı payları belirtilmemiştir. Ancak, genel olarak sanayi sektörü, Türkiye ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Daha detaylı ve güncel veriler için Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) resmi verileri incelenmelidir.

Hizmetler Sektörü:

Hizmetler sektörü, ticaret, ulaştırma, turizm, finans ve diğer hizmet faaliyetlerini kapsamaktadır. 2022 yılında hizmetler sektörü, her üç çeyrekte de tarım, sanayi ve genel GSYİH büyümesinden daha yüksek oranlarda büyüme göstermiştir. İlk çeyrekte %11,7, ikinci çeyrekte %9,7 ve üçüncü çeyrekte %5,8 oranında büyüme kaydetmiştir.

Bu veriler, Türkiye ekonomisinde hizmetler sektörünün son yıllarda daha hızlı bir büyüme trendi sergilediğini, tarım sektörünün ise GSYİH içindeki payının azaldığını göstermektedir. Sanayi sektörü ise ekonomideki önemini korumaktadır.

- **İmalat sanayiindeki gelişmeler, teknolojik ilerlemeler ve Ar-Ge**

Türkiye'nin imalat sanayisi, son yıllarda önemli gelişmeler kaydetmiş, teknolojik ilerlemeler ve Ar-Ge yatırımlarıyla desteklenmiştir.

İmalat Sanayisindeki Gelişmeler:

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yayımlanan Türkiye İmalat PMI raporlarına göre, imalat sanayisi performansı dönemsel dalgalanmalar göstermektedir. Özellikle Ekim 2024'te zorlu piyasa koşulları nedeniyle talep zayıflamış ve yeni siparişlerde yavaşlama gözlenmiştir. Buna rağmen, gıda ürünleri sektörü üretim, yeni siparişler ve istihdamda büyüme kaydetmiştir.

Teknolojik İlerlemeler ve Ar-Ge Yatırımları:

Türkiye, son yıllarda savunma sanayii, uzay teknolojileri ve yerli otomobil üretimi gibi alanlarda önemli teknolojik atılımlar gerçekleştirmiştir. Özellikle savunma sanayiinde, 2002'de 49 milyon dolar olan Ar-Ge harcamaları, günümüzde 1,7 milyar doların üzerine çıkmıştır.

Ayrıca, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı liderliğinde ve TÜBİTAK bünyesinde yürütülen "Milli Teknoloji Hamlesi" kapsamında, 2021 yılında 13.198 proje ve 24.257 kişiye toplam 3,1 milyar TL Ar-Ge ve yenilik desteği sağlanmıştır.

Bu gelişmeler, Türkiye'nin imalat sanayisinde teknolojik kapasitesini artırma ve küresel rekabet gücünü yükseltme çabalarını yansıtmaktadır.

- **Hizmet sektörünün büyüme potansiyeli (turizm, finans, bilişim, sağlık vb.)**

Türkiye'nin hizmet sektörü, ekonominin en dinamik ve büyüme potansiyeli yüksek alanlarından biridir. Özellikle turizm, finans, bilişim ve sağlık gibi alt sektörler, son yıllarda kaydedilen gelişmelerle dikkat çekmektedir.

Turizm Sektörü:

Türkiye, zengin kültürel mirası, doğal güzellikleri ve stratejik konumuyla turizmde önemli bir destinasyon olmuştur. Pandemi sonrası toparlanma sürecinde, turizm sektörü güçlü bir performans sergilemektedir. Sektörde hizmet standartlarının yükseltilmesi, nitelikli iş gücü ve kaliteli tesislerle turistlerin talep ve beklentilerinin karşılanması hedeflenmektedir. Ayrıca, alternatif turizm çeşitlerinin cazip hale getirilmesi ve medikal ile termal turizmde öne çıkan bölgelerin yaşlılar için destinasyon haline getirilmesine yönelik uygulamalar planlanmaktadır.

Finans Sektörü:

Türkiye'nin finans sektörü, bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasaları gibi alanlarda büyüme göstermektedir. Dijital bankacılık ve fintech uygulamalarının yaygınlaşması, sektörde yenilikçi hizmetlerin artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, İstanbul Finans Merkezi projesiyle Türkiye'nin bölgesel bir finans merkezi olma hedefi desteklenmektedir.

Bilişim Sektörü:

Dijital dönüşüm süreci, Türkiye’de bilişim sektörünün hızla büyümesine olanak tanımaktadır. Yazılım geliştirme, siber güvenlik, yapay zeka ve büyük veri analitiği gibi alanlarda faaliyet gösteren şirketlerin sayısı artmaktadır. Teknoparklar ve Ar-Ge merkezleri, inovasyonu teşvik ederek sektöre katkı sağlamaktadır.

Sağlık Sektörü:

Türkiye, sağlık turizmi alanında da önemli bir potansiyele sahiptir. 2023 yılında yaklaşık 1,4 milyon sağlık turisti ülkeyi ziyaret etmiş ve 2,3 milyar dolar gelir elde edilmiştir. 2024’ün ilk üç ayında ise 800 binden fazla sağlık turisti Türkiye’ye gelmiştir. Bu veriler, sağlık turizminin ekonomiye olan katkısını ve büyüme potansiyelini göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’nin hizmet sektörü, çeşitli alt sektörlerdeki büyüme potansiyeliyle ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadır. Yapılan yatırımlar ve stratejik planlamalarla, bu sektörlerin gelecekte daha da gelişmesi beklenmektedir.

Kaynak: <https://ticaret.gov.tr/haberler/saglik-turizminde-kuresel-merkez-turkiye>

• Büyüme İvmesi ve Gelecek Beklentileri

Türkiye ekonomisi, son yıllarda uygulanan para politikaları ve küresel ekonomik koşulların etkisiyle büyüme ivmesinde dalgalanmalar yaşamaktadır. 2024 yılının üçüncü çeyreğinde Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) %2,1 oranında büyüme kaydetmiştir. Bu dönemde hizmetler sektörü %2,9, tarım sektörü %4,6 oranında büyürken, sanayi sektörü %2,2 oranında daralma göstermiştir.

Uluslararası kuruluşların Türkiye ekonomisine yönelik 2025 yılı büyüme tahminleri şu şekildedir:

- Uluslararası Para Fonu (IMF): Türkiye ekonomisinin 2025 yılında %3,2 oranında büyümesi beklenmektedir.
- Dünya Bankası: 2025 yılı için Türkiye’nin %2,6 oranında büyüme kaydedeceği öngörülmektedir.
- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD): 2025 yılında Türkiye ekonomisinin %3,2 oranında büyümesi tahmin edilmektedir.

Bu tahminler, Türkiye ekonomisinin ılımlı bir büyüme trendi izleyeceğini göstermektedir. Ancak, yüksek enflasyon ve uygulanan sıkı para politikaları gibi faktörler, ekonomik aktivite üzerinde baskı oluşturabilir. Özellikle yüksek faiz oranları, iç talebi ve yatırımları sınırlandırarak büyüme hızını etkileyebilir.

Gelecek dönemde, enflasyonun kontrol altına alınması ve sürdürülebilir büyüme için dengeli para ve maliye politikalarının uygulanması önem arz etmektedir. Ayrıca, yapısal reformların hayata geçirilmesi ve dış talebin desteklenmesi, Türkiye ekonomisinin büyüme potansiyelini artırabilir.

• Türkiye’nin büyüme projeksiyonları (kısa, orta, uzun vadeli)

Türkiye’nin ekonomik büyüme projeksiyonları, kısa, orta ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda şekillendirilmektedir. 2025-2027 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program

(OVP), bu hedefleri ve beklentileri detaylandırmaktadır.

Kısa Vadeli Projeksiyonlar (2024):

- Büyüme Oranı: 2024 yılı için Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) büyüme tahmini, bölgedeki gerginlikler ve ekonomik dengelenme politikaları nedeniyle %4'ten %3,5'e revize edilmiştir.
- Enflasyon: 2024 sonunda enflasyonun %41,5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmekteydi, %58,51 olarak gerçekleşti.
- İşsizlik Oranı: 2024 yılı işsizlik oranı tahmini %9,3 olarak belirlenmiştir.

Orta Vadeli Projeksiyonlar (2025-2027):

- Büyüme Oranları:

- 2025: %4,0
- 2026: %4,5
- 2027: %5,0

Bu hedefler, ekonomik dengelenme ve sürdürülebilir büyüme stratejileri çerçevesinde belirlenmiştir.

- Enflasyon: Enflasyonun kademeli olarak düşürülmesi hedeflenmektedir:

- 2025: %17,5
- 2026: %9,7
- 2027: %7,0

Bu projeksiyonlar, enflasyonun tek haneli rakamlara indirilmesini amaçlamaktadır.

- İşsizlik Oranı: İşsizlik oranının hafif bir artışla %9,6 seviyesine çıkması öngörülmektedir. Program kapsamında 2,3 milyon ek istihdam yaratılması hedeflenmektedir.

Uzun Vadeli Projeksiyonlar (2028 ve sonrası):

OVP, 2027 yılına kadar olan hedefleri içermektedir. 2028 ve sonrası için spesifik projeksiyonlar henüz açıklanmamış olmakla birlikte, uzun vadede sürdürülebilir ve dengeli bir büyüme hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, yapısal reformların devamı, teknolojik yatırımların artırılması ve dış ticaretin güçlendirilmesi gibi stratejiler ön planda olacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin ekonomik projeksiyonları, enflasyonun kontrol altına alınması, istihdamın artırılması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması hedefleri etrafında şekillenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için belirlenen politikaların etkin bir şekilde uygulanması büyük önem taşımaktadır.

Kaynak: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/09/Orta-Vadeli-Program_2025-2027.pdf

• Küresel ekonomik etkiler ve Türkiye'nin büyüme stratejisi

Türkiye ekonomisi, küresel ekonomik gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmektedir. Dünya ekonomisindeki dalgalanmalar, Türkiye'nin ihracat potansiyeli, ithalat maliyetleri ve dış finansman koşullarını doğrudan etkilemektedir. Özellikle 2025 yılında beklenen olumlu küresel gelişmelerin, Türkiye'nin ihracatını artırması, emtia fiyatları üzerindeki baskıyı hafifletmesi ve dış finansman maliyetlerini düşürmesi öngörülmektedir.

Türkiye'nin büyüme stratejisi, Orta Vadeli Program (OVP) çerçevesinde belirlenmiştir. 2025-2027 dönemini kapsayan bu programda, sürdürülebilir ve dengeli bir büyüme

hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, yapısal reformların hayata geçirilmesi, teknolojik yatırımların artırılması ve ihracatın desteklenmesi gibi politikalar ön plandadır.

Ayrıca, Türkiye'nin coğrafi konumu, tedarik zincirlerinde alternatif bir üs olma potansiyelini artırmaktadır. Avrupa'ya yakınlık, hızlı teslimat süreleri ve uygun maliyet avantajları, Türkiye'yi üretim merkezi olarak öne çıkarmaktadır.

Sonuç olarak, küresel ekonomik dinamikler Türkiye ekonomisini yakından etkilemektedir. Bu etkileri en aza indirmek ve sürdürülebilir bir büyüme sağlamak için belirlenen stratejilerin etkin bir şekilde uygulanması büyük önem taşımaktadır.

5. Türkiye'nin Sektörel Analizi

• Tarım Sektörü

Türkiye'nin tarım sektörü, ekonomideki payı yıllar içinde azalmış olsa da, istihdam ve stratejik önem açısından kritik bir konumunu sürdürmektedir. 2022 yılı itibarıyla toplam istihdamın %15,8'ini oluşturan tarım sektörü, yaklaşık 4,9 milyon kişiye iş imkânı sağlamaktadır.

Ekonomik Katkı ve Üretim:

2022 yılında tarım ve gıda sektörünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYİH) katkısı %6,5 oranında gerçekleşmiş ve bu sektörde 58,5 milyar ABD doları değerinde üretim yapılmıştır.

Bitkisel üretim miktarı, 2002 yılında 98 milyon ton iken, 2023 yılında %39,5 artışla 136,9 milyon tona yükselmiştir.

İhracat Performansı:

2022 yılında tarım sektörü, bir önceki yıla göre %15,3 artışla 34,2 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştirmiştir.

Güncel Gelişmeler:

2023 yılının ilk çeyreğinde tarım sektörü %3,8 oranında daralma yaşamış, ancak ikinci çeyrekte %1,2'lik bir artış kaydetmiştir. Bu dönemde, tarımın GSYİH içindeki payı %4,4 olarak gerçekleşmiştir.

Gelecek Beklentileri:

Türkiye'nin tarım sektörü, sahip olduğu geniş tarım arazileri ve elverişli iklim koşulları sayesinde önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak, sektördeki verimliliğin artırılması, teknolojik yeniliklerin benimsenmesi ve sürdürülebilir üretim tekniklerinin uygulanması, gelecekteki büyüme ve rekabet gücü açısından kritik öneme sahiptir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin tarım sektörü, ekonomiye sağladığı katkı ve istihdam olanaklarıyla stratejik önemini korumaktadır. Sektörün sürdürülebilirliği ve gelişimi için modernizasyon ve yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir.

• Türkiye'nin tarım ürünleri üretimi ve dış ticaret durumu

Türkiye, geniş tarım arazileri ve elverişli iklimi ile tarımda önemli bir paya sahiptir. 2022'de tarım ve gıda sektörü, GSYİH'na %6.5 katkı sağlamıştır. 2022 verilerine göre buğday, mısır, pamuk gibi ürünlerde üretim artışı yaşanmıştır. Tarım ürünleri ihracatı ise %15.3 artarak 34.2 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye, AB, Orta Doğu ve Afrika gibi bölgelere ihracat yapmaktadır. Ancak döviz kuru ve ticaret politikaları gibi zorluklar da mevcuttur. Tarımda modernizasyon ve sürdürülebilir uygulamalar üzerinde çalışmalar sürmektedir.

Türkiye, coğrafi konumu, elverişli iklim koşulları ve geniş tarım arazileri sayesinde dünya tarımında önemli bir oyuncu konumundadır. Tarım sektörü, ülke ekonomisine hem istihdam hem de döviz girdisi açısından katkı sağlamanın yanı sıra, gıda güvenliğinin teminatı olarak da stratejik bir öneme sahiptir. Aşağıda, Türkiye'nin tarım ürünleri üretimi ve dış ticaret durumuna ilişkin ana başlıklar yer almaktadır.

1. Tarım Üretimi

Üretim Çeşitliliği ve Verimlilik:

• Çeşitli Ürün Portföyü:

Türkiye'de buğday, arpa, mısır gibi temel tahılların yanı sıra, pamuk, fındık, zeytin, meyve ve sebze gibi yüksek katma değerli tarım ürünleri de üretim kapsamındadır. Ülkenin bölgesel özelliklerine göre; Akdeniz, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri, ürün çeşitliliği bakımından farklılık gösterir.

• Verimlilik Artışı:

Son yıllarda modern tarım teknikleri, sulama altyapısı ve tarımsal teknolojilerin (örneğin, hassas tarım uygulamaları, dijital tarım) benimsenmesiyle üretim verimliliğinde artış gözlemlenmektedir. Örneğin, bitkisel üretimde 2002'ye göre önemli artışlar kaydedilerek üretim hacminin milyonlarca ton seviyelerine ulaşması sağlanmıştır.

Tarım Ürünleri Üretim Verileri:

- 2022 yılı itibarıyla, tarım ve gıda sektörünün GSYİH'ya katkısı yaklaşık %6,5 oranında gerçekleşmiş, bu da sektörün ekonomik büyümedeki önemini ortaya koymaktadır.
- Üretim miktarları ve büyüme trendleri, hem devlet destekli projeler hem de özel sektör yatırımlarıyla sürekli güncellenmekte, kalite ve verimlilik artırıcı modernizasyon programları uygulanmaktadır.

2. Dış Ticaret Durumu

İhracat Performansı:

• Artan İhracat Hacmi:

Türkiye, tarım ürünlerinde ihracat kapasitesini sürekli geliştirmektedir. 2022 verilerine göre, tarım ürünleri ihracatı %15,3 artışla yaklaşık 34,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu artış, özellikle Avrupa Birliği, Orta Doğu, Afrika ve Asya pazarlarına yapılan ihracatta kendini göstermektedir.

• Ürün Standardizasyonu ve Rekabet:

Üretimde kalite kontrolü, standartlara uygunluk ve teknolojik iyileştirmeler sayesinde, Türk tarım ürünleri uluslararası pazarlarda rekabet avantajı elde etmektedir. Bu çabalar, hem marka imajını güçlendirmekte hem de ihracatın sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.

İthalat ve Ticaret Dengesi:

• İthalatın Rolü:

Tarım sektöründe bazı girdi kalemleri (örneğin, modern tarım ekipmanları, tohum, gübre) ithal edilmektedir. Ancak, yerli üretimin artması ve teknoloji transferi sayesinde ithalata bağımlılık kısmen azaltılmaya çalışılmaktadır.

- **Cari Denge:**

Tarım ürünleri ihracatı, Türkiye'nin cari açığının daraltılmasına önemli katkı sağlamaktadır. Döviz girdisi olarak tarım ihracatının artması, ülke ekonomisinde dış finansmana olan bağımlılığın azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

3. Gelecek Beklentileri ve Stratejik Yaklaşımlar

Modernizasyon ve Teknoloji:

- **Dijital Tarım Uygulamaları:**

Tarım sektöründe dijitalleşme, sensör teknolojileri, veri analitiği ve yapay zeka destekli karar sistemleri gibi yenilikçi uygulamaların benimsenmesi, üretim verimliliğini artırmakta ve ürün kalitesini yükseltmektedir.

- **Sürdürülebilir Tarım:**

Çevresel sürdürülebilirlik, organik tarım ve yenilenebilir enerji kullanımı gibi alanlarda yapılacak yatırımlar, hem üretim maliyetlerini optimize edecek hem de çevre dostu ürünlerin ihracatını artıracaktır.

Pazar Çeşitlendirmesi ve İhracat Destekleri:

- **Yeni Pazarlar:**

Türkiye, ihracatını çeşitlendirmek amacıyla, AB dışındaki bölgelere, Asya, Afrika ve Orta Doğu pazarlarına yönelik stratejik pazarlama ve işbirliği anlaşmaları yaparak dış ticaret hacmini artırmayı hedeflemektedir.

- **Devlet Destekleri:**

Devlet teşvikleri, Ar-Ge destekleri ve vergi indirimleri gibi politikalar, tarım sektörünün modernizasyonunu hızlandırarak hem üretim kapasitesini hem de ihracat potansiyelini artıracaktır.

Sonuç

Türkiye'nin tarım sektörü, üretim çeşitliliği, modernizasyon adımları ve stratejik devlet destekleri sayesinde önemli bir büyüme potansiyeline sahiptir.

- **Üretim:** Tarımda teknolojik yeniliklerin ve verimlilik artışlarının sağlanması, üretim miktarlarını ve kalitesini artırmaktadır.

- **Dış Ticaret:** Tarım ürünleri ihracatındaki artış, ülkenin cari açığının daraltılmasına katkıda bulunurken, rekabetçi ürün standartları uluslararası pazarda Türk ürünlerine olan talebi güçlendirmektedir.

Bu dinamikler doğrultusunda, hem kamu hem de özel sektör işbirliğiyle sürdürülebilir tarım politikaları uygulandığında, Türkiye'nin tarım sektöründeki rekabet gücü ve dış ticaret performansı gelecekte daha da iyileşecektir.

- **Tarımda yaşanan zorluklar: iklim değişikliği, su kaynakları, girdi maliyetleri**

Türkiye'nin tarım sektörü, iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve artan girdi maliyetleri gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır.

İklim Değişikliğinin Etkileri:

İklim değişikliği, tarımsal üretimi doğrudan etkilemektedir. Artan sıcaklıklar, yağış düzenlerindeki değişiklikler ve ekstrem hava olaylarının sıklığı, ürün verimliliğini ve kalitesini düşürmektedir. Özellikle kuraklık ve su kaynaklarının azalması, tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Su Kaynaklarının Azalması:

Türkiye, su stresi yaşayan bir ülke konumundadır. Tarım sektörü, toplam su tüketiminin yaklaşık %77'sini kullanmaktadır. Artan nüfus ve iklim değişikliği nedeniyle su kaynakları üzerindeki baskı artmakta, bu da sulama maliyetlerini yükseltmektedir.

Girdi Maliyetlerinin Artması:

Gübre, tohum, enerji ve ilaç gibi tarımsal girdilerin maliyetlerindeki artış, çiftçilerin üretim maliyetlerini yükseltmektedir. Bu durum, özellikle küçük ölçekli çiftçilerin kârlılığını azaltmakta ve sürdürülebilir üretimi zorlaştırmaktadır.

Çözüm Önerileri:

- Sürdürülebilir Su Yönetimi: Etkin su kullanımı ve modern sulama tekniklerinin benimsenmesi, su kaynaklarının korunmasına yardımcı olacaktır.
- İklim Uyumlu Tarım Uygulamaları: İklim değişikliğine dayanıklı ürün çeşitlerinin geliştirilmesi ve ekim tekniklerinin uyarlanması önemlidir.
- Girdi Maliyetlerinin Azaltılması: Yerel üretimin desteklenmesi ve alternatif girdi kaynaklarının araştırılması, maliyetleri düşürebilir.

Bu zorlukların üstesinden gelmek için, tarım politikalarının yeniden gözden geçirilmesi ve çiftçilere yönelik destek programlarının artırılması gerekmektedir.

• Tarıma dayalı sanayi ve gıda sektöründeki gelişmeler

Türkiye'nin tarıma dayalı sanayi ve gıda sektörü, ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bu sektörler, tarımsal üretimin işlenmesiyle katma değer yaratmakta, istihdam sağlamakta ve ihracata katkıda bulunmaktadır.

Tarıma Dayalı Sanayi:

Tarıma dayalı sanayi, tarım ürünlerini hammadde olarak kullanarak çeşitli işlemlerden geçirip nitelik ve niceliklerini iyileştiren sanayi dalıdır. Bu kapsamda gıda sanayi, tekstil ve giyim sanayi gibi alt sektörler bulunmaktadır. Özellikle gıda sanayi, toplanan sebze, meyve ve tahıllar ile et, süt, yumurta gibi gıda maddelerinin işlenmesi ve ambalajlanması süreçlerini içerir.

Gıda Sektöründeki Gelişmeler:

Türkiye'nin tarım, gıda ve içecek sektörü, 2022 yılında ihracatını bir önceki yıla göre %4 artırarak 27,6 milyar dolara çıkarmıştır. Aynı dönemde ithalat ise %13,6 azalarak 18,2 milyar

dolara gerilemiştir. Böylece sektör, 2022 yılında 9,4 milyar dolarlık dış ticaret fazlası vermiştir.

Sektörün Ekonomideki Yeri:

Tarıma dayalı sanayiler, Gayrisafi Milli Hasıla'ya, istihdama, üretime, katma değere ve ihracata olumlu etkileri nedeniyle Türkiye'nin en önemli sektörleri arasında yer almaktadır. Türkiye'de tarım ürünlerinin yaklaşık %30'u tarıma dayalı sanayilerde işlenerek tüketicilere sunulmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise bu oran %60 civarındadır, bu da Türkiye'de tarımsal ürünlerin işlenme oranının artırılması gerektiğini göstermektedir. [OBJ]

Gelecek Perspektifi:

Türkiye, biyolojik çeşitliliği, zengin iklim ve coğrafi koşulları sayesinde tarıma dayalı sanayi ve gıda sektöründe büyük bir potansiyele sahiptir. Dünyada 55 ürünün üretiminde ilk on sırada yer alması, bu potansiyelin bir göstergesidir. Sektördeki gelişmelerin sürdürülebilirliği için teknolojik yeniliklerin takip edilmesi, üretim tekniklerinin modernize edilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimine odaklanılması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin tarıma dayalı sanayi ve gıda sektörü, ekonomik büyüme ve kalkınma açısından stratejik bir öneme sahiptir. Sektördeki olumlu gelişmelerin devamı için üretim ve işleme süreçlerinde verimliliğin artırılması, ihracat pazarlarının çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınması gerekmektedir.

• Sanayi ve İmalat Sektörü

Türkiye'nin sanayi ve imalat sektörü, ülke ekonomisinin temel taşlarından biri olup, istihdam, ihracat ve ekonomik büyüme açısından kritik bir rol oynamaktadır. Son yıllarda sektörde çeşitli dalgalanmalar yaşanmış, ancak toparlanma sinyalleri de gözlemlenmiştir.

İmalat PMI Verileri:

İstanbul Sanayi Odası (İSO) ve S&P Global tarafından hazırlanan Türkiye İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI), sektördeki eğilimleri izlemek için önemli bir göstergedir. Kasım 2024'te PMI, Ekim ayındaki 45,8 seviyesinden 48,3'e yükselmiş, ancak 50 eşik değerinin altında kalarak sektördeki daralmanın sürdüğünü göstermiştir. Bu durum, Nisan 2024'ten bu

yana devam eden bir eğilimi yansıtmaktadır.

Kaynak: <https://www.iso.org.tr/projeler/iso-turkiye-imalat-pmi/>

Üretim ve Siparişler:

Kasım ayında, toplam yeni siparişler ve yeni ihracat siparişlerindeki azalma hız kesmiş, bu da talepte kademeli bir iyileşmeye işaret etmiştir. Firmalar, talepteki zayıflığın üretimi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, istihdamda dokuz aylık düşüşün ardından ilk kez artış kaydedilmiştir.

Maliyet ve Fiyatlar:

Girdi maliyetlerindeki artış hızı Kasım ayında yavaşlamış, ancak yüksek seviyesini korumuştur. Firmalar, Türk lirasındaki değer kaybının hammadde fiyatlarını artırdığını belirtmişlerdir. Bu maliyet baskıları, nihai ürün fiyatlarına da yansımış, ancak fiyat artış oranı önceki aylara göre değişim göstermemiştir.

Gelecek Beklentileri:

Sektördeki firmalar, enflasyonist baskıların hafiflemesiyle birlikte talepte iyileşme beklemektedir. Özellikle nihai ürün fiyatlarındaki artışın son beş yılın en düşük seviyesinde gerçekleşmesi, müşterileri yeni siparişler vermeye teşvik edebilir. Bu eğilimin devam etmesi, önümüzdeki dönemde talebin canlanmasına katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin sanayi ve imalat sektörü, zorluklara rağmen toparlanma sinyalleri vermektedir. Talepteki kademeli iyileşme ve enflasyonist baskıların hafiflemesi, sektörün geleceği için umut vadetmektedir.

- **Otomotiv, tekstil, elektronik, inşaat ve diğer önemli sanayi alanlarındaki gelişmeler**

Türkiye'nin otomotiv, tekstil, elektronik ve inşaat gibi önemli sanayi sektörlerinde son dönemde kaydedilen gelişmeler, ülke ekonomisinin dinamik yapısını ve bu alanlardaki dönüşümü gözler önüne sermektedir.

Otomotiv Sektörü:

Türkiye, otomotiv üretiminde önemli bir merkez olma yolunda ilerlemektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır, 100'den fazla küresel tedarikçiden 30'dan fazlasının Türkiye'de üretim tesisi açtığını belirterek, yıllık 1 milyon elektrikli araç üretimi ve 80 GWh batarya kapasitesine ulaşmayı hedeflediklerini ifade etmiştir.

Ayrıca, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, elektrikli araçlar, yarı iletken üretimi, batarya imalatı, güneş paneli tesisleri ve rüzgar enerjisi bileşenleri gibi yüksek teknoloji alanlarında toplam 30 milyar dolarlık teşvik paketi açıkladı. Bu kapsamda, yıllık elektrikli araç üretimini 1 milyon adede çıkarmak için 5 milyar dolarlık bir paket uygulanacak ve Çinli BYD firması Türkiye'de 1 milyar dolarlık bir üretim tesisi kuracak.

Tekstil Sektörü:

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, Türkiye'nin geleneksel olarak güçlü olduğu alanlardan biridir. Hazır giyim, dokuma ve örme ürünleri, Türk tekstil endüstrisinin dünya pazarlarında başarıyla yer almasını sağlamaktadır.

Elektronik Sektörü:

Türkiye, elektronik sektöründe de büyümeyi hedeflemektedir. Özellikle yarı iletken çip üretimi için 5 milyar dolarlık bir yatırım paketi planlanmaktadır. Bu yatırımlar, Türkiye'nin elektronik üretim kapasitesini artırmayı ve sektörde bölgesel bir merkez olmayı amaçlamaktadır.

İnşaat Sektörü:

İnşaat sektörü, Türkiye ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Yapay zekanın inşaat alanındaki uygulamaları, sektörde verimliliği artırma potansiyeline sahiptir. İstanbul Ticaret Odası Başkanı Şekib Avdagiç, yapay zekanın 2025'te bazı işlerin yerini alacağını ve bazılarını da tamamlayacağını belirterek, bu teknolojinin inşaat gibi alanlarda endüstriyel uygulamalara dönüştürülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bu gelişmeler, Türkiye'nin sanayi sektörlerindeki dönüşümünü ve geleceğe yönelik stratejik hedeflerini ortaya koymaktadır. Yüksek teknolojiye yapılan yatırımlar ve yapay zekanın entegrasyonu, Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artırma potansiyeline sahiptir.

- **Sanayide dijitalleşme ve sanayi 4.0 uygulamaları**

Türkiye, sanayide dijitalleşme ve Sanayi 4.0 uygulamalarını benimseyerek üretim süreçlerini modernize etmeye yönelik önemli adımlar atmaktadır. Bu dönüşüm, üretim süreçlerinin dijitalleşmesi, akıllı fabrikaların kurulması ve yapay zeka entegrasyonu gibi unsurları içermektedir.

Sanayi 4.0 ve Dijital Dönüşüm:

Sanayi 4.0, siber-fiziksel sistemler, nesnelerin interneti ve yapay zeka gibi ileri teknolojilerin üretim süreçlerine entegrasyonunu ifade eder. Bu sayede, üretim süreçleri daha esnek, verimli ve özelleştirilebilir hale gelmektedir. Türkiye’de de bu dönüşüm süreci hızla ilerlemekte olup, fabrikaların dijitalleşmesiyle üretim süreçleri daha hızlı ve esnek bir yapıya kavuşmaktadır.

Yapay Zeka ve Akıllı Üretim:

Yapay zeka, Sanayi 4.0’ın temel bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de yapay zeka uygulamaları, üretim süreçlerinin optimizasyonu, kalite kontrol ve tahminleme gibi alanlarda kullanılmaktadır. Bu teknolojilerin entegrasyonu, üretim verimliliğini artırmakta ve maliyetleri düşürmektedir.

Dijital Dönüşüm Yetkinlikleri:

Türkiye’nin sanayide dijital dönüşüm yetkinliği üzerine yapılan değerlendirmeler, ülkenin bu alandaki potansiyelini ortaya koymaktadır. TÜSİAD’ın “Türkiye’nin Sanayide Dijital Dönüşüm Yetkinliği” raporu, Türkiye’nin Endüstri 4.0 yolculuğunda hangi konumda olduğunu ve bu süreçte atılması gereken adımları detaylandırmaktadır.

KOBİ’lerin Dijital Dönüşümü:

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ’ler), Türkiye ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Sanayi 4.0 Yetkinlik Merkezi gibi projeler, KOBİ’lerin dijital dönüşüm süreçlerini desteklemeyi ve bu işletmelerin rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir.

Gelecek Perspektifi:

Türkiye, sanayide dijitalleşme ve Sanayi 4.0 uygulamalarını benimseyerek küresel rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir. Bu süreçte, dijital altyapının güçlendirilmesi, insan kaynağının eğitimi ve yenilikçi teknolojilerin teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’nin sanayide dijitalleşme ve Sanayi 4.0 uygulamalarına yönelik çabaları, ülkenin ekonomik büyümesine ve uluslararası rekabet gücüne olumlu katkılar sağlamaktadır.

- **Hizmet Sektörü**

Türkiye’nin hizmet sektörü, ekonominin en dinamik ve geniş kapsamlı alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu sektör, eğitim, sağlık, turizm, finans, ticaret ve ulaşım gibi çeşitli alt dalları kapsayarak ülkenin gayrisafi yurt içi hasılasına (GSYH) ve istihdamına önemli katkılar sağlamaktadır.

Ekonomik Katkı:

Hizmet sektörü, Türkiye’nin GSYH’sine yaklaşık %70 oranında katkı sağlamaktadır. Bu oran,

hizmet sektörünün ülke ekonomisindeki ağırlığını ve önemini göstermektedir.

İstihdam:

Türkiye’de istihdam edilen her iki kişiden biri hizmet sektöründe çalışmaktadır. Bu durum, hizmet sektörünün iş gücü piyasasındaki belirgin rolünü ortaya koymaktadır.

Dış Ticaret:

2023 yılında Türkiye’nin hizmet ticareti, 56,7 milyar dolar fazla vererek ödemeler dengesi bilançosunda cari açığa pozitif katkı sağlamıştır. Bu veri, hizmet sektörünün dış ticaretteki olumlu etkisini göstermektedir.

Kaynak: <https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/hizmet-ticaret-istatistikleri#:~:text=Hizmetler%20sektörü%20net%20döviz%20qirdisi,cari%20açığa%20pozitif%20katkı%20sağlamıştır.>

Sektörel Gelişim:

1980’li yılların başlarında dışa açılma politikalarının benimsenmesiyle birlikte, özellikle 1990’lı yıllardan itibaren hizmet sektöründe önemli bir gelişme trendi yakalanmıştır. Bu süreçte, hizmet sektörü tarım ve sanayi sektörlerine göre daha büyük önem kazanmıştır.

Alt Sektörler:

Hizmet sektörü, eğitimden sağlığa, inşaattan turizme kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Bu çeşitlilik, sektörün ekonomiye olan çok yönlü katkısını artırmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’nin hizmet sektörü, hem ekonomik büyüme hem de istihdam açısından kritik bir rol oynamaktadır. Sektörün geniş kapsamı ve dinamizmi, ülkenin kalkınma hedeflerine ulaşmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir.

- **Turizm, finans, eğitim, sağlık, teknoloji ve diğer hizmet sektörlerinin büyüklüğü ve potansiyeli**

Türkiye’nin hizmet sektörü, ekonominin en dinamik ve geniş kapsamlı alanlarından biri olup, turizm, finans, eğitim, sağlık ve teknoloji gibi çeşitli alt sektörleri içermektedir. Bu sektörler, ülkenin gayrisafi yurt içi hasılasına (GSYH) ve istihdamına önemli katkılar sağlamaktadır.

Turizm Sektörü:

Türkiye, dünyanın en büyük 16. turizm ekonomisi konumundadır. 2021 yılında yaklaşık 30 milyondan fazla turist ağırlayarak 24 milyar dolar gelir elde etmiştir. Bu rakamlar, ülkenin turizm sektörünün büyüklüğünü ve potansiyelini göstermektedir.

Kaynak: <https://www.setav.org/analiz/analiz-turkiyenin-turizm-ekonomisi-kazanimler-ve-beklentiler#:~:text=Dünyanın%20en%20büyük%2016.%20turizm,dolar%20gelir%20elde%20edilmesini%20sağlamıştır.>

Finans Sektörü:

Türkiye'nin finans sektörü, bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasaları gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Özellikle İstanbul, finans merkezi olma yolunda önemli adımlar atmaktadır. Finansal hizmetler sektörü, ekonominin dijitalleşmesiyle birlikte büyüme potansiyeline sahiptir.

Eğitim Sektörü:

Türkiye'de eğitim sektörü, hem kamu hem de özel kurumlar aracılığıyla geniş bir yelpazede hizmet sunmaktadır. Ülkede çok sayıda üniversite ve araştırma merkezi bulunmaktadır. Ayrıca, uluslararası öğrenciler için de cazip bir destinasyon haline gelerek eğitim turizmi potansiyelini artırmaktadır.

Sağlık Sektörü:

Türkiye, sağlık turizmi alanında da önemli bir potansiyele sahiptir. Modern hastaneler, ileri teknolojik ekipmanlar ve eğitimli sağlık personeli ile dikkat çekmektedir. Ancak, sağlık hizmetlerinin yetersiz tanıtımı ve belirli eksiklikler, bu potansiyelin tam anlamıyla ortaya çıkmasını engellemektedir.

Teknoloji Sektörü:

Türkiye'nin teknoloji sektörü, yazılım, donanım ve telekomünikasyon gibi alanlarda büyüme göstermektedir. Özellikle genç nüfusun teknolojiye olan ilgisi ve girişimcilik ekosisteminin gelişimi, bu sektördeki potansiyeli artırmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin hizmet sektöründeki bu alt alanlar, ekonominin büyümesine ve çeşitlenmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Her bir sektörün kendine özgü dinamikleri ve potansiyeli bulunmaktadır.

- **Türkiye'nin dijitalleşme, e-ticaret ve fintech alanındaki durumu**

Türkiye, dijitalleşme, e-ticaret ve finansal teknoloji (fintech) alanlarında son yıllarda önemli gelişmeler kaydetmiştir.

Dijitalleşme:

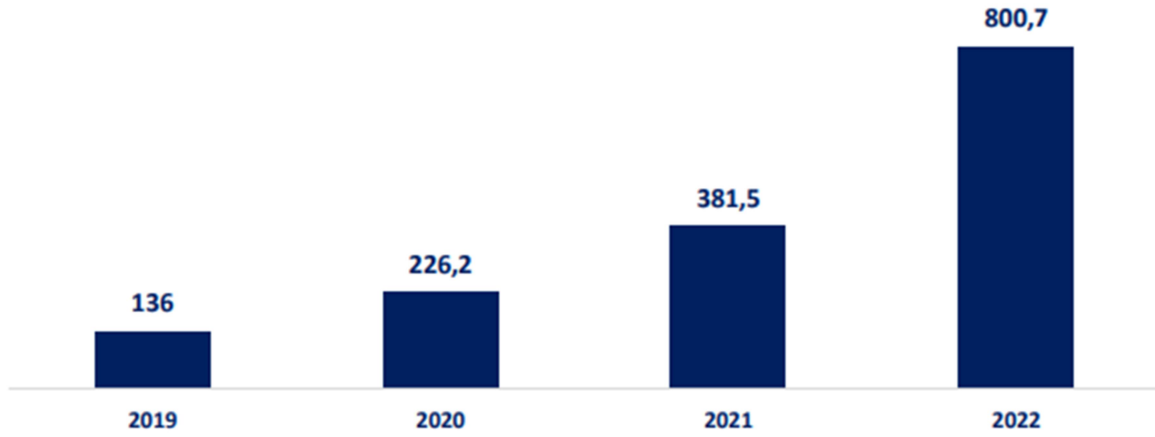
Bilişim Sanayicileri Derneği (TÜBİSAD) tarafından hazırlanan Türkiye'nin Dijital Dönüşüm Endeksi 2023 Raporu'na göre, Türkiye'nin dijitalleşme notu 2022 yılıyla aynı seviyede kalarak 5 üzerinden 3,09 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, dijitalleşme sürecinde belirli bir duraklanlığa işaret etmektedir.

Kaynak: <https://www.tubisad.org.tr/tr/guncel/detay/Turkiyenin-Dijitallesme-Notu-Bir-Onceki-Yilla-Ayni-Seviyede-Kaldi/58/4910/0>

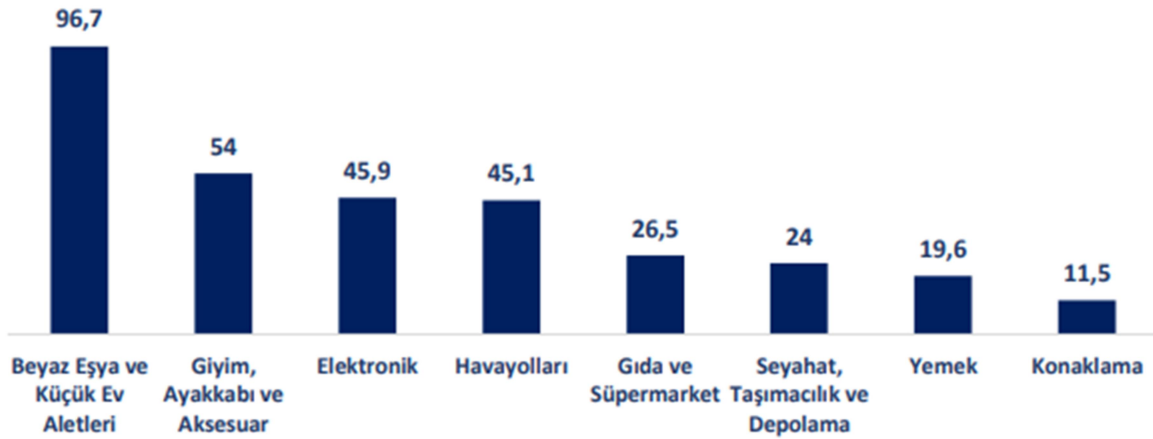
E-ticaret:

Ticaret Bakanlığı'nın Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) verilerine göre, 2020 yılında 226 milyar TL olan e-ticaret hacmi, 2021 yılında %69 oranında artarak 381,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2022 yılında 800,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu büyüme, Türkiye'deki e-ticaret sektörünün hızla geliştiğini göstermektedir.

Yıllara Göre E-Ticaret Hacmi (Milyar TL)

E-Ticaret Hacminin Sektörlere Göre Dağılımı (Milyar TL)

Kaynak: <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler>

Fintech:

Türkiye'de fintech ekosistemi de önemli bir gelişim göstermektedir. Aralık 2023 itibarıyla, 81 fintech firmasına lisans verilmiştir. Pandemi sürecinde dijitalleşme ve uzaktan kimlik tespiti gibi alanlarda yapılan düzenlemeler, fintech alanındaki inovasyonu hızlandırmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye dijitalleşme, e-ticaret ve fintech alanlarında önemli adımlar atmış olup, bu sektörlerdeki büyüme ve gelişim potansiyeli devam etmektedir.

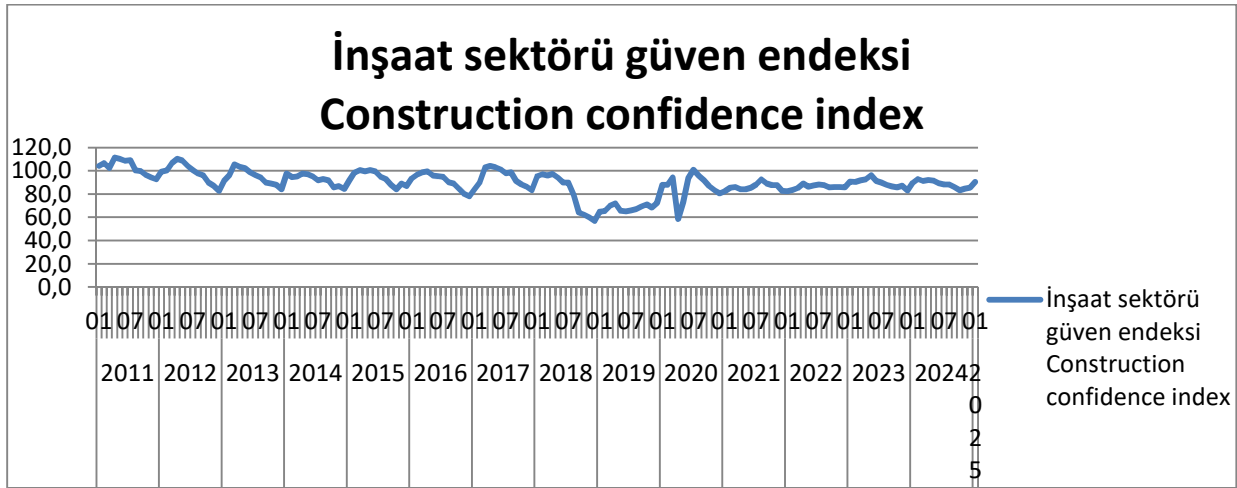
- **İnşaat ve Altyapı**

Türkiye'nin inşaat ve altyapı sektörü, ekonominin temel dinamiklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu sektör, hem ekonomik büyümeye katkı sağlamakta hem de istihdam yaratmaktadır.

İnşaat Sektörünün Performansı:

2024 yılının ilk çeyreğinde inşaat sektörü, %11,1 oranında büyüme kaydetmiştir. Aynı dönemde inşaat harcamaları reel olarak %9,6 artış göstermiştir.

İnşaat sektörü güven endeksi, Mayıs 2024'te bir önceki aya göre 0,8 puan azalmıştır. Mevcut inşaat işleri endeksi ise aynı dönemde 0,1 puanlık bir artış göstermiştir.

Kaynak:

- 1- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-I.-Ceyrek:-Ocak-Mart,-2024-53753>
- 2- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hizmet,-Perakende-Ticaret-ve-Insaat-Guven-Endeksleri-Ekim-2023-49599&dil=1>

Altyapı Yatırımları:

1986 ile 2023 yılları arasında Türkiye'de toplam 204 milyar ABD doları değerinde 270 Kamu-Özel Sektör İşbirliği (PPP) projesi hayata geçirilmiştir. Bu projeler, ulaşım, sağlık ve enerji gibi çeşitli sektörlerde önemli altyapı yatırımlarını kapsamaktadır.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, ülke genelinde çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projeler arasında demiryolu, karayolu, havacılık ve denizcilik alanlarında önemli yatırımlar bulunmaktadır.

Gelecek Beklentileri:

Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği'nin (Türkiye İMSAD) Ekim 2024 raporuna göre, inşaat sektörünün 2025 yılında %4 ila %5 oranında büyümesi beklenmektedir. Deprem bölgesindeki yeni imar faaliyetleri ve kentsel dönüşüm projelerinin bu büyümeye yaklaşık 2

puanlık katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Kaynak:

https://imsad.org/Uploads/Files/Turkiye_IMSAD_Aylik_Sektor_Raporu_BB_Ekim2024.pdf

Sonuç olarak, Türkiye'nin inşaat ve altyapı sektörü, ekonomik büyüme ve kalkınma hedefleri doğrultusunda önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Yürütülen projeler ve gelecekteki yatırımlar, ülkenin altyapı kapasitesini artırarak sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayacaktır.

- **İnşaat sektörünün büyüklüğü, büyük projeler, konut piyasası**

Türkiye'nin inşaat sektörü, ekonominin temel taşlarından biri olarak önemli bir rol oynamaktadır. Bu sektör, hem ekonomik büyümeye katkı sağlamakta hem de geniş istihdam olanakları sunmaktadır.

Sektörün Büyüklüğü:

2023 yılında Türkiye'de toplam inşaat harcamaları %100,7 artışla 3,68 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu artışın büyük ölçüde fiyat artışlarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Aynı yıl, inşaat sektöründe istihdam edilen kişi sayısı ortalama 1,997 milyon olup, bir önceki yıla göre %8,2'lik bir artış göstermiştir.

İnşaat malzemeleri sektörü de ekonomiye önemli katkı sağlamaktadır. 2023 verilerine göre, sektörün toplam pazar büyüklüğü 131 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Bu rakamın 29,2 milyar doları ihracattan elde edilmiştir ve bu ihracat, Türkiye'nin toplam ihracatının %11,4'ünü oluşturmaktadır.

Büyük Projeler:

Türkiye, son yıllarda hayata geçirdiği büyük ölçekli altyapı ve üstyapı projeleriyle dikkat çekmektedir. Özellikle ulaşım, enerji ve sağlık alanlarında gerçekleştirilen projeler, ülkenin kalkınma hedeflerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Türk inşaat firmaları uluslararası arenada da büyük projelere imza atarak küresel ölçekte tanınmaktadır.

Konut Piyasası:

Konut piyasasında, özellikle büyük şehirlerde ciddi fiyat artışları yaşanmaktadır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde konut fiyatları yükselirken, bazı bölgelerde ise düşüşler gözlemlenmektedir. Bu dalgalanmalar, bölgesel arz ve talep dengesine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

2023 yılında alınan toplam yapı ruhsatları, alan bazında %13,6 artarak 165,83 milyon metrekareye ulaşmıştır. Bu artış, inşaat sektöründeki hareketliliğin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin inşaat sektörü, ekonomik büyüme ve istihdam açısından kritik bir

öneme sahiptir. Büyük projeler ve konut piyasasındaki gelişmeler, sektörün dinamik yapısını ve gelecekteki potansiyelini ortaya koymaktadır.

- **Altyapı yatırımları, ulaşım, enerji, dijital altyapı**

Türkiye, son yıllarda altyapı yatırımlarını artırarak ulaşım, enerji ve dijital altyapı alanlarında önemli projelere imza atmaktadır.

Ulaşım Altyapısı:

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2025 yılı bütçesi kapsamında, kara, deniz, demir ve hava yolu ulaşımı ile haberleşme altyapıları için toplam 482 milyar liralık yatırım planlanmıştır.

Demir yolu yatırımları da ön plandadır. 2024 yılı itibarıyla demir yolu, altyapı yatırımları bütçesinden %49 pay alarak önemli bir konuma gelmiştir.

Enerji Altyapısı:

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik kapsamlı bir yol haritası belirlemiştir. Bu plan çerçevesinde rüzgar ve güneş enerjisi yatırımlarının artırılması, enerji depolama çözümlerinin yaygınlaştırılması ve dijital şebeke altyapılarının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Dijital Altyapı:

Türkiye, dijital dönüşüm sürecinde önemli adımlar atmaktadır. 2025 yılı itibarıyla yapay zeka, 5G teknolojisi, alçak yörünge uyduları ve bağlantılı cihazlar gibi alanlarda yatırımlar planlanmaktadır. Bu gelişmeler, ülkenin dijital ve ekonomik geleceğinde kritik bir rol oynayacaktır.

Ayrıca, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Türkiye'nin altyapısını ve bölgesel entegrasyonunu güçlendirmek amacıyla ulaşım ağları ve ticaret altyapısı arasında daha fazla bağlantıya yatırım yapmayı, dijital altyapı ve hizmetlerin kalitesini artırmayı ve doğal afetlere karşı dayanıklılığı artırmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin ulaşım, enerji ve dijital altyapı alanlarındaki yatırımları, ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.

- **İnşaat ve Gayrimenkul: Konut piyasası, TOKİ projeleri**

Türkiye'nin inşaat ve gayrimenkul sektörü, son yıllarda önemli gelişmeler yaşamaktadır. Konut piyasasında arz ve talep dengesizlikleri, fiyat artışları ve sosyal konut projeleri gibi konular öne çıkmaktadır.

Konut Piyasası:

2024 yılının ilk üç çeyreğinde, daire niteliğindeki yapılar için alınan ruhsat sayısı 395.555 olarak kaydedilmiştir. Bu rakam, 2023 yılında 432.928 idi. Bu veriler, konut talebindeki artışa rağmen arzın yetersiz kaldığını göstermektedir.

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, konut piyasasının son derece sıkı olduğunu ve kiraların hızla arttığını belirtmiştir.

TOKİ Projeleri:

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), 81 ilde en az 250 bin sosyal konut inşa etmeyi planlamaktadır. Bu projelerin başvurularının 2025 yılının sonunda alınmaya başlanacağı belirtilmektedir.

Ayrıca, TOKİ, 50 ilde 834 arsayı açık artırmayla satışa sunmayı planlamaktadır. Bu arsaların muhammen bedeli 55 bin lira olup, ödemelerin yüzde 25'i peşin, geri kalanı ise 48 ay taksitle yapılabilecektir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin inşaat ve gayrimenkul sektörü, konut talebindeki artış ve TOKİ'nin sosyal konut projeleriyle şekillenmektedir. Arz ve talep dengesizlikleri, fiyat artışları ve kiralardaki yükselişler, sektörün dinamiklerini etkilemektedir.

- **Enerji Sektörü: Yenilenebilir enerji ve fosil yakıtlar**

Türkiye'nin enerji sektörü, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımların artmasıyla birlikte önemli bir dönüşüm sürecindedir. Bu dönüşüm, enerji bağımsızlığını artırma ve çevresel sürdürülebilirliği sağlama hedefleri doğrultusunda şekillenmektedir.

Yenilenebilir Enerji:

Türkiye, coğrafi ve iklimsel çeşitliliği sayesinde hidroelektrik, rüzgar, güneş ve jeotermal gibi çeşitli yenilenebilir enerji kaynaklarına sahiptir. 2024 yılında, hidroelektrik santraller elektrik üretiminin %21,5'ini, rüzgar enerjisi %10,5'ini, güneş enerjisi %7,5'ini ve jeotermal enerji %3,2'sini sağlamıştır.

Kaynak: <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik#:~:text=2024%20yılı%20Aralık%20ayı%20sonu%20itibarıyla%20kurulu%20gücümüzün%20kaynaklara%20göre,ü%20ise%20diğer%20kaynaklar%20şeklindedir.>

Yenilenebilir enerji yatırımları, enerji verimliliği teknolojileri ve dışa bağımlılığı azaltma stratejileri, Türkiye'nin enerji politikalarının temel taşlarını oluşturmaktadır.

Fosil Yakıtlar:

Türkiye, enerji ihtiyacının büyük bir kısmını fosil yakıtlardan karşılamaktadır ve bu alanda dışa bağımlılığı yüksektir. Ancak, fosil yakıtların çevresel etkileri ve ithalat maliyetleri göz önüne alındığında, yenilenebilir enerjiye geçişin önemi artmaktadır. 2050 yılına kadar fosil yakıt kullanımının ciddi şekilde azaltılması ve büyük ölçekli yenilenebilir enerji projelerinin genişletilmesi hedeflenmektedir.

Gelecek Perspektifi:

Türkiye, yenilenebilir enerji yatırımlarını hızlandırarak enerji bağımsızlığını artırmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, enerji verimliliği teknolojilerinin geliştirilmesi ve çevresel sürdürülebilirlik politikalarının uygulanması önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin enerji sektörü, yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar ve fosil yakıtlardan kademeli olarak uzaklaşma stratejileri ile dönüşüm sürecindedir. Bu süreç, enerji güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir.

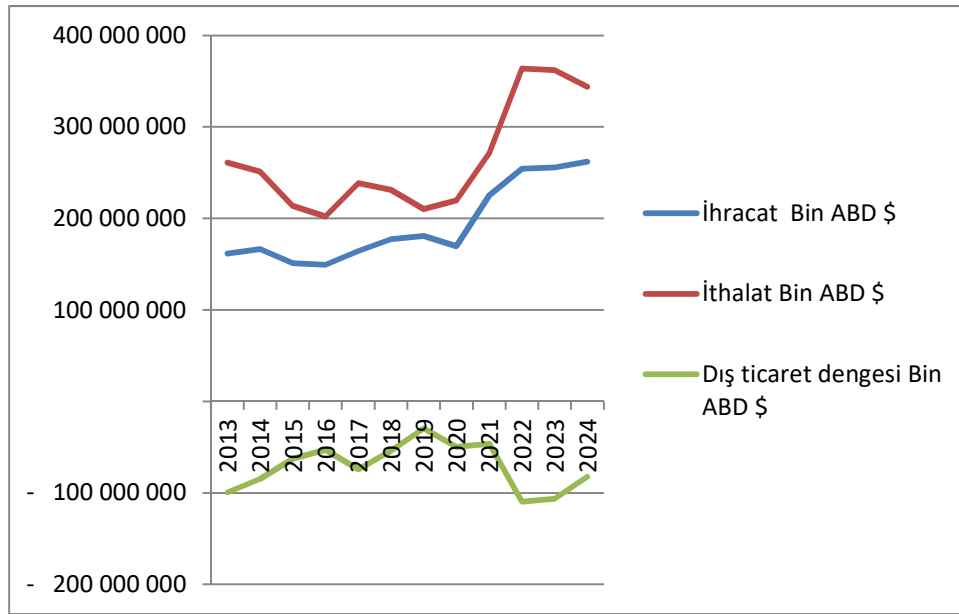
6. Dış Ticaret ve Küresel Ekonomik Bağlantılar

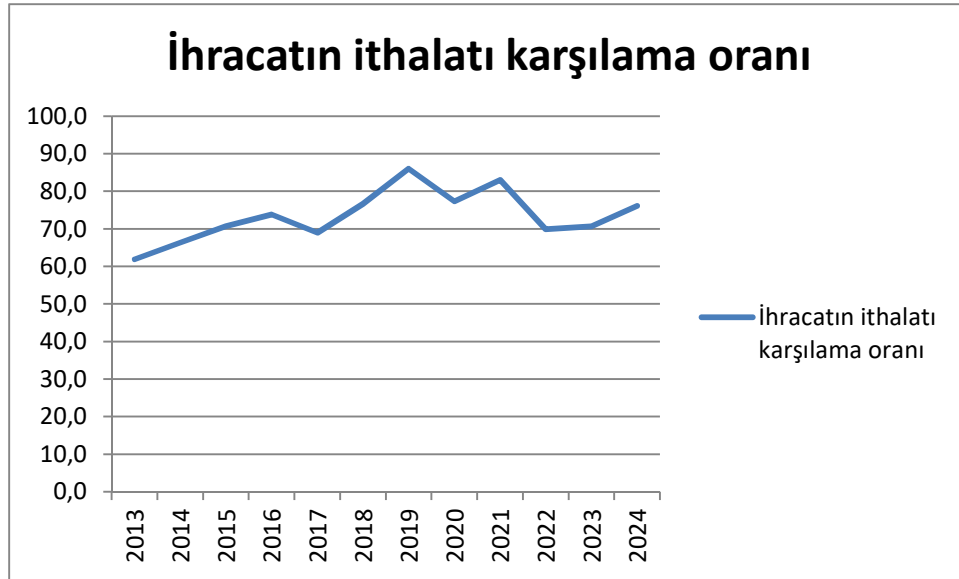
• İhracat ve İthalat Verileri

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, 2024 yılı Aralık ayında genel ticaret sistemine göre ihracat %2,1, ithalat ise %10,9 artış göstermiştir.

2024 yılı genelinde, Türkiye'nin ihracat ve ithalat rakamları şu şekildedir:

- İhracat: Yıllık bazda %8,3 artış
- İthalat: Yıllık bazda %10,9 artış

Bu veriler, Türkiye'nin dış ticaret hacminde hem ihracat hem de ithalat tarafında artışlar olduğunu göstermektedir. Ancak, ithalattaki artış oranının ihracattan daha yüksek olması, dış ticaret açığının genişlemesine neden olabilir. Bu durum, ülkenin cari işlemler dengesi üzerinde baskı oluşturabilir ve ekonomik politikaların bu doğrultuda şekillendirilmesini gerektirebilir.

Dış ticaret dengesindeki bu gelişmeler, Türkiye ekonomisinin küresel piyasalardaki dalgalanmalara karşı hassasiyetini artırabilir. Bu nedenle, ihracatın daha da teşvik edilmesi ve ithalata olan bağımlılığın azaltılması yönünde stratejilerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Ayrıca, hizmet ihracatı ve ithalatı da dış ticaretin önemli bir bileşenidir. TÜİK'in Uluslararası Hizmet Ticareti İstatistikleri (UHTİ), Türkiye'de yerleşiklerin gerçekleştirdikleri hizmet ihracatı ve ithalatının ülke ve hizmet türlerine göre değerlerini içermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin dış ticaret performansı, ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir. İhracatın artırılması ve ithalatın kontrol altında tutulması, ekonomik istikrarın sağlanmasında temel faktörlerdir.

• Türkiye'nin dış ticaret hacmi, en büyük ticaret ortakları

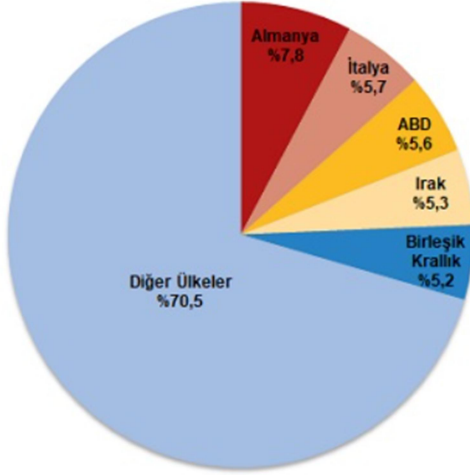
Türkiye'nin dış ticaret hacmi, son yıllarda önemli değişiklikler göstermiştir. 2024 yılı Mart ayı itibarıyla Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı Çin olmuştur. Bu dönemde Çin'den yapılan ithalat 44,931 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve toplam ithalatın %13,0'ini oluşturmuştur. Çin'i sırasıyla %12,1 ile Rusya, %7,2 ile Almanya, %6,4 ile İtalya ve %4,7 ile ABD takip etmiştir.

İhracat tarafında ise, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri Türkiye'nin en önemli pazarları arasında yer almaktadır. 2022 yılında Türkiye ile AB arasındaki ticaret hacmi 196,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve AB, Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olmayı sürdürmüştür. Aynı yıl, Türkiye, AB'nin toplam ihracatından %3,9'luk pay alarak 5. sırada yer almıştır.

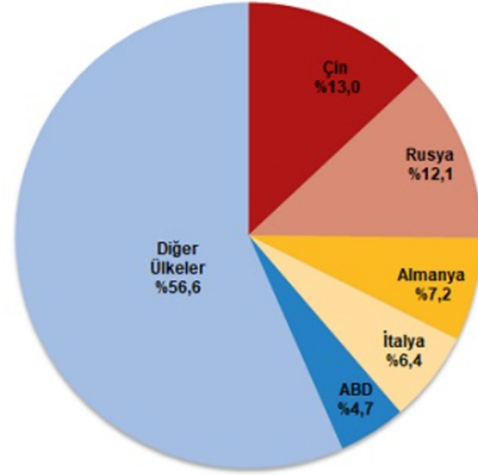
Bu veriler, Türkiye'nin dış ticaretinde ithalatta Asya ülkelerinin, özellikle Çin ve Rusya'nın,

ihracatta ise Avrupa ülkelerinin ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin dış ticaret stratejilerinde hem Asya hem de Avrupa pazarlarına yönelik dengeli bir yaklaşım benimsemesinin önemini ortaya koymaktadır.

Ülkelere göre ihracat, Mart 2024

Ülkelere göre ithalat, Mart 2024

Grafikteki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Mart-2024-53535#:~:text=İthalatta%20ilk%20sırayı%20Çin%20aldı,milyon%20dolar%20ile%20ABD%20izledi.>

• Başlıca ihraç ürünleri ve ithalat kalemleri

Türkiye'nin dış ticaretinde öne çıkan başlıca ihraç ve ithal ürünler aşağıdaki gibidir:

Başlıca İhraç Ürünleri:

1. Motorlu Kara Taşıtları: Otomotiv sektörü, Türkiye'nin ihracatında önemli bir paya sahiptir.
2. Mekanik Cihazlar ve Makineler: Makine ve mekanik cihazlar, ihracatın önemli kalemleri arasında yer almaktadır.
3. Mineral Yakıtlar: Mineral yakıtlar ve yağlar, ihracat ürünleri arasında bulunmaktadır.
4. Demir ve Çelik Ürünleri: Demir-çelik sektörü, Türkiye'nin ihracatında önemli bir yere sahiptir.
5. Hazır Giyim ve Tekstil: Tekstil ve hazır giyim ürünleri, Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünleri arasında yer almaktadır.

Başlıca İthal Ürünler:

1. Makine ve Ulaştırma Araçları: Makine ve ulaştırma araçları, Türkiye'nin en çok ithal ettiği ürünler arasında ilk sırada yer almaktadır.
2. Mineral Yakıtlar ve Yağlar: Doğalgaz, petrol ve petrol ürünleri, enerji ihtiyacının büyük bir kısmını karşılamak için ithal edilmektedir.
3. Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Ürünler: Kimya sanayi ürünleri, ithalat kalemleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.
4. Motorlu Kara Taşıtları: Otomotiv sektörü, hem ihracat hem de ithalat kalemleri arasında bulunmaktadır.

5. Elektrikli Makineler ve Cihazlar: Elektrikli makine ve cihazlar, ithalatın önemli kalemleri arasında yer almaktadır.

Bu ürün grupları, Türkiye'nin dış ticaret dengesini ve ekonomik ilişkilerini şekillendiren temel unsurlardır.

- **Ticaret dengesi ve dış ticaret açığı**

Türkiye'nin dış ticaret dengesi, son yıllarda ihracat ve ithalat rakamlarındaki değişimlere bağlı olarak dalgalanmalar göstermiştir. 2024 yılında ihracat %2,4 artışla 261,8 milyar dolara yükselirken, ithalat %5 azalarak 344 milyar dolara gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda, dış ticaret açığı %22,7 azalarak 82,1 milyar dolar seviyesine inmiştir.

2024 yılı Aralık ayında ise ihracat %2,1, ithalat %10,9 artış göstermiştir. 2024 yılında, ihracatın ithalatı karşılama oranı %76,1 olarak kaydedilmiştir.

Bu veriler, Türkiye'nin dış ticaret açığında belirgin bir iyileşme olduğunu göstermektedir. İhracattaki artış ve ithalattaki azalış eğiliminin devam etmesi, dış ticaretin cari işlemler dengesine ve ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlaması açısından önemlidir.

Özellikle hizmet ihracatındaki artış ve ithalattaki azalış, dış ticaret açığının azalmasında etkili olmuştur. Bu eğilimlerin sürdürülmesi, Türkiye'nin ekonomik istikrarı ve sürdürülebilir büyümesi için kritik öneme sahiptir.

- **Yatırım Akışları ve Yabancı Sermaye**

Türkiye, son yıllarda uluslararası doğrudan yatırımlarda (UDY) önemli gelişmeler kaydetmiştir. 2024 yılının ilk dokuz ayında, Türkiye'ye toplam 7,67 milyar dolar UDY girişi gerçekleşmiştir. Bu, bir önceki yılın aynı dönemine göre %8'lik bir artışı ifade etmektedir.

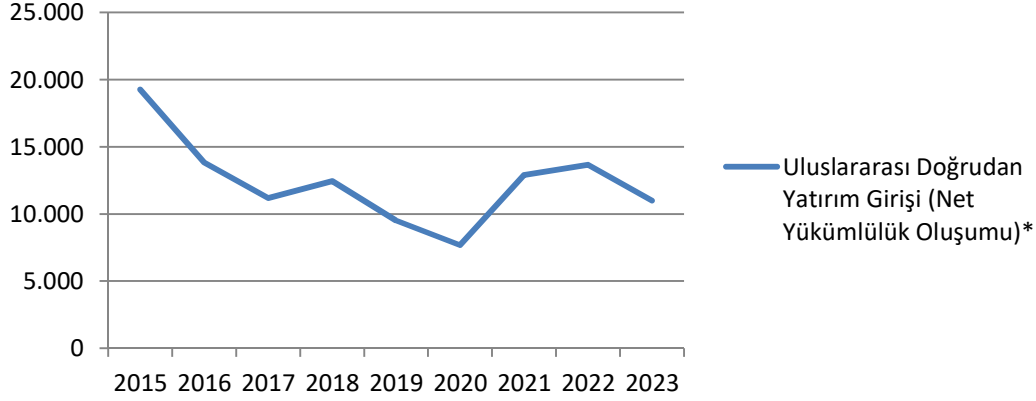
OECD verilerine göre, 2024 yılının ilk çeyreğinde Türkiye'ye 1,46 milyar dolar, ikinci çeyreğinde ise 3,06 milyar dolar doğrudan yabancı yatırım girişi olmuştur. İkinci çeyrekteki bu rakam, bir önceki yılın aynı dönemine göre %31,5'lik bir artışı göstermektedir.

Türkiye, 2023 yılında Avrupa'da sıfırdan uluslararası doğrudan yatırımlar açısından en popüler 4. destinasyon haline gelmiştir. Bu dönemde 375 proje ile Avrupa'da en çok UDY projesi çeken 4. ülke konumuna yükselmiştir.

1980'lerde uygulamaya konulan ihracata dayalı büyüme stratejisi ve yapısal reformlar sayesinde, Türkiye büyük pazar olanakları, nitelikli iş gücü ve liberal düzenlemelerle uluslararası yatırımcılar için cazip bir ülke haline gelmiştir.

Bu veriler, Türkiye'nin uluslararası doğrudan yatırımları çekme konusundaki başarısını ve artan yabancı sermaye girişlerini göstermektedir.

Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Net Yükümlülük Oluşumu)* Milyon ABD Dolar

Kaynak: <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/yatirim-istatistikleri/mi0803011615>

ÜLKELERE GÖRE UDY TUTARI (MİLYON ABD DOLARI) - YATIRIM KALEMİNE GÖRE -														
	ÜLKELER	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024/ Ekim	2002- 2024/Ekim TOPLAM	2002- 2024 PAY %
1	Hollanda	2.022	1.183	1.016	1.727	855	1.169	598	749	788	1.167	885	30.013	15,7%
2	ABD	334	1.620	340	180	435	340	812	1.180	316	206	524	15.142	7,9%
3	İngiltere	1.051	588	974	328	445	874	472	1.392	401	325	343	14.145	7,4%
4	Almanya	606	355	492	312	298	467	287	479	972	511	598	12.835	6,7%
5	İspanya	74	2.305	318	1.460	224	215	87	58	1.559	127	73	11.423	6,0%
6	Avusturya	31	83	344	320	465	75	57	94	187	48	68	11.054	5,8%
7	Lüksemburg	565	1.254	336	96	350	135	425	368	243	108	64	10.802	5,6%
8	Belçika	38	863	13	223	212	69	73	83	46	158	42	9.201	4,8%
9	Fransa	287	165	90	107	313	158	168	127	177	403	145	8.452	4,4%
10	Azerbaycan	884	839	661	1.005	510	566	186	150	86	375	332	8.118	4,2%
11	Yunanistan	52	48	0	0	8	3	4	0	0	1	1	6.848	3,6%
12	Rusya	723	747	723	5	5	16	1	3	24	370	16	6.644	3,5%
13	Birleşik Arap Emirlikleri	115	80	26	54	12	33	65	449	274	583	114	5.737	3,0%
14	İtalya	488	180	87	128	523	94	977	40	259	68	78	5.134	2,7%
15	İsviçre	149	178	339	53	177	264	162	521	704	215	309	4.838	2,5%
16	Japonya	257	314	454	193	88	305	149	222	80	112	2	3.475	1,8%
17	Katar	8	350	420	113	294	570	400	150	11	400	0	3.459	1,8%
18	İrlanda	56	59	30	10	6	41	238	221	371	272	338	2.059	1,1%
19	Suudi Arabis	10	17	21	12	10	13	12	0	1	2	2	2.012	1,1%
20	Kuveyt	197	7	73	67	137	69	60	3	0	0	0	1.966	1,0%
20 Ülke Toplar		7.947	11.235	6.757	6.393	5.367	5.476	5.233	6.289	6.499	5.451	3.934	173.357	90,6%
Diğer		685	946	822	1.008	1.332	405	558	809	486	412	814	17.959	9,4%
TOPLAM DÜNYA		8.632	12.181	7.579	7.401	6.699	5.881	5.791	7.098	6.985	5.863	4.748	191.316	100,0%

Kaynak: TCMB

- **Yabancı doğrudan yatırımlar (FDI), stratejik sektörlerdeki yatırımlar**

Türkiye, uluslararası doğrudan yatırımları (UDY) çekmek ve stratejik sektörlerdeki yatırımları artırmak amacıyla 2024-2028 dönemini kapsayan “Türkiye Uluslararası Doğrudan Yatırım Stratejisi”ni yayımlamıştır. Bu strateji, hızla değişen küresel ekonomik ortamda Türkiye’nin ekonomik kalkınma hedefleriyle uyumlu, yüksek kaliteli uluslararası doğrudan yatırımları çekmeyi hedeflemektedir.

Stratejik Sektörler:

Türkiye’nin UDY stratejisi kapsamında öncelik verdiği stratejik sektörler şunlardır:

1. İmalat Sanayi: Yüksek katma değerli üretim ve teknoloji odaklı yatırımlar teşvik edilmektedir.
2. Finansal Hizmetler: Finansal teknolojiler ve yenilikçi finansal hizmetler alanında yatırımlar desteklenmektedir.
3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Dijitalleşme ve bilişim altyapısının güçlendirilmesi amacıyla yatırımlar teşvik edilmektedir.
4. Enerji: Yenilenebilir enerji kaynakları ve enerji verimliliği projelerine yönelik yatırımlar önceliklidir.
5. Sağlık ve İlaç: Sağlık hizmetleri ve ilaç üretimi alanındaki yatırımlar desteklenmektedir.
6. Lojistik ve Ulaştırma: Ulaşım altyapısı ve lojistik hizmetlerine yönelik yatırımlar teşvik edilmektedir.

Bu stratejik sektörler, Türkiye’nin sürdürülebilir ve teknoloji odaklı ekonomik kalkınmasını desteklemek amacıyla belirlenmiştir. Belirlenen sektörlerdeki yatırımlar, Türkiye’nin küresel rekabet gücünü artırmayı ve ekonomik büyümeyi desteklemeyi hedeflemektedir.

Ayrıca, Türkiye’nin en büyük ihracat partnerleri arasında yer alan ülkeler (Birleşik Krallık, ABD, İspanya, Almanya), son 10 yılda doğrudan yabancı yatırım kaynakları arasında da öne çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye’nin mevcut küresel ilişkilerinin bütüncül yapısını göstermektedir.

Bu stratejik yaklaşım ve belirlenen öncelikli sektörler, Türkiye’nin uluslararası doğrudan yatırımları çekme konusundaki kararlılığını ve hedeflerini ortaya koymaktadır.

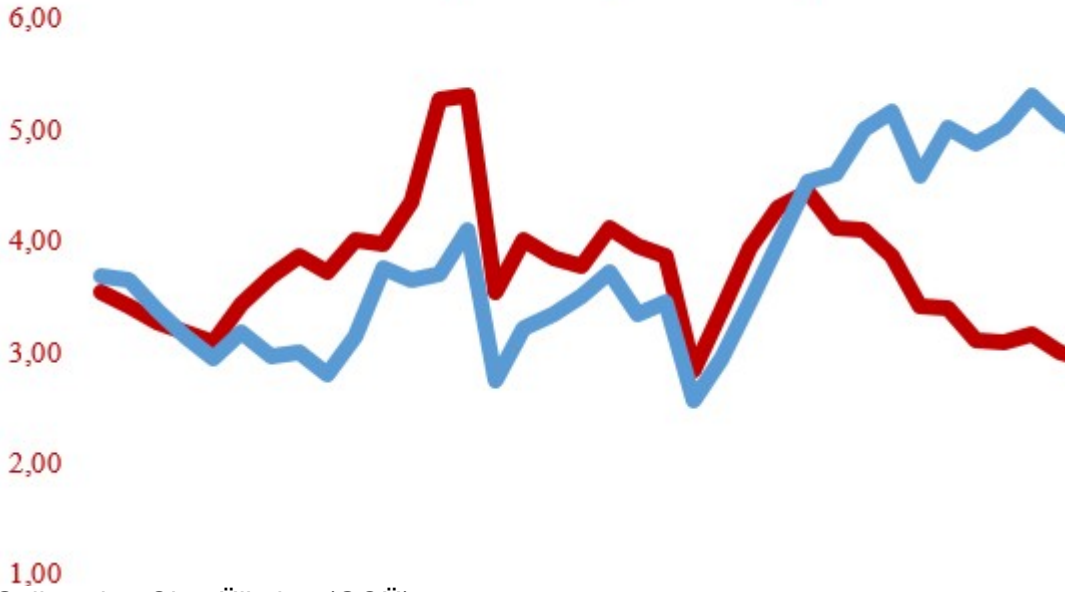
- **Türkiye’nin küresel ekonomik ağdaki yeri**

Türkiye, küresel ekonomik ağda orta büyüklükte, stratejik konumlu ve bölgesel etkisi olan bir ekonomi olarak yer alıyor. G20 üyesi olması, dünyanın en büyük 20 ekonomisinden biri olarak kabul edilmesini sağlıyor. Ancak, küresel ekonomik ağı belirleyen ana faktörler açısından Türkiye’nin konumu şu şekilde özetlenebilir:

1. Ekonomik Büyüklük ve Küresel Payı

- 2023 itibarıyla Türkiye, nominal GSYİH bakımından dünyanın en büyük 20 ekonomisinden biri ve satın alma gücü paritesine (SGP) göre yaklaşık 11. sırada yer alıyor.
- Küresel ekonomideki payı %0,8 ila %1,2 arasında değişiyor.

Türkiye/Dünya ve Türkiye/GOÜ

Gelişmekte Olan Ülkeler: (GOÜ)

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/April>

2. Dış Ticaret ve Küresel Üretim Zincirleri

- Türkiye, Avrupa, Asya ve Orta Doğu arasındaki ticaret yollarının kesişiminde yer alıyor.
- Avrupa Birliği, Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı. 2023'te Türkiye'nin ihracatının yaklaşık %40'ı AB ülkelerine yapıldı.
- Çin ve Rusya, Türkiye'nin en büyük enerji ve hammadde tedarikçileri arasında.
- Otomotiv, tekstil, beyaz eşya, makine ve savunma sanayi ihracatında güçlü bir konumu var.
- Küresel üretim zincirlerinde orta-yüksek teknoloji segmentinde yer alıyor ancak yüksek teknoloji ürün ihracatı %3'ün altında.

3. Finansal Sistem ve Küresel Entegrasyon

- İstanbul, bölgesel bir finans merkezi olmayı hedefliyor ancak küresel finans sisteminde Londra, New York veya Singapur gibi şehirlerle rekabet edemiyor.
- Türkiye, küresel sermaye akımlarına bağımlı ve finansal kırılganlıkları yüksek.
- Borsa İstanbul, gelişmekte olan piyasalardaki en büyük borsalardan biri olsa da küresel piyasalardaki ağırlığı sınırlı.

4. Enerji Koridoru ve Jeopolitik Önemi

- Türkiye, Rusya, Orta Asya ve Orta Doğu'dan Avrupa'ya giden enerji hatları için bir geçiş noktası.
- TANAP ve TürkAkım gibi boru hatlarıyla Avrupa'nın enerji arz güvenliğinde önemli bir rol oynuyor.

5. Turizm ve Kültürel Ekonomi

- Türkiye, yıllık 40-50 milyon turist ile dünyanın en çok ziyaret edilen ülkelerinden biri.
- Turizm gelirleri GSYİH'nin %4-5'ini oluşturuyor ve küresel hizmet ticaretinde Türkiye'ye önemli bir katkı sağlıyor.

6. Küresel Politik ve Ekonomik Kuruluşlardaki Rolü

- Türkiye, G20, NATO, OECD, DTÖ, IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların üyesi.
- Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği içinde yer alıyor ancak tam üye değil.
- Türk Devletleri Teşkilatı, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi bölgesel oluşumlarda etkin bir aktör.

Sonuç

Türkiye, küresel ekonomide bölgesel bir güç olup stratejik konumu, üretim kapasitesi, enerji geçiş yolları ve büyük iç pazarı ile önemli bir rol oynuyor. Ancak yüksek enflasyon, finansal kırılganlıklar, düşük teknoloji ihracatı ve yatırımcı güveni gibi sorunlar nedeniyle küresel rekabette bazı zorluklarla karşılaşılıyor. Gelecekte dijital dönüşüm, yeşil enerji yatırımları ve sanayide yüksek teknoloji üretimine yönelirse küresel ekonomideki ağırlığını artırabilir.

• Dış Ticaret Politikaları

Türkiye'nin dış ticaret politikaları, küresel rekabet koşulları, bölgesel entegrasyon süreçleri ve iç ekonomik dinamikler doğrultusunda şekilleniyor. Serbest ticaret, bölgesel ortaklıklar ve ihracat odaklı büyüme stratejileri öne çıkarken, ithalat politikalarında ise yerli üretimi koruma ve dış ticaret açığını azaltma hedefleri bulunuyor.

1. Genel Strateji: İhracat Odaklı Büyüme Modeli

- Türkiye, 1980'lerden itibaren ithal ikameci sanayileşmeden ihracat odaklı büyüme modeline geçti.
- İhracatı teşvik eden destekler, gümrük vergisi muafiyetleri, düşük faizli krediler ve devlet yardımları ile sanayiciler ve ihracatçılar destekleniyor.
- 2023 İhracat Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında Türkiye'nin yüksek katma değerli ve teknolojik ürün ihracatını artırma hedefi var.
- Küresel pazarda rekabetçi fiyatlar ve lojistik avantajlar ile ihracat artışı sağlanmaya çalışılıyor.

2. Gümrük Birliği ve Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA)

- Türkiye, 1996'dan beri Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği içinde.
- AB ile yapılan Gümrük Birliği, sanayi mallarında serbest ticareti sağlarken tarım, hizmetler ve kamu alımları gibi alanları kapsıyor.
- Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile ticaretin önündeki gümrük ve tarife engelleri kaldırılmaya çalışılıyor. 2024 itibarıyla 20'den fazla ülke ile STA yürürlükte.
- Gümrük Birliği'nin modernizasyonu tartışılıyor; Türkiye, tarım, hizmetler ve e-ticaret gibi alanları da dahil etmek istiyor.

3. İthalat Politikası: Koruma ve Rekabet Dengesi

- Türkiye, dış ticaret açığını azaltmak ve yerli sanayiye korumak amacıyla bazı sektörlerde gümrük vergileri uyguluyor.
- Özellikle çelik, otomotiv, elektronik ve tarım sektörlerinde ithalatı kısıtlayıcı önlemler alınabiliyor.
- Anti-damping vergileri ile ithal ürünlerin haksız rekabete yol açmasını önlemeye çalışıyor.
- Enerji ve ara mal ithalatı yüksek olduğu için dış ticaret açığı kronik bir sorun olmaya devam ediyor.

4. İhracat Teşvik ve Destekleri

Türkiye, ihracatçıları teşvik etmek için çeşitli destek programları sunuyor:

- Eximbank Kredileri: İhracatçılara düşük faizli finansman sağlıyor.
- Döviz Kazandırıcı Hizmetler Desteği: Turizm, lojistik ve yazılım gibi sektörleri kapsıyor.
- Yatırım Teşvik Belgeleri: İhracat yapan firmalara vergi indirimi, sigorta primi desteği ve

gümrük muafiyetleri sağlanıyor.

- Markalaşma ve Turquality Programı: Türk markalarının uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artırmayı amaçlıyor.

5. Bölgesel ve Küresel Ticaret Hedefleri

- Avrupa Birliği: Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı. Toplam ihracatın yaklaşık %40'ı AB'ye yapılıyor.
- Orta Doğu ve Körfez Ülkeleri: Enerji ticareti ve müteahhitlik projeleri açısından önemli.
- Afrika: Türkiye, Afrika'da ticari ilişkilerini artırarak yeni pazarlar oluşturmayı hedefliyor.
- Asya-Pasifik: Çin ve Hindistan ile ticaret açığı Türkiye aleyhine olsa da bölgedeki ekonomik iş birlikleri artırılıyor.

6. Dış Ticaret Dengesi ve Sorunlar

- Türkiye'nin dış ticaret açığı (ithalat > ihracat) devam ediyor. Özellikle enerji ve yüksek teknolojili ürünler ithalatı nedeniyle cari açık kronikleşmiş durumda.
- Kur dalgalanmaları ihracatçılar için risk oluşturuyor. Döviz kurlarındaki belirsizlik, maliyetleri ve fiyat rekabetini etkileyebiliyor.
- Yüksek teknoloji ihracatı yetersiz. Türkiye'nin ihracatında orta-düşük teknoloji ürünleri ağırlıklı. Katma değerli ve inovatif üretime geçiş kritik önem taşıyor.
- Küresel ticaret savaşları ve jeopolitik riskler Türkiye'nin ihracat rotalarını değiştirebiliyor.

Sonuç

Türkiye, dış ticaret politikalarını ihracata dayalı büyüme, yerli üretimi destekleme ve küresel pazarlara entegrasyon ekseninde yürütüyor. Gümrük Birliği ve STA'larla ticaret ağını genişletirken, ithalatı kontrollü bir şekilde yönetmeye çalışıyor. Ancak dış ticaret açığı, döviz dalgalanmaları ve teknoloji yoğun ürün ihracatındaki zayıflık Türkiye'nin dış ticaret politikasında çözülmesi gereken önemli başlıklar arasında yer alıyor.

- **Türkiye'nin gümrük politikaları, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA), bölgesel ticaret anlaşmaları**

1. Türkiye'nin Gümrük Politikaları

Türkiye'nin gümrük politikaları, ithalatı ve ihracatı düzenlemek, yerli sanayiye korumak ve küresel ticaret ağlarına entegre olmak amacıyla şekillendiriliyor. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği, serbest ticaret anlaşmaları (STA) ve ithalat kısıtlamaları bu politikanın temel unsurlarını oluşturuyor.

A. Gümrük Vergileri ve Uygulamaları

- Türkiye, ithalatı kontrol altına almak ve yerli üreticiyi korumak amacıyla bazı sektörlerde yüksek gümrük vergileri uyguluyor.
- İthalat Rejimi Kararı çerçevesinde belirlenen temel ve ilave gümrük vergileri, ürün bazlı olarak değişiyor.
- Sanayi ve tarım ürünlerinde farklı vergi oranları uygulanıyor:
- Sanayi ürünlerinde genellikle düşük tarifeler uygulanıyor (özellikle AB'den gelen mallar için sıfır gümrük vergisi var).
- Tarım ürünlerinde ise daha yüksek tarifeler ve kota uygulamaları bulunuyor.

B. Anti-Damping ve Koruma Önlemleri

- Türkiye, bazı ülkelerin haksız fiyatlandırmalarına karşı anti-damping vergileri uyguluyor.
- Özellikle Çin menşeli çelik, tekstil ve elektronik ürünlerine yönelik damping karşıtı vergiler devreye alınabiliyor.
- Gözetim uygulamaları ile belirli eşik fiyatlarının altındaki ithalat işlemlerinde ek kontroller sağlanıyor.

C. Serbest Bölgeler ve Teşvikler

- Türkiye’de 21 serbest bölge, yabancı ve yerli yatırımcılara gümrük vergisi muafiyeti, vergi teşvikleri ve lojistik avantajlar sunuyor.
- İstanbul, Mersin, İzmir ve Gaziantep serbest bölgeleri öne çıkıyor.

2. Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA)

Türkiye, Avrupa Birliği ile olan Gümrük Birliği’nin yanı sıra, çeşitli ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) yaparak gümrük vergilerini kaldırmayı ve ticareti artırmayı hedefliyor.

A. Türkiye’nin Mevcut Serbest Ticaret Anlaşmaları

Türkiye’nin 20’den fazla ülke ve bölgeyle STA’sı bulunuyor. Başlıca STA’lar:

1. Güney Kore – Elektronik, otomotiv ve tekstil ticaretini kolaylaştırıyor.
2. İngiltere – Brexit sonrası yapılan anlaşma, ticaretin kesintisiz devamını sağladı.
3. Malezya, Singapur, EFTA Ülkeleri (İsviçre, Norveç, İzlanda, Lihtenştayn) – Sanayi ve hizmet ticaretinde avantaj sağlıyor.
4. Balkan Ülkeleri (Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) – Bölgesel entegrasyonu destekliyor.
5. Gürcistan ve Moldova – Karadeniz ticaret yollarını güçlendiriyor.

B. Yeni ve Müzakere Halindeki STA’lar

- Japonya ve Hindistan ile STA görüşmeleri devam ediyor.
- Körfez Ülkeleri (Suudi Arabistan, BAE, Katar) ile ticaretin STA ile daha da kolaylaştırılması hedefleniyor.

3. Bölgesel Ticaret Anlaşmaları ve Entegrasyon Politikaları

Türkiye, sadece ikili STA’larla değil, aynı zamanda bölgesel ticaret bloklarıyla da iş birliği yaparak ticaretini artırmayı hedefliyor.

A. Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği (1996)

- Sanayi ürünlerinde gümrük vergisi sıfır.
- Hizmetler ve tarım sektörü dahil değil (Gümrük Birliği’nin güncellenmesi için müzakereler sürüyor).
- AB ile ortak gümrük tarifesi uygulanıyor.

B. Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (ECO)

- Türkiye, İran, Pakistan, Orta Asya ülkeleri arasında bölgesel ticaretin artırılması hedefleniyor.

C. D-8 (Gelişen 8 Ülke) Ticaret İş Birliği

- Türkiye, Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya ve Pakistan ile ticaret

anlaşmaları yaparak ticareti artırmayı hedefliyor.

D. Türk Devletleri Teşkilatı

• Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve gözlemci olarak Türkmenistan ile bölgesel ticaret ve gümrük iş birliği projeleri geliştiriyor.

4. Türkiye'nin Gümrük ve Ticaret Politikalarındaki Zorluklar ve Gelecek Planları

- Gümrük Birliği Güncellemesi: AB ile ticaretin hizmetler, tarım ve e-ticareti kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekiyor.
- STA'ların Etkinliği: Bazı STA'lar ticaret açığını Türkiye aleyhine artırıyor (örneğin Güney Kore ve Singapur).
- Dış Ticaret Açığı: Türkiye'nin ithalatı hâlâ ihracattan fazla ve bu dengenin sağlanması için daha fazla ihracat odaklı reformlar gerekiyor.
- Lojistik ve Dijitalleşme: Gümrük süreçlerinin hızlandırılması ve dijital gümrük sistemlerine geçiş için yatırımlar yapılması hedefleniyor.

Sonuç

Türkiye, dış ticaretini artırmak için Gümrük Birliği, STA'lar ve bölgesel iş birlikleri gibi birçok araç kullanıyor. Ancak ithalat bağımlılığı, ticaret açığı ve güncellenmesi gereken anlaşmalar gibi bazı zorluklarla karşı karşıya. Gelecekte dijitalleşme, yeşil ekonomi ve teknoloji yoğun sektörlere yönelik ticaret politikalarının güçlendirilmesi büyük önem taşıyor.

• Gümrük Birliği ve AB ile ticaret ilişkileri

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile ticaret ilişkileri 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması çerçevesinde şekilleniyor. Türkiye, AB ile sanayi malları ve işlenmiş tarım ürünlerinde serbest ticaret yaparken, tarım, hizmetler ve kamu alımları gibi sektörler Gümrük Birliği'ne dahil değil. Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan AB, toplam ihracat ve ithalat içinde önemli bir paya sahip.

1. Gümrük Birliği Anlaşması (1996)

Gümrük Birliği, Türkiye ile AB arasındaki sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergilerini kaldıran ve ortak gümrük tarifesi uygulayan bir ekonomik anlaşmadır.

A. Gümrük Birliği'nin Temel Unsurları

- Sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergileri kaldırılmıştır.
- AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmalarına (STA) Türkiye doğrudan taraf olamaz, ancak aynı gümrük politikalarını uygulamak zorundadır.
- Türkiye, AB'nin ortak gümrük tarifesi (OGT) benimsemiştir.
- Gümrük ve teknik standartlar AB ile uyumlu hale getirilmiştir.

B. Gümrük Birliği'nin Avantajları

- AB'ye yapılan ihracat kolaylaşmış ve Türkiye'nin AB pazarına entegrasyonu artmıştır.
- Sanayi ürünlerinde rekabet gücü artmış ve üreticiler daha geniş bir pazara erişim sağlamıştır.
- Doğrudan yabancı yatırımları (DYY) artırarak sanayinin gelişmesine katkıda bulunmuştur.
- Avrupa'daki tedarik zincirlerine entegrasyon sağlanmıştır (otomotiv, tekstil, beyaz eşya

sektörleri gibi).

C. Gümrük Birliği'nin Sorunları ve Sınırlamaları

- Serbest ticaret anlaşmaları (STA) meselesi: AB, üçüncü ülkelerle STA imzaladığında, Türkiye bu anlaşmalara otomatik olarak dahil olamaz. Ancak AB'den ithalat yapan ülkeler Türkiye'ye gümrüksüz mal satarken, Türkiye bu ülkelere ihracatta gümrük vergisi ödemek zorunda kalabilir.
- Karar mekanizmasına katılım eksikliği: Türkiye, AB'nin ticaret politikalarını takip etmek zorunda ancak bu politikaların oluşturulmasında söz sahibi değil.
- Hizmetler, tarım ve kamu alımları kapsam dışı: Türkiye, AB ile bu alanlarda serbest ticaret yapamıyor. Özellikle tarım sektörünün anlaşmaya dahil edilmemesi, Türkiye'nin rekabet gücünü sınırlıyor.
- Nakliye ve lojistik kotaları: Türk TIR'ları, AB ülkelerinde taşımacılık konusunda kota ve kısıtlamalarla karşı karşıya kalabiliyor.

2. Türkiye-AB Ticaret İlişkileri

AB, Türkiye'nin en büyük ticaret ortağıdır. Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık %40'ı AB'ye yapılmaktadır ve ithalatının da önemli bir kısmı AB ülkelerinden gelmektedir.

A. Türkiye'nin AB'ye İhracatı

Türkiye, AB'ye en çok şu ürünleri ihraç etmektedir:

1. Otomotiv ve yedek parça
2. Makine ve mekanik cihazlar
3. Tekstil ve hazır giyim
4. Elektrikli makineler ve cihazlar
5. Demir-çelik ve metal ürünleri

B. Türkiye'nin AB'den İthalatı

AB'den Türkiye'ye en çok şu ürünler ithal edilmektedir:

1. Makine ve ekipmanlar
2. Kimyasal ürünler (ilaç, gübre vb.)
3. Motorlu taşıtlar
4. Plastik ve kauçuk ürünleri
5. Demir-çelik ve diğer sanayi ürünleri

C. Türkiye-AB Ticaret Hacmi

Son yıllarda Türkiye ile AB arasındaki ticaret hacmi yıllık 180-200 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Ancak Türkiye, AB ile ticaretle genellikle dış ticaret açığı vermektedir.

3. Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi

Gümrük Birliği'nin eksiklikleri ve değişen küresel ekonomik şartlar nedeniyle, Türkiye ve AB arasında anlaşmanın güncellenmesi gerekliliği gündeme gelmiştir.

A. Güncellenme Gereksinimleri

1. Hizmetler, tarım ve kamu alımları Gümrük Birliği'ne dahil edilmelidir.
2. Türkiye, AB'nin STA müzakerelerinde karar alma sürecine dahil edilmelidir.
3. Nakliye kotaları ve lojistik kısıtlamalar kaldırılmalıdır.
4. Ticaretin dijitalleşmesi ve e-ticaret düzenlemeleri uyumlu hale getirilmelidir.

B. Güncelleme Sürecindeki Engeller

- AB ile siyasi sorunlar: Türkiye-AB ilişkilerindeki siyasi gerginlikler (özellikle insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti konularında AB'nin eleştirileri) güncelleme sürecini yavaşlatmaktadır.
- AB içindeki farklı tutumlar: Almanya gibi ülkeler güncellenmeye sıcak bakarken, Fransa gibi ülkeler Türkiye ile yeni ticari anlaşmalara mesafeli yaklaşmaktadır.

4. Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Geleceği

- Yeşil Mutabakat Uyum Süreci: AB'nin Yeşil Mutabakatı kapsamında karbon vergileri ve sürdürülebilir üretim şartları getirilmektedir. Türkiye'nin bu şartlara uyum sağlaması gerekmektedir.
- Dijital Ekonomi ve Ticaret: Türkiye'nin AB ile dijital hizmetler ve veri paylaşımı konusunda yeni anlaşmalara ihtiyacı vardır.
- Sanayi ve Teknoloji İşbirliği: Türkiye, sanayi politikalarını AB ile daha fazla entegre ederek ileri teknoloji ürün ihracatını artırmalıdır.

Sonuç

Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği, ticaretin serbestleşmesi ve sanayinin gelişmesi açısından önemli avantajlar sunmuştur. Ancak STA'larda karar mekanizmasına katılamamak, hizmetler ve tarım sektörlerinin kapsam dışı kalması gibi sorunlar güncellenme ihtiyacını doğurmuştur. Gelecekte Türkiye'nin Yeşil Mutabakat ve dijital ticaret düzenlemelerine uyum sağlaması, ticaret hacmini artırması ve daha güçlü bir ticaret ilişkisi kurması için kritik olacaktır.

• İhracat Teşvikleri ve Dış Ticaret Politikaları

Türkiye, dış ticaret politikalarını ihracatı artırmak, dış ticaret açığını azaltmak ve küresel pazarlarda rekabet gücünü yükseltmek amacıyla şekillendirmektedir. Bu kapsamda devlet destekleri, vergi avantajları, finansman imkanları ve serbest ticaret anlaşmaları (STA) gibi çeşitli ihracat teşvikleri sunulmaktadır.

1. Türkiye'nin İhracat Teşvikleri

Türkiye, ihracatı teşvik etmek amacıyla çeşitli destek mekanizmaları uygulamaktadır. Bu teşvikler finansal destekler, vergi muafiyetleri, yatırım teşvikleri ve pazarlama destekleri olarak dört ana gruba ayrılabilir.

A. Finansal Destekler ve Krediler

1. Türk Eximbank Kredileri
 - İhracatçı firmalara düşük faizli kredi ve sigorta hizmetleri sunulmaktadır.
 - Kredi türleri: İhracata hazırlık kredileri, sevk öncesi ve sonrası finansman kredileri, yatırım kredileri.
2. KOSGEB Destekleri

- Küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) ihracat sürecinde finansal destek sağlanmaktadır.
- Yurt dışı pazar araştırması, ürün geliştirme ve ihracat eğitimleri desteklenmektedir.

3. Ticaret Bakanlığı Destekleri

- Yurt dışı fuar katılımı, pazarlama faaliyetleri ve marka tanıtımı için devlet destekleri sunulmaktadır.
- E-ticaret sitelerine üyelik destekleri kapsamında ihracatçılar Amazon, Alibaba gibi platformlarda faaliyet gösterebilir.

4. Kredi Garanti Fonu (KGF) Destekleri

- KOBİ'lerin ihracata yönelik finansmana erişimini kolaylaştıran kredi garantileri sunulmaktadır.

B. Vergi Avantajları ve Gümrük Teşvikleri

1. KDV İadesi

- İhracat yapan firmalar, ihraç ettikleri ürünler için ödedikleri Katma Değer Vergisi'ni (KDV) geri alabilir.

2. Gümrük Vergisi Muafiyeti

- İhracata yönelik yatırım yapan firmalar, ithal ettikleri makine ve ekipmanlar için gümrük vergisinden muaftır.

3. Dahilde İşleme Rejimi (DİR)

- İhracata yönelik üretim yapan firmalar, ham madde ve ara mallarını gümrük vergisi ve KDV ödemediği ithal edebilirler.

4. Hariçte İşleme Rejimi (HİR)

- Türkiye'de üretilen malların belirli işlemler için yurt dışına gönderilip tekrar Türkiye'ye gümrüksüz ithal edilmesine olanak tanır.

5. Serbest Bölgeler Avantajları

- Türkiye'deki serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmalar, vergi avantajlarından yararlanabilir ve ihracat yaparken gümrük muafiyetine sahip olabilir.

C. Pazarlama ve Yurt Dışı Tanıtım Destekleri

1. Yurt Dışı Fuar ve Tanıtım Destekleri

- İhracatçılar, devlet destekli uluslararası fuarlara katılabilir ve tanıtım faaliyetleri için teşviklerden yararlanabilir.

2. Pazara Giriş Belgeleri ve Sertifikasyon Desteği

- Ürünlerin uluslararası standartlara uygunluk belgeleri ve sertifikaları için mali destek sağlanmaktadır (örneğin CE, FDA, ISO belgeleri).

3. Markalaşma ve TURQUALITY Desteği

- Türkiye'nin küresel markalar yaratmasını teşvik eden TURQUALITY programı, yurt dışında güçlü markalar oluşturan firmalara uzun vadeli destekler sunmaktadır.

4. E-İhracat Destekleri

- Küçük işletmelerin Amazon, eBay, Alibaba gibi platformlarda satış yapabilmesi için devlet tarafından teşvik sağlanmaktadır.

2. Türkiye'nin Dış Ticaret Politikaları

Türkiye, küresel ticaret sistemine entegre olmak ve ihracatını artırmak için serbest ticaret anlaşmaları (STA), gümrük politikaları ve bölgesel iş birlikleri gibi çeşitli dış ticaret politikalarını hayata geçirmektedir.

A. Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ve Gümrük Birliği

- Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği içinde yer almakta ve 20'den fazla ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamıştır.
- STA'lar, gümrük vergilerinin kaldırılmasını ve ticaretin kolaylaştırılmasını sağlamaktadır.
- İngiltere, Güney Kore, Malezya ve EFTA ülkeleriyle yapılan STA'lar sanayi ürünleri ihracatında büyük avantaj sağlamaktadır.

B. Dış Ticaret Açığını Azaltma Stratejileri

- Türkiye, dış ticaret açığını ihracata dayalı büyüme modeliyle kapatmaya çalışmaktadır.
- Yerli üretimi destekleyen teşvikler, ithalat bağımlılığını azaltmayı hedeflemektedir.
- Teknoloji yoğun ürün ihracatına geçiş, dış ticaret açığını kapatmada kritik bir strateji olarak görülmektedir.

C. Hedef Pazar Stratejileri

- Afrika, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika gibi yeni pazarlara açılım Türkiye'nin dış ticaret stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır.
- Türkiye, Çin ve Hindistan gibi büyük ekonomilere yönelik ihracatını artırmak için yeni ticaret anlaşmaları müzakere etmektedir.

D. Yeşil Mutabakat ve Sürdürülebilir Ticaret Politikaları

- Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı kapsamında karbon düzenlemeleri yürürlüğe girmektedir. Türkiye, düşük karbonlu üretime geçerek AB ile ticarette avantaj sağlamayı hedeflemektedir.
- Yenilenebilir enerji ve çevre dostu üretim teşvik edilmektedir.

3. Türkiye'nin Dış Ticarette Karşılaştığı Zorluklar ve Çözüm Önerileri

A. Dış Ticaret Açığı ve İthalat Bağımlılığı

- Türkiye'nin enerji ve ara malı ithalatı yüksek olduğu için dış ticaret açığı devam etmektedir.
- Yerli üretim ve teknoloji yatırımları artırılarak ithalat bağımlılığı azaltılmalıdır.

B. Döviz Kurları ve Finansman Sorunları

- İhracatçılar, döviz kurlarındaki dalgalanmalar nedeniyle risk altında kalabilmektedir.
- Eximbank ve KGF desteklerinin artırılması, ihracatçının finansmana erişimini kolaylaştıracaktır.

C. Küresel Rekabet ve Pazar Çeşitlendirme

- Türkiye'nin AB'ye bağımlı ihracat yapısı, yeni pazarlara açılım gerekliliğini doğurmaktadır.
- Afrika, Latin Amerika ve Asya pazarlarına yönelik STA'ların artırılması gerekmektedir.

Sonuç

Türkiye, ihracatı artırmaya yönelik birçok teşvik mekanizması ve dış ticaret politikası uygulamaktadır. Serbest ticaret anlaşmaları, finansal destekler, KDV iadeleri, lojistik kolaylıklar ve pazarlama destekleri ihracatı teşvik eden önemli araçlardır. Ancak dış ticaret açığını azaltmak, küresel rekabette güçlenmek ve yeni pazarlara açılmak için daha fazla yenilikçi stratejiye ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle teknoloji yoğun ihracat, dijitalleşme ve yeşil ekonomi gibi alanlarda reformlar büyük önem taşımaktadır.

7. SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

• Gelir Dağılımı ve Yoksulluk

Türkiye’de gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk, ekonomik büyüme, enflasyon, işsizlik, ücret politikaları ve sosyal yardımlar gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Son yıllarda ekonomik dalgalanmalar, yüksek enflasyon ve döviz kurlarındaki oynaklık nedeniyle gelir dağılımındaki eşitsizlikler daha da belirgin hale gelmiştir.

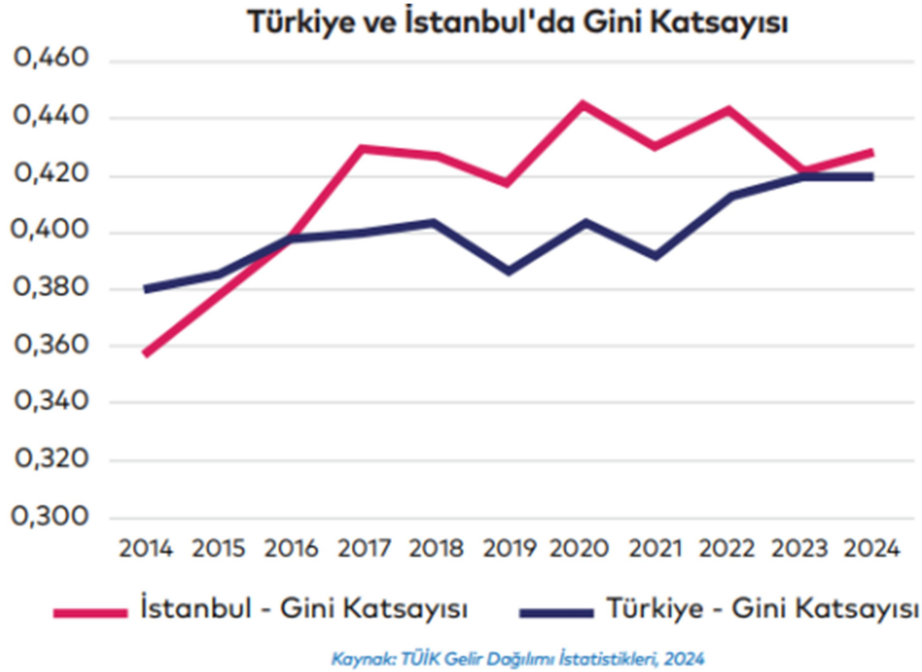
1. Türkiye’de Gelir Dağılımı

A. Gelir Dağılımı Eşitsizliği Göstergeleri

Türkiye’de gelir dağılımı eşitsizliği, çeşitli ekonomik göstergelerle ölçülmektedir:

1. Gini Katsayısı

- Gini katsayısı, gelir dağılımındaki eşitsizliği gösteren en önemli ölçütlerden biridir.
- 0 tam eşit gelir dağılımını, 1 ise tam eşitsizliği ifade eder.
- Türkiye’nin Gini katsayısı son yıllarda 0,40-0,43 arasında değişmektedir. Bu değer, Avrupa Birliği ortalamasına göre daha yüksek bir gelir eşitsizliğini göstermektedir.

Kaynak: <https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/gelir-dagilimi-istatistikleri-2024/>

2. En Zengin ve En Yoksul Kesim Arasındaki Gelir Farkı

- Türkiye’de en yüksek gelire sahip %20’lik kesim, toplam gelirin yaklaşık %45-50’sini alırken, en yoksul %20’lik kesim toplam gelirin sadece %5-6’sını almaktadır.
- Gelir adaletsizliği, özellikle kent ve kırsal bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir.

3. Bölgesel Gelir Farklılıkları

- İstanbul, Kocaeli, Ankara gibi büyük şehirlerde kişi başına düşen gelir, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine göre çok daha yüksektir.
- Örneğin, İstanbul’da kişi başına düşen gelir Türkiye ortalamasının üzerindeyken, Ağrı, Muş ve Şırnak gibi illerde gelir düzeyi çok daha düşüktür.

2. Türkiye’de Yoksulluk

A. Yoksulluk Tanımı ve Türleri

Yoksulluk, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylerin içinde bulunduğu ekonomik durumdur. Türkiye’de yoksulluk genellikle iki farklı şekilde ölçülmektedir:

1. Mutlak Yoksulluk

- Bir bireyin gıda, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak seviyede gelire sahip olmasıdır.
- Dünya Bankası’na göre günlük 2,15 doların altında gelire yaşayan bireyler mutlak yoksul olarak kabul edilir.

2. Göreli Yoksulluk

- Bireyin yaşadığı toplumun genel refah seviyesine kıyasla düşük gelir seviyesine sahip olmasıdır.
- Türkiye’de göreli yoksulluk oranı genellikle toplumun medyan gelirinin %50’sinin altında geliri olan bireyler üzerinden hesaplanır.

B. Türkiye’de Yoksulluk Oranları

- TÜİK verilerine göre, Türkiye’de göreli yoksulluk oranı %20-25 arasında değişmektedir.
- Çocuk yoksulluğu önemli bir sorun olup, özellikle kırsal bölgelerde çocukların temel beslenme ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk yaşandığı görülmektedir.
- Kadın yoksulluğu da dikkat çekicidir. Kadınların iş gücüne katılım oranının düşük olması, özellikle ev içi emeğe dayalı çalışan kadınları ekonomik olarak savunmasız hale getirmektedir.

C. Yoksulluğun Nedenleri

Türkiye’de yoksulluğun temel nedenleri şunlardır:

1. Yüksek Enflasyon:

- Gıda ve enerji fiyatlarındaki artışlar, düşük gelirli kesimlerin alım gücünü ciddi şekilde azaltmaktadır.

2. İşsizlik ve Düşük Ücretler:

- İşsizlik oranı özellikle gençler ve kadınlar arasında yüksektir.
- Asgari ücretle çalışanların alım gücü enflasyon karşısında erimektedir.

3. Bölgesel Kalkınma Farklılıkları:

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi bölgelerde sanayi ve yatırım eksikliği nedeniyle istihdam olanakları sınırlıdır.

4. Eğitim ve Nitelik Eksikliği:

- Düşük eğitim seviyesine sahip bireyler, yüksek maaşlı ve sürdürülebilir işlere ulaşmakta zorlanmaktadır.

3. Gelir Dağılımı ve Yoksulluğu Azaltmaya Yönelik Politikalar

A. Sosyal Yardımlar ve Destekler

Türkiye’de devlet tarafından düşük gelirli kesimlere yönelik çeşitli sosyal yardımlar sunulmaktadır:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanan sosyal yardımlar (nakit destek, gıda

yardımları, yakacak yardımı).

- İşsizlik maaşı ve kısa çalışma ödeneği gibi sosyal güvenlik destekleri.
- Öğrencilere yönelik eğitim bursları ve ücretsiz yemek programları.

B. Asgari Ücret ve Vergi Politikaları

- Asgari ücret artırılarak düşük gelirli kesimin alım gücü korunmaya çalışılmaktadır.
- Gelir vergisi dilimleri düzenlenerek düşük gelirli kesimin vergi yükü azaltılabilir.

C. Bölgesel Kalkınma ve İstihdam Politikaları

- Kırsal ve az gelişmiş bölgelerde sanayi ve tarım yatırımları teşvik edilmelidir.
- İstihdamı artırmak için mesleki eğitim ve girişimcilik desteklenmelidir.

D. Kadın ve Genç İşsizliği ile Mücadele

- Kadınların iş gücüne katılımını teşvik eden kreş ve bakım desteği gibi politikalar geliştirilebilir.
- Gençlerin dijital becerilerini artırmaya yönelik eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.

4. Türkiye'nin Gelecekte Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Konusunda Atması Gereken Adımlar

Türkiye'de gelir dağılımı adaletini sağlamak ve yoksulluğu azaltmak için şu stratejiler izlenebilir:

1. Enflasyonun kontrol altına alınması ve fiyat istikrarının sağlanması.
2. Eğitim ve mesleki beceri programlarının güçlendirilmesi.
3. Sosyal güvenlik ve asgari ücret politikalarının iyileştirilmesi.
4. Tarım ve sanayi yatırımlarıyla bölgesel kalkınmanın hızlandırılması.
5. Kadınların iş gücüne katılımını artıran teşviklerin uygulanması.
6. Teknoloji ve dijital ekonomiye dayalı yeni iş alanlarının geliştirilmesi.

Sonuç

Türkiye'de gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk, yüksek enflasyon, işsizlik, ücret politikaları ve bölgesel kalkınma eksiklikleri nedeniyle derinleşmektedir. Sosyal yardımlar ve asgari ücret artışları kısa vadeli çözümler sunsa da, uzun vadeli yapısal reformlarla eğitim, sanayi, istihdam ve vergi politikalarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Türkiye'nin büyüme modeli, gelir dağılımını iyileştiren ve yoksulluğu azaltan bir yapıya kavuşturulmalıdır.

• Eğitim ve İnsan Sermayesi

Eğitim, bir ülkenin insan sermayesini geliştiren en önemli unsurlardan biridir. Türkiye, son yıllarda eğitim sisteminde birçok reform gerçekleştirse de, nitelikli insan gücü yetiştirme, iş gücü piyasasına uyum ve küresel rekabet gücü açısından çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır.

1. Türkiye'de Eğitim Sistemi

Türkiye'de eğitim sistemi okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere dört ana aşamadan oluşmaktadır.

A. Eğitim Kademeleri ve Zorunlu Eğitim

- Okul Öncesi Eğitim: 3-5 yaş arasındaki çocuklar için isteğe bağlıdır ancak yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.
- İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul): 4+4 yıl olmak üzere toplam 8 yıl sürelidir ve zorunludur.
- Ortaöğretim (Lise): 4 yıl sürelidir ve zorunludur. Meslek liseleri, Anadolu liseleri, fen liseleri ve imam hatip liseleri gibi farklı türleri bulunmaktadır.
- Yükseköğretim: Üniversiteler, meslek yüksekokulları ve lisansüstü programları kapsamaktadır. Türkiye’de yükseköğretime geçiş için TYT ve AYT sınavları uygulanmaktadır.

B. Eğitime Erişim ve Okullaşma Oranları

- Türkiye’de okullaşma oranı son yıllarda önemli ölçüde artmıştır.
- İlköğretimde okullaşma oranı %95’in üzerinde olup, ortaöğretimde bu oran %90 seviyelerine yaklaşmıştır.
- Okul öncesi eğitime katılım ise yaklaşık %70 civarındadır ve artırılması hedeflenmektedir.
- Kadınların yükseköğretime katılımı geçmiş yıllara göre artmış, ancak istihdamdaki oranları hâlâ düşüktür.

C. Türkiye’nin Uluslararası Eğitim Göstergelerindeki Yeri

Türkiye, uluslararası değerlendirmelerde eğitim kalitesi açısından orta düzeyde bir konumda yer almaktadır:

- PISA (OECD’nin Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sonuçlarına göre Türkiye, matematik, fen bilimleri ve okuma becerileri alanlarında OECD ortalamasının altında kalmaktadır.
- Eğitimde fırsat eşitliği konusunda bölgesel farklar bulunmaktadır. İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerdeki öğrenciler daha iyi eğitim imkânlarına sahipken, kırsal bölgelerde eğitim kalitesi daha düşüktür.
- Türkiye’nin eğitim harcamalarının GSYİH’ye oranı, OECD ortalamasının altındadır.

2. Türkiye’de İnsan Sermayesi

İnsan sermayesi, bireylerin bilgi, beceri, eğitim ve sağlık düzeyleri ile ekonomik üretkenliğe katkı sağlama potansiyelini ifade eder. Türkiye’nin genç ve dinamik nüfusu, insan sermayesi açısından büyük bir avantaj sağlasa da, eğitimin kalitesi, iş gücü piyasasına uyumu ve beyin göçü gibi sorunlar insan sermayesinin etkin kullanılmasını zorlaştırmaktadır.

A. Türkiye’nin İnsan Sermayesi Endeksi (HCI) ve Küresel Karşılaştırmalar

Dünya Bankası tarafından yayımlanan İnsan Sermayesi Endeksi (HCI), ülkelerin eğitim ve sağlık alanındaki başarılarını ölçmektedir.

- Türkiye’nin HCI değeri yaklaşık 0,6 civarındadır. Bu, doğan bir çocuğun tam potansiyeline ulaşma ihtimalinin %60 seviyesinde olduğunu gösterir.
- OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye’nin insan sermayesi yatırımları yetersizdir.
- Eğitim süresinin uzunluğu kadar, alınan eğitimin kalitesi de insan sermayesi gelişiminde belirleyici bir faktördür.

B. İnsan Sermayesini Etkileyen Faktörler

1. Eğitimin Niteliği ve İş Gücüne Katkısı:

- Eğitim sisteminin iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememesi, mezun

işsizliğini artırmaktadır.

- Özellikle mesleki eğitim alanında reform ihtiyacı bulunmaktadır.

2. Beyin Göçü:

- Son yıllarda yüksek eğitimli gençler ve akademisyenler, daha iyi yaşam koşulları ve kariyer fırsatları nedeniyle yurtdışına göç etmektedir.
- Bu durum, Türkiye'nin insan sermayesi kaybına neden olmaktadır.

3. Kadınların İş Gücüne Katılımı:

- Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranı %30-35 arasında olup, OECD ortalamasının oldukça altındadır.
- Kadınların eğitim seviyeleri arttıkça iş gücüne katılımları da artmaktadır.

4. Dijitalleşme ve Yeni Ekonomi Becerileri:

- Türkiye'de dijital becerilere yönelik eğitimler yetersizdir.
- Yapay zeka, veri analitiği, yazılım geliştirme gibi alanlarda yetkin insan gücü yetiştirmek, rekabet avantajı sağlayacaktır.

3. Türkiye'nin Eğitim ve İnsan Sermayesini Güçlendirme Stratejileri

Türkiye'nin eğitim kalitesini artırarak insan sermayesini güçlendirmesi için şu alanlarda reform yapması gerekmektedir:

A. Eğitimde Kalitenin Artırılması

- Eğitim müfredatının daha analitik düşünme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri üzerine inşa edilmesi gerekmektedir.
- STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) alanlarına daha fazla önem verilmelidir.

B. Mesleki Eğitim ve İş Gücü Uyumu

- Meslek liseleri ve üniversiteler, sanayi ve teknoloji sektörleriyle daha güçlü iş birlikleri kurmalıdır.
- Genç işsizliği ile mücadele için uygulamalı eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.

C. Dijital ve Teknolojik Eğitim

- Kodlama, yapay zeka, büyük veri gibi alanlarda eğitim müfredatı geliştirilmelidir.
- Üniversitelerde girişimcilik ve inovasyon desteklenmelidir.

D. Beyin Göçünü Önlemek ve Tersine Beyin Göçünü Teşvik Etmek

- Yurt dışına giden nitelikli iş gücünün Türkiye'ye geri dönmesi için daha cazip çalışma koşulları oluşturulmalıdır.
- Akademik araştırmalara ve Ar-Ge çalışmalarına daha fazla yatırım yapılmalıdır.

E. Kadınların ve Dezavantajlı Grupların Eğitime ve İş Gücüne Katılımı

- Kadınların iş gücüne katılımını artırmak için esnek çalışma modelleri ve kreş destekleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Dezavantajlı bölgelerde eğitim yatırımları artırılarak fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

Sonuç

Türkiye, genç ve dinamik nüfusu ile insan sermayesi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak eğitim kalitesinin artırılması, mesleki eğitimin güçlendirilmesi, kadınların iş gücüne

katılımının artırılması ve beyin göçünün önlenmesi gibi alanlarda reformlar yapılmadığı takdirde, bu potansiyelin tam olarak değerlendirilemeyeceği açıktır. Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artırabilmesi için insan sermayesine yönelik yatırımları artırması ve eğitim sistemini iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına göre şekillendirmesi gerekmektedir.

• Sağlık Harcamaları ve Erişilebilirlik

Türkiye, son yıllarda sağlık sisteminde önemli reformlar gerçekleştirmiş olup, sağlık harcamalarını artırarak hizmetlerin daha geniş kesimlere ulaşmasını sağlamayı hedeflemiştir. Ancak, kaynakların etkin kullanımı, sağlık harcamalarının sürdürülebilirliği ve hizmet kalitesinin artırılması gibi alanlarda hâlâ önemli zorluklar bulunmaktadır.

1. Türkiye’de Sağlık Harcamaları

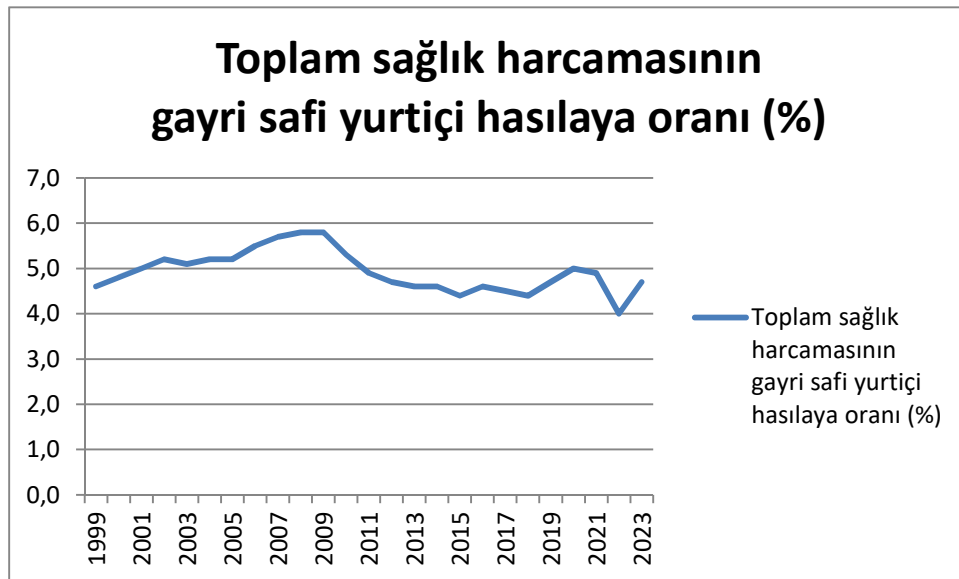
A. Sağlık Harcamalarının Genel Durumu

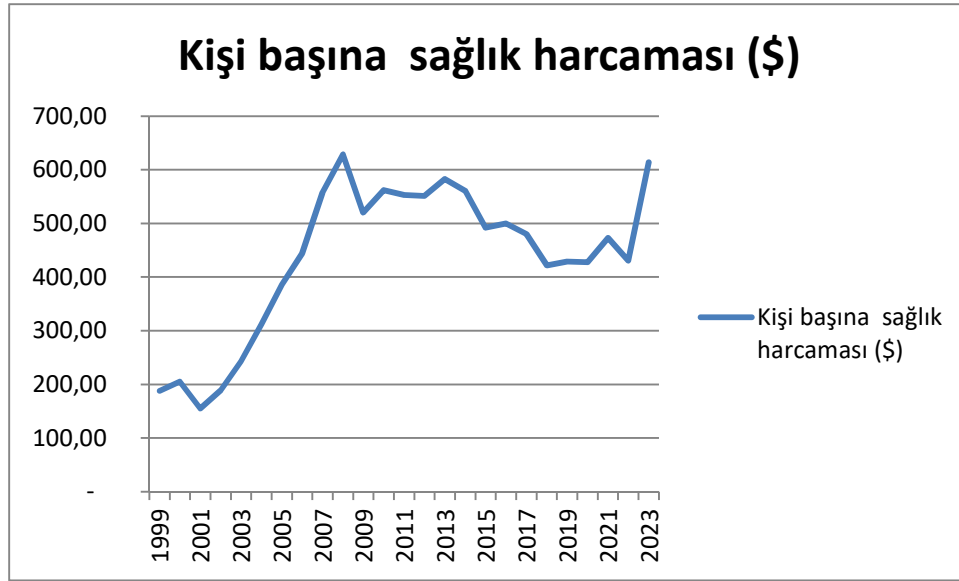
Türkiye’de sağlık harcamaları kamu ve özel sektör tarafından finanse edilmektedir. Sağlık harcamaları şu kaynaklardan sağlanmaktadır:

- Genel devlet bütçesi (Sağlık Bakanlığı, SGK, belediyeler)
- Özel sağlık sigortaları
- Bireylerin doğrudan cepten yaptığı harcamalar

B. Türkiye’nin Sağlık Harcamaları ile Küresel Karşılaştırması

- Türkiye’de sağlık harcamalarının GSYİH’ye oranı son yıllarda yaklaşık %4-5 arasındadır. Bu oran, OECD ortalaması olan %9-10’un altında kalmaktadır.
- Kişi başına sağlık harcaması 500-600 dolar civarında olup, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşüktür (OECD ortalaması yaklaşık 4.000 dolar civarındadır).
- Türkiye’de kamu sağlık harcamalarının oranı, toplam sağlık harcamalarının yaklaşık %75’ini oluştururken, özel sağlık harcamalarının oranı %25 civarındadır.

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2021-45728#:~:text=Kişi%20başına%20sağlık%20harcaması%202020,bin%20206%20TL%27ye%20yükseldi.&text=Toplam%20sağlık%20harcamasının%20GSYH%27ye.%254%2C6%20olarak%20gerçekleşti.>

C. Sağlık Harcamalarının Dağılımı

Sağlık harcamalarının büyük bölümü şu alanlara yönlendirilmektedir:

1. Hastane hizmetleri (%50-55)
2. İlaç ve tıbbi malzeme (%20-25)
3. Birinci basamak sağlık hizmetleri (%10-15)
4. Diğer sağlık hizmetleri (koruyucu sağlık, rehabilitasyon vb.)

2. Türkiye’de Sağlık Hizmetlerine Erişilebilirlik

Sağlık hizmetlerine erişim, bireylerin coğrafi, ekonomik ve sosyal durumlarından bağımsız olarak sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi anlamına gelir. Türkiye, 2003 yılında başlattığı Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) ile sağlık hizmetlerine erişimi önemli ölçüde artırmıştır.

A. Genel Sağlık Sigortası (GSS) ve Kapsamı

- Türkiye’de 2012 yılında Genel Sağlık Sigortası (GSS) zorunlu hale getirilmiştir.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından finanse edilen GSS, tüm vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlanmasını amaçlamaktadır.
- Düşük gelirli vatandaşlar için prim ödemeleri devlet tarafından karşılanmaktadır.
- Ancak özel sağlık sigortasına sahip olmayan bireyler, bazı hizmetler için cepten ödeme yapmak zorunda kalabilmektedir.

B. Sağlık Hizmetlerinin Bölgesel Dağılımı

- Türkiye’de sağlık hizmetlerine erişim, büyük şehirlerde daha yüksek seviyededir, ancak kırsal ve doğu bölgelerinde sağlık altyapısı daha sınırlıdır.
- Hekim ve sağlık personeli sayısı, batı bölgelerinde doğu bölgelerine göre daha fazladır.
- Özellikle uzman doktor ve ileri teknoloji gerektiren sağlık hizmetleri, İstanbul, Ankara, İzmir

gibi büyük şehirlerde yoğunlaşmaktadır.

C. Hastane ve Sağlık Kurumu Sayıları

- Türkiye’de kamu hastaneleri, özel hastaneler ve üniversite hastaneleri sağlık hizmeti sunmaktadır.
- Son yıllarda şehir hastanelerinin açılmasıyla yatak kapasitesi artmış, ancak bu hastanelerin maliyetleri ve yönetimi tartışmalara neden olmuştur.

3. Türkiye’de Sağlık Hizmetlerine Erişimde Karşılaşılan Sorunlar

Türkiye’de sağlık hizmetlerine erişimi etkileyen başlıca sorunlar şunlardır:

A. Sağlık Personeli Yetersizliği

- Türkiye’de hekim sayısı 1000 kişi başına yaklaşık 2 civarındadır, bu oran OECD ortalaması olan 3,5’in altındadır.
- Hemşire ve sağlık personeli sayısı da gelişmiş ülkelere kıyasla düşüktür.

B. Sağlık Harcamalarının Finansmanı ve Sürdürülebilirliği

- GSS kapsamında devletin sağlık harcamaları giderek artmaktadır ve bu durum finansal sürdürülebilirlik açısından risk oluşturabilir.
- İlaç ve tıbbi cihaz fiyatlarının artışı sağlık bütçesi üzerinde baskı oluşturmaktadır.

C. Uzun Bekleme Süreleri

- Özellikle devlet hastanelerinde randevu alma süreleri uzun olabilir.
- Özel hastaneler daha hızlı hizmet sunsa da, yüksek maliyetleri nedeniyle herkes için erişilebilir değildir.

D. Bölgesel Eşitsizlikler

- Kırsal bölgelerde hastane, doktor ve uzman sağlık personeli eksikliği yaşanmaktadır.
- Büyük şehirlerdeki sağlık hizmetleri daha iyi olsa da, nüfus yoğunluğu nedeniyle sağlık hizmetlerinde aşırı yüklenme meydana gelebilmektedir.

4. Türkiye’nin Sağlık Hizmetlerini Geliştirme Stratejileri

Türkiye’nin sağlık harcamalarını daha etkin kullanarak sağlık hizmetlerine erişimi artırması için aşağıdaki adımları atması gerekmektedir:

A. Sağlık Personeli Sayısının Artırılması

- Tıp fakültelerindeki kontenjanlar artırılmalı, ancak eğitim kalitesi de korunmalıdır.
- Sağlık çalışanlarının çalışma koşulları iyileştirilerek, beyin göçü önlenmelidir.

B. Dijital Sağlık ve Tele-Tıp Uygulamaları

- Uzaktan sağlık hizmetleri yaygınlaştırılarak kırsal bölgelerdeki vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimi artırılmalıdır.
- E-reçete, e-randevu ve dijital sağlık kayıt sistemleri daha etkin kullanılmalıdır.

C. Bölgesel Sağlık Hizmetleri Dengelenmelidir

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi az gelişmiş bölgelerde yeni hastaneler açılmalı ve sağlık

personeli teşviklerle bu bölgelere yönlendirilmelidir.

- Acil sağlık hizmetleri ve mobil sağlık ekipleri güçlendirilmelidir.

D. Koruyucu Sağlık Hizmetlerine Yatırım Yapılmalıdır

- Sağlık harcamalarının büyük bir kısmı tedaviye yönelik olup, koruyucu sağlık hizmetleri daha fazla teşvik edilmelidir.
- Aşı programları, beslenme ve fiziksel aktivite programları yaygınlaştırılmalıdır.

E. Sağlık Finansmanının Sürdürülebilirliği Sağlanmalıdır

- Sağlık bütçesi dengeli kullanılmalı, israf önlenmelidir.
- Özel sağlık sigortalarının yaygınlaştırılması ile kamu üzerindeki yük azaltılabilir.

Sonuç

Türkiye, son yıllarda sağlık hizmetlerine erişimi artırmış ve önemli reformlar gerçekleştirmiştir. Ancak sağlık harcamalarının etkin yönetimi, sağlık personeli eksikliği, bölgesel eşitsizlikler ve finansal sürdürülebilirlik gibi konular hala çözüm beklemektedir. Gelecekte sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmak ve erişilebilirliğini iyileştirmek için dijitalleşme, koruyucu sağlık hizmetleri, sağlık finansmanı ve insan kaynağı gibi alanlara odaklanılması gerekmektedir.

• Demografik Yapı ve Nüfus Dinamikleri

Türkiye'nin nüfus yapısı, ekonomik, sosyal ve politik dinamikler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Genç nüfus yapısı, göç hareketleri, kentleşme ve doğurganlık oranlarındaki değişimler, Türkiye'nin gelecekteki ekonomik büyümesi ve sosyal politikaları açısından belirleyici faktörlerdir.

1. Türkiye'nin Nüfus Yapısı

A. Nüfus Büyüklüğü ve Artış Hızı

- Türkiye'nin nüfusu 2024 itibarıyla yaklaşık 85 milyon kişiye ulaşmıştır.
- Nüfus artış hızı 2000'lerde %1,5 civarındayken, günümüzde %0,7-0,8 seviyelerine gerilemiştir.
- Doğurganlık oranındaki düşüş nedeniyle Türkiye, "nüfus yaşlanması" sürecine girmektedir.

B. Yaş Yapısı ve Genç Nüfus

- 0-14 yaş grubu nüfusun yaklaşık %22'sini oluşturmaktadır.
- Çalışma çağındaki nüfus (15-64 yaş) yaklaşık %67'dir.
- 65 yaş ve üzeri nüfus oranı %10'un üzerine çıkmıştır ve bu oran giderek artmaktadır.
- Türkiye hâlâ genç bir nüfusa sahip olsa da, yaşlanma süreci hızlanmaktadır.

C. Doğurganlık Oranı

- Türkiye'de doğurganlık oranı (kadın başına düşen çocuk sayısı) 2000'lerde 2,3 seviyesindeyken, günümüzde 1,7-1,8 seviyelerine düşmüştür.
- Bu oran, nüfusun kendini yenileyebilmesi için gerekli olan 2,1 seviyesinin altındadır.
- Batı bölgelerinde doğurganlık oranı daha düşükken, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da daha yüksektir.

2. Türkiye’de Göç Hareketleri

A. İç Göç ve Kentleşme

- Türkiye’de kentleşme oranı %77’yi aşmıştır.
- 1960’lardan itibaren kırsaldan büyük şehirlere yoğun bir iç göç yaşanmıştır.
- İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya gibi büyük şehirler göç almaktadır.
- Kırsal bölgelerde nüfus azalırken, sanayi ve hizmet sektörlerinin geliştiği şehirlerde nüfus artmaktadır.

B. Dış Göç (Beyin Göçü ve Göçmen Akımları)

1. Beyin Göçü:

- Eğitimli ve nitelikli gençler yurtdışına göç etmektedir.
- Özellikle Almanya, ABD ve Kanada gibi ülkelere yönelen beyin göçü, Türkiye’nin insan sermayesi kaybına yol açmaktadır.

2. Mülteci ve Sığınmacılar:

- Türkiye, dünya çapında en fazla mülteci barındıran ülkelerden biridir.
- 2024 itibarıyla yaklaşık 3,5-4 milyon Suriyeli mülteci Türkiye’de yaşamaktadır.
- Afganistan, İran ve diğer ülkelere gelen göçmenler de bulunmaktadır.
- Bu durum, sosyal ve ekonomik dengeleri etkilemektedir.

3. Türkiye’de Nüfusun Bölgesel Dağılımı

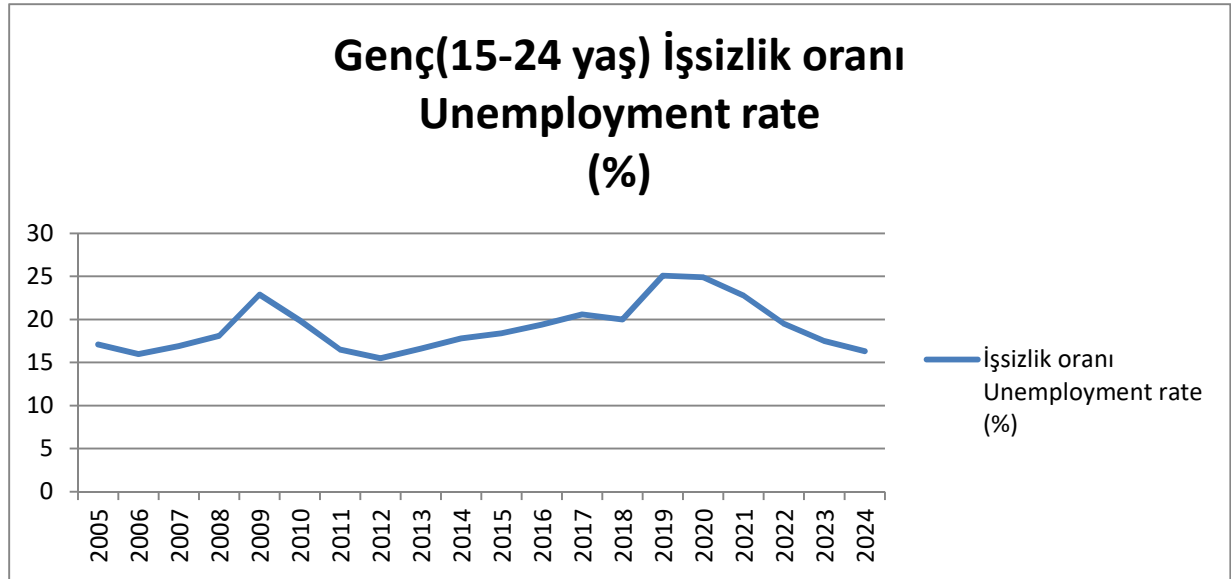
Türkiye’de nüfus yoğunluğu bölgesel eşitsizlikler göstermektedir:

- İstanbul, Türkiye’nin en kalabalık ili olup, nüfusu 16 milyonun üzerindedir.
- Nüfusun büyük bir kısmı Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde toplanmıştır.
- Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde nüfus yoğunluğu daha düşüktür.
- İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden Batı’ya ve büyük şehirlere göç devam etmektedir.

4. Türkiye’de Nüfusun Ekonomiye Etkisi

A. Çalışma Çağındaki Nüfus ve İş Gücü

- Türkiye’de çalışma çağındaki (15-64 yaş) nüfusun oranı %67 civarındadır.
- Ancak iş gücüne katılım oranı, özellikle kadınlar için düşük kalmaktadır.
- Genç işsizlik oranı %15’in üzerinde olup, üniversite mezunları arasında işsizlik oranı daha da yüksektir.

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-June-2024-53512#:~:text=İşgücüne%20katılma%20oranı%20erkeklerde%20r,kadınlarda%206%2C7%20oldu.&text=15-24%20yaş%20grubunu%20kapsayan,23%2C2%20olarak%20tahmin%20edildi.>

B. Yaşlanan Nüfus ve Sosyal Güvenlik

- Türkiye’de yaşlı nüfusun artışı, emeklilik sistemi üzerinde baskı oluşturmaktadır.
- Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği için genç nüfusun iş gücüne katılımı artırılmalıdır.

C. Doğurganlık Oranının Düşmesi ve Gelecekteki Riskler

- Eğer doğurganlık oranı daha da düşerse, Türkiye gelecekte yaşlı nüfus oranı yüksek bir ülke haline gelebilir.
- Bu durum, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir ve sosyal güvenlik harcamalarını artırabilir.

5. Gelecek İçin Stratejiler ve Politikalar

Türkiye, nüfus yapısını sürdürülebilir bir şekilde yönetebilmek için aşağıdaki adımları atmalıdır:

A. Doğurganlık Oranını Artırmak İçin Teşvikler

- Çocuk bakım hizmetleri ve kreş desteği artırılmalıdır.
- Çalışan anneler için esnek çalışma koşulları sağlanmalıdır.
- Doğum teşvikleri ve sosyal yardımlar artırılmalıdır.

B. Genç Nüfusun İş Gücüne Katılımı Artırılmalıdır

- Eğitim sistemi, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidir.
- Mesleki eğitim programları güçlendirilmelidir.
- Girişimcilik desteklenerek yeni iş alanları oluşturulmalıdır.

C. Beyin Göçünü Önlemek ve Tersine Göçü Teşvik Etmek

- Yüksek eğitimli bireylerin yurtdışına göçünü engellemek için daha iyi çalışma ve maaş koşulları sağlanmalıdır.
- Yurtdışındaki nitelikli Türk vatandaşlarının geri dönmesi için teşvikler uygulanmalıdır.

D. Kentleşme ve Bölgesel Kalkınma Dengelenmelidir

- Büyük şehirlere göçü azaltmak için Anadolu'da sanayi ve teknoloji yatırımları artırılmalıdır.
- Ulaşım ve altyapı projeleriyle bölgesel kalkınma teşvik edilmelidir.

E. Göç ve Mülteci Politikaları Düzenlenmelidir

- Mültecilerin entegrasyonu için daha iyi sosyal ve ekonomik politikalar geliştirilmelidir.
- Kaçak göçü önlemek için sınır güvenliği artırılmalı ve uluslararası iş birlikleri güçlendirilmelidir.

Sonuç

Türkiye, genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olsa da, doğurganlık oranındaki düşüş ve nüfus yaşlanması uzun vadede ekonomik ve sosyal sorunlara yol açabilir. Bölgesel eşitsizlikler, göç hareketleri ve iş gücü piyasası sorunları da nüfus politikalarının merkezinde yer almalıdır. Gelecekte sürdürülebilir bir nüfus politikası benimsemek, ekonomik büyümeyi desteklemek ve toplumsal refahı artırmak için kritik öneme sahiptir.

8. TEKNOLOJİ VE YENİ EKONOMİ**• Dijitalleşme ve Start-up Ekosistemi**

Türkiye, dijitalleşme sürecinde hızla ilerleyen ve teknoloji girişimciliğine giderek daha fazla önem veren bir ülke konumundadır. Genç ve dinamik nüfusu, artan internet penetrasyonu, mobil teknolojilerin yaygınlaşması ve devlet teşvikleri, Türkiye'de dijital dönüşümü ve start-up ekosistemini güçlendiren başlıca faktörlerdir. Ancak, finansman erişimi, beyin göçü ve düzenleyici çerçevede yaşanan belirsizlikler gibi bazı engeller de bulunmaktadır.

1. Türkiye'de Dijitalleşme

Dijitalleşme, ekonominin her alanında büyük bir dönüşüm yaratmaktadır. Türkiye, e-ticaret, fintech, yapay zeka, bulut bilişim, nesnelerin interneti (IoT), büyük veri ve siber güvenlik gibi alanlarda ilerleme kaydetmektedir.

A. Dijitalleşme Göstergeleri

- İnternet Kullanımı: Türkiye'de internet kullanıcı sayısı 2024 itibarıyla yaklaşık 72 milyon kişiye ulaşmıştır ve nüfusun %85'inden fazlası internet kullanmaktadır.
- Mobil Kullanım: Akıllı telefon penetrasyonu %90'ın üzerindedir.
- 5G ve Telekomünikasyon: 5G altyapısı geliştirme çalışmaları devam etmektedir.
- E-Devlet Hizmetleri: Türkiye'de e-Devlet platformu, vatandaşların birçok kamu hizmetine dijital olarak erişmesini sağlamaktadır.

B. Dijital Ekonomi ve Sektörlere Etkisi

- E-Ticaret: Türkiye'de e-ticaret hacmi 2023 itibarıyla 1 trilyon TL'yi aşmıştır. Hepsiburada, Trendyol ve Getir gibi şirketler bu alanda öncüdür.
- Fintech: Dijital ödeme sistemleri ve blockchain tabanlı çözümler hızla yaygınlaşmaktadır.

Türkiye’de Papara, Paycell, Iyzico gibi şirketler fintech ekosisteminin önemli oyuncularındır.

- Siber Güvenlik ve Veri Koruma: Dijitalleşmenin artmasıyla birlikte siber güvenlik çözümlerine olan ihtiyaç da büyümektedir.

2. Türkiye’de Start-up Ekosistemi

Türkiye, son yıllarda hızla büyüyen bir start-up ekosistemine sahiptir. Özellikle İstanbul, girişimcilik merkezi haline gelmiş ve birçok start-up, yatırımcı ve hızlandırıcı program burada toplanmıştır.

A. Start-up Ekosisteminin Güçlü Yanları

1. Genç ve Teknolojiye Yatkın Nüfus:

- Türkiye’de 35 yaş altı nüfusun oranı %55’in üzerindedir ve bu durum girişimcilik kültürünü desteklemektedir.

2. Büyük İç Pazar:

- Türkiye’nin 85 milyonluk nüfusu, start-up’lar için büyük bir pazar fırsatı sunmaktadır.

3. E-Ticaret ve Fintech Alanındaki Büyüme:

- Getir, Trendyol, Insider gibi start-up’lar küresel başarı elde etmiştir.

4. Devlet Destekleri ve Teşvikler:

- TÜBİTAK, KOSGEB ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri girişimcilere finansman ve destek sunmaktadır.

B. Türkiye’de Unicorn (Milyar Dolar Değerlemeye Ulaşan Girişimler)

- Trendyol (E-Ticaret) → Çinli Alibaba’nın yatırım yaptığı ilk Türk unicorn’u.
- Getir (Hızlı Teslimat) → Avrupa ve ABD’ye açılarak büyük yatırım aldı.
- Insider (Yapay Zeka ve Dijital Pazarlama) → Küresel pazarda faaliyet gösteriyor.
- Peak Games (Mobil Oyun) → 2020’de 1.8 milyar dolara Zynga tarafından satın alındı.
- Dream Games (Mobil Oyun) → 2023’te unicorn oldu.

3. Türkiye’de Start-up ve Dijital Ekonomiye Destekleyen Kuruluşlar

A. Teknokentler ve Kuluçka Merkezleri

- İTÜ Çekirdek (İstanbul Teknik Üniversitesi)
- ODTÜ Teknokent (Ankara)
- Koç Üniversitesi KWorks
- Bilişim Vadisi (Kocaeli)

B. Melek Yatırımcı Ağları ve Fonlar

- Galata Business Angels (GBA)
- Revo Capital
- 212 VC
- Startupfon

4. Türkiye’de Dijitalleşmeyi ve Start-up Ekosistemini Güçlendirmek İçin Öneriler

A. Finansmana Erişimi Artırmak

- Risk sermayesi fonları ve teşvik mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- Bankaların start-up’lara kredi desteği vermesi teşvik edilmelidir.

B. Girişimcilik Kültürünü Desteklemek

- Üniversitelerde girişimcilik dersleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Başarısız girişimcilerin tekrar yatırım bulması kolaylaştırılmalıdır.

C. Beyin Göçünü Önlemek İçin Çalışma Koşulları İyileştirilmelidir

- Yazılım ve teknoloji uzmanlarının maaşları küresel rekabete uygun hale getirilmelidir.
- Uzaktan çalışma ve yurtdışına açılma fırsatları desteklenmelidir.

D. Devlet Destekleri ve Regülasyonlar Geliştirilmelidir

- Fintech gibi alanlarda girişimlerin önünü açacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Vergi teşvikleri ile start-up'lar desteklenmelidir.

Türkiye, dijitalleşme ve start-up ekosisteminde hızla gelişen bir ülke konumundadır. E-ticaret, fintech, mobil oyun ve yapay zeka gibi alanlarda başarılı girişimler ortaya çıkmıştır. Ancak, finansmana erişim, beyin göçü ve düzenleyici belirsizlikler gibi sorunların çözülmesi, Türkiye'nin küresel teknoloji ekosisteminde daha güçlü bir konuma gelmesini sağlayacaktır. Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve girişimcilik kültürünün desteklenmesiyle Türkiye, dijital ekonomide önemli bir oyuncu olabilir.

- **Yapay Zeka, Otomasyon ve İstihdama Etkisi**

Türkiye, yapay zeka (YZ) ve otomasyon teknolojilerinin giderek daha fazla benimsendiği bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Sanayi, finans, sağlık, tarım, eğitim ve hizmet sektörlerinde yapay zeka ve otomasyon uygulamaları hızla yaygınlaşmaktadır. Ancak, bu teknolojik dönüşüm iş gücü piyasasını derinden etkilemektedir. Verimlilik artışı ve yeni iş imkanları yaratılmasına katkı sağlarken, bazı mesleklerin ortadan kalkmasına ve işsizlik riskinin artmasına da neden olabilir.

1. Türkiye'de Yapay Zeka ve Otomasyonun Gelişimi

Türkiye, yapay zeka ve otomasyon alanında hem kamu hem de özel sektör yatırımlarıyla ilerlemektedir.

A. Yapay Zeka Ekosistemi ve Politikaları

- Türkiye Yapay Zeka Stratejisi (2021-2025) kapsamında, YZ'nin ekonomik büyümeye katkısını artırmak, nitelikli iş gücünü yetiştirmek ve etik kurallar belirlemek hedeflenmiştir.
- TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve üniversiteler, yapay zeka ve veri bilimi alanında araştırma ve geliştirme çalışmalarını desteklemektedir.
- Özel sektör ve girişimler, YZ tabanlı çözümler üretmek için Ar-Ge yatırımlarına ağırlık vermektedir.

B. Yapay Zeka ve Otomasyonun Kullanıldığı Sektörler**1. Sanayi ve Üretim:**

- Otomasyon sistemleri ve robot teknolojileri fabrikalarda iş süreçlerini optimize etmektedir.
- Sanayi 4.0 uygulamaları, akıllı üretim sistemlerini yaygınlaştırmaktadır.

2. Finans:

- Bankalar ve fintech şirketleri, YZ tabanlı algoritmalarla kredi risk analizi, dolandırıcılık tespiti ve müşteri hizmetleri alanında dönüşüm geçirmektedir.

3. Sağlık:

- Tıbbi görüntüleme analizi, hastalık teşhisi ve ilaç geliştirme süreçlerinde yapay zeka kullanımı yaygınlaşmaktadır.
- Türkiye’de bazı hastaneler, YZ destekli robotik cerrahi ve otomatik hasta kayıt sistemleri kullanmaktadır.

4. Eğitim:

- YZ tabanlı öğrenme platformları ve kişiselleştirilmiş eğitim sistemleri geliştirilmekte, uzaktan eğitim çözümleri yaygınlaşmaktadır.

5. Tarım:

- Sensörler, drone’lar ve YZ algoritmaları ile akıllı tarım uygulamaları yaygınlaşmaktadır.
- Verimlilik artırıcı yapay zeka çözümleri tarımsal üretimde kullanılmaktadır.

6. E-Ticaret ve Perakende:

- YZ destekli müşteri hizmetleri (chatbotlar), kişiselleştirilmiş alışveriş önerileri ve stok yönetimi sistemleri kullanılmaktadır.

2. Yapay Zeka ve Otomasyonun Türkiye’de İstihdama Etkisi

A. Pozitif Etkiler: Yeni İş Fırsatları ve Verimlilik Artışı

- YZ ve otomasyon, üretkenliği artırarak yeni iş modellerinin ortaya çıkmasını sağlar.
- Dijitalleşme ile birlikte yazılım geliştirme, veri bilimi, siber güvenlik, yapay zeka mühendisliği gibi yeni meslekler ortaya çıkmaktadır.
- Rutin ve tekrarlayan işlerin otomatik hale gelmesi, insan gücünün daha yaratıcı ve stratejik alanlara yönelmesine olanak tanıyabilir.

B. Negatif Etkiler: İş Kaybı ve Nitelikli İş Gücüne Talep Artışı

- Düşük vasıflı iş gücü için iş kayıpları yaşanabilir. Özellikle imalat, lojistik, çağrı merkezi ve bankacılık gibi sektörlerde otomasyon nedeniyle istihdam azalmaktadır.
- YZ ve otomasyon, belirli mesleklerin yok olmasına neden olabilir. Örneğin, muhasebe, sekreterlik, kasiyerlik gibi mesleklerde insan ihtiyacı azalabilir.
- İşgücü piyasasında büyük bir dönüşüm yaşanırken, yeni teknolojilere uyum sağlayamayan kişiler iş bulmakta zorlanabilir.

C. Türkiye’de Hangi Meslekler Risk Altında?

OECD ve McKinsey raporlarına göre, Türkiye’de otomasyon nedeniyle en fazla risk altında olan meslekler şunlardır:

- Çağrı merkezi çalışanları
- Banka gişe görevlileri ve kasiyerler
- Muhasebeciler ve veri girişi elemanları
- Lojistik ve nakliye çalışanları (Özellikle depo işçileri ve forklift operatörleri)
- Üretim hattında çalışan işçiler

Buna karşın YZ ve otomasyonun yaygınlaşmasıyla ön plana çıkacak meslekler şunlardır:

- Yapay zeka mühendisleri
- Veri bilimcileri ve analistleri
- Robotik mühendisleri
- Siber güvenlik uzmanları
- Dijital pazarlama ve e-ticaret uzmanları

3. Türkiye'nin Yapay Zeka ve Otomasyon Sürecine Uyumu İçin Öneriler

A. Eğitim Sisteminin Yeniden Şekillendirilmesi

- STEM (bilim, teknoloji, mühendislik, matematik) eğitime daha fazla önem verilmelidir.
- YZ, veri bilimi ve yazılım konularında mesleki eğitim programları artırılmalıdır.
- Üniversiteler ile özel sektör iş birliği güçlendirilerek YZ tabanlı projeler desteklenmelidir.

B. İş Gücünün Teknolojik Dönüşüme Uyum Sağlaması

- Dijital becerilere yönelik sürekli eğitim programları teşvik edilmelidir.
- Otomasyondan etkilenen sektörlerde çalışanlar için yeniden beceri kazandırma (reskilling) programları uygulanmalıdır.

C. Start-up ve Girişimcilik Ekosisteminin Desteklenmesi

- Türkiye'de yapay zeka ve otomasyon alanındaki girişimler için finansman ve teşvikler artırılmalıdır.
- Teknoparklar ve Ar-Ge merkezleri desteklenerek YZ tabanlı yenilikçi çözümler geliştirilmelidir.

D. Etik ve Hukuki Düzenlemelerin Güçlendirilmesi

- YZ'nin etik kullanımı için yasal çerçeveler oluşturulmalıdır.
- İş gücü piyasasında YZ ve otomasyonun sosyal etkileri takip edilerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Sonuç

Türkiye'de yapay zeka ve otomasyon, üretkenliği ve ekonomik büyümeyi artırırken, iş gücü piyasasında büyük değişimlere neden olmaktadır. Düşük vasıflı işlerde otomasyon riski yüksek olsa da, yeni mesleklerin ortaya çıkması ve daha yüksek vasıflı iş gücüne olan talebin artması da önemli fırsatlar yaratmaktadır.

Türkiye'nin bu dönüşüme uyum sağlayabilmesi için eğitim reformları, yeniden beceri kazandırma programları ve girişimcilik ekosisteminin desteklenmesi kritik öneme sahiptir. Doğru stratejiler uygulanırsa, Türkiye dijitalleşme sürecinde küresel rekabet gücünü artırabilir ve istihdam piyasasını geleceğe uygun şekilde şekillendirebilir.

• E-Ticaret ve Finansal Teknolojiler (FinTech)

Türkiye'de e-ticaret ve finansal teknolojiler (FinTech) sektörü son yıllarda hızla büyüyerek dijital ekonominin en dinamik alanlarından biri haline gelmiştir. Genç nüfus, internet penetrasyonunun artışı, mobil ödeme sistemlerinin yaygınlaşması ve dijital bankacılığın gelişimi, bu büyümeyi destekleyen temel faktörlerdir.

Ancak regülasyonlar, siber güvenlik riskleri ve finansmana erişim gibi bazı zorluklar da devam etmektedir.

1. Türkiye'de E-Ticaret Sektörü

E-ticaret, perakende satıştan dijital hizmetlere kadar geniş bir yelpazede faaliyet

göstermektedir. Türkiye’de e-ticaret hacmi 2023 itibarıyla 1 trilyon TL’yi aşmıştır ve yıllık ortalama %40 büyüme göstermektedir.

Türkiye’nin 2023 yılı e-ticaret hacmi 1,85 trilyon Türk lirasına ulaştı.

Kaynak: <https://ticaret.gov.tr/duyurular/turkiyede-e-ticaretin-gorunumu-raporu-yayimlandi#:~:text=Ülkemizde%20e-ticaret%20hacmi%202023,87%20milyar%20adet%20olarak%20gerçekleşti.>

A. Türkiye’de E-Ticaretin Büyümesini Destekleyen Faktörler

1. Genç ve Dijital Odaklı Nüfus:

- Türkiye’de internet kullanıcı sayısı 72 milyonun üzerindedir.
- Akıllı telefon penetrasyonu %90’ı aşmıştır.

2. Güçlü Lojistik Altyapısı:

- Hızlı teslimat ve mikro dağıtım merkezleri sayesinde sipariş süreçleri hızlanmıştır.
- Getir, Trendyol Express ve Hepsijet gibi şirketler, aynı gün veya ertesi gün teslimat çözümleri sunmaktadır.

3. Mobil Ödemeler ve Dijital Bankacılık:

- Kredi kartı kullanımı yaygın olup, BNPL (Şimdi Al, Sonra Öde) sistemleri giderek popüler hale gelmektedir.
- Papara, Paycell ve ininal gibi dijital cüzdanlar hızla yaygınlaşmaktadır.

4. Devlet Teşvikleri ve KDV İndirimleri:

- E-ihracat teşvikleri ile KOBİ’ler uluslararası pazarlara açılmaktadır.
- E-ticaret şirketlerine yönelik vergi teşvikleri ve lojistik destek programları artırılmıştır.

B. Türkiye’de Öne Çıkan E-Ticaret Platformları

Türkiye’de e-ticaret pazarına hakim olan büyük platformlar şunlardır:

1. Trendyol → Alibaba tarafından yatırım alarak büyüyen en büyük platformlardan biri.
2. Hepsiburada → Türkiye’nin ilk büyük e-ticaret platformlarından biri.
3. Getir → Hızlı teslimat modeliyle Avrupa ve ABD’ye açılan Türk unicorn’u.
4. N11 → Pazar yeri modeliyle birçok markayı tek çatı altında topluyor.
5. Çiçeksepeti → Çiçek ve hediyelik eşya sektöründe uzmanlaşmış lider platform.
6. Amazon Türkiye → Küresel devlerin Türkiye pazarına girişiyle rekabeti artırıyor.

C. Türkiye’de E-Ticaretin Karşılaştığı Zorluklar

1. Regülasyonlar ve Vergilendirme:

- Kargo bedellerine yönelik düzenlemeler ve dijital hizmet vergileri şirketleri zorluyor.
- KVKK (Kişisel Verileri Koruma Kanunu) uyumu e-ticaret platformları için ek maliyetler yaratıyor.

2. Rekabetin Artması:

- Amazon, AliExpress gibi küresel devler, yerli platformlarla rekabeti artırıyor.

3. Siber Güvenlik ve Dolandırıcılık:

- Kimlik avı (phishing) saldırıları ve sahte alışveriş siteleri tüketiciler için risk oluşturuyor.

2. Türkiye’de Finansal Teknolojiler (FinTech)

FinTech sektörü, dijital ödeme sistemleri, blockchain, yapay zeka destekli finans çözümleri

ve açık bankacılık gibi alanlarda hızla gelişmektedir. Türkiye, FinTech girişimleri açısından Avrupa'nın en hızlı büyüyen pazarlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

A. Türkiye'de FinTech Ekosisteminin Güçlü Yönleri

1. Büyük ve Dijitalleşen Bir Finansal Sistem:

- Türkiye'de %90'ın üzerinde banka hesap sahipliği ve yaygın kredi kartı kullanımı

FinTech'lerin büyümesine zemin hazırlıyor.

2. Dijital Bankacılık ve Ödeme Sistemleri:

- Papara, Paycell, ininal gibi dijital cüzdanlar hızla büyüyor.
- Akbank, İş Bankası, Garanti BBVA gibi büyük bankalar mobil bankacılığı geliştirmeye devam ediyor.

3. Blokzincir ve Kripto Para:

- Türkiye, dünyada en fazla kripto para kullanan ülkelerden biri.
- Kripto tabanlı FinTech girişimleri artıyor, ancak regülasyon belirsizlikleri sektörü etkiliyor.

4. Devletin Açık Bankacılık ve FinTech Politikaları:

- Merkez Bankası, dijital para projeleri üzerinde çalışıyor.
- BDDK, açık bankacılık uygulamalarını teşvik ediyor.

B. Türkiye'de Öne Çıkan FinTech Girişimleri

Şirket	Alanı	Öne Çıkan Özellikleri
Papara	Dijital Cüzdan	Kolay para transferi, faturasız bankacılık
Iyzico	Ödeme Sistemleri	KOBİ'ler için ödeme altyapısı sağlıyor
Paycell	Mobil Ödeme	Turkcell tarafından geliştirildi
Colendi	Mikrokredi & BNPL	Şimdi al, sonra öde modelinde hizmet veriyor
Paribu & BtcTurk	Kripto Para	Türkiye'nin en büyük kripto borsaları
Moka	Sanal POS & Ödeme Çözümleri	Bankalararası ödeme sistemleri sağlıyor

C. Türkiye'de FinTech Sektörünün Karşılaştığı Zorluklar

1. Regülasyon Belirsizlikleri:

- Kripto paralar ve dijital bankacılık alanındaki düzenlemeler hala netleşmemiştir.

2. Güvenlik Riskleri:

- Siber saldırılar ve veri ihlalleri FinTech şirketleri için büyük tehdit oluşturuyor.

3. Büyük Bankalarla Rekabet:

- Yeni nesil FinTech şirketleri, büyük bankaların güçlü sermaye yapılarıyla rekabet etmekte zorlanıyor.

3. Türkiye'de E-Ticaret ve FinTech Geleceği İçin Öneriler

A. Regülasyonların Netleştirilmesi

- BDDK ve SPK'nın açık bankacılık ve kripto düzenlemelerini netleştirmesi gerekiyor.
- E-ticaret ve dijital ödeme sistemlerine yönelik teşviklerin artırılması önemlidir.

B. Start-up Ekosisteminin Desteklenmesi

- FinTech ve e-ticaret girişimlerine yönelik yatırım teşvikleri artırılmalıdır.
- Teknoloji girişimleri için özel vergi muafiyetleri sağlanmalıdır.

C. Güvenlik ve Siber Risklere Karşı Önlemler Alınmalı

- FinTech şirketleri için siber güvenlik standartları oluşturulmalıdır.
- Kullanıcı verilerinin korunması için daha sıkı denetimler uygulanmalıdır.

Sonuç

Türkiye, e-ticaret ve FinTech alanında büyük bir potansiyele sahip olup, bölgesel bir teknoloji merkezi haline gelebilir. Ancak, regülasyonlar, finansmana erişim ve siber güvenlik gibi konulara odaklanılması gerekmektedir. Doğru politikalar ve teşviklerle, Türkiye bu iki sektörde küresel oyuncular çıkarabilir.

9. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE ÇEVRESEL EKONOMİ

- Yeşil Ekonomi ve Karbon Emisyonları

Türkiye, yeşil ekonomi ve düşük karbonlu büyüme hedefleri doğrultusunda dönüşüm sürecine girmiştir. Özellikle Paris Anlaşması'nın 2021'de onaylanması ve 2053 net sıfır emisyon hedefinin açıklanması, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma sürecine geçişini hızlandırmıştır. Ancak, fosil yakıt bağımlılığı, sanayinin yüksek karbon emisyonları ve finansman yetersizliği gibi zorluklar devam etmektedir.

1. Türkiye'nin Karbon Emisyonları ve İklim Politikaları

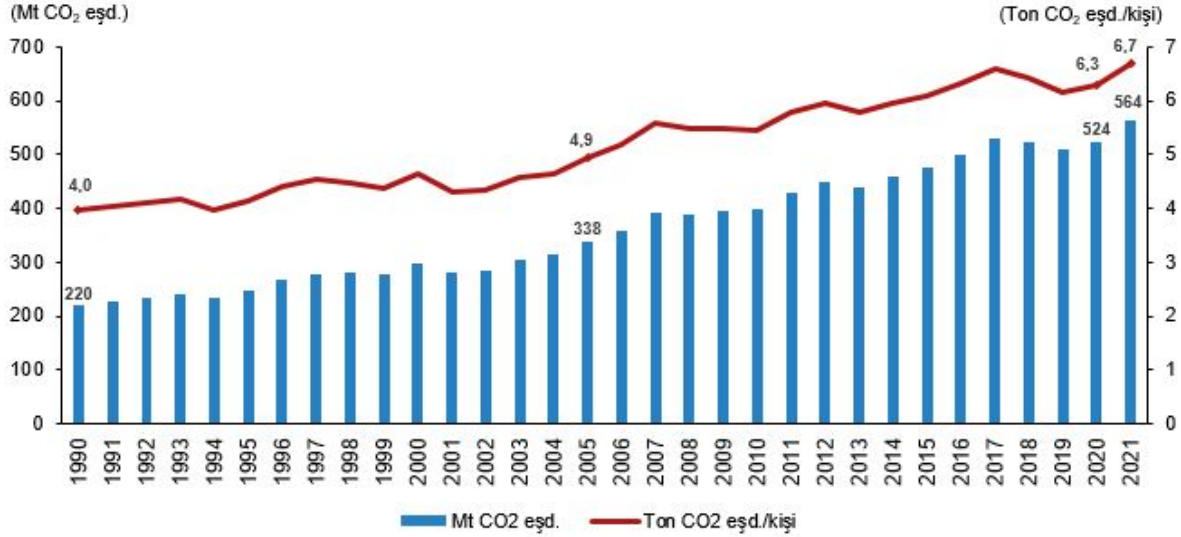
Türkiye'nin sera gazı emisyonları, özellikle sanayi, enerji, ulaştırma ve tarım sektörlerinden kaynaklanmaktadır.

A. Türkiye'nin Karbon Emisyonları

- Türkiye, küresel karbon emisyonlarının yaklaşık %1'ini oluşturmaktadır.
- 2020 yılı Kişi başına düşen CO₂ emisyonu 6,3 ton civarındadır (Dünya ortalaması: 4,43 ton).
- Sektörel dağılım (2023 verileri):
 - Enerji sektörü → %70
 - Sanayi → %14
 - Tarım → %12
 - Atık yönetimi → %4

Türkiye'de enerji üretiminin %30'u kömürden sağlanmaktadır ve bu durum karbon emisyonlarının yüksek olmasına neden olmaktadır.

Toplam ve kişi başı sera gazı emisyonu, 1990-2021

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2021-49672#:~:text=Sera%20gazi%20envanteri%20sonuları%20qre,CO2%20eşd.%20olarak%20hesaplandı.>

B. Türkiye'nin Yeşil Ekonomi Politikaları ve İklim Stratejisi

1. Paris Anlaşması ve 2053 Net Sıfır Hedefi:

- Türkiye, 2021'de Paris Anlaşması'nı onaylayarak 2053'te net sıfır emisyon hedefini açıkladı.
- Ulusal Katkı Beyanı (NDC) güncellenerek emisyon azaltım taahhütleri artırıldı.

2. Yeşil Mutabakat Eylem Planı (2021):

- AB'nin Yeşil Mutabakatına uyum sağlamak için ticaret, enerji, tarım ve sanayi politikaları güncelleniyor.
- Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'na (CBAM) uyum sağlamak için sanayide dönüşüm projeleri destekleniyor.

3. Ulusal Enerji Planı (2022-2035):

- Yenilenebilir enerji yatırımları artırılarak karbon yoğun enerji üretiminin azaltılması hedefleniyor.
- Güneş ve rüzgar enerjisinin toplam elektrik üretimindeki payının %35'e çıkarılması planlanıyor.

2. Türkiye'de Yeşil Enerji ve Sürdürülebilir Yatırımlar

Türkiye, yenilenebilir enerji yatırımlarında Avrupa'da ilk 5 ülke arasında yer almaktadır.

A. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği

- Türkiye'de enerji üretiminin %55'i yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır.
- 2023 itibarıyla kurulu yenilenebilir enerji kapasitesi:
- Hidroelektrik: 32 GW
- Güneş enerjisi: 11 GW
- Rüzgar enerjisi: 12 GW
- Jeotermal ve biyokütle: 3,7 GW

Türkiye, 2030'a kadar güneş ve rüzgar enerjisini iki katına çıkarmayı hedeflemektedir.

2023 kurulu güç durumu (MW)

AKARSU	8.313,9
ASFALTİT KÖMÜR	405,0
ATIK ISI	384,5
BARAJLI	23.650,2
BİYOKÜTLE	2.076,6
DOĞALGAZ	25.350,6
FUEL OİL	260,1
GÜNEŞ	11.315,6
İTHAL KÖMÜR	10.373,8
JEOTERMAL	1.691,3
LİNYİT	10.194,0
RÜZGAR	11.803,3
TAŞKÖMÜR	840,8

Kaynak: [https://enerji.gov.tr/haber-](https://enerji.gov.tr/haber-detay?id=21234#:~:text=2023%20yenilenebilirin%20yılı%20oldu&text=Geçtiğimiz%20yıl%20yaşanan%202%20bin,çıkarmış%20olduk.%20ifadelerini%20kullandı.)

[detay?id=21234#:~:text=2023%20yenilenebilirin%20yılı%20oldu&text=Geçtiğimiz%20yıl%20yaşanan%202%20bin,çıkarmış%20olduk.%20ifadelerini%20kullandı.](https://enerji.gov.tr/haber-detay?id=21234#:~:text=2023%20yenilenebilirin%20yılı%20oldu&text=Geçtiğimiz%20yıl%20yaşanan%202%20bin,çıkarmış%20olduk.%20ifadelerini%20kullandı.)

B. Yeşil Finansman ve Sürdürülebilir Yatırımlar

- Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası (TKYB), sürdürülebilir projelere finansman sağlıyor.
- Yeşil tahvil ve sürdürülebilir finansman projeleri hızla yaygınlaşıyor.
- 2023 yılında Türkiye'nin ilk Yeşil Hazine Bonosu çıkarıldı.

3. Karbon Emisyonlarının Azaltılması İçin Öneriler**1. Kömürden Çıkış Stratejisi:**

- Türkiye'nin kömürden aşamalı olarak çıkış planı hazırlaması gerekiyor.
- Yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilerek enerji bağımsızlığı artırılmalı.

2. Yeşil Sanayi Dönüşümü:

- Sanayide enerji verimliliği artırılmalı, karbon yakalama ve depolama (CCS) teknolojileri teşvik edilmeli.

3. Elektrikli Araçlara Geçiş:

- TOGG ve diğer yerli girişimlerle elektrikli araç ekosistemi desteklenmeli.

- Şarj altyapısı güçlendirilerek fosil yakıtlı araç kullanımı azaltılmalı.

4. Yeşil Tarım Politikaları:

- Düşük karbonlu tarım uygulamaları desteklenmeli.
- Organik tarım ve yenilikçi sulama teknolojileri yaygınlaştırılmalı.

Sonuç

Türkiye, yeşil ekonomi ve düşük karbonlu büyüme konusunda önemli adımlar atsa da, karbon emisyonlarını azaltmak için daha fazla çaba gerekmektedir. Yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması, yeşil finansman modellerinin yaygınlaştırılması ve sanayide karbon azaltım politikalarının uygulanması Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşmasını sağlayacaktır.

• Su ve Tarım Politikaları

Türkiye, tarımsal üretimde kendi kendine yetebilen az sayıdaki ülkelerden biri olmasına rağmen, iklim değişikliği, su kaynaklarının azalması ve yanlış tarım politikaları gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Su yönetimi ve tarım politikalarının sürdürülebilir hale getirilmesi, hem gıda güvenliği hem de ekonomik kalkınma açısından kritik öneme sahiptir.

1. Türkiye'nin Su Politikaları

Türkiye, su kaynakları açısından zengin bir ülke değildir. Kişi başına düşen yıllık su miktarı yaklaşık 1.300 m³ olup, Türkiye "su stresi yaşayan ülkeler" sınıfına girmektedir.

A. Türkiye'nin Su Kaynakları ve Kullanımı

- Tatlı su kaynakları → 112 milyar m³/yıl
- Su tüketimi sektörel dağılımı:
- Tarım: %75
- Sanayi: %11
- İçme ve kullanma suyu: %14

En büyük sorunlardan biri tarımda kullanılan suyun %60'ının vahşi sulama ile israf edilmesidir.

B. Türkiye'nin Su Yönetimi Stratejileri

1. Entegre Su Yönetimi Yaklaşımı

- 2021'de çıkarılan Su Kanunu ile su kaynaklarının daha verimli yönetilmesi hedeflenmiştir.
- Havza bazlı su yönetimi modeli uygulanarak suyun bölgesel dengeler gözetilerek kullanılması planlanmaktadır.

2. Sulama Teknolojilerinin Modernizasyonu

- Damlama ve yağmurlama sulama sistemleri teşvik edilmektedir.
- GAP ve Konya Ovası gibi büyük tarımsal projelerde su verimliliği artırılmaya çalışılmaktadır.

3. İklim Değişikliğine Uyarlanmış Su Politikaları

- Kuraklığa dayanıklı ürünler teşvik edilmektedir.
- Yağmur suyu hasadı ve gri su kullanımı gibi projeler yaygınlaştırılmaktadır.

2. Türkiye'nin Tarım Politikaları

Tarım sektörü, Türkiye ekonomisinin önemli bir parçasıdır ve GSYH'nin yaklaşık %6'sını,

istihdamın ise %18'ini oluşturur. Ancak, tarım politikalarının istikrarsız olması, su kıtlığı ve ithalata bağımlılık gibi sorunlar nedeniyle sektör çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır.

A. Türkiye'nin Tarım Üretimi ve Stratejik Ürünler

Türkiye, tahıl, sebze, meyve ve hayvansal ürünler açısından önemli bir üreticidir.

Ürün	Dünya Sıralaması (2023)
Buğday	İlk 10'da
Arpa	İlk 5'te
Fındık	1.
Kayısı	1.
Kiraz	1.
İncir	1.
Pamuk	İlk 5'te
Zeytin	İlk 5'te

Türkiye, dünyanın en büyük fındık üreticisi olup, zeytin ve pamuk gibi ürünlerde de küresel pazarda önemli bir yere sahiptir.

B. Türkiye'nin Tarım Politikaları ve Destekleme Modelleri

1. Tarımda Destekleme Politikaları

- Doğrudan gelir desteği
- Mazot ve gübre desteği
- Fiyat garantisi (TMO alımları)
- Hayvancılık destekleri

2. Tarımda İthalata Bağımlılığın Azaltılması

- Son yıllarda buğday, ayçiçeği ve mısır gibi stratejik ürünlerde ithalat artmıştır.
- 2024 yılı itibarıyla yerli üretimi artırmaya yönelik teşvikler uygulanmaktadır.

3. Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları

- 2023 itibarıyla organik tarım alanı 500.000 hektarı aşmıştır.
- Kimyasal gübre ve pestisit kullanımının azaltılması hedeflenmektedir.

4. Tarım 4.0 ve Dijitalleşme

- Tarımda yapay zeka ve veri analitiği uygulamalarının yaygınlaştırılması teşvik edilmektedir.
- E-Çiftçi uygulamaları ile tarım verimliliği artırılmaktadır.

3. Su ve Tarım Politikalarının Karşılaştığı Zorluklar

1. İklim Değişikliği ve Kuraklık:

- Son yıllarda özellikle İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kuraklık nedeniyle su kaynakları azalıyor.

2. Tarım Arazilerinin Küçülmesi ve Verim Kaybı:

- Toprak bölünmesi nedeniyle küçük ölçekli tarım işletmeleri verimli üretim yapamıyor.

3. Gıda Enflasyonu ve Üretim Maliyetleri:

- Gübre, mazot ve enerji fiyatlarındaki artışlar, tarımsal üretim maliyetlerini yükseltiyor.

4. Su İsrafı ve Yetersiz Altyapı:

- Tarımda hala vahşi sulama yaygın olup, su kaynakları hızla tükenmektedir.

4. Çözüm Önerileri

1. Tarımda Su Verimliliği Artırılmalı

- Damlama ve basınçlı sulama sistemleri teşvik edilmeli.
- Yağmur suyu toplama projeleri artırılmalı.

2. Stratejik Tarım Planlaması Yapılmalı

- Hangi bölgede hangi ürünün daha verimli yetiştirileceği belirlenmeli.
- Kuraklık riski yüksek olan bölgelerde su isteyen ürünlerden kaçınılmalı.

3. Kooperatifçilik ve Tarım Bankacılığı Geliştirilmeli

- Çiftçilerin finansmana erişimi kolaylaştırılmalı.
- Tarım kooperatifleri daha aktif hale getirilmeli.

4. Yerel Tohum Kullanımı Artırılmalı

- Yerli tohum üretimi desteklenerek ithalata bağımlılık azaltılmalı.

Sonuç

Türkiye, tarım ve su yönetimi açısından büyük fırsatlara sahip olmakla birlikte, iklim değişikliği ve yanlış politikalar nedeniyle bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Doğru su politikaları, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve dijitalleşme ile bu alanlarda önemli ilerlemeler kaydedilebilir.

• Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi

Türkiye'nin çevresel sürdürülebilirlik performansı, uluslararası endekslerde çeşitli göstergelerle değerlendirilmektedir. Bu endeksler, ülkelerin çevre sağlığı, ekosistem canlılığı ve iklim değişikliğiyle mücadele konularındaki ilerlemelerini ölçer.

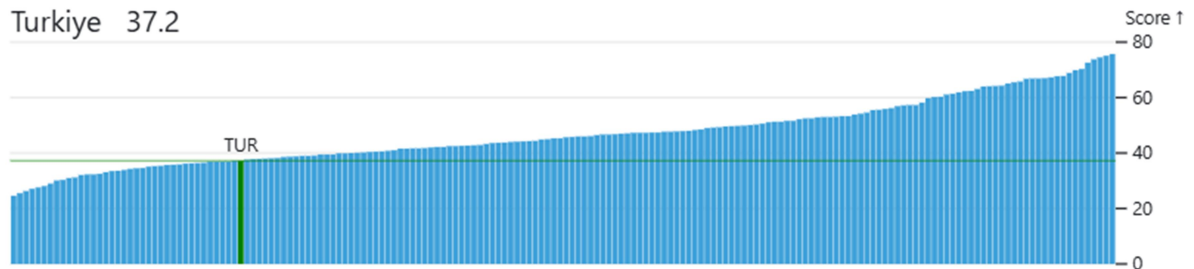
Çevresel Performans Endeksi (EPI):

EPI, dünya çapında 180 ülkenin çevresel performansını 11 konu başlığında ve 40 gösterge üzerinden değerlendirir. Bu endeks, çevre sağlığını iyileştirme, ekosistem canlılığını koruma ve iklim değişikliğiyle mücadele gibi alanlardaki ilerlemeleri ölçer. Türkiye'nin EPI sıralamasındaki yeri, yıllar içinde değişiklik göstermiştir. Örneğin, 2022 yılında Türkiye'nin puanının arttığı ancak sıralamadaki yerinin gerilediği belirtilmiştir. 2024 yılında, Türkiye 37.2 puan alarak 180 ülke içinde 143. sırada yer almaktadır. 1. Sıradaki en iyi ülke 75.7 puanla Estonya'dır.

Environmental Performance Index

Score by Country

Türkiye 37.2

Kaynak: <https://epi.yale.edu/country/2024/TUR>

Yeşil Gelecek Endeksi:

Bu endeks, ülkelerin sürdürülebilirlik ve karbon azaltma çabalarını değerlendirir. 2023 raporuna göre, Türkiye 76 ülke arasında 63. sırada yer almıştır. Bu sıralama, Türkiye'nin yeşil politikalarını güçlendirme ihtiyacını göstermektedir.

Kaynak: <https://tr.euronews.com/2024/04/15/yesil-gelecek-endeksi-turkiye-76-ulke-icinde-63-sirada>

BIST Sürdürülebilirlik Endeksi:

Türkiye'de Borsa İstanbul, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmek amacıyla BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'ni oluşturmuştur. Bu endeks, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterlerine göre şirketleri değerlendirir ve yatırımcılara sürdürülebilirlik odaklı yatırım kararlarında rehberlik eder. 21 Kasım 2022'den itibaren yayınlanmaya başlayan BIST Sürdürülebilirlik 25 Endeksi ile sürdürülebilirlik performansı yüksek ve aynı zamanda büyük ve likit şirketlerden oluşan bir endeks oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu endeksler, Türkiye'nin çevresel sürdürülebilirlik alanındaki mevcut durumunu ve iyileştirilmesi gereken alanları göstermektedir. Türkiye'nin çevresel performansını artırmak için yeşil politikalarını güçlendirmesi ve sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmesi önemlidir.

Kaynak: <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri>

10. Türkiye'nin Mali Durumu ve Kamu Maliyesi

• Bütçe Açığı ve Kamu Borcu

Türkiye'nin bütçe açığı ve kamu borcu, son yıllarda önemli değişiklikler göstermiştir. 2024 yılında merkezi yönetim bütçesi, gelirlerde %66,5 ve giderlerde %63,6 artış kaydederek toplamda 2,1 trilyon TL açık vermiştir.

2024 yılı bütçesi, 11 trilyon 89 milyar TL'lik harcama ve 8 trilyon 437 milyar TL'lik gelirle planlanmış, aradaki 2 trilyon 652 milyar TL'lik açığın iç ve dış borçlanma ile finanse edilmesi öngörülmüştür. Bütçe açığı Gayrisafi Yurtiçi Hasılanın yüzde 6,4'ü kadardır.

Kamu borcunun yönetimi için Türkiye, 2024 yılında 10 yıllık vadeli dolar cinsinden tahvil ihraç ederek 3,5 milyar dolar toplamıştır. Bu adım, yaklaşan borç vadelerini yönetmek ve uluslararası yatırımcıların güvenini artırmak amacıyla atılmıştır.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, Türkiye'nin sıkı para ve maliye politikaları sayesinde kredi notunu "B+"dan "BB-"ye yükseltmiştir. Bu iyileşme, enflasyonun düşürülmesi ve mali disiplinin sağlanması yönündeki çabaların bir sonucudur.

BB: Kısa vadede daha az kırılgan olmakla birlikte ekonomik ve finansal konularda belirsizlikler taşır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin bütçe açığı ve kamu borcu artış eğiliminde olsa da, uygulanan ekonomik reformlar ve uluslararası piyasalardan sağlanan finansman ile bu durumun yönetilmesi hedeflenmektedir.

Kaynak:

1- <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/01/2024-VatandasinButce-Rehberi.pdf>

2- [https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/fitch-turkiyenin-kredi-notunu-teyit-etti-/3468376#:~:text=Avrupa%20Birli%C7Binde%20%C3%B6ng%C3%96r%C3%96len%20kademeli%20toparlanmanın,g%C3%96r%C3%96n%C3%96n%C3%96n%C3%96n%20"dura%C7Ban"%20olarak%20belirlemi%C7Bti.](https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/fitch-turkiyenin-kredi-notunu-teyit-etti-/3468376#:~:text=Avrupa%20Birli%C7Binde%20%C3%B6ng%C3%96r%C3%96len%20kademeli%20toparlanmanın,g%C3%96r%C3%96n%C3%96m%C3%96n%C3%96n%C3%96n%20)

- **Kamu harcamaları, bütçe açığı ve borç yönetimi**

Türkiye'nin kamu harcamaları, bütçe açığı ve borç yönetimi, ülkenin ekonomik istikrarı ve sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Kamu Harcamaları ve Bütçe Açığı:

Kamu harcamaları, devletin eğitim, sağlık, altyapı ve savunma gibi alanlarda yaptığı harcamaları kapsar. Bu harcamalar, ekonomik büyümeyi desteklemekle birlikte, gelirler yetersiz kaldığında bütçe açığına yol açabilir. Bütçe açığı, belirli bir dönemde devletin gelirleri ile giderleri arasındaki negatif farkı ifade eder. Bu açık, genellikle borçlanma yoluyla finanse edilir.

Borç Yönetimi:

Türkiye, bütçe açıklarını finanse etmek için iç ve dış borçlanma yöntemlerini kullanmaktadır. Borç yönetimi politikaları, borcun sürdürülebilirliğini sağlamak ve ekonomik istikrarı korumak amacıyla tasarlanır. 1980 sonrası dönemde, Türkiye iç borçlanmayı kurumsallaştırmış ve borç yönetiminde çeşitli stratejiler benimsemiştir.

Sonuç:

Türkiye'nin kamu harcamaları, bütçe açığı ve borç yönetimi politikaları, ekonomik istikrar ve sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. Mali disiplinin sağlanması ve etkin borç yönetimi stratejilerinin uygulanması, ülkenin ekonomik performansını olumlu yönde etkileyecektir.

- **Vergi gelirleri ve kamu harcamalarındaki değişiklikler**

Türkiye'nin vergi gelirleri ve kamu harcamaları, yıllar içinde ekonomik politikalar ve makroekonomik koşullara bağlı olarak önemli değişiklikler göstermiştir.

1980 Sonrası Dönem:

1980'li yıllardan itibaren Türkiye, vergi politikalarında önemli değişikliklere gitmiştir. Bu dönemde dolaysız vergilerin payı azaltılırken, dolaylı vergilerin payı artırılmıştır. Özellikle 1985 yılında Katma Değer Vergisi'nin (KDV) uygulamaya konulması, dolaylı vergilerin toplam

vergi gelirleri içindeki payını artırmıştır. Ayrıca, kamu harcamaları daha çok borçlanma ve dolaylı vergilerle finanse edilmeye başlanmıştır.

1990'lı Yıllar:

1990'lı yıllarda, vergi gelirlerinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki oranı düşerken, iç ve dış borçlanma artmıştır. Bu durum, artan kamu borçlanmalarının reel faizler üzerinde baskı yaratmasına ve faiz oranlarının yükselmesine neden olmuştur.

2000'li Yıllar ve Sonrası:

2000'li yıllardan itibaren, vergi gelirleri ve kamu harcamaları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, vergi gelirlerindeki artışların ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceğini, buna karşın kamu harcamalarındaki artışların ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileyebileceğini göstermiştir. Bu dönemde, kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Güncel Durum:

2024 yılı itibarıyla, Türkiye'nin toplam kamu gelirlerinin 8,4 trilyon TL olmuştur. Ancak, aynı yıl için bütçe açığı 2,7 trilyon TL'dir, bu da harcamaların gelirleri aştığını göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin vergi gelirleri ve kamu harcamaları, dönemsel ekonomik politikalar ve makroekonomik koşullara bağlı olarak değişiklikler göstermiştir. Dolaylı vergilerin payının artması ve borçlanma yoluyla finansman, bu değişimlerin temel unsurları arasında yer almaktadır.

Kaynak: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/01/2024-VatandasinButce-Rehberi.pdf>

• Vergi Sistemi ve Kamu Gelirleri

Türkiye'nin vergi sistemi, devletin kamu hizmetlerini finanse etmek için çeşitli ekonomik kaynaklardan elde ettiği gelirleri kapsar. Bu gelirler, kamu hizmetlerinin sunulması için gerekli mal ve hizmetlerin satın alınmasında kullanılır.

Vergi Türleri:

Türk vergi sistemi, çoklu vergi sistemi olarak bilinir ve gelir, harcama ve servet üzerinden alınan vergileri içerir. Bu kapsamda uygulanan başlıca vergiler şunlardır:

• Gelir Üzerinden Alınan Vergiler:

- Gelir Vergisi: Gerçek kişilerin elde ettikleri gelirler üzerinden alınır.
- Kurumlar Vergisi: Tüzel kişilerin kazançları üzerinden alınır.

• Harcama Üzerinden Alınan Vergiler:

- Katma Değer Vergisi (KDV): Mal ve hizmetlerin teslimi ve ifası üzerinden alınan bir vergidir.
- Özel Tüketim Vergisi (ÖTV): Belirli mal ve hizmetlerin tüketiminden alınır.
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi: Banka ve sigorta işlemlerinden alınır.

- Özel İletişim Vergisi: Telekomünikasyon hizmetlerinden alınır.
- Damga Vergisi: Belirli kağıtlar ve belgeler üzerinden alınır.
- Gümrük Vergisi: İthalat işlemlerinden alınır.
- **Servet Üzerinden Alınan Vergiler:**
- Veraset ve İntikal Vergisi: Miras yoluyla veya karşılıksız olarak elde edilen mallardan alınır.
- Emlak Vergisi: Taşınmaz mallar üzerinden alınır.
- Motorlu Taşıtlar Vergisi: Motorlu kara taşıtları üzerinden alınır.

Kamu Gelirleri:

Kamu gelirleri, devletin ve diğer kamu kuruluşlarının kamu hizmetlerinin finansmanını sağlamak için elde ettiği çeşitli ekonomik kaynaklardır. Bu gelirler, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi açısından vazgeçilmez niteliktedir ve genellikle ulusal ekonomi içinde ve milli gelir üzerinden elde edilir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin vergi sistemi ve kamu gelirleri, devletin kamu hizmetlerini finanse etmesinde ve ekonomik istikrarın sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır.

• Vergi reformu, vergi toplama ve vergi oranları

Türkiye'de vergi sistemi, ekonomik koşullar ve kamu finansmanı ihtiyaçlarına bağlı olarak sürekli bir evrim içerisinde. Son dönemde, vergi reformları, vergi toplama süreçlerinin iyileştirilmesi ve vergi oranlarında yapılan düzenlemeler, mali yapının güçlendirilmesi amacıyla gündeme gelmiştir.

Vergi Reformu:

2024 yılında, Türkiye'de kapsamlı bir vergi reform paketi üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir. Bu reformun temel hedefleri arasında, vergi sisteminin sadeleştirilmesi, doğrudan vergilerin payının artırılması ve dolaylı vergilerin azaltılması bulunmaktadır. Özellikle, çok uluslu şirketlere yönelik asgari kurumlar vergisi uygulaması ve Kamu-Özel İş Birliği projelerinden elde edilen kazançlara %30 oranında kurumlar vergisi getirilmesi gibi düzenlemeler dikkat çekmektedir.

Vergi Toplama:

Vergi toplama süreçlerinin etkinliği, kamu gelirlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Son yıllarda, kayıt dışı ekonominin azaltılması ve vergi tabanının genişletilmesi amacıyla dijitalleşme ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Bu çabalar, vergi uyumunun artırılması ve vergi kayıplarının minimize edilmesi hedeflenmektedir.

Vergi Oranları:

2025 yılı itibarıyla, Türkiye'de gelir vergisi dilimleri ve oranları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Ücret Gelirleri İçin:

- 158.000 TL'ye kadar: %15
- 158.000 TL - 330.000 TL arası: %20
- 330.000 TL - 1.200.000 TL arası: %27
- 1.200.000 TL - 4.300.000 TL arası: %35
- 4.300.000 TL ve üzeri: %40

- Ücret Dışı Gelirler İçin:
- 158.000 TL'ye kadar: %15
- 158.000 TL - 330.000 TL arası: %20
- 330.000 TL - 800.000 TL arası: %27
- 800.000 TL - 4.300.000 TL arası: %35
- 4.300.000 TL ve üzeri: %40

Kaynak: <https://www.muhasabetr.com/gelir-vergisi-dilimleri/>

Ayrıca, kurumlar vergisi oranı 2025 yılı için %25 olarak belirlenmiştir. Katma Değer Vergisi (KDV) oranları ise mal ve hizmet türlerine göre %1, %10 ve %20 olarak uygulanmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'de vergi sistemi, ekonomik dinamiklere ve kamu finansmanı ihtiyaçlarına paralel olarak sürekli güncellenmektedir. Yapılan reformlar ve düzenlemeler, mali disiplinin sağlanması ve ekonomik büyümenin desteklenmesi amacıyla hayata geçirilmektedir.

• **Kamu gelirlerinin artırılması için yapılan politikalar**

Türkiye'de kamu gelirlerinin artırılması amacıyla çeşitli politikalar ve reformlar hayata geçirilmiştir. Bu politikalar, vergi sisteminin etkinliğini artırmak, kayıt dışı ekonomiyi azaltmak ve mali disiplini sağlamak gibi hedefleri içermektedir.

Vergi Reformları:

Türkiye, vergi sistemini daha adil ve etkin hale getirmek için çeşitli reformlar gerçekleştirmiştir. Bu reformlar arasında vergi tabanının genişletilmesi, vergi oranlarının yeniden düzenlenmesi ve vergi tahsilat süreçlerinin iyileştirilmesi bulunmaktadır. Özellikle, dolaylı vergilerin payının azaltılması ve doğrudan vergilerin artırılması yönünde adımlar atılmıştır.

Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması:

Kayıt dışı ekonomi, vergi gelirlerinin azalmasına neden olan önemli bir faktördür. Bu sorunu çözmek için Türkiye, dijitalleşme ve denetim mekanizmalarını güçlendirerek kayıt dışı faaliyetleri minimize etmeyi hedeflemiştir. Elektronik fatura ve defter uygulamaları gibi dijital araçlar, vergi kaçakçılığını önlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Mali Disiplin ve Harcama Kontrolü:

Kamu gelirlerinin artırılması kadar, harcamaların kontrolü de mali disiplin açısından kritiktir. Türkiye, kamu harcamalarını optimize etmek ve bütçe açıklarını minimize etmek için çeşitli önlemler almıştır. Bu kapsamda, gereksiz harcamaların kısılması ve kaynakların verimli kullanılması hedeflenmiştir.

Sonuç:

Türkiye’de kamu gelirlerinin artırılması için uygulanan politikalar, vergi sisteminin iyileştirilmesi, kayıt dışı ekonominin azaltılması ve mali disiplinin sağlanması gibi unsurları içermektedir. Bu politikaların etkin bir şekilde uygulanması, ülkenin ekonomik istikrarı ve sürdürülebilir kalkınması açısından büyük önem taşımaktadır.

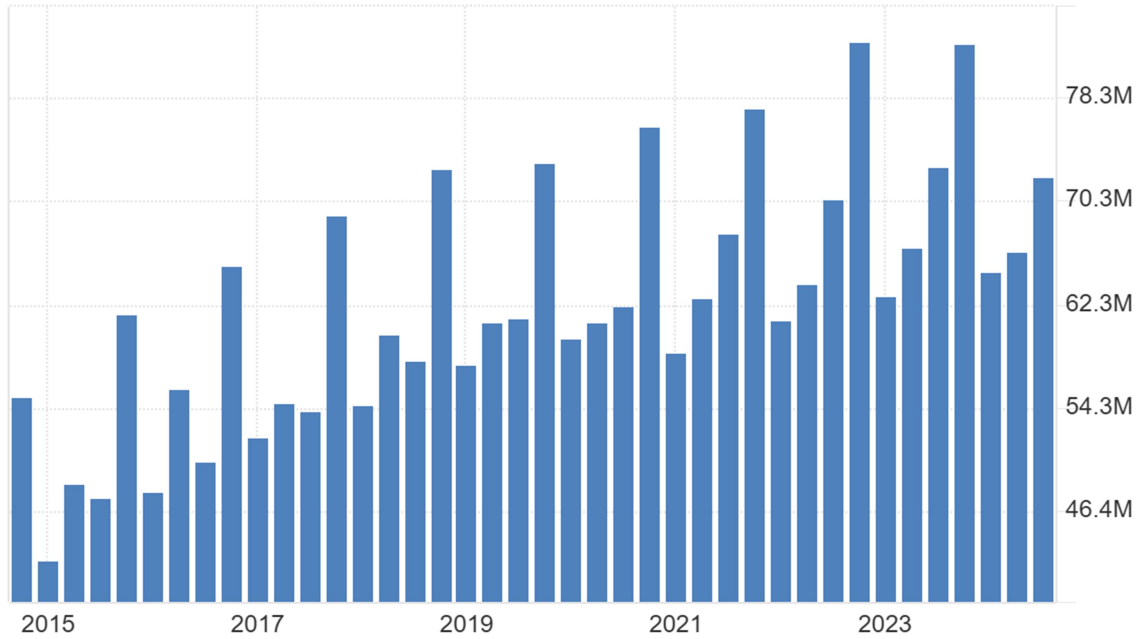
• Kamu Harcamaları ve Sosyal Güvenlik Sistemi

Türkiye’de kamu harcamaları, devletin ekonomik ve sosyal hedeflerine ulaşmak için gerçekleştirdiği harcamaları kapsar. Bu harcamalar, eğitim, sağlık, altyapı yatırımları ve sosyal güvenlik gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Özellikle sosyal güvenlik sistemi, kamu harcamaları içinde önemli bir paya sahiptir ve toplumun refah düzeyinin korunmasında kritik bir rol oynar.

Kamu Harcamaları:

Türkiye’de kamu harcamaları, yıllar içinde ekonomik koşullar ve kamu politikalarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. 2024 yılının ikinci çeyreğinde, hükümet harcamaları 67.197.347 bin TL olarak kaydedilmiştir. Bu rakam, 1998 yılından bu yana ortalama 44.267.618,98 bin TL olup, 2022’nin dördüncü çeyreğinde 82.534.832 bin TL ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

TR Government Spending - TRY Thousand

Source: tradingeconomics.com | Turkish Statistical Institute

Kaynak: <https://tr.tradingeconomics.com/turkey/government-spending#:~:text=Bütçe%20hedefleri%20belirleme%2C%20vergilendirme%20ayarlamaları,697%20TRY%20Bin%27e%20yükseldi>.

Sosyal Güvenlik Sistemi ve Harcamaları:

Türkiye'nin sosyal güvenlik sistemi, emeklilik, sağlık sigortası ve diğer sosyal yardımları içeren kapsamlı bir yapıya sahiptir. 2006 yılında yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve BAĞ-KUR tek çatı altında toplanarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) oluşturulmuştur.

Sosyal güvenlik harcamaları, toplam kamu harcamaları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'de sosyal güvenlik harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı, en yüksek olduğu dönemde %11,7 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, OECD ortalaması olan %21,7'nin altında kalmaktadır.

Sonuç:

Türkiye'de kamu harcamaları, ekonomik büyüme ve toplumsal refahın sağlanması amacıyla çeşitli alanlarda yoğunlaşmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, bu harcamalar içinde önemli bir paya sahip olup, toplumun sosyal koruma ihtiyacını karşılamada merkezi bir rol oynamaktadır. Ancak, sosyal güvenlik harcamalarının GSYİH içindeki payının OECD ortalamasının altında olması, bu alanda daha fazla yatırım ve iyileştirme yapılması gerektiğini göstermektedir.

- **Sosyal yardımlar, eğitim, sağlık ve altyapı harcamaları**

Türkiye'de kamu harcamaları, sosyal yardımlar, eğitim, sağlık ve altyapı gibi temel alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu harcamalar, toplumun refah seviyesini yükseltmek ve ekonomik kalkınmayı desteklemek amacıyla gerçekleştirilir.

Sosyal Yardımlar:

Sosyal yardımlar, muhtaç durumdaki bireylere yönelik ayni ve nakdi destekleri içerir. 2022 yılında Türkiye'de sosyal koruma harcamaları 1 trilyon 495 milyar 188 milyon TL olarak kaydedilmiştir. Bu harcamaların en büyük kısmını, 567 milyar 450 milyon TL ile emekli ve yaşlılara yönelik yardımlar oluşturmuştur. Hastalık ve sağlık bakımı harcamaları ise 396 milyar 993 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Sosyal koruma harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki payı %8,6 olarak belirlenmiştir.

Eğitim Harcamaları:

Eğitim, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve uzun vadeli ekonomik büyüme için kritik bir alandır. Türkiye'de kamu eğitim harcamaları, toplam kamu harcamaları içinde önemli bir paya sahiptir. Eğitim harcamalarının etkinliği, beşeri sermayenin kalitesini artırarak ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlamaktadır.

Sağlık Harcamaları:

Sağlık hizmetlerine yapılan yatırımlar, toplumun genel sağlık düzeyini yükseltmek ve iş gücü

verimliliğini artırmak için önemlidir. Türkiye’de sağlık harcamaları, sosyal koruma harcamaları içinde önemli bir yer tutmaktadır. 2022 yılında hastalık ve sağlık bakımı harcamaları 396 milyar 993 milyon TL olarak kaydedilmiştir.

Altyapı Harcamaları:

Altyapı yatırımları, ekonomik büyümenin temel taşlarından biridir. Türkiye’de altyapı harcamaları, ulaşım, enerji ve su gibi temel hizmetlerin iyileştirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu yatırımlar, ekonomik faaliyetlerin verimliliğini artırarak uzun vadeli kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de kamu harcamaları, sosyal yardımlar, eğitim, sağlık ve altyapı gibi kritik alanlarda yoğunlaşarak toplumun refahını ve ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

- **Sosyal güvenlik açığı ve emeklilik sistemi**

Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yönetilmekte olup, emeklilik, sağlık sigortası ve diğer sosyal yardımları kapsamaktadır. Son yıllarda, SGK’nın bütçe açıkları dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. 2022 yılında SGK, bütçeden yapılan rekor transferlere rağmen 39,7 milyar TL açık vermiş ve bu açık, bir önceki yıla göre %83,8 oranında artmıştır. 2023 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise SGK, bütçeden aktarılan 535,4 milyar TL’ye rağmen 41,1 milyar TL açık vermiştir.

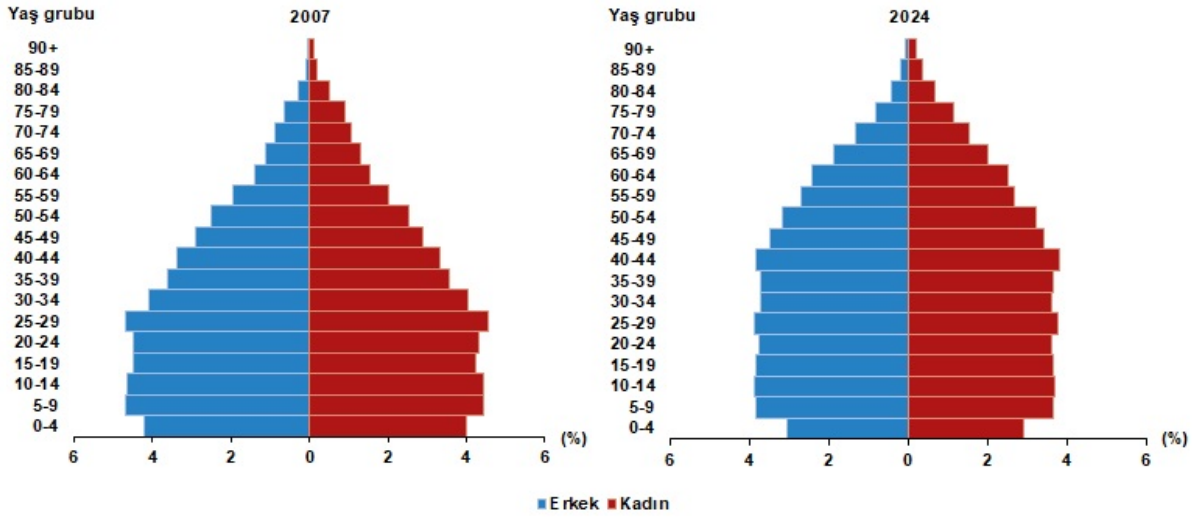
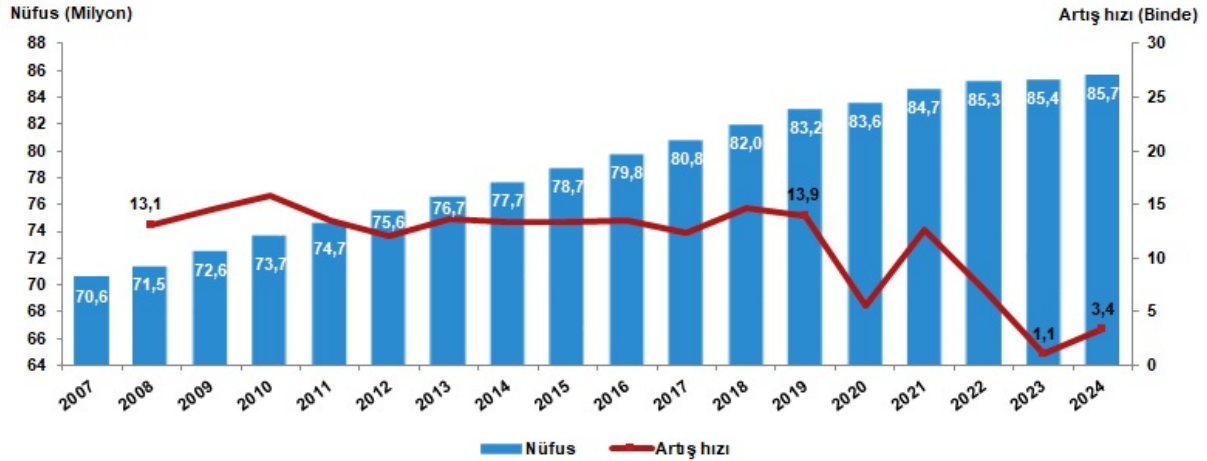
Türkiye’de emeklilik sistemi, SGK çatısı altında SSK (işçi), Bağ-Kur (esnaf ve serbest meslek mensupları) ve Emekli Sandığı (memurlar) olmak üzere üç ana kurum tarafından yürütülmektedir. Çalışanlar, aktif çalışma hayatları boyunca prim ödeyerek emeklilik hakkı kazanırlar. Emeklilik yaşı ve prim gün sayısı, sigortalılık statüsüne ve işe başlangıç tarihine göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca, bireysel emeklilik sistemi (BES) de mevcut olup, katılımcılar en az 10 yıl sistemde kalmak ve 56 yaşını tamamlamak koşuluyla emekliliğe hak kazanırlar.

SGK’nın artan bütçe açıkları, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği konusunda endişelere yol açmaktadır. Bu durum, demografik değişimler, erken emeklilik uygulamaları ve kayıt dışı istihdam gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin mali dengesini sağlamak için reformların yapılması ve kayıtlı istihdamın teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

11. Türkiye’nin İnsan Kaynakları ve İş Gücü Piyasası

- **Demografik Yapı ve Nüfus Dinamikleri**

Türkiye'nin demografik yapısı ve nüfus dinamikleri, son yıllarda önemli değişimler göstermektedir. 2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 85,7 milyon kişiye ulaşmıştır.

Kaynak: [TÜİK Kurumsal](#)

Nüfus Artışı ve Yaş Dağılımı:

2002 yılında 66,4 milyon olan Türkiye nüfusu, 2019 yılında 83,2 milyona yükselmiştir. Bu artışa rağmen, nüfus artış hızı son yıllarda yavaşlama eğilimindedir. Toplam nüfus içinde çalışma çağı (15-64 yaş) ve yaşlı nüfusun (65 yaş ve üzeri) oranı artarken, 14 yaş altı nüfusun oranı azalmaktadır.

Doğurganlık ve Ölüm Oranları:

Türkiye'de doğurganlık oranı, 1950'lerde kadın başına ortalama 6,3 çocuk iken, 2005-2010 döneminde 2,15'e düşmüştür. Bebek ölüm hızı da 1950'lerde binde 167,4 iken, 2005-2010 döneminde binde 24'e gerilemiştir. Bu veriler, sağlık hizmetlerindeki iyileşmelerin ve yaşam standartlarındaki artışın bir göstergesidir.

Kentsel ve Kırsal Nüfus:

Türkiye’de kentsel nüfus oranı, 1950’lerde %25 seviyesindeyken, 2010’lu yıllarda %75’in üzerine çıkmıştır. Bu durum, hızlı kentleşme ve kırsal alanlardan şehirlere göçün bir sonucudur.

Demografik Dönüşüm ve Gelecek Projeksiyonları:

Türkiye, demografik dönüşüm sürecinde olup, nüfus yapısı yaşlanma eğilimi göstermektedir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye’nin yaşlı nüfusu (65 yaş ve üzeri) 8,7 milyona ulaşmış ve bu sayı birçok Avrupa ülkesinin toplam nüfusundan daha yüksektir. Birleşmiş Milletler’in tanımına göre, Türkiye “demografik fırsat penceresi” dönemindedir; bu, 15 yaş altı nüfusun toplam nüfusun %30’undan az, 65 yaş üstü nüfusun ise %15’inden az olduğu dönemdir.

Sonuç olarak, Türkiye’nin demografik yapısı dinamik bir değişim içindedir. Nüfus artış hızındaki yavaşlama, yaşlı nüfusun artışı ve kentleşme oranındaki yükseliş, gelecekte sosyal ve ekonomik politikaların şekillendirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

- **Türkiye’nin nüfus yapısı, yaşlanma ve göç dinamikleri**

Türkiye’nin demografik yapısı, son yıllarda belirgin değişiklikler göstermektedir. Nüfus artış hızı yavaşlamakta, yaşlı nüfus oranı artmakta ve genç nüfus oranı azalmaktadır. Bu dinamikler, ülkenin sosyal ve ekonomik politikalarını yeniden şekillendirmektedir.

Nüfus Artışı ve Yaşlanma:

2024 yılı verilerine göre, Türkiye’nin ortanca yaşı 34,4’e yükselmiştir; bu oran 2007 yılında 28,3 idi. Bu artış, nüfusun yaşlandığını göstermektedir. Ayrıca, 2023 yılında 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı %9,7’ye ulaşmış olup, 2030 yılında bu oranın %12,9’a yükselmesi beklenmektedir. Bu eğilim, Türkiye’nin demografik yapısında önemli bir dönüşümü işaret etmektedir.

Genç Nüfus ve Doğurganlık Oranları:

Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırıldığında genç nüfus oranı en yüksek ülkelerden biridir; nüfusunun %15,6’sı gençlerden oluşmaktadır. Ancak, doğurganlık oranlarında azalma eğilimi gözlenmektedir. Bu durum, genç nüfus oranının gelecekte daha da azalabileceğine işaret etmektedir.

Göç Dinamikleri:

Türkiye, hem iç hem de dış göç hareketlerinden etkilenmektedir. Kırsal alanlardan kentsel bölgelere olan iç göç, şehir nüfuslarının artmasına ve kırsal bölgelerin nüfusunun azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca, uluslararası göç hareketleri de ülkenin demografik yapısını etkilemektedir. Özellikle genç nüfusun yurtdışına göç etme eğilimleri, ülkenin demografik yapısını değiştirmekte ve genç iş gücünün azalmasına yol açmaktadır.

Sonuç:

Türkiye'nin demografik yapısındaki bu değişimler, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri ve iş gücü piyasası gibi alanlarda yeni politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir. Nüfusun yaşlanmasıyla birlikte, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına yönelik sağlık ve sosyal hizmetlerin artırılması önem kazanmaktadır. Ayrıca, genç nüfusun azalması ve göç eğilimleri, iş gücü piyasasında potansiyel daralmalara yol açabileceğinden, gençlere yönelik istihdam ve eğitim politikalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

- **Genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonu**

Türkiye'de genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonu, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması için kritik bir öneme sahiptir. Ancak, genç işsizlik oranlarının yüksekliği ve gençlerin istihdama katılımındaki zorluklar, bu alanda çözülmesi gereken önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Genç İşsizlik Oranları ve Nedenleri:

Türkiye'de genç işsizlik oranları, genel işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir. Bu durum, gençlerin iş gücü piyasasına girişte karşılaştıkları çeşitli engellerden kaynaklanmaktadır. Eğitim sisteminin iş piyasasının ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememesi, mesleki deneyim eksikliği ve işverenlerin genç iş gücüne yönelik tutumları, bu engeller arasında sayılabilir. Ayrıca, bölgesel farklılıklar ve cinsiyete dayalı eşitsizlikler de genç işsizliğin belirleyicileri arasında yer almaktadır.

İŞKUR Gençlik Platformu:

Gençlerin istihdama katılımını desteklemek amacıyla Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), "İŞKUR Gençlik" platformunu hayata geçirmiştir. Bu platform, gençlere yönelik çeşitli hizmetleri tek bir çatı altında sunarak, onların iş gücü piyasasına daha etkin bir şekilde dahil olmalarını hedeflemektedir. Platform üzerinden gençler, İŞKUR'un sunduğu programlara başvuru yapabilir, üniversite kampüslerinde düzenlenen etkinliklere katılarak deneyim kazanabilir ve gelir elde edebilirler.

Çözüm Önerileri:

Genç işsizliğin azaltılması ve gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunun sağlanması için aşağıdaki adımlar önerilmektedir:

- **Eğitim ve İş Piyasası Uyum:** Eğitim programlarının, iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi önemlidir.
- **Staj ve Uygulamalı Eğitim Fırsatları:** Gençlerin mesleki deneyim kazanmaları için staj ve uygulamalı eğitim imkanlarının artırılması gerekmektedir.
- **Girişimcilik Destekleri:** Genç girişimcilerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi, istihdamın artırılmasına katkı sağlayacaktır.
- **Bölgesel ve Cinsiyete Dayalı Politikalar:** Bölgesel farklılıklar ve cinsiyet eşitsizliklerini gidermeye yönelik özel politikaların geliştirilmesi, genç işsizliğin azaltılmasında etkili olacaktır.

Sonuç olarak, genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonu, kapsamlı ve çok boyutlu

politikaların uygulanmasını gerektirmektedir. Eğitimden istihdama, girişimcilikten bölgesel kalkınmaya kadar geniş bir yelpazede atılacak adımlar, Türkiye'nin genç ve dinamik nüfus potansiyelinin ekonomik büyümeye dönüştürülmesinde kilit rol oynayacaktır.

- **Eğitim Sistemi ve İş Gücü Kalitesi**

Türkiye'nin eğitim sistemi, son yıllarda önemli dönüşümler geçirerek eğitime erişimi artırmış ve okullaşma oranlarını tüm kademelerde %99'un üzerine çıkarmıştır. Bu gelişmeler, eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirmeyi hedefleyen politikaların bir sonucudur.

Ancak, eğitim kalitesi ve iş gücü niteliği konusunda bazı zorluklar devam etmektedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2023 Küresel Rekabetçilik Raporu'na göre, Türkiye'nin eğitim kalitesi 191 ülke arasında 104. sırada yer almakta ve bu durum, OECD ortalamasının (65. sıra) altında kalmaktadır.

Eğitimde kalite ve eşitlik arasındaki ilişki, Türkiye için kritik bir öneme sahiptir. En yüksek performansı sergileyen eğitim sistemleri, kalite ile eşitliği birleştirerek tüm çocuklara kaliteli eğitim fırsatları sunmaktadır. Dezavantajlı öğrencilere yapılan yatırımlar, topluma daha yüksek öğrenci başarısı, yüksek istihdam ve sürdürülebilir büyüme olarak geri dönmektedir.

Türkiye'de 18-24 yaş grubunda, ne eğitimde ne de iş hayatında olan gençlerin oranı %25 iken, OECD ortalaması %15'tir. Bu veri, gençlerin iş gücü piyasasına entegrasyonunda yaşanan zorlukları ve eğitim sisteminin iş gücü kalitesi üzerindeki etkisini göstermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin eğitim sistemi, erişim ve okullaşma oranlarında önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da, eğitim kalitesi ve iş gücü niteliği konularında iyileştirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve dezavantajlı gruplara yönelik özel programların geliştirilmesi, iş gücü kalitesinin artırılmasında ve ekonomik büyümenin desteklenmesinde kilit rol oynayacaktır.

- **Eğitimdeki gelişmeler, mesleki eğitim, üniversite-sanayi işbirlikleri**

Türkiye'nin eğitim sistemi, son yıllarda önemli reformlar ve yeniliklerle şekillenmektedir. Bu süreçte, mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve üniversite-sanayi işbirliklerinin artırılması, ülkenin ekonomik ve teknolojik gelişimi için kritik öneme sahiptir.

Eğitimde Güncel Gelişmeler:

2024 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), müfredatın güncellenmesi ve modernizasyonu konusunda önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda, öğrencilerin güncel ve çağdaş bilgilerle donatılması hedeflenmiş, gereksiz içerikler çıkarılarak daha dinamik ve öğrenci merkezli bir müfredat oluşturulmuştur. Özellikle bilim ve teknoloji alanlarındaki yenilikler, müfredatın temel bileşenleri arasında yer almıştır.

Mesleki Eğitimde İlerlemeler:

Mesleki ve teknik eğitim, Türkiye'nin nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla yeniden yapılandırılmaktadır. Bu süreçte, meslek yüksekokulları ve teknoloji fakülteleri gibi kurumlar, uygulamalı eğitim modelleriyle öne çıkmaktadır. Örneğin, teknoloji fakülteleri, işyeri eğitimi

modelleriyle öğrencilerin teorik bilgilerini pratik deneyimle pekiştirmelerini sağlamaktadır.

Üniversite-Sanayi İşbirlikleri:

Üniversiteler ve sanayi kuruluşları arasındaki işbirlikleri, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ve yenilikçi ürünlerin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, TÜBİTAK'ın 1505 - Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı, akademik bilgi birikiminin sanayiye aktarılmasını teşvik etmektedir. Program, üniversiteler ve araştırma merkezlerindeki teknolojik bilgilerin, sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda ürüne veya sürece dönüştürülerek ticarileştirilmesini amaçlamaktadır.

Ayrıca, İstanbul Sanayi Odası (İSO), üniversite-sanayi işbirliklerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için çeşitli projeler ve platformlar geliştirmektedir. İSO'nun hedefi, bilgi ve teknoloji transferi için ekosistemde güçlü bir koordinatör rolü üstlenerek, sınırlı kaynakların en doğru şekilde kullanılmasını sağlamaktır.

Sonuç:

Türkiye'nin eğitim sistemindeki reformlar, mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve üniversite-sanayi işbirliklerinin artırılması, ülkenin rekabet gücünü ve ekonomik kalkınmasını desteklemektedir. Bu çabalar, nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi ve yenilikçi teknolojilerin geliştirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

- **İş gücü verimliliği, istihdamın kalitesi ve beceri uyumsuzluğu**

Türkiye'de iş gücü verimliliği, istihdam kalitesi ve beceri uyumsuzluğu, ekonomik büyüme ve rekabet gücü açısından kritik öneme sahiptir. Son yıllarda bu alanlarda çeşitli gelişmeler kaydedilmiş olsa da, bazı zorluklar devam etmektedir.

İş Gücü Verimliliği:

Türkiye'de iş gücü verimliliği, ekonomik büyümenin önemli bir belirleyicisidir. 2020 yılının dördüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisi, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %5,9 oranında büyümüştür. Bu büyüme, istihdam yaratma kapasitesini olumlu yönde etkilemiştir. Ancak, iş gücü verimliliğinin artırılması için nitelikli eğitim ve beceri geliştirme programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

İstihdamın Kalitesi:

Türkiye'de istihdamın kalitesi, çalışanların eğitim düzeyi ve işlerinin nitelikleriyle yakından ilişkilidir. Yüksek eğitilmiş gençlerin önemli bir kısmı, kendi niteliklerinin altında işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, iş tatmini ve verimliliği olumsuz etkileyerek, ekonomik verimliliği düşürebilmektedir.

Beceri Uyumsuzluğu:

Beceri uyumsuzluğu, iş gücü piyasasında arz edilen beceriler ile talep edilen beceriler arasındaki dengesizliği ifade eder. Türkiye'de beceri uyumsuzluğu oranı %62 seviyesindedir.

Bu yüksek oran, işverenlerin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip çalışan bulma konusunda yaşadığı zorlukları ve iş arayanların ise yeteneklerine uygun pozisyonlar bulamamasını göstermektedir.

Çözüm Önerileri:

- Eğitim ve İş Piyasası Uyumu: Eğitim sisteminin, iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi önemlidir.
- Beceri Geliştirme Programları: Çalışanların ve iş arayanların, teknolojik gelişmelere paralel olarak becerilerini güncellemeleri için sürekli eğitim programları teşvik edilmelidir.
- Üniversite-Sanayi İşbirlikleri: Akademik kurumlar ile sanayi sektörü arasında işbirlikleri artırılarak, öğrencilerin pratik deneyim kazanmaları ve iş dünyasının ihtiyaçlarına uygun eğitim almaları sağlanmalıdır.
- Kariyer Danışmanlığı ve Yönlendirme: Gençlerin, yetenek ve ilgi alanlarına uygun kariyerlere yönlendirilmeleri için etkili rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye’de iş gücü verimliliği, istihdam kalitesi ve beceri uyumsuzluğu konularında iyileştirmeler yapılması, ekonomik büyüme ve rekabet gücünün artırılması için elzemdir. Bu doğrultuda, eğitim politikaları ve iş gücü piyasası dinamiklerinin uyumlu bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

• Kadın ve Genç İşgücü

Türkiye’de kadın ve genç iş gücü dinamikleri, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından kritik öneme sahiptir. Son yıllarda bu alanlarda çeşitli gelişmeler kaydedilmiş olsa da, bazı zorluklar devam etmektedir.

Kadın İş Gücü:

2023 yılı itibarıyla, Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı %35,8 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, erkeklerde %71,2 olup, kadınların iş gücüne katılımı erkeklere kıyasla belirgin şekilde düşüktür. Ayrıca, Türkiye’deki kadınların iş gücüne katılım oranı, OECD ülkeleri ortalamasının (%53) ve Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının (%52) oldukça altındadır.

Kadınların iş gücüne katılımını etkileyen faktörler arasında eğitim düzeyi, toplumsal cinsiyet rolleri, bakım yükümlülükleri ve bölgesel farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde, geleneksel değer yargıları ve sınırlı istihdam olanakları nedeniyle kadınların iş gücüne katılımı daha düşüktür.

Genç İş Gücü:

15-24 yaş aralığındaki genç nüfusta işsizlik oranı, 2023 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 0,5 puanlık artışla %16,8 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, gençler arasında iş bulma konusunda yaşanan zorlukları göstermektedir.

Genç işsizliğinin yüksek olmasının nedenleri arasında eğitim ve beceri uyumsuzluğu, deneyim eksikliği ve ekonomik dalgalanmalar yer almaktadır. Ayrıca, genç kadınlar arasında işsizlik oranı daha yüksek olup, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve erken yaşta evlilik gibi faktörler bu durumu etkilemektedir.

Sonuç:

Türkiye’de kadın ve genç iş gücünün etkin bir şekilde değerlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refah için elzemdir. Bu doğrultuda, kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımını artırmaya yönelik politikaların geliştirilmesi, eğitim ve beceri programlarının iyileştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

- **Kadın istihdamı, kadın girişimciliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları**

Türkiye’de kadın istihdamı, kadın girişimciliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında son yıllarda önemli adımlar atılmış olsa da, mevcut veriler bu alanlarda iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Kadın İstihdamı:

2023 yılı itibarıyla, Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı %35,8 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, erkeklerde %71,2 olup, kadınların iş gücüne katılımı erkeklere kıyasla belirgin şekilde düşüktür. Ayrıca, Türkiye’deki kadınların iş gücüne katılım oranı, OECD ülkeleri ortalamasının (%53) ve Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının (%52) oldukça altındadır. Kadın istihdamının artırılması amacıyla, 12. Kalkınma Planı (2024-2028) kapsamında, 2028 yılı sonuna kadar kadın iş gücüne katılım oranının %40,1’e, kadın istihdam oranının ise %36,2’ye yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Kadın Girişimciliği:

Kadın girişimciliğinin desteklenmesi, ekonomik kalkınma ve toplumsal refah açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, “Kadın Girişimcilerimizle Güçlü Yarınlar” platformu, kadın girişimcilerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde, kadın girişimciliğinin ve teknoloji okuryazarlığının artırılması, kadınlara yönelik sosyal alanların oluşturulması ve tarım işçisi olarak çalışan kadınların ücretli ve kayıtlı hale getirilmesi için çalışmalar planlanmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlar ve erkeklerin toplumdaki hak, fırsat ve sorumluluklara eşit şekilde erişimini ifade eder. Türkiye’de bu alanda yasal düzenlemeler bulunsa da, uygulamada çeşitli zorluklar devam etmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki en büyük engellerden biridir. 6284 sayılı Kanun, şiddete uğrayan kadınların korunmasını ve mağdurlara çeşitli desteklerin sağlanmasını düzenlemektedir. Ancak, şiddet vakalarında mağdurların yeterli hukuki desteği alamaması ve sığınma evlerinin sayısının yetersiz olması gibi sorunlar sürmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de kadın istihdamı, kadın girişimciliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında ilerleme kaydedilmesine rağmen, mevcut veriler daha fazla çaba ve politika geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Kadınların ekonomik ve sosyal hayata eşit katılımını sağlamak, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refah için elzemdir.

- **Genç işsizlik oranları, eğitilmiş gençlerin iş gücüne katılımı**

Türkiye’de genç işsizlik oranları ve eğitilmiş gençlerin iş gücüne katılımı, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından kritik öneme sahiptir. Son verilere göre, genç işsizlik oranlarında

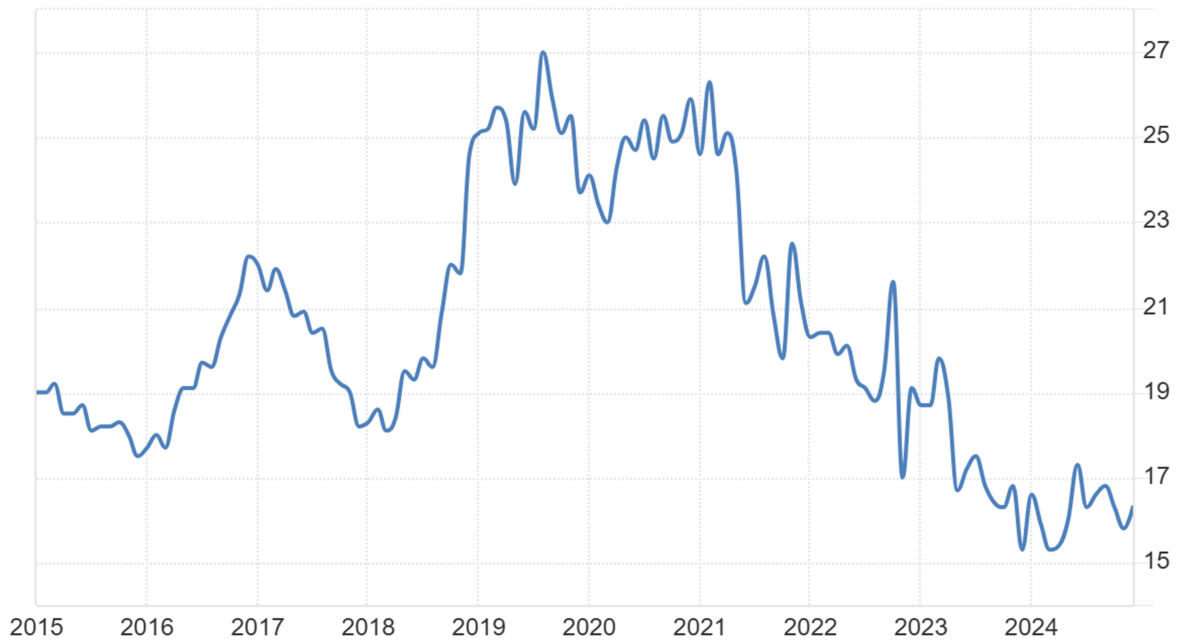
olumlu gelişmeler kaydedilmiştir.

Genç İşsizlik Oranları:

2024 yılı Nisan ayında, 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusta işsizlik oranı %14,5 olarak kaydedilmiş ve bu, son 20 yılın en düşük seviyesi olarak belirlenmiştir. Aynı dönemde, gençlerin iş gücüne katılma oranı %45,7 olarak tespit edilmiştir.

Aralık 2024 itibarıyla ise genel işsizlik oranı %8,5'e gerilerken, genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı %16,3 olarak hesaplanmıştır.

TR Youth Unemployment Rate - percent

Source: tradingeconomics.com | Turkish Statistical Institute

Kaynak:

- 1-[Türkiye İstihdam Edilen Kişiler](#)
- 2-[Turkey Youth Unemployment Rate](#)

Eğitilmiş Gençlerin İş Gücüne Katılımı:

Eğitilmiş gençlerin iş gücüne katılımı, genel genç nüfusa göre daha yüksek olmakla birlikte, istihdam edilenlerin önemli bir kısmı sigortasız veya kayıt dışı çalışmaktadır. Gençlerin yaklaşık %42'si çalışmakta olup, bunların sadece %46'sı sigortalıdır. Ayrıca, çalışmayan gençlerin %14'ü iş aramaktadır.

Sonuç:

Türkiye’de genç işsizlik oranlarında son dönemde düşüş gözlemlense de, eğitilmiş gençlerin istihdamında kayıt dışı çalışma ve iş gücüne katılım oranlarının artırılması gibi konular hala önemini korumaktadır. Gençlerin istihdamını desteklemek ve iş gücüne katılımını artırmak için eğitim ve istihdam politikalarının entegre bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

12. Enflasyon ve Para Politikaları

• Enflasyon Durumu ve Sebepleri

Şubat 2025 itibarıyla, Türkiye’de enflasyon oranı yüksek seviyelerde seyretmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Ocak 2025’te yıllık enflasyon oranı %44,38 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, Türkiye’yi dünya genelinde en yüksek enflasyona sahip altıncı ülke konumuna yerleştirmektedir.

Enflasyonun Sebepleri:

Türkiye’deki enflasyonun temel nedenleri arasında şunlar bulunmaktadır:

1. Döviz Kuru Dalgalanmaları: Türk Lirası’nın yabancı para birimleri karşısında değer kaybetmesi, ithalat maliyetlerini artırarak genel fiyat seviyesinin yükselmesine yol açmaktadır.
2. Para Politikaları: Gevşek para politikaları ve düşük faiz oranları, piyasada fazla likiditeye neden olarak talep enflasyonunu tetikleyebilmektedir.
3. Talep Enflasyonu: Toplam talebin, mal ve hizmet arzını aşması durumunda fiyatlar yükselmektedir. Özellikle ekonomik canlanma dönemlerinde bu tür enflasyon görülmektedir.
4. Maliyet Enflasyonu: Üretim maliyetlerindeki artışlar, örneğin enerji fiyatlarındaki yükseliş, nihai ürün fiyatlarının da artmasına neden olmaktadır.
5. Beklentiler: Enflasyon beklentileri, fiyatlama davranışlarını etkileyerek enflasyonun kendini beslemesine yol açabilir.

1970’lerdeki Türkiye’de başlayan yüksek enflasyonun birkaç temel sebebi vardır:

1. Devlet Bütçesi Açıkları: Devletin bütçesi dışında olan borçlarını finanse edilmesi, para arzının artmasına yol açtı.
2. Para Arzının Hızlı Büyümesi: Merkez Bankası’nın para arzını hızla artırdığı ve bu da tüketim ve yatırım artışına sebep oldu.
3. Maaş ve Ücret Artışları: Üretim maliyetlerinin artması ve bu da üreticilerin ücretlerini artırmak zorunda kaldıkları.
4. Döviz Kuru Devalüasyonları: Döviz kuru değerinin düşmesi, ithalat fiyatlarının artmasına ve enflasyonu tetikleyen başka unsurların oluşmasına yol açtı.
5. Ekonomik Büyüme ve Yatırım: Büyük altyapı projeleri ve askeri harcamalar gibi yatırımlar, ekonomik büyümeyi hızlandırdı ancak aynı zamanda enflasyonu da artırdı.

Bu faktörler birleşerek, Türkiye ekonomisinde 1970’lerde yüksek ve sürekli bir enflasyon süreci ortaya çıktı.

2020'lerde Türkiye'de başlayan enflasyonun birkaç temel nedeni vardır:

- 1.Dünya Ekonomisi ve COVID-19 Krizi: COVID-19 pandemisi, dünya genelinde ekonomik dalgaların bozulmasına ve ithalat fiyatlarının artmasına yol açtı.
- 2.Petrol ve Gıda Fiyatları: Petrol ve gıda fiyatlarının yükselmesi, üretim maliyetlerini artırdı ve bu da enflasyonu tetikledi.
- 3.Para Politikası ve Para Arzı: Merkez Bankası'nın para politikaları ve para arzının artması, tüketim ve yatırım harcamalarını artırarak enflasyonu artırdı.
- 4.Döviz Kuru Devalüasyonları: Döviz kuru değerinin düşmesi, ithalat fiyatlarının artmasına ve enflasyonu tetikleyen başka unsurların oluşmasına yol açtı.
5. Ekonomik Büyüme ve Yatırım: Büyük altyapı projeleri ve askeri harcamalar gibi yatırımlar, ekonomik büyümeyi hızlandırdı ancak aynı zamanda enflasyonu da artırdı.

Bu faktörler birleşerek, Türkiye ekonomisinde 2020'lerde yüksek ve sürekli bir enflasyon süreci ortaya çıktı.

Sonuç olarak, Türkiye'de enflasyonun kontrol altına alınması için döviz kuru istikrarının sağlanması, sıkı para politikalarının uygulanması ve üretim maliyetlerini düşürücü tedbirlerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

- **Talep ve maliyet enflasyonu, döviz kuru etkisi, gıda fiyatları**

Türkiye'de enflasyon, talep ve maliyet enflasyonu gibi iç dinamiklerin yanı sıra döviz kuru dalgalanmaları ve gıda fiyatlarındaki artışlar gibi dış faktörlerin de etkisiyle şekillenmektedir.

Talep ve Maliyet Enflasyonu:

- **Talep Enflasyonu:** Ekonomide toplam talebin, mevcut mal ve hizmet arzını aştığı durumlarda ortaya çıkar. Türkiye'de son yıllarda uygulanan genişleyici para politikaları ve düşük faiz oranları, tüketici harcamalarını artırarak talep enflasyonuna katkıda bulunmuştur.
- **Maliyet Enflasyonu:** Üretim maliyetlerindeki artışlar, özellikle enerji ve hammadde fiyatlarındaki yükselişler, maliyet enflasyonuna neden olmaktadır. Türkiye'de enerji fiyatlarının yükselmesi ve ithal girdilere bağımlılık, üretim maliyetlerini artırarak fiyatların genel seviyesinin yükselmesine yol açmıştır.

Döviz Kuru Etkisi:

Türk Lirası'nın yabancı para birimleri karşısında değer kaybetmesi, ithalat maliyetlerini artırarak enflasyonu tetiklemektedir. Döviz kuru dalgalanmaları, özellikle ithal edilen ara malları ve hammaddelerin maliyetlerini yükselterek üretici fiyatları üzerinde baskı oluşturur. Bu durum, nihai ürün fiyatlarına yansarak tüketici enflasyonunu artırır. Örneğin, 2014 yılından itibaren döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalar, enflasyon oranlarında belirgin artışlara neden olmuştur.

Gıda Fiyatları:

Gıda fiyatlarındaki artış, Türkiye’de enflasyonun önemli bileşenlerinden biridir. Son 20 yılda gıda fiyatlarının 35 kat arttığı belirtilmektedir. Bu artışın temel nedenleri arasında tarım sektöründeki ithalat bağımlılığı, yüksek girdi maliyetleri ve üretim yetersizlikleri bulunmaktadır. Özellikle ithalata dayalı tarım politikaları ve artan üretim maliyetleri, gıda fiyatlarının yükselmesine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç:

Türkiye’de enflasyon, talep ve maliyet enflasyonu dinamiklerinin yanı sıra döviz kuru dalgalanmaları ve gıda fiyatlarındaki artışlardan etkilenmektedir. Enflasyonla mücadelede, para politikalarının sıkılaştırılması, döviz kuru istikrarının sağlanması ve tarım sektöründe yapısal reformların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

- **Enflasyonun ekonomik ve toplumsal etkileri**

Türkiye’de enflasyon, ekonomik ve toplumsal alanlarda derin ve geniş kapsamlı etkilere sahiptir.

Ekonomik Etkiler:

- Alım Gücünün Azalması: Fiyatların sürekli artması, bireylerin aynı miktarda parayla daha az mal ve hizmet satın alabilmesine yol açar. Bu durum, yaşam standartlarının düşmesine neden olur.
- Gelir Dağılımının Bozulması: Enflasyon, sabit ve düşük gelirli kesimleri orantısız şekilde etkileyerek gelir eşitsizliğini artırır.
- Yatırımlarda Azalma: Ekonomik belirsizlikler ve yüksek enflasyon, hem yerli hem de yabancı yatırımcıların risk algısını yükselterek yatırımların azalmasına yol açar.
- Finansal İstikrarsızlık: Şirketlerin artan maliyetleri, finansal planlamalarını zorlaştırır ve işletmelerin sürdürülebilirliğini tehdit eder.

Toplumsal Etkiler:

- Yoksulluğun Artması: Yüksek enflasyon, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını artırarak yoksul kesimlerin yaşam koşullarını daha da kötüleştirir.
- Çocuk İşçiliğinin Yaygınlaşması: Ailelerin geçim sıkıntısı nedeniyle çocuklarını okula göndermek yerine çalıştırmak zorunda kalması, eğitim seviyesinin düşmesine ve uzun vadede “kayıp bir nesil” oluşmasına neden olabilir.
- Toplumsal Huzursuzluk: Artan yaşam maliyetleri ve gelir eşitsizliği, toplumsal gerilimleri tırmandırarak sosyal huzursuzluklara yol açabilir.

Sonuç olarak, enflasyonun ekonomik ve toplumsal etkilerini hafifletmek için kapsamlı ve etkili politikaların uygulanması gerekmektedir.

- **Merkez Bankası Politikaları**

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), fiyat istikrarını sağlamak amacıyla para ve kur politikalarını yöneten temel kurumdur. Son dönemde, TCMB’nin para politikaları ve uygulamaları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

Faiz Oranı Politikaları:

Aralık 2024 ve Ocak 2025'te, TCMB politika faizini her iki ayda da 250 baz puan indirerek %45 seviyesine çekmiştir. Bu süreçte, TCMB Başkanı Dr. Fatih Karahan, faiz indirim döngüsündeki risklere karşı bankanın “harekete geçmeye hazır” olduğunu belirtmiş ve para politikasının gelen verilere göre şekillendirileceğini vurgulamıştır.

Para Politikası Kurulu (PPK) Toplantıları:

TCMB, 2025 yılında Para Politikası Kurulu'nun 8 toplantı gerçekleştireceğini duyurmuştur. Bu toplantılarda, enflasyon ve ekonomik göstergeler ışığında para politikası kararları alınmaktadır. PPK toplantı özetleri, toplantıyı takip eden 5 iş günü içinde TCMB'nin resmi internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Kur Korumalı Mevduat (KKM) Uygulaması:

2025 yılı para politikası çerçevesinde, TCMB'nin düzenlemelerde sadeleşme adımlarına devam edeceği ve yıl içinde Kur Korumalı Mevduat (KKM) uygulamasını sonlandırmayı planladığı belirtilmiştir.

Rezerv Yönetimi:

TCMB'nin brüt uluslararası rezervleri, 19 Nisan 2024 itibarıyla 126,3 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir. Rezerv yönetimi, ülkenin dış finansman ihtiyacının karşılanması ve finansal istikrarın desteklenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

İletişim ve Şeffaflık:

TCMB, para politikası kararlarının etkinliğini artırmak amacıyla iletişim ve şeffaflığa büyük önem vermektedir. Bu kapsamda, para politikası metinleri ve toplantı özetleri düzenli olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Sonuç olarak, TCMB'nin para politikaları, enflasyonla mücadele, finansal istikrarın sağlanması ve ekonomik büyümenin desteklenmesi hedefleri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Gelecekteki politika adımları, ekonomik veriler ve küresel gelişmeler ışığında dinamik bir şekilde belirlenmeye devam edecektir.

• TCMB'nin faiz oranları, para arzı, döviz rezervleri

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), son dönemde para politikası araçlarını kullanarak ekonomik istikrarı sağlamaya yönelik çeşitli adımlar atmıştır. Bu kapsamda, faiz oranları, para arzı ve döviz rezervleri konularında önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Faiz Oranları:

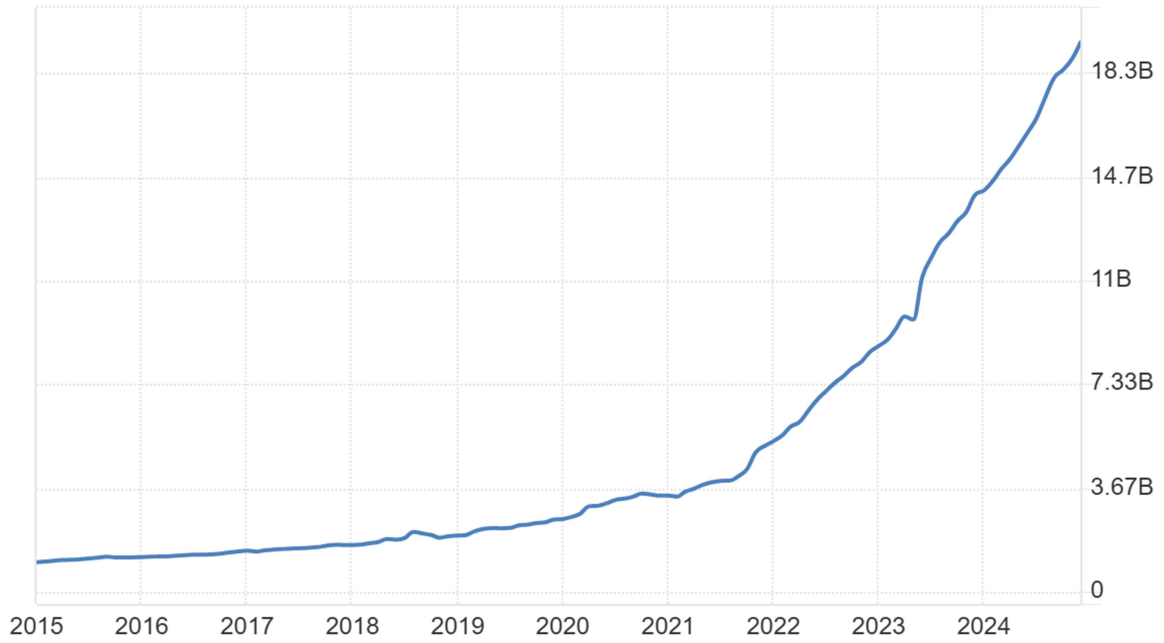
Aralık 2024 ve Ocak 2025'te TCMB, politika faizini her iki ayda da 250 baz puan indirerek %45 seviyesine çekmiştir. Bu adımlar, enflasyonla mücadelede elde edilen ilerlemeler ve ekonomik aktivitenin desteklenmesi amacıyla atılmıştır. TCMB Başkanı Dr. Fatih Karahan, faiz indirim döngüsündeki risklere karşı bankanın “harekete geçmeye hazır” olduğunu

belirtmiş ve para politikasının gelen verilere göre şekillendirileceğini vurgulamıştır.

Para Arzı:

TCMB, para arzı ve bankacılık sektörüne ilişkin verileri düzenli olarak yayımlamaktadır. Haftalık Para ve Banka İstatistikleri, bankacılık sektörünün mevduat, kredi ve menkul kıymet kalemlerinin yanı sıra para arzı büyüklüklerini de içermektedir. Bu istatistikler, para politikasının etkinliğini değerlendirmek ve ekonomik göstergeleri izlemek açısından kritik öneme sahiptir.

TR Money Supply M3 - TRY Thousand

Source: tradingeconomics.com | Central Bank of the Republic of Turkey

Kaynak: [Turkey Money Supply M3](#)

Döviz Rezervleri:

TCMB'nin brüt uluslararası rezervleri, 19 Nisan 2024 itibarıyla 126,3 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir. Rezerv yönetimi, ülkenin dış finansman ihtiyacının karşılanması ve finansal istikrarın desteklenmesi açısından önemlidir. TCMB, rezerv seviyelerini ve bileşenlerini düzenli olarak kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Sonuç olarak, TCMB'nin faiz oranları, para arzı ve döviz rezervleri konusundaki politikaları, ekonomik koşullar ve enflasyon hedefleri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Gelecekteki para politikası adımları, ekonomik veriler ve küresel gelişmeler ışığında dinamik bir şekilde belirlenmeye devam edecektir.

- **Para politikası ve enflasyonla mücadele stratejileri**

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), enflasyonla mücadele ve fiyat istikrarını sağlamak amacıyla çeşitli para politikası stratejileri uygulamaktadır. Son dönemde, TCMB'nin para politikası ve enflasyonla mücadele stratejileri aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

Faiz Oranı Politikaları:

2023 yılında enflasyonun %85'in üzerine çıkmasıyla birlikte, TCMB geleneksel para politikalarına yönelerek politika faizini kademeli olarak artırmış ve 2024 yılı ortalarında %50 seviyesine yükseltmiştir. Bu sıkılaştırıcı para politikası sayesinde, Eylül 2024 itibarıyla enflasyon oranı %49'a gerileyerek son bir yılın en düşük seviyesine ulaşmıştır. Aralık 2024'te ise TCMB, 18 aylık sıkılaştırma döneminin ardından politika faizini %50'den %47,5'e indirerek kontrollü bir gevşeme sürecine başlamıştır. Bu adım, enflasyonla mücadelede elde edilen başarının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Enflasyon Hedeflemesi ve İletişim Stratejisi:

TCMB, enflasyon hedeflemesi stratejisi kapsamında, para politikası kararlarını alırken uluslararası finansal koşullar, para ve kredi gelişmeleri, arz ve talep göstergeleri, maliyet unsurları ve beklentiler gibi enflasyonun belirleyicilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Ayrıca, dijital iletişim kanallarını etkin kullanarak para politikası kararlarını ve enflasyon tahminlerini kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşmaktadır.

Rezerv Yönetimi ve Finansal İstikrar:

TCMB, döviz rezervlerini güçlendirmek ve finansal istikrarı desteklemek amacıyla rezerv yönetimine büyük önem vermektedir. 2024 yılı itibarıyla brüt uluslararası rezervler 126,3 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Rezerv birikimi, dış finansman ihtiyaçlarının karşılanması ve piyasalarda güvenin tesis edilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Geleceğe Yönelik Adımlar:

TCMB Başkanı Dr. Fatih Karahan, Şubat 2025'te Suudi Arabistan'da düzenlenen bir konferansta, faiz indirim döngüsündeki risklere karşı bankanın "harekete geçmeye hazır" olduğunu belirtmiş ve para politikasının gelen verilere göre şekillendirileceğini vurgulamıştır. Bu açıklama, TCMB'nin esnek ve veri odaklı bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, TCMB'nin enflasyonla mücadele stratejileri, sıkı para politikası uygulamaları, enflasyon hedeflemesi ve şeffaf iletişim gibi unsurları içermekte olup, ekonomik veriler ve küresel gelişmeler doğrultusunda dinamik bir şekilde şekillendirilmektedir.

13. Türkiye'nin Enerji Politikaları ve Sürdürülebilirlik

• Enerji Üretimi ve Tüketimi

Türkiye'nin enerji üretimi ve tüketimi son yıllarda önemli değişimler göstermiştir. 2023 yılında elektrik enerjisi tüketimi, bir önceki yıla göre %1,2 artarak 335,2 TWh'ye ulaşmış, elektrik üretimi ise %0,8 artışla 331,1 TWh olarak kaydedilmiştir.

2024 yılında toplam elektrik tüketimi 340,8 milyar kWh olarak gerçekleşmiştir. 2025 Ocak ayında ise toplam elektrik üretimi 30.416.414,198 MWh olarak kaydedilmiş, bu üretimin %36,88'i yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanmıştır.

Güneş enerjisi kurulu gücü, 16 Şubat 2025 itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre %39,3 artarak 20.398 MW'a yükselmiştir.

Sektörel enerji tüketimine bakıldığında, 2021 yılında en yüksek tüketim %26,1 ile sanayi sektöründe, ardından %23,9 ile konut ve hizmetler sektöründe gerçekleşmiştir.

Türkiye Ulusal Enerji Planı'na göre, elektrik tüketiminin 2025 yılında 380,2 TWh, 2030 yılında 455,3 TWh ve 2035 yılında 510,5 TWh'ye ulaşması beklenmektedir.

Bu veriler, Türkiye'nin enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının payının giderek arttığını ve gelecekte de bu eğilimin devam edeceğini göstermektedir.

Kaynak: <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik>

- **Türkiye'nin enerji ithalatı, yerli enerji kaynakları (doğalgaz, yenilenebilir enerji vb.)**

Türkiye, enerji ihtiyacının büyük bir kısmını ithalat yoluyla karşılamaktadır. 2023 yılı Eylül ayında toplam ithalat 27,5 milyar dolar olarak kaydedilmiş ve bunun 5,63 milyar dolarlık kısmını enerji ithalatı oluşturmuştur. 2024 yılında enerji ithalatının, bir önceki yıla göre %26,4 azalarak 71 milyar dolara düşmesi beklenmektedir, 2025'te ise 76,3 milyar dolar olacağı tahmin ediliyor.

Doğal gaz tedarikinde çeşitliliği artırmak amacıyla, Türkiye 2024 yılında TotalEnergies ile 10 yıllık bir LNG anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma, 2027'den itibaren yıllık 1,1 milyon metrik ton LNG tedarikini içermekte ve Türkiye'nin enerji arz güvenliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımında da önemli artışlar kaydedilmiştir. 2018-2021 döneminde yapılan elektrik üretim yatırımlarının %86'sı yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneliktir. 2021 yılında kurulu güce eklenen 4 GW'lık kapasitenin neredeyse tamamı yenilenebilir kaynaklardan sağlanmıştır.

Türkiye'nin enerji politikasında, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırarak enerji ithalatına olan bağımlılığı azaltmak önemli bir hedef olarak belirlenmiştir.

Kaynaklar:

1- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=D%25C4%25B1%25C5%259F-Ticaret-%25C4%25B0statistikleri-Eyl%25C3%25BCI-2023-49627&dil=1#:~:text=Özel%20ticaret%20sistemine%20göre%2C%202023,723%20milyon%20dolar%20olarak%20gerçekleşti.>

2- <https://dunyaenerji.org.tr/turkiyenin-enerji-ithalati-faturasinin-bu-yil-yuzde-264-dusecegi-ongoruluyor/#:~:text=Buna%20paralel%20olarak%2C%20enerji%20ithalatının,milyar%20dolar%20olacağı%20tahmin%20ediliyor.>

• Enerji çeşitliliği ve enerji güvenliği politikaları

Türkiye, enerji çeşitliliğini artırmak ve enerji güvenliğini sağlamak amacıyla kapsamlı politikalar benimsemiştir. Bu politikalar, enerji arz güvenliğini sağlamayı, dışa bağımlılığı azaltmayı ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeyi hedeflemektedir.

Enerji Çeşitliliği Politikaları:

- Kaynak ve Güzergâh Çeşitlendirmesi: Türkiye, enerji arzında kaynak ve güzergâh çeşitliliğini artırarak dışa bağımlılığı azaltmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, farklı ülkelerle uzun vadeli enerji anlaşmaları yapılmakta ve enerji ithalatında alternatif rotalar değerlendirilmektedir.
- Yenilenebilir Enerji Yatırımları: Yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmak için önemli adımlar atılmaktadır. Özellikle rüzgâr ve güneş enerjisi yatırımları teşvik edilmekte, bu sayede enerji üretiminde sürdürülebilirlik ve çevresel faydalar sağlanmaktadır.
- Nükleer Enerji Projeleri: Enerji çeşitliliğini artırmak amacıyla nükleer enerji santralleri inşa edilmektedir. Bu projeler, enerji arz güvenliğini güçlendirmeyi ve fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmayı hedeflemektedir.

Enerji Güvenliği Politikaları:

- Enerji Verimliliği ve Tasarrufu: Enerji yoğunluğunu azaltmak ve verimliliği artırmak için çeşitli önlemler alınmaktadır. Bu kapsamda, sanayi, ulaşım ve konut sektörlerinde enerji tasarrufu sağlayacak uygulamalar teşvik edilmektedir.
- Uluslararası İş Birlikleri: Enerji arz güvenliğini sağlamak için uluslararası enerji projelerine katılım ve bölgesel iş birlikleri önemsenmektedir. Bu sayede, enerji tedarikinde istikrar ve sürdürülebilirlik hedeflenmektedir.
- Yerli Kaynakların Değerlendirilmesi: Yerli enerji kaynaklarının etkin kullanımı ve yeni kaynakların keşfi, enerji güvenliği politikalarının temel unsurlarındandır. Bu doğrultuda, yerli kömür, hidroelektrik ve diğer yenilenebilir kaynakların enerji üretimindeki payı artırılmaktadır.

• Yenilenebilir Enerji

Türkiye, yenilenebilir enerji alanında son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Özellikle güneş enerjisi kapasitesi, 16 Şubat 2025 itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre %39,3 artarak 20.398 MW'a ulaşmıştır.

2025 Ocak ayında toplam elektrik üretimi 30.416.414 MWh olarak gerçekleşmiş ve bu üretimin %36,88'i yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanmıştır. Aynı dönemde güneş enerjisinin payı %6,12, jeotermal enerjinin payı ise %3,30 olarak kaydedilmiştir.

Türkiye'nin yenilenebilir enerji politikaları, enerji arz güvenliğini sağlama, çevresel sürdürülebilirliği artırma ve ekonomik kalkınmayı destekleme hedeflerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, 2017 yılında kabul edilen Milli Enerji Politikası ile yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması ana öncelikler arasında yer almıştır.

Türkiye Ulusal Enerji Planı'na göre, elektrik tüketiminin 2025 yılında 380,2 TWh'ye ulaşması

beklenmektedir. Bu artan talebi karşılamak ve enerji çeşitliliğini sağlamak amacıyla, yenilenebilir enerji yatırımlarına hız verilmiştir. Özellikle rüzgar, güneş ve jeotermal enerji projeleri teşvik edilerek, enerji üretiminde sürdürülebilir ve çevre dostu kaynakların payı artırılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin yenilenebilir enerji alanındaki yatırımları ve politikaları, enerji arz güvenliğini sağlamada ve çevresel sürdürülebilirliği artırmada önemli katkılar sunmaktadır.

Kaynak:

1-<https://enerjiajansi.com.tr/turkiyenin-elektrik-uretimi/>

2- <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik#:~:text=Türkiye%20Ulusal%20Enerji%20Planı%20çalışmasının,5%20TWh%20seviyesine%20ulaşması%20beklenmektedir.>

- **Güneş, rüzgar, hidroelektrik ve diğer yenilenebilir enerji kaynakları**

Türkiye, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımında son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Özellikle güneş, rüzgar ve hidroelektrik enerji alanlarında kaydedilen gelişmeler, ülkenin enerji çeşitliliğini artırmakta ve enerji güvenliğine katkı sağlamaktadır.

Güneş Enerjisi:

Türkiye'nin güneş enerjisi kurulu gücü, 16 Şubat 2025 itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre %39,3 artarak 20.398 megavata ulaşmıştır. Bu artış, öztüketim odaklı güneş enerjisi kurulumlarının yaygınlaşmasıyla desteklenmiştir. Özellikle sanayi tesisleri ve ticari işletmeler, kendi elektrik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla güneş enerjisi sistemlerine yatırım yapmaktadır.

Rüzgar Enerjisi:

Türkiye'nin rüzgar enerjisi kurulu gücü, 13 Şubat 2025 itibarıyla 13.043 megavata ulaşmıştır. Ülke genelinde işletmede olan yaklaşık 280 rüzgar santrali ve 4.360'tan fazla türbin bulunmaktadır. Rüzgar enerjisinin günlük elektrik üretimindeki payı %14'e yükselmiş olup, yıl sonuna kadar bu oranın daha da artması beklenmektedir.

Hidroelektrik Enerjisi:

Hidroelektrik, Türkiye'nin toplam elektrik üretim kapasitesinin %32'sini oluştururken, yenilenebilir enerji kurulu gücünden %60 pay almaktadır. Temmuz 2021 itibarıyla hidroelektrik santrallerinin sayısı 735'e ulaşmıştır. Ocak-Temmuz 2021 döneminde hidroelektrik santralleri, toplam 188,7 milyar kilovatsaatlik elektrik üretiminin %20,1'ini (37,9 milyar kilovatsaat) karşılamıştır.

Diğer Yenilenebilir Enerji Kaynakları:

Türkiye, jeotermal ve biyokütle gibi diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını da teşvik etmektedir. Jeotermal enerji, özellikle Batı Anadolu bölgesinde yoğunlaşmış olup, elektrik üretimi ve ısıtma amaçlı kullanılmaktadır. Biyokütle enerjisi ise tarımsal atıklar ve organik maddelerin değerlendirilmesiyle enerji üretimine katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin yenilenebilir enerji alanındaki yatırımları ve politikaları, enerji arz güvenliğini sağlamada ve çevresel sürdürülebilirliği artırmada önemli katkılar sunmaktadır. Gelecekte de bu alandaki yatırımların ve teşviklerin devam etmesi, ülkenin enerji bağımsızlığı ve çevre dostu enerji üretimi hedeflerine ulaşmasında kritik rol oynayacaktır.

• Yeşil enerji yatırımları ve sürdürülebilir kalkınma

Türkiye, son yıllarda yeşil enerji yatırımları ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında önemli adımlar atmıştır. Bu çabalar, enerji güvenliğini artırmak, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak ve ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla yürütülmektedir.

Yeşil Enerji Yatırımları:

- Yatırım Miktarı: Son 20 yılda Türkiye, yenilenebilir enerji kaynaklarına toplam 44 milyar dolar yatırım yapmıştır. Bu yatırımların %85'i son 10 yılda gerçekleştirilmiştir. Gelecekte, yenilenebilir enerji projeleri için yıllık 5-6 milyar dolar ek yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır.
- Gelecek Trendleri: Önümüzdeki yıllarda enerji depolama, yeşil hidrojen üretimi ve dijitalleşme gibi alanlara yapılacak yatırımlarla Türkiye'nin yenilenebilir enerji kapasitesinin daha da artırılması hedeflenmektedir. Bu adımlar, çevresel sürdürülebilirliği sağlamanın yanı sıra ekonomik büyümeye de katkı sunacaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma:

- Ulusal Stratejiler: Türkiye, Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı (SKA) benimseyerek, yoksulluğun sona erdirilmesi, çevrenin korunması ve refahın adil paylaşımı gibi hedeflere ulaşmak için çeşitli politikalar geliştirmiştir.
- Kurumsal Çerçeve: Sürdürülebilir kalkınma alanında politika, mevzuat ve projelerin geliştirilmesi amacıyla çeşitli raporlar ve değerlendirmeler hazırlanmıştır. Bu çalışmalar, Türkiye'nin SKA'lara ulaşma yolundaki ilerlemesini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin yeşil enerji yatırımları ve sürdürülebilir kalkınma politikaları, enerji arz güvenliğini sağlamada, çevresel sürdürülebilirliği artırmada ve ekonomik büyümeyi desteklemede kritik bir rol oynamaktadır. Bu alanlardaki yatırımların ve stratejilerin devam etmesi, ülkenin gelecekteki kalkınma hedeflerine ulaşmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

• Çevre Politikaları ve İklim Değişikliği

Türkiye, çevre politikaları ve iklim değişikliğiyle mücadele konusunda son yıllarda önemli adımlar atmıştır. Bu çabalar, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli strateji ve eylem planlarıyla desteklenmektedir.

Çevre Politikaları:

Türkiye'nin çevre politikaları, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması hedefleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bu kapsamda, çevresel değerlerin korunması, kirliliğin önlenmesi ve çevrenin geliştirilmesi konularında piyasa mekanizmasının liberal araçlarıyla çözümler aranmaktadır. Ayrıca, çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları da yürütülmektedir.

İklim Değişikliğiyle Mücadele:

Türkiye, 2021 yılında Paris Anlaşması'nı onaylayarak 2053 yılı için net sıfır emisyon hedefini benimsemiştir. Bu doğrultuda, 2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Strateji ve Eylem Planları hazırlanmıştır. Bu planlar, enerji, ulaşım, tarım ve sanayi gibi sektörlerde sera gazı emisyonlarının azaltılmasını ve iklim değişikliğinin sosyoekonomik etkilerinin en aza

indirilmesini amaçlamaktadır.

Ayrıca, İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030) çerçevesinde, tarım, su kaynakları, orman, biyolojik çeşitlilik, sağlık ve kıyı yönetimi gibi alanlarda risklerin azaltılmasına odaklanılmaktadır. Özellikle tarımsal sulama, kırsal kalkınma, kentsel su yönetimi ve afet risk azaltma gibi alanlarda yapılan yatırımlar, Türkiye'nin iklim değişikliğine olan direncini artırmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin çevre politikaları ve iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik stratejileri, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma hedefleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası iş birliğiyle çeşitli eylem planları ve projeler hayata geçirilmektedir.

- **Türkiye'nin çevre koruma politikaları, karbon emisyonları ve yeşil dönüşüm**

Türkiye, çevre koruma politikaları, karbon emisyonlarının azaltılması ve yeşil dönüşüm konularında son yıllarda önemli adımlar atmıştır. Bu çabalar, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması ve çevresel koruma alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Çevre Koruma Politikaları:

Türkiye, çevresel sorunların çok boyutlu ve sınır aşan niteliği nedeniyle, küresel düzeyde dayanışmayı ve iş birliğini önemsemektedir. Bu kapsamda, çevre dostu teknolojilerin, yenilenebilir enerji projelerinin ve düşük karbonlu kalkınma stratejilerinin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar geliştirilmiştir. Özellikle şehirlerde yeşil alanların ve kentsel yeşil altyapının artırılması, mikroklima koşullarının iyileştirilmesi ve ekosistem hizmetlerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Karbon Emisyonları ve Azaltım Stratejileri:

Türkiye, 2021 yılında Paris Anlaşması'nı onaylayarak 2053 yılı için net sıfır emisyon hedefini benimsemiştir. Bu doğrultuda, 2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Strateji ve Eylem Planları hazırlanmıştır. Bu planlar, enerji, ulaşım, tarım ve sanayi gibi sektörlerde sera gazı emisyonlarının azaltılmasını ve iklim değişikliğinin sosyoekonomik etkilerinin en aza indirilmesini amaçlamaktadır.

Ayrıca, Türkiye Karbon Piyasası Geliştirme Projesi kapsamında, ulusal karbon fiyatlandırma araçları ve uluslararası karbon piyasalarına katılım yoluyla düşük karbonlu kalkınma çabaları desteklenmektedir. Bu proje, 12. Kalkınma Planı ve Orta Vadeli Program'da yer alan yeşil dönüşüm hedefleri doğrultusunda hayata geçirilmiştir.

Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilir Kalkınma:

Türkiye'nin yeşil dönüşüm politikaları, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. 2024-2028 dönemini kapsayan stratejiler, düşük karbonlu kalkınma, temiz enerji teknolojilerinin

teşviki ve döngüsel ekonomi uygulamalarının yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir. Bu çabalar, hem çevresel etkilerin azaltılmasına hem de ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin çevre koruma politikaları, karbon emisyonlarının azaltılması ve yeşil dönüşüm konularındaki çalışmaları, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kararlılıkla sürdürülmektedir. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası iş birliğiyle çeşitli projeler ve eylem planları hayata geçirilmektedir.

14. Türkiye'nin Ekonomik Riskleri ve Zorlukları

• Dış Borç ve Döviz Krizleri

Türkiye, son yıllarda dış borç ve döviz krizleriyle karşı karşıya kalmış, bu süreçlerde ekonomik istikrarını korumak ve finansal piyasalarını dengelemek için çeşitli önlemler almıştır.

Dış Borç Durumu:

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, 30 Eylül 2024 itibarıyla Türkiye'nin brüt dış borç stoku 525,8 milyar dolar, net dış borç stoku ise 265,4 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Brüt dış borç stokunun milli gelire oranı %41,7 olarak belirlenmiştir.

Döviz Krizleri:

Türkiye, 1994, 2001, 2008-2009 ve 2018-2022 yılları arasında çeşitli ekonomik krizler yaşamıştır. Bu krizlerin temelinde, cari açık, yüksek enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları ve dış borç yükü gibi faktörler bulunmaktadır. Özellikle 2001 krizi, bankacılık sektöründeki yapısal sorunlar ve finansal istikrarsızlık nedeniyle derinleşmiştir.

Son Dönem Gelişmeleri:

2025 yılında, Türkiye'nin dış borç yönetimi ve ekonomik reformlara yönelik adımları dikkat çekmektedir. Hükümet, vadesi yaklaşan borç ödemelerini yönetmek ve uluslararası yatırımcıları çekmek amacıyla 10 yıllık dolar cinsinden tahvil ihracı planlamaktadır. Bu strateji, yaklaşan borç geri ödemelerinin yükünü hafifletmeyi hedeflemektedir.

Ayrıca, son dönemde uygulanan faiz indirimleri ve enflasyondaki düşüş, yabancı yatırımcıların Türkiye'nin yerel borç piyasalarına ilgisini artırmıştır. Merkez Bankası'nın politika faizini düşürmesi ve enflasyonun %85'in üzerindeki seviyelerden %50'nin biraz üzerine gerilemesi, yatırımcı güvenini olumlu etkilemiştir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin dış borç ve döviz krizleriyle mücadelesi, ekonomik reformlar, borç yönetimi stratejileri ve yatırımcı güvenini artırmaya yönelik politikalarla şekillenmektedir. Bu çabalar, ülkenin finansal istikrarını koruma ve ekonomik büyümeyi destekleme amacını taşımaktadır.

• Türkiye'nin döviz cinsinden borç yükü, ödemeler dengesi sorunları

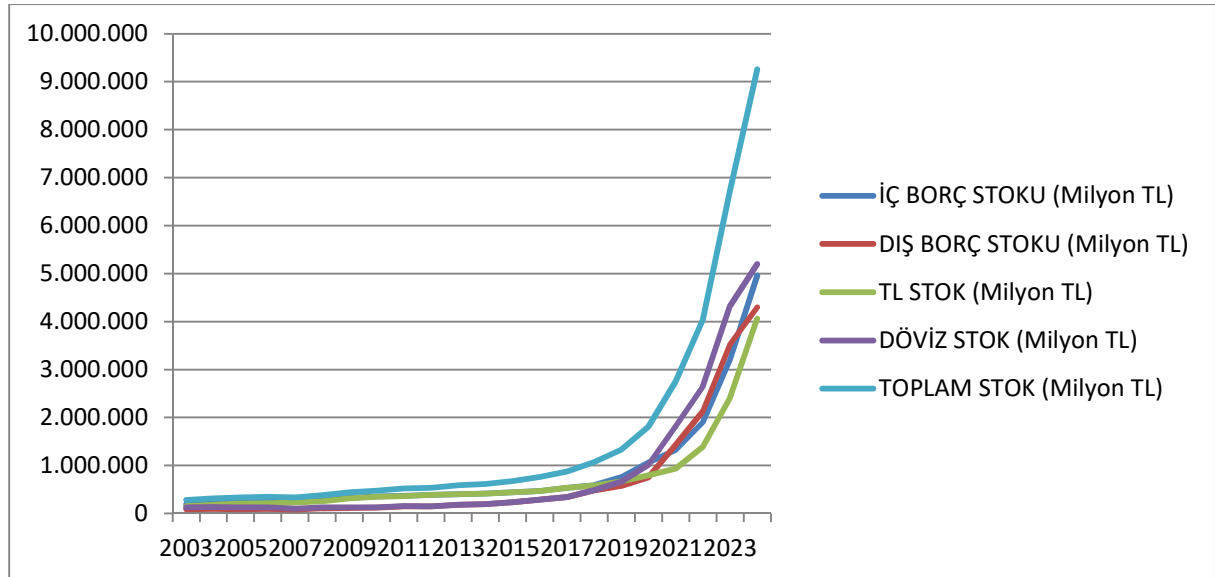
Türkiye'nin döviz cinsinden borç yükü ve ödemeler dengesi, son dönemde ekonomi yönetiminin odaklandığı önemli konular arasında yer almaktadır.

Döviz Cinsinden Borç Yükü:

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, 2024 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin merkezi yönetim brüt borç stoku 9,25 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu borcun yaklaşık 5,19 trilyon TL'lik kısmı döviz cinsinden olup, geri kalan 4,06 trilyon TL'lik kısmı ise Türk Lirası cinsindendir. Döviz cinsinden borçların toplam borç içindeki payı, döviz kurlarındaki dalgalanmaların borç yükü üzerindeki etkisini artırmaktadır.

2025 yılı için Hazine, uluslararası sermaye piyasalarından tahvil ve kira sertifikası ihraçları yoluyla 11 milyar dolar tutarında finansman sağlamayı planlamaktadır. Bu adım, yaklaşan borç geri ödemelerinin yönetilmesi ve uluslararası yatırımcıların Türkiye piyasalarına olan güveninin artırılması amacıyla atılmaktadır.

Kaynak: <https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>

Ödemeler Dengesi Sorunları:

Ticaret Bakanı Ömer Bolat, 13 Şubat 2025 tarihinde yaptığı açıklamada, küresel ekonomide yaşanan zorluklara rağmen uygulanan ekonomi programının olumlu etkileriyle cari işlemler açığında 2024 yılında önemli azalmalar sağlandığını belirtmiştir. Bu gelişme, ödemeler dengesindeki iyileşmenin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Ancak, Türkiye'nin yüksek dış borç yükü, artan faiz oranları ve doların değer kazanması nedeniyle risk oluşturmaya devam etmektedir. Döviz kurundaki oynaklık, özel sektörün finansal yapısını zorlamakta ve ödemeler dengesi üzerinde baskı yaratmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin döviz cinsinden borç yükü ve ödemeler dengesi sorunları, ekonomi yönetiminin dikkatle izlediği ve çeşitli stratejiler geliştirdiği alanlardır. Uluslararası sermaye

piyasalarından sağlanacak finansman ve cari işlemler açığının azaltılmasına yönelik politikalar, bu sorunların çözümünde önemli rol oynamaktadır.

Kaynak: <https://ticaret.gov.tr/haberler/ticaret-bakani-bolat-odemeler-dengesi-verilerini-degerlendirdi-13-02-2025>

- **Küresel ekonomik şoklar, jeopolitik riskler ve içsel ekonomik dengesizlikler**

Türkiye, 2025 yılında küresel ekonomik şoklar, jeopolitik riskler ve içsel ekonomik dengesizliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu faktörler, ülkenin ekonomik istikrarını ve büyüme potansiyelini etkilemektedir.

Küresel Ekonomik Şoklar:

Dünya genelinde enflasyon oranlarının düşmesiyle birlikte para politikalarında gevşeme eğilimleri görülmektedir. Ancak, zayıf ekonomik büyüme, ticaret savaşlarının genişleme olasılığı ve jeopolitik riskler, küresel ekonomi üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu durum, Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomiler için belirsizlik yaratmaktadır.

Jeopolitik Riskler:

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2025 Küresel Riskler Raporu'na göre, devletlerarası çatışmalar ve aşırı hava olayları en büyük riskler arasında yer almaktadır. Jeopolitik gerilimler ve iklim değişikliği kaynaklı riskler, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısını doğrudan etkileyebilecek potansiyele sahiptir.

İçsel Ekonomik Dengesizlikler:

Türkiye'nin yüksek dış borç yükü, artan faiz oranları ve doların değer kazanması nedeniyle risk oluşturmaktadır. Döviz kurundaki oynaklık, özel sektörün finansal yapısını zorlamakta ve enflasyonun çift hanelerde kalmasına neden olmaktadır. Bu içsel dengesizlikler, ekonomik istikrarı tehdit etmektedir.

Sonuç:

Türkiye, küresel ekonomik şoklar, jeopolitik riskler ve içsel ekonomik dengesizliklerin oluşturduğu zorluklarla başa çıkmak için kapsamlı ve uyumlu politikalar geliştirmelidir. Ekonomik reformlar, dış borç yönetimi ve jeopolitik risklerin minimize edilmesine yönelik stratejiler, ülkenin sürdürülebilir kalkınması için kritik öneme sahiptir.

- **Politik ve Sosyal Riskler**

Türkiye, 2025 yılında politik ve sosyal risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu riskler, ülkenin iç dinamiklerini ve uluslararası ilişkilerini etkileyen çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Politik Riskler:

- Devletlerarası Çatışmalar: Dünya Ekonomik Forumu'nun 2025 Küresel Riskler Raporu'na

göre, devletlerarası çatışmalar en büyük riskler arasında yer almaktadır. Bu tür çatışmalar, Türkiye'nin bölgesel güvenliği ve diplomatik ilişkileri üzerinde doğrudan etkiler yaratabilir.

- Jeopolitik Gerilimler: Küresel ticaret savaşlarının genişleme olasılığı ve jeopolitik riskler, Türkiye'nin ekonomik ve politik istikrarını tehdit etmektedir. Bu durum, dış politika stratejilerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirebilir.

Sosyal Riskler:

- Toplumsal Kutuplaşma: Küresel ölçekte artan toplumsal kutuplaşma, Türkiye'de de sosyal uyumu zedeleyebilir. Bu, farklı gruplar arasında gerilimlerin artmasına ve toplumsal çatışmalara yol açabilir.
- Dezenformasyon Tehdidi: Yanlış bilgi ve dezenformasyonun yayılması, toplumda güvensizlik ve kaosa neden olabilir. Bu durum, sosyal medyanın etkisiyle daha da güçlenerek, halkın doğru bilgiye erişimini zorlaştırabilir.
- Göç ve Güvenlik Sorunları: Türkiye, göç hareketleri ve buna bağlı güvenlik sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu durum, sosyal hizmetler üzerinde baskı oluşturabilir ve toplumsal gerilimleri artırabilir.

Sonuç:

Türkiye'nin politik ve sosyal riskleri, hem iç hem de dış dinamiklerin bir sonucudur. Bu risklerin yönetimi, kapsamlı ve proaktif politikalar geliştirilmesini gerektirmektedir. Toplumsal uyumun güçlendirilmesi, dezenformasyonla mücadele ve jeopolitik stratejilerin dikkatlice planlanması, bu süreçte kritik öneme sahiptir.

• İç siyasi istikrarın ekonomik büyümeye etkisi

Türkiye'de iç siyasi istikrarın ekonomik büyümeye etkisi, doğrudan ve dolaylı birçok faktör üzerinden gerçekleşmektedir. Siyasi istikrar, yatırımcı güveni, piyasa koşulları, enflasyon, faiz oranları ve dış borç yönetimi gibi kritik ekonomik değişkenleri etkileyerek büyüme dinamiklerini şekillendirir.

1. Siyasi İstikrar ve Yatırımcı Güveni

Siyasi istikrarsızlık, belirsizlik yaratarak yerli ve yabancı yatırımcıların kararlarını olumsuz etkileyebilir. Yatırımcılar, uzun vadeli projelere girişmek için istikrarlı bir ortam arar. Siyasi istikrar sağlandığında:

- Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) artar.
- Yerli yatırımcılar daha uzun vadeli yatırımlara yönelir.
- Özel sektör, daha öngörülebilir bir ekonomik ortamda faaliyet gösterir.

Ancak, siyasi belirsizlik ve ani politika değişiklikleri, yatırımcıların risk algısını artırarak sermaye çıkışlarına neden olabilir.

2. Hukuki ve Kurumsal Güven

Siyasi istikrar, hukuki altyapının güçlendirilmesi ve kurumsal yapının korunması açısından da önemlidir.

- Bağımsız yargı sistemi, mülkiyet haklarının korunmasını sağlar ve yatırımcıları teşvik eder.
- Merkezi bankanın bağımsızlığı korunursa, para politikaları daha öngörülebilir hale gelir.
- Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim, piyasaların sağlıklı işlemlerini destekler.

Bu unsurların sağlandığı bir ortamda, ekonomik büyüme sürdürülebilir hale gelir.

3. Makroekonomik İstikrar ve Büyüme

Siyasi istikrar, enflasyon, faiz oranları ve bütçe disiplini gibi makroekonomik göstergeler üzerinde de belirleyici rol oynar:

- Enflasyon ve Faiz Oranları: Siyasi belirsizlik dönemlerinde döviz kuru oynaklığı artar ve enflasyonist baskılar yükselir. Bu da faiz oranlarını artırarak ekonomik büyümeyi sınırlar.
- Bütçe Disiplini: Siyasi istikrar, kamu harcamalarının daha verimli yönetilmesini sağlar. Aksi takdirde, popülist politikalar ve aşırı borçlanma büyüme üzerinde baskı oluşturabilir.

4. Sosyal ve Politik Risklerin Etkisi

Siyasi istikrar, toplumsal huzur açısından da kritik bir faktördür. İç siyasi çekişmeler, protestolar veya hükümet değişiklikleri ekonomiye zarar verebilir:

- Toplumsal huzursuzluklar, tüketici güvenini ve harcamaları azaltabilir.
- Kamu kaynaklarının etkin kullanımı sektöre uğrayabilir.
- Uzun vadeli reformlar ertelenebilir veya yapılamayabilir.

Sonuç

Türkiye’de iç siyasi istikrarın ekonomik büyümeye olumlu etkisi açıkça görülmektedir. İstikrarlı dönemlerde yatırımlar artarken, büyüme hızlanmakta ve makroekonomik göstergeler iyileşmektedir. Ancak, siyasi belirsizlik dönemlerinde döviz kuru oynaklığı, enflasyon ve sermaye çıkışları gibi sorunlar ortaya çıkarak büyümeyi olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, sürdürülebilir büyüme için siyasi istikrarın korunması ve hukuki-kurumsal yapıların güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır.

• Sosyal eşitsizlikler, işsizlik ve genç nüfusun ekonomiye entegrasyonu

Türkiye’de sosyal eşitsizlikler, işsizlik ve genç nüfusun ekonomiye entegrasyonu, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından kritik öneme sahiptir. Özellikle genç işsizlik oranlarının yüksekliği ve eğitimdeki eşitsizlikler, toplumsal refahı ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyen başlıca faktörlerdir.

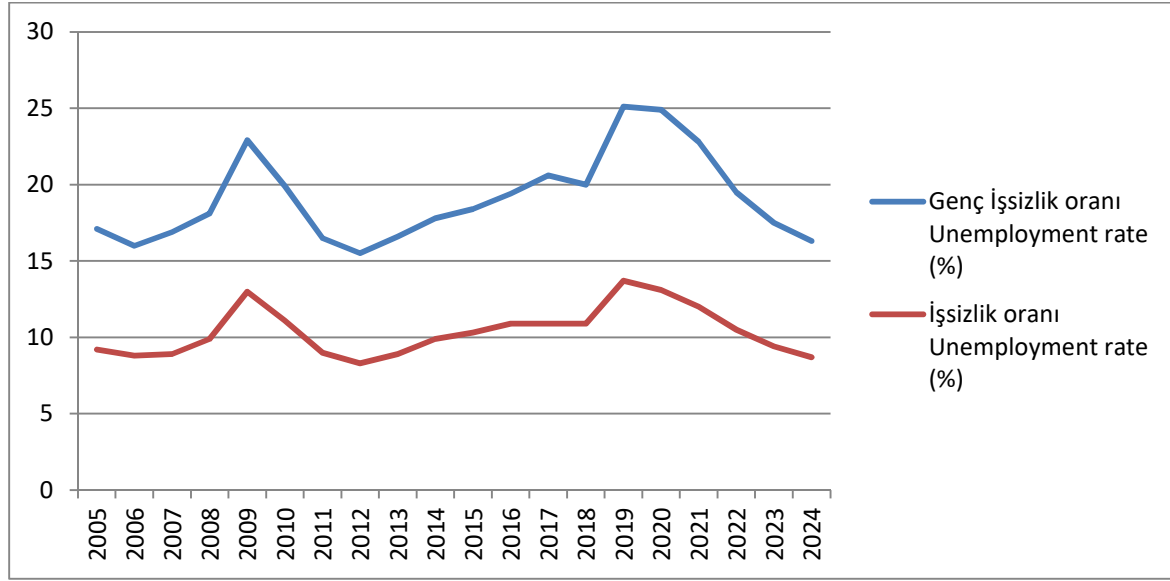
Sosyal Eşitsizlikler ve Eğitim:

Türkiye’de eğitim çağındaki genç nüfusun önemli bir kısmı, ekonomik nedenlerle okuldan erken ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, işgücünün niteliğini düşürmekte ve ulusal ekonomi açısından sorunlar yaratmaktadır. Eğitimdeki bu eşitsizlikler, gençlerin iş bulma süreçlerinde dezavantajlı konuma düşmelerine neden olmaktadır.

Genç İşsizlik Oranları:

Türkiye’de genç işsizlik oranları, toplam işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir. 2019 yılında toplam işsizlik oranı %13,7 iken, genç işsizlik oranı %25,1 olarak kaydedilmiştir. Bu

yüksek oranlar, gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonunda ciddi zorluklar yaşandığını göstermektedir.

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İşgücü-İstatistikleri-Aralık-2024-53524&dil=1>

Ekonomik Zorluklar ve Genç Nüfus:

Son yıllarda artan enflasyon ve yaşam maliyetleri, özellikle yoksul bölgelerdeki aileleri derinden etkilemiştir. Yaklaşık 7 milyon Türk çocuğu, yani her üç çocuktan biri, yoksulluk içinde yaşamaktadır. Birçok çocuk, ailelerine destek olmak için okulu bırakıp çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, eğitim seviyesinin düşmesine ve uzun vadede ekonomik eşitsizliklerin artmasına yol açmaktadır.

İş Arama Umudunun Kaybı:

Ekonomik dengelenme çabalarına rağmen, iş arayan gençler arasında umutsuzluk artmaktadır. Özellikle üniversite mezunu gençler, istedikleri alanlarda iş bulmakta zorlanmakta ve bazıları iş aramaktan vazgeçmektedir. Bu durum, işgücü piyasasında gençlerin temsilini azaltmakta ve ekonomik verimliliği olumsuz etkilemektedir.

Çözüm Önerileri:

- **Eğitimde Eşitlik:** Gençlerin eğitimden kopmalarını önlemek için ekonomik destek programları ve burs imkanları artırılmalıdır.
- **İstihdam Politikaları:** Gençlere yönelik özel istihdam programları ve teşvikler geliştirilerek, işgücü piyasasına katılımları desteklenmelidir.
- **Mesleki Eğitim:** İş dünyasının ihtiyaçlarına uygun mesleki eğitim programlarıyla gençlerin nitelikleri artırılmalıdır.
- **Psikososyal Destek:** İş arama sürecinde gençlere rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunularak, motivasyonları ve iş bulma becerileri güçlendirilmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye’de sosyal eşitsizliklerin azaltılması ve genç nüfusun ekonomiye etkin entegrasyonu için kapsamlı ve sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bu adımlar, hem ekonomik büyümeyi destekleyecek hem de toplumsal refahın artmasına katkı sağlayacaktır.

15. KÜRESEL EKONOMİ VE TÜRKİYE

• Türkiye'nin Küresel Ekonomideki Yeri

Türkiye, stratejik konumu, genç ve dinamik nüfusu ile küresel ekonomide önemli bir yere sahiptir. 2000'li yıllarda gerçekleştirilen ekonomik reformlar ve doğrudan yabancı yatırımların artmasıyla birlikte, ülke ekonomisi dikkate değer bir büyüme performansı sergilemiştir. 2001 ile 2017 yılları arasında, Türkiye'de kişi başına düşen gelir reel bazda iki katına, cari dolar bazında ise üç katına çıkmıştır.

Ancak, son yıllarda Türkiye'nin dünya ekonomisindeki konumu bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Özellikle 1980'den bu yana, Türkiye'nin dünya ekonomisindeki payı başlangıç noktasının gerisine düşmüştür. 1980 yılında Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler grubundaki GSYH payı %3,55 iken, 1993'te %5,31 ile en yüksek seviyeye ulaşmış, ancak daha sonra bu oran azalmıştır.

Türkiye, G20 ülkeleri arasında ekonomik büyüklük açısından önemli bir konuma sahiptir. 2023 yılı itibarıyla, Türkiye'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) 900 milyar doları aşmış ve bu, ülkenin G20 içindeki ekonomik büyüklüğünü gösteren önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin küresel ekonomideki yeri, geçmişteki güçlü büyüme performansı ve stratejik avantajlarıyla şekillenmiştir. Ancak, mevcut ekonomik zorlukların üstesinden gelmek ve dünya ekonomisindeki konumunu güçlendirmek için yapısal reformların sürdürülmesi ve küresel değer zincirlerine daha derin entegrasyon önem arz etmektedir.

• Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerle Karşılaştırma

Türkiye, ekonomik göstergeler açısından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında kendine özgü bir konuma sahiptir. 2000-2023 döneminde, Türkiye'nin büyüme oranı gelişmekte olan ülkelerle paralel seyretmiş, ancak bu süreçte dalgalı ve istikrarsız bir performans sergilemiştir. Özellikle enflasyon ve cari açık oranları, diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin enflasyon oranı ortalama %20,3, cari açık ise %3,4 olarak kaydedilmiştir.

Dış borç yükü açısından bakıldığında, Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYİH) oranla dış borç stoku %45,8 seviyesinde olup, bu oran gelişmekte olan ülkelerin ortalaması olan %29,9'un üzerindedir. Bu durum, Türkiye'nin borçluluk açısından diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla olumsuz yönde ayrıştığını göstermektedir.

Büyüme hızı bakımından, 2024 ve 2025 yılları için yapılan tahminler, gelişmiş ülkelerin %2'nin, gelişmekte olan ülkelerin ise %4'ün altında bir büyüme oranına sahip olacağını öngörmektedir. Türkiye'nin ise uyguladığı dezenflasyon programı nedeniyle, içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler grubunun ortalamasının altında bir büyüme performansı sergilemesi beklenmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin ekonomik göstergeleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında, bazı alanlarda olumsuz ayrışmalar göstermektedir. Özellikle enflasyon, cari açık ve dış borç yükü konularında yapısal reformların hayata geçirilmesi, Türkiye'nin ekonomik istikrarını ve büyüme potansiyelini artırmak için kritik öneme sahiptir.

- **Dış Politikaların Ekonomiye Etkisi**

Türkiye'nin dış politikası, ülkenin ekonomik performansı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere sahiptir. Dış politika kararları, ticaret ilişkileri, yatırım akışları ve genel ekonomik istikrar gibi alanlarda belirleyici rol oynar.

Dış Politika ve Ekonomik İlişkilerin Yönetimi:

Türkiye'nin dış ekonomik ilişkileri, dış politikasının önemli bir bileşenidir. Devletler arası ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinde hukuki altyapının oluşturulması ve dış ekonomik ilişkilerin etkin yönetimi, ekonomik kalkınma ve uluslararası ticaretin artırılması açısından kritik öneme sahiptir.

Ekonomik Büyüme ve Dış Politika:

21. yüzyılın başlarında Türkiye, etkileyici bir ekonomik büyüme ve yapısal reformlar dönemi yaşamıştır. Bu ekonomik yükseliş, Türkiye'nin bölgesel ve küresel bir güç olarak özgüvenini artırmış ve dış politikasında daha iddialı bir yaklaşım benimsemesine olanak tanımıştır. Artan ekonomik güç, Türkiye'nin nüfuzunu genişletmek, yeni ortaklıklar kurmak ve Orta Doğu, Afrika ve Asya'daki bölgesel meselelerde daha proaktif bir rol üstlenmek için bir araç olarak kullanılmıştır.

Son Dönem Gelişmeleri:

Son yıllarda, Türkiye'nin dış politikası ve ekonomik ilişkileri arasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin, 2023 yılında Suudi Arabistan'ın Türkiye'ye yaptığı 5 milyar dolarlık mevduat, iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ancak, 2024 yılında Türkiye, ekonomik toparlanma çabalarının bir parçası olarak bu mevduatı iade etmiştir. Bu adım, Türkiye'nin ekonomik güvenini ve dış politika kararlarının ekonomik yansımalarını göstermektedir.

Sonuç:

Türkiye'nin dış politikası, ekonomik ilişkiler ve uluslararası ticaret üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Dış politika kararları, ekonomik büyüme, yatırım akışları ve ticaret ilişkilerini şekillendirirken, ekonomik güç de dış politikanın yönünü ve etkinliğini etkilemektedir. Bu nedenle, dış politika ve ekonomi arasındaki dinamik ilişki, Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumunu ve ekonomik refahını doğrudan etkilemektedir.

16. GELECEK SENARYOLARI VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

- **Büyüme ve Kalkınma Stratejileri**

Türkiye, ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşmak için uzun vadeli planlar ve stratejiler geliştirmektedir. Bu kapsamda, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) ve Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) gibi önemli belgeler hazırlanmıştır.

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028):

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan bu plan, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda sürdürülebilir kalkınmasını hedeflemektedir. Plan, ekonomik büyümenin yanı sıra bölgesel eşitsizliklerin azaltılması, istihdamın artırılması ve yenilikçi teknolojilerin desteklenmesi gibi konulara odaklanmaktadır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS):

2024-2028 dönemini kapsayan BGUS, Türkiye'yi refah düzeyi yüksek bir ülke haline getirmeyi ve küresel rekabette daha fazla söz sahibi yapmayı amaçlamaktadır. Bu strateji, yerel dinamikleri kullanarak topyekûn kalkınmayı hedeflemekte ve bölgelerin sosyoekonomik özellikleri, potansiyelleri ve ihtiyaçlarına göre farklılaştırılmış politikaların geliştirilmesini öngörmektedir.

Bölgesel Kalkınma ve Rekabetçilik:

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenen strateji kapsamında, illerin potansiyelleri değerlendirilmiş ve "rekabetçi", "potansiyel rekabetçi" ve "rekabet nüvesi" olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, bölgelerin ulusal ve uluslararası alanda rekabet edebilirliklerinin artırılması ve kalkınma sürecinin hızlandırılması açısından kritik önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:

Türkiye, Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) uyumlu politikalar geliştirmekte ve bu doğrultuda çeşitli projeler yürütmektedir. Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile İtalyan Hükümeti Ekolojik Dönüşüm Bakanlığı arasında imzalanan Mutabakat Zaptı, sürdürülebilir kalkınma alanında iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin büyüme ve kalkınma stratejileri, ulusal planlar ve bölgesel stratejiler aracılığıyla ekonomik gelişmeyi desteklemeyi, bölgesel farklılıkları azaltmayı ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı amaçlamaktadır.

• Finansal ve Parasal Politikalar

Türkiye'nin finansal ve parasal politikaları, ekonomik istikrarı sağlamak, enflasyonu kontrol altında tutmak ve sürdürülebilir büyümeyi desteklemek amacıyla şekillendirilmektedir. Bu politikaların temel sorumluluğu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na (TCMB) aittir.

Parasal Politikalar:

TCMB, fiyat istikrarını sağlamak için enflasyon hedeflemesi rejimini benimsemiştir. Bu çerçevede, politika faiz oranları ve diğer para politikası araçları kullanılarak toplam talep ve enflasyon beklentileri yönetilmektedir. Ayrıca, zorunlu karşılıklar ve Rezerv Opsiyon Mekanizması gibi araçlarla finansal istikrarı destekleyici adımlar atılmaktadır.

Finansal Politikalar:

Türkiye'nin finansal politikaları, maliye politikası ve finansal çevrimler arasındaki ilişkiyi dikkate alarak şekillendirilmektedir. Özellikle küresel finansal krizler sonrasında, maliye

politikalarının finansal istikrar üzerindeki etkileri araştırılmış ve bu doğrultuda politikalar geliştirilmiştir.

Liralaşma Stratejisi:

Son dönemde, TCMB tarafından uygulamaya konulan “liralaşma stratejisi” ile ekonominin yatırım, istihdam, üretim ve ihracat yoluyla kalıcı fiyat istikrarını yakalaması ve sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’nin finansal ve parasal politikaları, ekonomik istikrarın sağlanması, enflasyonun kontrolü ve sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi amacıyla dinamik ve bütüncül bir yaklaşımla yürütülmektedir.

• Eğitim, Ar-Ge ve Yenilikçi Ekonomi Politikaları

Türkiye’nin eğitim, Ar-Ge ve yenilikçi ekonomi politikaları, kalkınma ve rekabet gücünü artırmaya yönelik stratejik öneme sahip alanlardır. Bu alanlardaki politikalar, uzun vadeli büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla oluşturulmaktadır.

1. Eğitim Politikaları

Eğitim, ekonomik kalkınmanın temel taşlarından biridir. Türkiye’de eğitim politikaları, Eğitim Vizyonu 2023 ve 11. Kalkınma Planı (2019-2023) gibi belgelerle yönlendirilmektedir.

- Zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması: 4+4+4 sistemi ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır.
- Mesleki eğitimin güçlendirilmesi: Meslek liseleri ve teknik eğitim kurumları, sanayi ile entegre edilerek üretken bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir.
- Üniversite reformları: Vakıf üniversiteleri ve teknoparklarla sanayi-üniversite iş birliği teşvik edilmektedir.
- Dijitalleşme: Fatih Projesi ile eğitimde dijital dönüşüm sağlanmaya çalışılmıştır.
- Uluslararasılaşma: Yabancı öğrenci kabulü artırılarak Türkiye’nin küresel eğitimde cazibe merkezi haline gelmesi hedeflenmektedir.

2. Ar-Ge Politikaları

Ar-Ge yatırımları, teknoloji üretimi ve katma değerli sanayiye geçiş için kritik öneme sahiptir. Türkiye’nin Ar-Ge politikaları, TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Kalkınma Ajansları tarafından yönlendirilmekte olup, 2023 hedefleri kapsamında Ar-Ge harcamalarının GSYH’ye oranının %1,8’e çıkarılması hedeflenmiştir.

- Teşvik mekanizmaları: Ar-Ge teşvikleri, vergi indirimleri ve kamu destekleri sağlanmaktadır.
- Teknoparklar ve inovasyon merkezleri: Üniversite ve sanayi iş birliğini artırmak için teknoparkların sayısı artırılmıştır.
- Özel sektör destekleri: Özel sektörün Ar-Ge yatırımlarına vergi teşvikleri ve hibe destekleri sunulmaktadır.
- Savunma sanayii ve yerli üretim: ASELSAN, TUSAŞ, Roketsan gibi firmalarla yüksek teknolojiye dayalı üretim desteklenmektedir.

3. Yenilikçi Ekonomi Politikaları

Yenilikçi ekonomi, yüksek teknoloji üretimi ve bilgi ekonomisi temelli bir büyüme modeline dayanır. Türkiye'nin bu alandaki politikaları, Sanayi ve Teknoloji Stratejisi 2023 ve Milli Teknoloji Hamlesi ile belirlenmektedir.

- Dijital dönüşüm: Sanayi 4.0 ve dijital ekonomi stratejileri uygulanmaktadır.
- Girişimcilik ve start-up ekosistemi: KOSGEB ve melek yatırımcı ağlarıyla girişimcilik desteklenmektedir.
- Yerli ve milli üretim: Savunma, otomotiv (TOGG), biyoteknoloji ve yapay zeka gibi alanlarda yerli üretim teşvik edilmektedir.
- Yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma: Yenilenebilir enerji yatırımları artırılmış ve karbon emisyonlarının azaltılması için yeşil ekonomi stratejileri benimsenmiştir.

Değerlendirme ve Zorluklar

Türkiye'nin eğitim, Ar-Ge ve yenilikçi ekonomi politikaları olumlu gelişmeler göstermesine rağmen bazı zorluklarla karşı karşıyadır:

- Nitelikli insan kaynağı eksikliği (Beyin göçü ve eğitim sistemindeki eksiklikler)
- Ar-Ge harcamalarının yetersizliği (Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında düşük)
- Özel sektör yatırımlarının sınırlı kalması
- Bürokratik engeller ve finansmana erişim sorunları

Sonuç olarak, Türkiye'nin eğitim, Ar-Ge ve yenilikçi ekonomi politikalarının başarısı, sürdürülebilir kalkınma ve küresel rekabet gücünü artırmak için kritik öneme sahiptir. Yapısal reformlarla birlikte bu alanlarda daha fazla ilerleme kaydedilebilir.

• Dış Ticaret ve Yatırım Stratejileri

Türkiye'nin dış ticaret ve yatırım stratejileri, ekonomik büyümeyi desteklemek, küresel rekabet gücünü artırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla şekillendirilmektedir. Bu stratejiler, ihracatı artırma, ithalat bağımlılığını azaltma, doğrudan yabancı yatırımları çekme ve bölgesel ticari iş birliklerini güçlendirme hedeflerine dayanmaktadır.

1. Dış Ticaret Stratejileri

a) İhracat Odaklı Büyüme Modeli

Türkiye, ihracata dayalı büyüme stratejisini benimsemekte ve yüksek katma değerli üretim ile küresel pazarlarda rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir.

- İhracatın çeşitlendirilmesi: Geleneksel sektörlerden (tekstil, otomotiv, beyaz eşya) teknoloji yoğun sektörlerle (savunma sanayi, yazılım, biyoteknoloji) geçiş teşvik edilmektedir.
- Yüksek katma değerli üretim: Ar-Ge ve inovasyona dayalı üretimle ihracat gelirleri artırılmak istenmektedir.
- İhracat teşvikleri: Türk Eximbank destekleri, KOSGEB hibeleri, devlet teşvikleri ile ihracatçı firmalar desteklenmektedir.

b) Pazar Çeşitlendirme Politikası

Türkiye, dış ticaret hacmini artırmak için farklı pazarlara yönelmektedir.

- AB ile Gümrük Birliği'nin güncellenmesi: Dijital ekonomi ve hizmet ticareti gibi yeni alanları

kapsayacak şekilde genişletilmesi planlanmaktadır.

- Asya ve Afrika açılımı: Çin, Hindistan, Güneydoğu Asya ve Afrika ülkeleri ile ticari iş birlikleri artırılmaktadır.
- Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA): Türkiye, çeşitli ülkelerle STA imzalayarak gümrük avantajları sağlamaktadır (Güney Kore, İngiltere, Singapur vb.).

c) İthalat Bağımlılığını Azaltma

Türkiye, ithalat bağımlılığını azaltarak cari açığı kontrol altına almak istemektedir.

- Yerli üretimin teşviki: Otomotivde TOGG, savunmada yerli üretim projeleri, enerji sektöründe yerli doğal gaz ve yenilenebilir enerji yatırımları artırılmaktadır.
- Enerjide dışa bağımlılığı azaltma: Karadeniz'deki doğalgaz keşfi, yenilenebilir enerji projeleri (Güneş ve rüzgar santralleri) desteklenmektedir.
- Stratejik sektörlerde yerli tedarik zinciri oluşturma: Elektronik, ilaç, savunma sanayii gibi sektörlerde yerli üretimi artırarak ithalat azaltılmaktadır.

2. Yatırım Stratejileri

a) Doğrudan Yabancı Yatırımları (DYY) Çekme

Türkiye, küresel yatırımcıları çekmek için çeşitli teşvik mekanizmaları sunmaktadır.

- Yatırım teşvik paketleri: Vergi indirimleri, gümrük muafiyetleri, KDV istisnaları gibi teşvikler sağlanmaktadır.
- Özel ekonomik bölgeler: Teknoloji geliştirme bölgeleri ve serbest ticaret bölgeleri, yabancı yatırımcıları çekmek için oluşturulmuştur.
- Mega projeler: Kanal İstanbul, 3. Havalimanı, Çanakkale Köprüsü gibi projeler uluslararası yatırımcıların ilgisini çekmektedir.

b) Yatırımda Bölgesel Denge Sağlama

Türkiye, yatırımları Anadolu'ya yayarak bölgesel kalkınmayı hedeflemektedir.

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya teşvikler: Daha düşük vergi oranları, ucuz kredi imkânları ile yatırımlar bölgeye yönlendirilmektedir.
- Sanayi bölgeleri kurulması: Organize sanayi bölgeleri (OSB) ve endüstri bölgeleri ile üretim altyapısı güçlendirilmektedir.

c) Dijital ve Yeşil Yatırımları Teşvik Etme

Türkiye, dijital ekonomi ve yeşil enerji yatırımlarına öncelik vermektedir.

- Dijital ekonomi yatırımları: Yazılım, fintech, yapay zeka gibi alanlarda start-up ekosistemi güçlendirilmektedir.
- Yeşil dönüşüm: Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlamak için yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilmektedir.

3. Bölgesel ve Küresel Ticari İş Birlikleri

Türkiye, bölgesel ticaret anlaşmaları ile küresel ticarete daha etkin bir rol oynamayı hedeflemektedir.

- Türk Devletleri Teşkilatı: Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan ile ekonomik entegrasyon artırılmaktadır.
- AB ile ilişkiler: Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve dijital ticaretin genişletilmesi

hedeflenmektedir.

- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT): Müslüman ülkelerle ticaret hacmini artırma politikası izlenmektedir.
- Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları: Körfez ülkeleri ve Uzak Doğu ile yeni anlaşmalar yapılmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye'nin dış ticaret ve yatırım stratejileri, ihracatı artırmak, ithalat bağımlılığını azaltmak ve yabancı yatırımları çekmek üzerine kurgulanmıştır. Ancak bazı zorluklar da mevcuttur:

- Cari açık sorunu ve dış ticaret açığının sürdürülebilirliği
- Dış politikadaki belirsizlikler ve küresel ticaret savaşlarının etkisi
- Enerji bağımlılığı ve hammadde ithalatının yüksekliği
- Yatırım ortamının iyileştirilmesi gerekliliği (hukuki güvenlik, bürokratik süreçlerin azaltılması)

Türkiye'nin uzun vadede başarılı olabilmesi için Ar-Ge yatırımları, yeşil ekonomi dönüşümü ve dijitalleşme alanlarında daha fazla ilerleme kaydetmesi gerekmektedir.

17. Geleceğe Yönelik Öngörüler ve Stratejiler

• Ekonomik Dönüşüm ve Dijitalleşme

Türkiye, ekonomik dönüşüm sürecini hızlandırmak ve küresel rekabet gücünü artırmak için dijitalleşmeye büyük önem vermektedir. Sanayi 4.0, yapay zeka, büyük veri, finans teknolojileri ve e-ticaret gibi alanlardaki gelişmeler, Türkiye'nin ekonomik dönüşüm politikalarının merkezinde yer almaktadır.

1. Türkiye'de Ekonomik Dönüşüm

Ekonomik dönüşüm, Türkiye'nin sanayi üretimini artırarak yüksek katma değerli sektörlerle geçiş yapmasını, istihdamı artırmasını ve küresel rekabet gücünü yükseltmesini hedefler.

a) Yüksek Katma Değerli Üretime Geçiş

- İmalat Sanayi ve Sanayi 4.0: Otomasyon, nesnelerin interneti (IoT) ve robotik sistemlerle üretimde verimlilik artırılıyor.
- Yerli ve milli üretim: Savunma sanayii, otomotiv (TOGG), enerji, biyoteknoloji gibi alanlarda yerli üretim teşvik ediliyor.
- Teknoparklar ve Ar-Ge merkezleri: Üniversite-sanayi iş birliği artırılarak yenilikçi üretim destekleniyor.

b) Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma

- Yenilenebilir enerji yatırımları: Güneş, rüzgar ve hidroelektrik projeleri artırılıyor.
- Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum: Karbon nötr üretim teşvik edilerek ihracatta rekabet gücü korunuyor.
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm: Döngüsel ekonomi kapsamında çevresel sürdürülebilirlik destekleniyor.

c) Finansal Dönüşüm ve Kapsayıcı Ekonomi

- Katılım finansı ve faizsiz bankacılık: Alternatif finansman modelleri geliştiriliyor.
- Kripto para ve dijital varlık regülasyonları: Türkiye, dijital finansın yasal çerçevesini oluşturmaya çalışıyor.
- Fintech girişimleri: Dijital ödeme sistemleri ve blockchain tabanlı çözümler hızla yaygınlaşıyor.

2. Türkiye’de Dijitalleşme Politikaları

a) Dijital Dönüşüm Yol Haritası

Türkiye, “Dijital Türkiye” ve “Ulusal Yapay Zeka Stratejisi” gibi planlarla dijital dönüşüm sürecini hızlandırmaktadır.

- 5G altyapısına geçiş: Yüksek hızlı internet ve akıllı şehir uygulamaları yaygınlaştırılıyor.
- Bulut bilişim ve büyük veri: Veri merkezleri ve siber güvenlik yatırımları artırılıyor.
- E-Devlet hizmetleri: Kamu hizmetlerinde dijitalleşme artırılarak bürokrasi azaltılıyor.

b) Yapay Zeka ve Otomasyon

- Yapay zeka stratejileri: 2025’e kadar ekonomiye yıllık %5 katkı sağlaması hedefleniyor.
- Akıllı üretim sistemleri: Sanayide verimlilik artırılıyor ve maliyetler düşürülüyor.
- Kamu ve özel sektörde yapay zeka kullanımı: Sağlık, finans ve ulaşımda yapay zeka projeleri destekleniyor.

c) Dijital Ekonomi ve E-Ticaret

- E-ticaretin büyümesi: Türkiye’de e-ticaret hacmi yıllık ortalama %40 büyüyor.
- Dijital ödeme sistemleri: Mobil ödeme, QR kodlu işlemler ve dijital cüzdanlar yaygınlaşıyor.
- Uluslararası e-ihracat: Küresel pazarlara açılmak için lojistik altyapı güçlendiriliyor.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye’de ekonomik dönüşüm ve dijitalleşme süreci, küresel rekabet gücünü artırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kritik öneme sahiptir. Ancak bazı zorluklar mevcuttur:

- Nitelikli insan kaynağı eksikliği (Dijital becerilerin geliştirilmesi gerekiyor)
- Yüksek teknoloji yatırımlarının yetersizliği
- Dijital güvenlik ve siber saldırı riskleri
- Dijital eşitsizlik ve erişim sorunları

Gelecekte Türkiye’nin dijital dönüşüm sürecini başarıyla tamamlayabilmesi için eğitim reformları, teknoloji yatırımları ve inovasyon ekosisteminin güçlendirilmesi gerekmektedir.

• Dijital ekonomi, teknoloji inovasyonları, e-ticaret ve fintech sektörü

Türkiye, dijital ekonomiye geçiş sürecini hızlandırarak teknoloji inovasyonları, e-ticaret ve fintech alanlarında önemli ilerlemeler kaydetmektedir. Sanayi 4.0, yapay zeka, büyük veri, blokzincir ve dijital ödeme sistemleri, Türkiye’nin dijitalleşme stratejilerinin merkezinde yer almaktadır.

1. Türkiye’de Dijital Ekonomi

Dijital ekonomi, geleneksel üretim modellerinden farklı olarak veri, teknoloji ve dijital hizmetler üzerine inşa edilen bir ekonomik yapıdır. Türkiye, Dijital Türkiye 2023 Stratejisi kapsamında dijital ekonomiyi geliştirmeye yönelik adımlar atmaktadır.

a) Dijitalleşme ve Ekonomik Katkı

- Dijital sektörlerin büyümesi: Türkiye’de dijital ekonominin GSYH’ye katkısı giderek artmaktadır.
- E-Devlet hizmetlerinin yaygınlaşması: Kamu hizmetleri dijitalleşerek vatandaşlara daha hızlı ve kolay erişim sağlanmaktadır.
- Veri merkezleri ve bulut teknolojileri: Türkiye’de veri yönetimi ve büyük veri analitiği yatırımları artmaktadır.

b) Dijital Altyapı ve 5G Geçiş

- 5G teknolojisi ve fiber internet yaygınlaşması: Telekomünikasyon altyapısı geliştirilmektedir.
- Akıllı şehir projeleri: Trafik yönetimi, enerji verimliliği ve kamu hizmetleri dijitalleşmektedir.
- Siber güvenlik yatırımları: Dijital ekonominin güvenliğini sağlamak için önlemler alınmaktadır.

2. Türkiye’de Teknoloji İnovasyonları

Teknoloji inovasyonları, Türkiye’nin küresel rekabet gücünü artırmada kritik bir rol oynamaktadır. TÜBİTAK, Teknoparklar, Ar-Ge merkezleri ve özel sektör girişimleri, inovasyonu teşvik eden temel yapılar arasındadır.

a) Yapay Zeka ve Büyük Veri

- Ulusal Yapay Zeka Stratejisi (2021-2025): Türkiye, yapay zeka yatırımlarını artırmayı hedeflemektedir.
- Akıllı üretim sistemleri: Fabrikalarda otomasyon, nesnelerin interneti (IoT) ve robot teknolojileri yaygınlaşmaktadır.
- Sağlıkta dijitalleşme: Hastanelerde yapay zeka destekli teşhis sistemleri geliştirilmektedir.

b) Savunma Sanayii ve Yerli Teknolojiler

- ASELSAN, TUSAŞ, Roketsan gibi firmalar: Savunma sanayinde ileri teknoloji geliştirmektedir.
- Bayraktar İHA ve SİHA’lar: Yerli insansız hava araçları dünya çapında başarı kazanmıştır.
- Milli Uzay Programı: Türkiye’nin uzay teknolojileri geliştirme hedefleri bulunmaktadır.

c) Blokzincir ve Web3 Teknolojileri

- Blokzincir tabanlı finans çözümleri: Dijital varlıklar ve merkeziyetsiz finans (DeFi) alanlarında projeler artmaktadır.
- Dijital kimlik uygulamaları: Blokzincir teknolojisiyle güvenli kimlik doğrulama sistemleri geliştirilmektedir.
- NFT ve metaverse girişimleri: Türkiye’de sanal dünyalar ve dijital sanat alanlarında girişimler ortaya çıkmaktadır.

3. Türkiye’de E-Ticaret Sektörü

Türkiye, e-ticaret alanında hızla büyüyen bir pazara sahiptir. COVID-19 sonrası dijitalleşme hızlanmış, e-ticaret sektörünün GSYH içindeki payı önemli ölçüde artmıştır.

a) E-Ticaretin Büyümesi ve Trendler

- Pazar yeri platformları: Trendyol, Hepsiburada, Çiçeksepeti gibi platformlar büyümektedir.
- Mobil ticaretin artışı: Akıllı telefon üzerinden alışveriş yapan kullanıcı sayısı hızla yükselmektedir.

- Dijital lojistik çözümleri: Hızlı teslimat (same-day delivery) ve akıllı kargo sistemleri yaygınlaşmaktadır.

b) E-ihracat ve Küresel Açılım

- Avrupa ve Orta Doğu'ya e-ihracat: Türk firmaları, global pazarlarda büyümektedir.
- Devlet teşvikleri: KOBİ'ler ve start-up'lar için e-ihracat destekleri sağlanmaktadır.

c) Ödeme Sistemleri ve Güvenlik

- Dijital cüzdan ve mobil ödemeler: BiP Pay, Papara, Paycell gibi yerli ödeme sistemleri yaygınlaşmaktadır.
- Siber güvenlik önlemleri: E-ticarete veri güvenliği için blokzincir tabanlı çözümler geliştirilmektedir.

4. Türkiye'de Fintech Sektörü

Finansal teknolojiler (fintech), Türkiye'de en hızlı büyüyen sektörlerden biridir. Ödeme sistemleri, dijital bankacılık, blokzincir ve kredi teknolojileri gibi alanlarda önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

a) Dijital Bankacılık ve Ödeme Sistemleri

- Dijital bankalar: Türkiye'de dijital bankacılık lisansları verilmeye başlanmıştır.
- QR kod ve temassız ödemeler: NFC teknolojisi yaygınlaşmaktadır.
- Papara, Paycell, ininal gibi fintech şirketleri: Alternatif finansal hizmetler sunmaktadır.

b) Kripto Para ve Blokzincir Teknolojileri

- BtcTurk, Paribu, Binance TR gibi borsalar: Türkiye'de kripto para ekosistemi hızla büyümektedir.
- Merkez Bankası Dijital Türk Lirası Projesi: Türkiye, kendi dijital para birimini geliştirme çalışmalarına başlamıştır.

c) Alternatif Finans Modelleri

- Kitle fonlama platformları: Start-up'lar için yeni yatırım modelleri geliştirilmiştir.
- Regülasyon ve lisanslama: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) yeni yasal düzenlemeler getirmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, dijital ekonomi, teknoloji inovasyonları, e-ticaret ve fintech alanlarında önemli ilerlemeler kaydetmektedir. Ancak bazı zorluklar da bulunmaktadır:

- Dijital altyapı eksiklikleri ve fiber internet yaygınlığının artırılması gerekliliği
- Siber güvenlik tehditleri ve blokzincir regülasyonlarının netleşmesi
- E-ticaretin küresel rekabette konumlandırılması ve lojistik altyapısının güçlendirilmesi
- Fintech alanında yasal düzenlemelerin hızlandırılması ve inovasyonun desteklenmesi

Türkiye, dijital dönüşüm sürecini başarıyla tamamlayabilirse, küresel pazarda daha güçlü bir konuma gelebilir ve teknoloji tabanlı ekonomik büyüme sağlayabilir.

- **Türkiye'nin dijital dönüşüm ve sanayi 4.0 politikaları**

Türkiye, Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm sürecini hızlandırarak küresel rekabet gücünü artırmayı ve üretimde verimliliği sağlamayı hedeflemektedir. Yapay zeka, nesnelerin interneti (IoT), büyük veri, bulut bilişim ve robotik otomasyon gibi teknolojiler, Türkiye'nin sanayi politikalarının temel bileşenleri arasındadır.

1. Türkiye'de Dijital Dönüşüm Politikaları

Dijital dönüşüm, ekonomide ve sanayide teknoloji tabanlı yenilikleri kullanarak üretkenliği artırmayı ve iş süreçlerini optimize etmeyi amaçlayan bir süreçtir. Türkiye, bu alanda Dijital Türkiye 2023 Stratejisi ve Ulusal Yapay Zeka Stratejisi (2021-2025) gibi projelerle dijitalleşmeyi teşvik etmektedir.

a) Dijital Altyapı ve 5G Yatırımları

- 5G teknolojisi ve fiber internet yaygınlaştırılması: Sanayi 4.0 uygulamalarını destekleyecek altyapının oluşturulması hedeflenmektedir.
- Veri merkezleri ve bulut bilişim yatırımları: Türkiye'de büyük veri işleme kapasiteleri artırılmaktadır.
- Siber güvenlik yatırımları: Dijital dönüşüm sürecinde siber saldırılara karşı önlemler alınmaktadır.

b) Kamu ve Özel Sektörde Dijitalleşme

- E-Devlet hizmetlerinin geliştirilmesi: Kamu hizmetlerinde dijitalleşme ile bürokrasi azaltılmaktadır.
- Finans ve bankacılık sektöründe dijitalleşme: Dijital bankacılık ve fintech çözümleri yaygınlaşmaktadır.
- Sağlıkta dijitalleşme: E-reçete, tele-tıp ve yapay zeka destekli teşhis sistemleri geliştirilmektedir.

c) Dijital Ekonomi ve E-Ticaretin Geliştirilmesi

- E-ticaret platformlarının büyümesi: Trendyol, Hepsiburada gibi platformlar dijital dönüşümde önemli rol oynamaktadır.
- Dijital ödeme sistemleri: Mobil cüzdanlar, QR kod ödemeleri ve blockchain tabanlı finans çözümleri yaygınlaşmaktadır.
- E-ihracat teşvikleri: Türk firmalarının global pazarlarda dijital ticaret yapması teşvik edilmektedir.

2. Türkiye'de Sanayi 4.0 Politikaları

Sanayi 4.0, otomasyon, nesnelerin interneti, yapay zeka ve büyük veri analizleriyle üretim süreçlerini dijitalleştirerek verimliliği artırmayı amaçlamaktadır. Türkiye, bu süreci hızlandırmak için çeşitli politikalar geliştirmektedir.

a) Yerli ve Milli Üretim Hamlesi

- Otomotivde TOGG Projesi: Türkiye'nin ilk yerli elektrikli otomobili üretilmektedir.
- Savunma sanayinde yüksek teknoloji yatırımları: ASELSAN, TUSAŞ, Bayraktar gibi firmalar ileri teknoloji geliştirmektedir.
- Yerli çip üretimi ve elektronik sanayi: Türkiye, yarı iletken ve mikroçip üretimine yönelik yatırımlar yapmaktadır.

b) Akıllı Fabrikalar ve Otomasyon Sistemleri

- Endüstriyel robotların yaygınlaşması: Üretim hatlarında robotik sistemler kullanılmaktadır.
- Nesnelerin interneti (IoT) ile veri analizi: Akıllı üretim hatlarında makineler arası iletişim sağlanmaktadır.
- Büyük veri analitiği ve yapay zeka: Fabrikalarda üretim verileri analiz edilerek optimizasyon yapılmaktadır.

c) Sanayi Bölgeleri ve Teşvikler

- Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) dijital dönüşüm sürecine entegre ediliyor.
- Ar-Ge merkezleri ve teknoparklar: Üniversite-sanayi iş birliği ile inovasyon destekleniyor.
- Yatırım teşvikleri: Yerli üretim ve dijital dönüşüm projeleri için devlet teşvikleri sağlanıyor.

3. Dijital Dönüşüm ve Sanayi 4.0'un Ekonomik Etkileri

Avantajlar:

- ✓ Üretimde verimlilik ve kalite artışı
- ✓ İş gücü maliyetlerinin azalması ve otomasyonun yaygınlaşması
- ✓ Küresel rekabet gücünün artması ve ihracatta büyüme
- ✓ Dijital ekonominin büyümesi ve finansal teknolojilerin gelişmesi

Zorluklar:

- ✗ Yüksek teknoloji yatırımlarında finansman ihtiyacı
- ✗ Nitelikli insan kaynağı eksikliği ve dijital becerilerin geliştirilmesi gerekliliği
- ✗ Siber güvenlik riskleri ve veri güvenliği sorunları

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm sürecinde önemli adımlar atmaktadır. Ancak, bu sürecin başarılı olabilmesi için:

- Dijital altyapı yatırımlarının artırılması
- Ar-Ge ve inovasyon ekosisteminin güçlendirilmesi
- Nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi
- Sanayi ve teknoloji yatırımlarına yönelik teşviklerin artırılması

gibi alanlarda ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir. Türkiye, dijital dönüşüm sürecini başarıyla yönetirse, küresel rekabette güçlü bir konuma ulaşabilir ve sanayi üretimini daha verimli hale getirebilir.

• Büyüme Stratejileri ve Yatırım Alanları

Türkiye, ekonomik büyümeyi sürdürülebilir hale getirmek için sanayi, teknoloji, enerji, tarım, altyapı ve finans gibi alanlara yönelik çeşitli stratejiler geliştirmektedir. İhracata dayalı büyüme, sanayileşme, dijital dönüşüm, inovasyon ve sürdürülebilir kalkınma gibi faktörler, Türkiye'nin büyüme politikalarının temel taşlarını oluşturmaktadır.

1. Türkiye'nin Büyüme Stratejileri

Türkiye'nin ekonomik büyüme politikaları, sanayi üretimini artırmak, istihdamı güçlendirmek, ihracatı teşvik etmek ve teknolojik dönüşümü hızlandırmak üzerine inşa edilmiştir.

a) İhracata Dayalı Büyüme Stratejisi

- Yüksek katma değerli ihracat: Savunma sanayii, otomotiv, makine, yazılım ve biyoteknoloji gibi sektörlerde üretim artırılmaktadır.
- E-ihracat teşvikleri: Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) küresel pazarlara açılması için destekler verilmektedir.
- Serbest ticaret anlaşmaları (STA): AB Gümrük Birliği ve diğer ülkelerle yapılan ticaret anlaşmaları genişletilmektedir.

b) Yatırım ve Üretim Odaklı Sanayileşme Stratejisi

- Milli Teknoloji Hamlesi: Savunma, enerji, sağlık ve ulaşımda yerli ve milli üretim artırılmaktadır.
- Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Endüstri Bölgeleri: Yeni sanayi bölgeleri kurularak üretim teşvik edilmektedir.
- Yatırım teşvikleri: Yatırımcılar için düşük faizli krediler, vergi indirimleri ve altyapı destekleri sunulmaktadır.

c) Dijital ve Yeşil Dönüşüm Stratejisi

- Sanayi 4.0 ve dijitalleşme: Akıllı fabrikalar, otomasyon, yapay zeka ve nesnelerin interneti (IoT) desteklenmektedir.
- Yeşil enerji ve sürdürülebilir üretim: Karbon nötr hedefleri doğrultusunda yenilenebilir enerji projeleri teşvik edilmektedir.
- Döngüsel ekonomi uygulamaları: Geri dönüşüm ve atık yönetimi politikaları geliştirilmektedir.

d) Finansal ve Mali İstikrar Stratejisi

- Merkez Bankası'nın enflasyon ve faiz politikaları: Para politikasında fiyat istikrarını sağlama hedefi sürdürülmektedir.
- Borsa İstanbul'un güçlendirilmesi: Sermaye piyasalarına yatırımcı çekmek için yeni düzenlemeler yapılmaktadır.
- Kamu-Özel Sektör İşbirliği (PPP) projeleri: Büyük altyapı ve enerji projeleri için özel sektörle iş birlikleri oluşturulmaktadır.

2. Türkiye'nin Öncelikli Yatırım Alanları

Türkiye, ekonomik büyümeyi hızlandırmak için teknoloji, enerji, sanayi, altyapı, tarım ve finans gibi stratejik sektörlerde öncelik vermektedir.

a) Teknoloji ve Ar-Ge Yatırımları

- Yapay zeka ve büyük veri: Türkiye, 2025 yılına kadar yapay zeka tabanlı projelere 1 milyar doların üzerinde yatırım yapmayı hedeflemektedir.
- Savunma sanayii: ASELSAN, TUSAŞ, Baykar gibi firmalar, yerli savunma teknolojilerine yatırım yapmaktadır.
- Yerli çip üretimi: Türkiye, yarı iletken ve mikroçip üretimi için Ar-Ge çalışmaları yürütmektedir.

b) Yenilenebilir Enerji Yatırımları

- Güneş ve rüzgar enerjisi: Türkiye, yenilenebilir enerji kapasitesini 2030'a kadar 60 GW üzerine çıkarmayı planlamaktadır.
- Hidrojen ve biyokütle enerjisi: Temiz enerji projeleri desteklenmektedir.
- Nükleer enerji: Akkuyu Nükleer Santrali devreye alınarak enerji bağımsızlığı artırılmaktadır.

c) Altyapı ve Ulaşım Yatırımları

- Hızlı tren ve metro projeleri: İstanbul, Ankara ve İzmir'de metro hatları genişletilmektedir.
- Liman ve lojistik merkezleri: Türkiye, uluslararası lojistik merkezlerini artırarak ticaret ağını güçlendirmektedir.
- Akıllı şehir projeleri: IoT ve veri analitiği kullanılarak şehir yönetimi modernize edilmektedir.

d) Tarım ve Gıda Yatırımları

- Akıllı tarım teknolojileri: Tarımsal verimliliği artırmak için IoT, yapay zeka ve drone teknolojileri kullanılmaktadır.
- Su kaynaklarının verimli kullanımı: Tarımda damla sulama sistemleri teşvik edilmektedir.
- Organik ve sürdürülebilir tarım: Kimyasal kullanımını azaltan çevre dostu tarım uygulamaları desteklenmektedir.

e) Fintech ve Dijital Bankacılık Yatırımları

- Blokzincir ve kripto para projeleri: Türkiye, dijital para projeleri üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.
- Dijital bankacılık: Bankacılık sektöründe dijitalleşme hızlanmaktadır.
- Mobil ödeme sistemleri: QR kod, NFC ve sanal cüzdanlar yaygınlaşmaktadır.

3. Türkiye'nin Büyüme Stratejilerine Yönelik Zorluklar ve Fırsatlar**Fırsatlar**

- ✓ Genç ve dinamik nüfus
- ✓ Coğrafi konum avantajı (Avrupa ve Asya arasında köprü)
- ✓ Artan teknoloji ve Ar-Ge yatırımları
- ✓ İhracatın ve sanayi üretiminin büyümesi

Zorluklar

- ✗ Enflasyon ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar
- ✗ Dış ticaret açığı ve cari açık sorunu
- ✗ Yüksek teknolojiye dayalı sanayinin yeterince gelişmemiş olması
- ✗ Dijital dönüşüm sürecinde nitelikli iş gücü eksikliği

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, ihracata dayalı büyüme, sanayileşme, dijital dönüşüm ve yeşil ekonomi gibi stratejilerle sürdürülebilir ekonomik büyümeyi hedeflemektedir. Ancak bu süreçte:

- Teknoloji yatırımlarının artırılması,
- Sanayide yüksek katma değerli üretime geçiş,
- Yenilenebilir enerji yatırımlarının hızlandırılması,

- Finansal istikrarın sağlanması,
- Dijital beceri eğitimlerinin artırılması

gibi adımların atılması gerekmektedir. Türkiye, bu stratejileri başarılı bir şekilde uygularsa küresel rekabette güçlü bir konuma ulaşabilir ve uzun vadeli ekonomik büyümesini sürdürebilir.

- **Yenilikçi sektörler, yeşil enerji, teknoloji, sağlık, tarım ve otomotiv gibi alanlarda büyüme potansiyeli**

Türkiye, teknoloji, yeşil enerji, sağlık, tarım ve otomotiv gibi stratejik sektörlerde büyümeyi hedeflemektedir. Bu alanlarda yapılan yatırımlar, Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artırarak sürdürülebilir ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır.

1. Teknoloji ve Dijital Ekonomi

Türkiye'de yapay zeka, büyük veri, blokzincir, nesnelerin interneti (IoT), siber güvenlik ve finansal teknolojiler (fintech) gibi alanlarda hızlı bir gelişim gözlemlenmektedir.

Büyüme Potansiyeli:

- ✓ Yerli yazılım ve donanım geliştirme: Oyun, savunma sanayii ve yapay zeka tabanlı yazılımlar öne çıkıyor.
- ✓ E-ticaret ve dijital ödeme sistemleri: Trendyol, Hepsiburada gibi platformlar hızla büyüyor.
- ✓ Fintech ve blokzincir teknolojileri: Dijital bankacılık ve merkeziyetsiz finans (DeFi) yatırımları artıyor.

Öne Çıkan Projeler ve Yatırımlar:

- Yerli çip üretimi çalışmaları: Türkiye, yarı iletken teknolojilerde bağımsızlığını artırmayı hedefliyor.
- 5G ve fiber internet yatırımları: Türkiye, 5G altyapısını genişletmeye yönelik projeler yürütüyor.
- Savunma sanayii teknolojileri: ASELSAN, Baykar ve TUSAŞ gibi firmalar, yerli İHA ve SİHA üretiminde lider konuma geldi.

2. Yeşil Enerji ve Sürdürülebilirlik

Türkiye, yenilenebilir enerji, enerji depolama ve hidrojen teknolojileri gibi alanlarda büyüme potansiyeline sahip ülkeler arasındadır.

Büyüme Potansiyeli:

- ✓ Rüzgar ve güneş enerjisi yatırımları: Türkiye, 2035'e kadar yenilenebilir enerji kapasitesini 60 GW üzerine çıkarmayı planlıyor.
- ✓ Yeşil hidrojen ve batarya teknolojileri: Türkiye, hidrojen üretimi ve enerji depolama sistemlerine yatırım yapıyor.
- ✓ Enerji verimliliği projeleri: Sanayide ve konutlarda enerji tasarrufu sağlamak için teşvikler

sunuluyor.

Öne Çıkan Projeler ve Yatırımlar:

- Akkuyu Nükleer Santrali: Türkiye'nin enerji bağımsızlığını artırma hedefi doğrultusunda inşa ediliyor.
- YEKA (Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları) projeleri: Türkiye'de büyük ölçekli güneş ve rüzgar enerjisi santralleri kuruluyor.
- Enerji depolama sistemleri: Yerli batarya üretimi için AR-GE çalışmaları hız kazanıyor.

3. Sağlık ve Biyoteknoloji

Sağlık sektörü, biyoteknoloji, medikal cihazlar, ilaç üretimi ve dijital sağlık teknolojileri gibi alanlarda büyük bir büyüme potansiyeline sahiptir.

Büyüme Potansiyeli:

- ✓ Biyoteknoloji ve yerli ilaç üretimi: Türkiye, biyoteknolojik ilaçlarda dışa bağımlılığı azaltmayı hedefliyor.
- ✓ Dijital sağlık çözümleri: Yapay zeka destekli teşhis sistemleri ve tele-sağlık uygulamaları hızla geliyor.
- ✓ Medikal cihaz üretimi: Türkiye, MR, ultrason ve tıbbi robot teknolojileri alanında yatırım yapıyor.

Öne Çıkan Projeler ve Yatırımlar:

- Türkiye Sağlık Vadisi Projesi: Sağlık sektöründe yerli üretimi destekleyen büyük ölçekli bir inovasyon merkezi.
- Kök hücre ve gen tedavisi çalışmaları: Türkiye, yenilikçi tıp alanında AR-GE yatırımlarını artırıyor.
- E-sağlık sistemleri: Merkezi hasta kayıt sistemleri ve yapay zeka destekli tanı teknolojileri geliştiriliyor.

4. Tarım ve Gıda Teknolojileri

Türkiye, akıllı tarım, dikey tarım, su yönetimi, biyoteknoloji ve organik tarım gibi alanlarda büyük bir büyüme potansiyeline sahiptir.

Büyüme Potansiyeli:

- ✓ Akıllı tarım teknolojileri: Sensörler, drone'lar ve yapay zeka ile tarımsal verimlilik artırılıyor.
- ✓ Sera ve dikey tarım yatırımları: Kent içi üretim sistemleriyle gıda tedarik zinciri modernize ediliyor.
- ✓ Su tasarrufu ve sürdürülebilir tarım: Damla sulama ve akıllı su yönetimi sistemleri yaygınlaştırılıyor.

Öne Çıkan Projeler ve Yatırımlar:

- Dijital Tarım Pazarı (DİTAP): Çiftçiler ile alıcıları doğrudan buluşturan dijital bir platform.
- Yerli tohum ve biyoteknoloji yatırımları: Türkiye, tarımda dışa bağımlılığı azaltmak için yerli

tohum geliştirme projelerine yatırım yapıyor.

- Gıda işleme ve paketlenme teknolojileri: Gıda sanayinde teknoloji kullanımı artırılarak ihracat destekleniyor.

5. Otomotiv ve Elektrikli Araçlar

Türkiye, elektrikli ve otonom araçlar, batarya teknolojileri ve mobilite çözümleri gibi alanlarda hızlı bir dönüşüm yaşamaktadır.

Büyüme Potansiyeli:

- ✓ Yerli elektrikli araç üretimi: Türkiye'nin otomobili TOGG, sektörde önemli bir adım olarak öne çıkıyor.
- ✓ Batarya üretimi ve enerji depolama: Türkiye, lityum-iyon batarya üretimi için yatırımlar yapıyor.
- ✓ Otonom ve akıllı ulaşım sistemleri: Türkiye, sürücüsüz araç teknolojileri ve bağlantılı araç sistemlerine yatırım yapıyor.

Öne Çıkan Projeler ve Yatırımlar:

- TOGG (Türkiye'nin Otomobili): Elektrikli araç üretimi için büyük ölçekli bir yatırım.
- Batarya üretim tesisleri: Türkiye, Avrupa'nın batarya üretim merkezlerinden biri olmayı hedefliyor.
- Elektrikli araç şarj altyapısı: Türkiye genelinde hızlı şarj istasyonlarının yaygınlaştırılması planlanıyor.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, teknoloji, yenilenebilir enerji, sağlık, tarım ve otomotiv gibi stratejik sektörlerde büyüme potansiyeline sahiptir. Ancak, bu büyümenin sürdürülebilir olması için:

- Ar-Ge yatırımlarının artırılması,
- Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm süreçlerinin hızlandırılması,
- İhracata dayalı üretim modellerinin teşvik edilmesi,
- Nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi,
- Kamu-özel sektör iş birliklerinin güçlendirilmesi

gerekmektedir. Türkiye, bu sektörlerde doğru stratejiler izlerse, küresel ekonomide daha güçlü bir oyuncu haline gelebilir ve uzun vadeli ekonomik büyümesini sürdürebilir.

- **Ekonomik reformlar, yapısal dönüşüm ve uzun vadeli kalkınma stratejileri.**

Türkiye, makroekonomik istikrarı sağlamak, sürdürülebilir büyümeyi desteklemek ve küresel rekabet gücünü artırmak için çeşitli ekonomik reformlar, yapısal dönüşüm projeleri ve uzun vadeli kalkınma stratejileri uygulamaktadır.

1. Ekonomik Reformlar ve Yapısal Dönüşüm

Türkiye'de ekonomik reformlar maliye, finans, sanayi, dijitalleşme ve istihdam gibi birçok

alanda yapısal değişiklikleri hedeflemektedir.

a) Maliye ve Vergi Reformları

- ✓ Vergi tabanının genişletilmesi: Kayıt dışı ekonomi ile mücadele edilerek vergi gelirleri artırılıyor.
- ✓ Teşvik sisteminin revizyonu: Ar-Ge, yüksek teknoloji ve ihracat odaklı üretim destekleniyor.
- ✓ Kamuda mali disiplin: Bütçe açığını azaltmak için kamu harcamaları kontrol altına alınıyor.

b) Finans ve Bankacılık Reformları

- ✓ Merkez Bankası bağımsızlığının güçlendirilmesi: Para politikasında öngörülebilirliğin artırılması hedefleniyor.
- ✓ Sermaye piyasalarının derinleştirilmesi: Borsa İstanbul'un küresel rekabet gücü artırılıyor.
- ✓ Katılım finans sisteminin geliştirilmesi: Faizsiz finans araçları yaygınlaştırılıyor.

c) Sanayi ve Üretim Reformları

- ✓ Yüksek katma değerli üretim teşvikleri: Otomotiv, savunma, ilaç ve biyoteknoloji gibi stratejik sektörlere yatırım yapılıyor.
- ✓ Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) genişletiliyor: Yeni sanayi bölgeleri ile üretim kapasiteleri artırılıyor.
- ✓ Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm: Otomasyon, yapay zeka ve nesnelerin interneti (IoT) sanayiye entegre ediliyor.

d) Dijital Ekonomi ve Teknoloji Reformları

- ✓ 5G ve fiber internet altyapısı: Türkiye, dijitalleşme sürecini hızlandırıyor.
- ✓ Yerli yazılım ve teknoloji yatırımları: Türkiye'nin küresel teknoloji markaları yaratması hedefleniyor.
- ✓ Fintech ve blokzincir düzenlemeleri: Dijital bankacılık ve kripto varlık ekosistemi destekleniyor.

e) İstihdam ve Eğitim Reformları

- ✓ Mesleki eğitim ve nitelikli iş gücü programları: Sanayi ve teknoloji odaklı eğitim teşvik ediliyor.
- ✓ Kadın ve genç istihdamı artırılıyor: İş gücüne katılım oranları yükseltiliyor.
- ✓ Uzaktan ve esnek çalışma modelleri destekleniyor: Dijital ekonomi ile uyumlu istihdam politikaları geliştiriliyor.

2. Uzun Vadeli Kalkınma Stratejileri

Türkiye'nin uzun vadeli kalkınma planları, sürdürülebilir büyüme, yeşil ekonomi, bölgesel kalkınma ve küresel entegrasyon gibi alanları kapsamaktadır.

a) 2053 ve 2071 Kalkınma Vizyonu

- ✓ Sanayi ve teknoloji alanında küresel rekabet gücünü artırmak
- ✓ Yeşil ekonomi ve enerji dönüşümünü hızlandırmak
- ✓ Dijital ekonomi ve yapay zeka teknolojilerinde liderlik hedefi
- ✓ Eğitim reformları ile nitelikli insan kaynağı yetiştirmek

b) Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri

- ✓ Yenilenebilir enerji yatırımları artırılıyor: 2035 yılına kadar rüzgar ve güneş enerjisi kapasitesinin 60 GW üzerine çıkarılması hedefleniyor.
- ✓ Döngüsel ekonomi politikaları geliştiriliyor: Atık yönetimi ve geri dönüşüm projeleri teşvik ediliyor.
- ✓ Yeşil finansman mekanizmaları kuruluyor: Çevreci projeler için fonlama sağlanıyor.

c) Bölgesel Kalkınma ve Altyapı Yatırımları

- ✓ Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da teşvikler artırılıyor: Yatırımcıların bu bölgelere yönlendirilmesi sağlanıyor.
- ✓ Ulaşım altyapısı güçlendiriliyor: Hızlı tren, metro, lojistik merkezleri ve liman projeleri genişletiliyor.
- ✓ Tarım ve kırsal kalkınma destekleniyor: Akıllı tarım teknolojileri yaygınlaştırılıyor.

d) Küresel Entegrasyon ve Ticaret Stratejileri

- ✓ Serbest ticaret anlaşmaları genişletiliyor: Yeni pazarlar ile ekonomik ilişkiler güçlendiriliyor.
- ✓ İhracat odaklı büyüme politikası izleniyor: Katma değeri yüksek ürünlerin ihracatı artırılıyor.
- ✓ E-ihracat ve dijital ticaret teşvik ediliyor: KOBİ'lerin küresel pazarlara açılması sağlanıyor.

3. Ekonomik Reformlar ve Kalkınma Stratejilerine Yönelik Zorluklar ve Fırsatlar

Fırsatlar

- ✓ Genç ve dinamik nüfus
- ✓ Stratejik coğrafi konum
- ✓ Büyüyen teknoloji ve yenilikçi sektörler

- ✓ Yenilenebilir enerji potansiyeli
- ✓ İhracata dayalı büyüme fırsatları

Zorluklar

- ✗ Enflasyon ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar
- ✗ Cari açık ve dış borç yönetimi
- ✗ Yüksek teknoloji üretiminde dışa bağımlılık
- ✗ Eğitim ve iş gücü uyumsuzluğu

Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye, makroekonomik istikrarı sağlamak, üretim ve ihracata dayalı büyümeyi desteklemek, dijital dönüşümü hızlandırmak ve yeşil ekonomiye geçiş yapmak için kapsamlı reformlar ve kalkınma stratejileri uygulamaktadır.

Bu süreçte:

- Yatırım ve üretim teşviklerinin artırılması,
- Dijital dönüşüm projelerinin hızlandırılması,
- Eğitim reformlarıyla nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi,
- Yeşil ekonomi yatırımlarının artırılması,
- Dış ticaret ve finans politikalarının güçlendirilmesi

gibi stratejilerin kararlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Türkiye, bu reformları başarıyla hayata geçirirse sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayabilir ve küresel rekabette güçlü bir konuma ulaşabilir.

18. Sonuç ve Değerlendirme

• Türkiye Ekonomisinin Genel Durumu

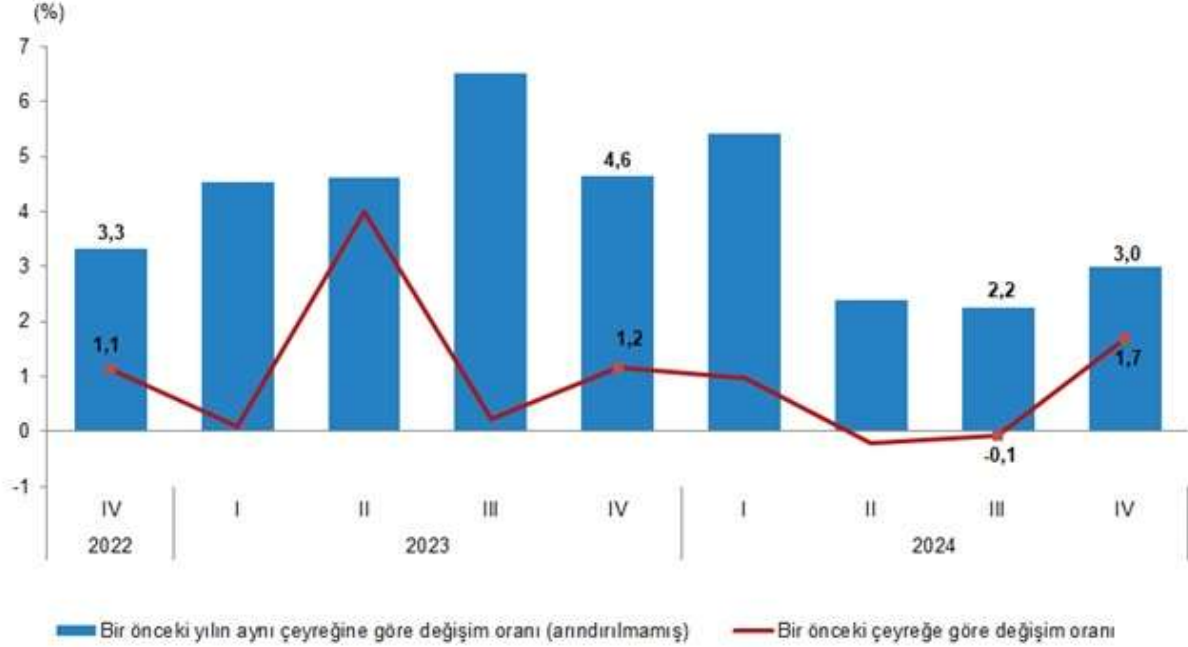
Türkiye ekonomisi, son yıllarda büyüme, enflasyon ve para politikaları gibi alanlarda önemli gelişmeler yaşamıştır. 2024 yılının üçüncü çeyreğinde, Türkiye'nin Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) yıllık bazda %2,1 oranında artış göstermiştir. Bu oran, %2,6'lık beklentinin altında kalmıştır. Önceki çeyreğe göre ise mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYİH %0,2 oranında azalmıştır. Bu yavaşlamanın temel nedeni, yüksek faiz oranları nedeniyle özellikle hizmet sektöründe talebin azalmasıdır.

Enflasyon, 2024 yılında da Türkiye ekonomisinin önemli bir sorunu olmaya devam etmiştir. 2024 yılının son çeyreğinde enflasyon %48'in üzerine çıkarak, fiyat istikrarı konusunda zorluklar yaşandığını göstermiştir. Bu durum, tüketici harcamaları ve yatırım kararları üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Para politikası alanında, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) enflasyonu kontrol altına almak amacıyla Haziran 2023'ten bu yana politika faiz oranını %8,5'ten %50'ye yükseltmiştir. Bu sıkı para politikası, kredi maliyetlerini artırarak ekonomik aktiviteyi yavaşlatmış ve büyüme oranlarının düşmesine neden olmuştur.

İhracat ve turizm gibi sektörler, döviz gelirleri açısından önemli katkılar sağlamaya devam etmektedir. Ancak, yüksek enflasyon ve faiz oranları, iç talebi ve yatırımları olumsuz etkileyerek ekonomik büyüme üzerinde baskı oluşturmuştur. Önümüzdeki dönemde, enflasyonla mücadele ve sürdürülebilir büyüme arasında dengeli politikaların uygulanması, Türkiye ekonomisinin istikrarı için kritik öneme sahiptir.

Türkiye GSYİH 2022-2024

- **Makroekonomik ve sektörel analizler ışığında Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleri**

Türkiye ekonomisi, dinamik demografik yapısı, stratejik coğrafi konumu ve güçlü sanayi altyapısı gibi avantajlara sahipken, yüksek enflasyon, dış borç bağımlılığı ve yapısal reform eksiklikleri gibi önemli zorluklarla da karşı karşıyadır. Bu analizde, Türkiye ekonomisinin güçlü ve zayıf yönlerini makroekonomik ve sektörel bazda ele alacağız.

1. Türkiye'nin Güçlü Yönleri

a) Makroekonomik Güçlü Yönler

✓ Genç ve Dinamik Nüfus:

Türkiye'nin genç nüfusu, iş gücü arzını artırarak ekonomik büyüme potansiyelini desteklemektedir.

✓ Stratejik Coğrafi Konum:

Türkiye, Avrupa, Asya ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında bulunarak lojistik, ticaret ve enerji koridorları açısından önemli bir avantaja sahiptir.

✓ İhracat Odaklı Büyüme Modeli:

Makine, otomotiv, tekstil, savunma sanayi ve kimya gibi sektörlerde güçlü ihracat kapasitesine sahiptir.

✓ **Gelişen Turizm Sektörü:**

Türkiye, 2023'te 56 milyon turist ağırlayarak turizm gelirlerinde rekor kırmış ve döviz kazancını artırmıştır.

✓ **Yenilenebilir Enerji Potansiyeli:**

Türkiye, güneş ve rüzgar enerjisi kapasitesini artırarak enerji bağımsızlığı yolunda ilerlemektedir.

✓ **Büyüyen Dijital ve Fintech Ekosistemi:**

Türkiye, özellikle mobil ödeme sistemleri, e-ticaret ve dijital bankacılık alanlarında hızla gelişen bir pazara sahiptir.

✓ **Savunma Sanayindeki Gelişim:**

Baykar, ASELSAN, TUSAŞ gibi firmalar savunma sanayinde küresel ölçekte rekabet edebilir hale gelmiştir.

b) Sektörel Güçlü Yönler

♦ **Otomotiv Sektörü:**

Türkiye, Avrupa'nın en büyük ticari araç üreticisi olup, Ford, Toyota, Renault gibi büyük firmalara ev sahipliği yapmaktadır.

♦ **Savunma ve Havacılık:**

İHA ve SİHA teknolojilerinde dünyada söz sahibi ülkelerden biri haline gelmiştir.

♦ **Tarım ve Gıda:**

Türkiye, dünyanın en büyük fındık, kiraz, incir ve kayısı üreticilerinden biridir.

♦ **Lojistik ve Taşımacılık:**

Kanal İstanbul, İstanbul Havalimanı ve liman projeleri ile Türkiye, lojistik üs olma yolunda ilerlemektedir.

♦ **Dijital Teknoloji ve Yazılım:**

Yerli oyun ve yazılım firmaları uluslararası pazarda başarılı projelere imza atmaktadır.

2. Türkiye'nin Zayıf Yönleri

a) Makroekonomik Zayıf Yönler

✗ **Yüksek Enflasyon ve Fiyat İstikrarsızlığı:**

2024 yılında %48'in üzerinde seyreden enflasyon, satın alma gücünü zayıflatmaktadır.

✗ **Cari Açık ve Dış Borç Bağımlılığı:**

Türkiye'nin dış ticaret açığı ve yüksek dış borç stoku, ekonomik kırılganlığı artırmaktadır.

✗ Para Politikalarındaki Dalgalanmalar:

Son yıllarda sık değişen faiz politikaları ve Merkez Bankası kararları öngörülebilirliği azaltmaktadır.

✗ Sanayi ve Teknoloji Alanında Dışa Bağımlılık:

Yüksek teknoloji ürünlerinde ithalata bağımlılık, cari açık sorununu büyötmektedir.

✗ Enerji Bağımlılığı:

Türkiye, doğal gaz ve petrol ithalatına bağımlıdır, ancak yenilenebilir enerji yatırımları ile bu durum değişebilir.

b) Sektörel Zayıf Yönler

♦ Sanayi ve Üretim:

- Ara mal ve hammadde ithalatı yüksek olduğu için sanayi üretimi dış şoklara karşı hassastır.
- Yüksek enerji maliyetleri sanayi üretiminde rekabetçiliği azaltmaktadır.

♦ Eğitim ve İş Gücü:

- Nitelikli iş gücü açığı teknoloji ve Ar-Ge alanında büyümeyi sınırlamaktadır.
- Mesleki eğitim sisteminin sanayi ile uyumsuzluğu, istihdamda verimliliği azaltmaktadır.

♦ Tarım ve Gıda:

- Tarım sektörü iklim değişikliği, su kıtlığı ve yüksek maliyetlerden olumsuz etkilenmektedir.
- Verimlilik düşük olduğu için tarımsal ithalat artmaktadır.

♦ Lojistik ve Ulaşım:

- Demiryolu taşımacılığı yetersizdir ve karayolu taşımacılığına bağımlılık devam etmektedir.

♦ Dijital Dönüşüm:

- Sanayi 4.0 uygulamaları ve yapay zeka teknolojilerine geçiş yavaş ilerlemektedir.
- KOBİ'ler dijital dönüşüm konusunda yetersiz destek almaktadır.

3. Türkiye Ekonomisinin Fırsatları ve Tehditleri

Fırsatlar	Tehditler
Dijital ekonomi ve fintech sektöründeki büyüme	Küresel ekonomik belirsizlikler ve finansal dalgalanmalar
Yerli ve milli teknoloji üretiminin artması	Yüksek faiz oranlarının yatırım maliyetlerini artırması
Yenilenebilir enerji yatırımları	Dış borç ve döviz kuru riskleri
Turizmde artan uluslararası ilgi	Enflasyon nedeniyle azalan iç tüketim
İpek Yolu ve Orta Koridor projeleri	İşsizlik ve beyin göçü
Avrupa ile gümrük birliği modernizasyonu	İklim değişikliği ve su kıtlığı

4. Genel Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye ekonomisinin büyümelerini sürdürülebilir hale getirmek için aşağıdaki adımlar

atılmalıdır:

♦ **Makroekonomik İstikrar:**

- Enflasyon ve faiz oranlarını kontrol altına almak için bağımsız para politikaları uygulanmalı.
- Dış borç yönetimi güçlendirilmeli ve döviz rezervleri artırılmalı.

♦ **Üretim ve Sanayide Dönüşüm:**

- Ar-Ge ve inovasyon yatırımları artırılmalı.
- Sanayi 4.0 ve dijital üretim altyapısı güçlendirilmeli.

♦ **İhracat ve Yatırımlar:**

- Katma değerli ihracat teşvik edilmeli.
- Yabancı yatırımcıların ilgisini çekecek yapısal reformlar yapılmalı.

♦ **Eğitim ve İş Gücü:**

- STEM eğitimi yaygınlaştırılmalı ve nitelikli iş gücü yetiştirilmeli.
- Üniversite-sanayi iş birliği güçlendirilerek istihdam artırılmalı.

♦ **Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilirlik:**

- Güneş ve rüzgar enerjisi yatırımları teşvik edilmeli.
- Yeşil mutabakata uyum sağlanarak ihracatta rekabet avantajı yakalanmalı.

Türkiye, bu reformları hayata geçirerek küresel ekonomide daha güçlü ve rekabetçi bir konuma ulaşabilir.

• **Politika Önerileri**

Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğini artırmak için kapsamlı ve uzun vadeli politika reformlarına ihtiyacı vardır. Bu öneriler makroekonomik istikrar, sanayi ve teknoloji, finans, istihdam, yeşil dönüşüm ve sosyal politikalar başlıkları altında ele alınmıştır.

2. Sanayi, Teknoloji ve Dijital Dönüşüm Politikaları

a) Sanayi 4.0 ve Üretim

- ✓ Sanayide dijitalleşme, otomasyon ve yapay zeka kullanımını artıran teşvikler sağlanmalı.
- ✓ Yerli ve milli üretim desteklenerek, yüksek teknoloji ürünleri ihracatı artırılmalı.
- ✓ Özellikle savunma sanayi, biyoteknoloji ve yarı iletken üretimi gibi stratejik sektörlerde yatırımlar artırılmalı.

b) Ar-Ge ve Yenilikçilik

- ✓ Ar-Ge harcamaları GSYH'nin %1,5 seviyesinden %3 seviyesine çıkarılmalı.
- ✓ Teknoparklar ve girişimcilik ekosistemi güçlendirilerek inovasyon desteklenmeli.
- ✓ Üniversite-sanayi iş birliği teşvik edilmeli ve Ar-Ge merkezleri kurulmalı.

c) Dijital Ekonomi ve E-Ticaret

- ✓ Dijital ödeme sistemleri, fintech alanında Türkiye bölgesel bir merkez haline getirilmeli.
- ✓ KOBİ'lerin dijitalleşmesi için devlet destekleri artırılmalı.
- ✓ 5G ve fiber altyapı yatırımları hızlandırılarak dijital ekonomi geliştirilmeli.

3. İstihdam ve Eğitim Politikaları

a) İşgücü Piyasası Reformları

- ✓ Esnek çalışma modelleri ve uzaktan çalışma altyapıları geliştirilerek istihdam artırılmalı.
- ✓ Kadın istihdamı teşvik edilmeli, doğum izni ve kreş desteği artırılmalı.
- ✓ Genç işsizlik oranını düşürmek için staj ve mesleki eğitim programları yaygınlaştırılmalı.

b) Eğitim Reformu ve Nitelikli İşgücü

- ✓ STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) eğitime daha fazla yatırım yapılmalı.
- ✓ Meslek liseleri ve üniversite-sanayi iş birlikleri artırılmalı.
- ✓ Kodlama, yapay zeka ve veri analitiği gibi yeni nesil beceriler müfredata eklenmeli.

4. Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilirlik Politikaları

a) Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği

- ✓ Güneş ve rüzgar enerjisine yapılan yatırımlar artırılmalı.
- ✓ Enerji bağımsızlığını sağlamak için yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları önceliklendirilmelidir.
- ✓ Sanayi tesisleri ve binalarda enerji verimliliği standartları sıkılaştırılmalı.

b) Yeşil Mutabakat ve Karbon Emisyonları

- ✓ Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlaması için sanayi sektörüne teşvikler verilmeli.
- ✓ Şirketlere yeşil dönüşüm yatırımları için vergi avantajları sağlanmalı.
- ✓ Elektrikli araç üretimi ve kullanımını teşvik eden vergi politikaları uygulanmalı.

5. Tarım, Gıda ve Lojistik Politikaları

a) Tarımda Verimlilik ve Gıda Güvenliği

- ✓ Akıllı tarım teknolojileri yaygınlaştırılmalı, çiftçiler dijital araçlarla desteklenmeli.
- ✓ Gıda üretiminde yerli ve organik üretime teşvik sağlanmalı.
- ✓ Su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için modern sulama sistemleri yaygınlaştırılmalı.

b) Lojistik ve Ulaşım

- ✓ Demiryolu taşımacılığı artırılarak lojistik maliyetler düşürülmeli.
- ✓ Liman yatırımları artırılarak Türkiye, küresel ticaret yollarında daha etkili hale getirilmeli.
- ✓ Akıllı şehir projeleri ile ulaşım altyapısı dijitalleştirilmeli.

6. Sosyal Politikalar ve Refah Artırıcı Önlemler**a) Gelir Dağılımı ve Sosyal Yardımlar**

- ✓ Düşük gelirli kesimler için sosyal destek programları güçlendirilmeli.
- ✓ Asgari ücret enflasyon karşısında korunmalı, alım gücü artırılmalı.
- ✓ Vergi adaleti sağlanmalı, dolaylı vergiler yerine doğrudan vergiler artırılmalı.

b) Sağlık ve Yaşam Kalitesi

- ✓ Sağlık hizmetlerinde dijitalleşme artırılmalı, tele-tıp uygulamaları yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Sağlık turizmi teşvik edilerek Türkiye küresel bir sağlık merkezi haline getirilmeli.
- ✓ Halk sağlığı programları ile obezite, diyabet gibi kronik hastalıklarla mücadele edilmeli.

Sonuç

Türkiye'nin sürdürülebilir büyüme ve küresel rekabet gücünü artırması için yapısal reformları hızla hayata geçirmesi gerekmektedir.

- ✓ Makroekonomik istikrar sağlanarak enflasyon ve döviz dalgalanmaları kontrol altına alınmalı.
- ✓ Sanayi, teknoloji ve dijital ekonomi alanlarında yatırımlar artırılmalı.
- ✓ İstihdam ve eğitim reformları ile nitelikli iş gücü yetiştirilmeli.
- ✓ Yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik politikaları uygulanarak çevresel riskler azaltılmalı.
- ✓ Tarım ve lojistik sektörleri modernize edilmeli.
- ✓ Gelir adaleti sağlanarak toplumsal refah artırılmalı.

Bu adımlar uygulandığında Türkiye daha güçlü, dayanıklı ve rekabetçi bir ekonomi haline gelecektir

- **Türkiye'nin ekonomik sürdürülebilirliğini artıracak politikalar, reformlar ve stratejiler**

Türkiye'nin uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamak için makroekonomik istikrar, üretim ve sanayi dönüşümü, istihdam politikaları, dijital ekonomi, yeşil dönüşüm, finansal reformlar ve sosyal politikalar alanlarında kapsamlı adımlar atılması gerekmektedir. Aşağıda, Türkiye'nin ekonomik sürdürülebilirliğini artırmak için uygulanması gereken temel politikalar ve reformlar detaylandırılmıştır.

1. Makroekonomik İstikrar ve Mali Reformlar

a) Enflasyon ve Para Politikası

- ✓ Fiyat istikrarı sağlanmalı: Merkez Bankası'nın bağımsızlığı korunarak sıkı para politikaları uygulanmalı.
- ✓ Öngörülebilir faiz politikası: Piyasaların güvenini artırmak için şeffaf ve tutarlı faiz politikaları benimsenmeli.
- ✓ Döviz rezervleri artırılmalı: Dış şoklara karşı dayanıklılığı artırmak için rezerv politikaları güçlendirilmeli.

b) Kamu Maliyesi ve Vergi Reformu

- ✓ Kamu harcamalarında disiplin sağlanmalı: Gereksiz harcamalar azaltılarak bütçe açığı kontrol altına alınmalı.
- ✓ Vergi tabanı genişletilmeli: Kayıt dışı ekonomiyle mücadele edilerek vergi gelirleri artırılmalı.
- ✓ Vergi adaleti sağlanmalı: Gelir ve servet üzerinden alınan vergiler artırılırken, dolaylı vergiler azaltılmalı.

c) Cari Açığın Azaltılması ve Yatırım Teşvikleri

- ✓ Yüksek katma değerli ihracat teşvik edilmeli: İleri teknoloji ürünleri üretimi desteklenmeli.
- ✓ Yerli üretim artırılmalı: Ara mal ithalatını azaltmak için sanayiye yönelik teşvikler sağlanmalı.
- ✓ Doğrudan yabancı yatırımlar çekilmeli: Hukuki güvenceler ve teşvik paketleriyle Türkiye cazip hale getirilmeli.

2. Sanayi, Üretim ve Dijital Dönüşüm Politikaları**a) Sanayi 4.0 ve Yüksek Teknoloji Üretimi**

- ✓ Yapay zeka, otomasyon ve robotik teknolojilere yatırım yapılmalı.
- ✓ KOBİ'lerin dijital dönüşümü desteklenmeli.
- ✓ Yerli üretimi artırmak için teknoloji teşvikleri sağlanmalı.

b) Ar-Ge ve Yenilikçilik

- ✓ Ar-Ge harcamaları GSYH'nin %3 seviyesine çıkarılmalı.
- ✓ Üniversite-sanayi iş birliği teşvik edilmeli.
- ✓ Start-up ve girişim ekosistemi güçlendirilmeli.

c) E-Ticaret ve Dijital Ekonomi

- ✓ E-ticaret platformlarının uluslararası rekabet gücü artırılmalı.
- ✓ Fintech sektörüne yönelik hukuki altyapı geliştirilmeli.
- ✓ Blokzincir ve dijital para teknolojileri teşvik edilmeli.

3. Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Enerji Politikaları

a) Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği

- ✓ Güneş ve rüzgar enerjisine yapılan yatırımlar artırılmalı.
- ✓ Yeşil hidrojen teknolojileri desteklenmeli.
- ✓ Sanayi tesislerinde enerji verimliliği teşvik edilmeli.

b) Yeşil Mutabakat Uyum Stratejisi

- ✓ Karbon emisyonları azaltılmalı ve sanayide sürdürülebilir üretim teşvik edilmeli.
- ✓ Sıfır atık projeleri yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Yeşil finansman mekanizmaları geliştirilmeli.

4. Tarım ve Gıda Güvenliği Politikaları

a) Tarımda Verimlilik ve Dijitalleşme

- ✓ Akıllı tarım teknolojileri yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Dijital sulama sistemleri teşvik edilmeli.
- ✓ Kooperatifçilik güçlendirilerek üreticiler desteklenmeli.

b) Tarım Ürünlerinde Katma Değer Artışı

- ✓ İhracata yönelik tarımsal üretim teşvik edilmeli.
- ✓ Organik tarım desteklenmeli.
- ✓ Gıda işleme sanayine yönelik yatırımlar artırılmalı.

5. Finansal Piyasalar ve Yatırım Stratejileri

a) Sermaye Piyasalarının Güçlendirilmesi

- ✓ Borsa İstanbul'un uluslararası yatırımcılar için cazibesi artırılmalı.
- ✓ Girişim sermayesi fonları desteklenmeli.
- ✓ Dijital varlıklar ve kripto para düzenlemeleri netleştirilmeli.

b) Bankacılık ve Kredi Politikaları

- ✓ KOBİ'lere yönelik düşük faizli kredi mekanizmaları oluşturulmalı.
- ✓ Tarımsal kredilerde faiz sübvansiyonları artırılmalı.
- ✓ İslami finans modelleri teşvik edilmeli.

6. İstihdam ve Eğitim Politikaları

a) İş Gücü Piyasası Reformları

- ✓ Kadın ve genç istihdamı teşvik edilmeli.
- ✓ Esnek çalışma modelleri geliştirilerek dijital iş gücü desteklenmeli.
- ✓ Beyin göçünü tersine çevirecek teşvikler sağlanmalı.

b) Eğitim Reformu ve Mesleki Eğitim

- ✓ STEM eğitime daha fazla yatırım yapılmalı.
- ✓ Üniversite-sanayi iş birlikleri artırılmalı.
- ✓ İleri düzey dijital beceri eğitimleri yaygınlaştırılmalı.

7. Sosyal Politikalar ve Refah Artırıcı Önlemler

a) Gelir Dağılımı ve Vergi Adaleti

- ✓ Düşük gelirli kesimler için sosyal destek programları artırılmalı.
- ✓ Asgari ücretin alım gücü korunmalı.
- ✓ Vergi yükü daha adil bir şekilde dağıtılmalı.

b) Sağlık ve Yaşam Kalitesi

- ✓ Sağlık turizmi teşvik edilerek Türkiye küresel sağlık merkezi haline getirilmeli.
- ✓ Kronik hastalıklarla mücadele programları geliştirilerek halk sağlığı artırılmalı.
- ✓ Sağlık hizmetlerinde dijitalleşme artırılmalı.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Türkiye'nin ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamak için uzun vadeli yapısal reformlara ve stratejik planlamalara ihtiyaç vardır.

- ✓ Makroekonomik istikrar sağlanarak enflasyon, cari açık ve bütçe açığı kontrol altına alınmalı.
- ✓ Yüksek teknoloji üretimi, dijital ekonomi ve Ar-Ge yatırımları artırılmalı.
- ✓ Sanayi ve tarım sektörlerinde yenilikçi ve verimli üretim modelleri teşvik edilmeli.
- ✓ Yeşil dönüşüm stratejileri ile sürdürülebilir büyüme sağlanmalı.
- ✓ Finansal piyasalar geliştirilerek yatırımların önü açılmalı.
- ✓ İstihdam ve eğitim politikaları ile nitelikli iş gücü yetiştirilmeli.

Bu reformlar uygulandığında Türkiye daha güçlü, rekabetçi ve sürdürülebilir bir ekonomi haline gelecektir.

• Gelecek Perspektifi

Türkiye'nin uzun vadeli ekonomik, sosyal, teknolojik ve çevresel sürdürülebilirliğini sağlamak için stratejik planlar geliştirmesi gerekmektedir. Küresel mega trendler, dijital dönüşüm,

sanayi 4.0, yeşil enerji ve bölgesel güç dengeleri dikkate alındığında, Türkiye'nin 2050 yılına kadar izleyebileceği olası gelişim yolları aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır:

1. Ekonomik Büyüme ve Küresel Rekabetçilik

a) Yüksek Katma Değerli Üretim

- ✓ Sanayi 4.0 ve yapay zeka destekli üretime geçilmeli.
- ✓ Otomotiv, savunma, biyoteknoloji ve elektronik gibi sektörlerde küresel liderlik hedeflenmeli.
- ✓ Katma değeri yüksek ihracat artırılarak ithalat bağımlılığı azaltılmalı.

b) Küresel Tedarik Zincirinde Güçlenme

- ✓ Türkiye, Avrupa ve Asya arasında bir lojistik merkezi haline gelmeli.
- ✓ Gümrük birliği modernize edilmeli ve dış ticaret pazarları çeşitlendirilmeli.
- ✓ Bölgesel ve küresel ticaret anlaşmalarına daha fazla entegre olunmalı.

c) Finansal Derinleşme ve İnovasyon

- ✓ İstanbul Finans Merkezi güçlendirilerek bölgesel sermaye merkezi haline getirilmeli.
- ✓ Blokzincir, kripto varlıklar ve dijital bankacılık gibi yeni finansal teknolojiler desteklenmeli.
- ✓ Girişim sermayesi ekosistemi geliştirilerek start-up'lara destek sağlanmalı.

2. Teknolojik Dönüşüm ve Dijital Ekonomi

a) Yapay Zeka ve Otomasyon

- ✓ Sanayi ve hizmet sektörlerinde yapay zeka ve büyük veri kullanımı yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Türkiye, yapay zeka araştırmalarında küresel bir merkez haline gelmeli.
- ✓ Dijital devlet uygulamaları geliştirilerek kamu hizmetleri daha verimli hale getirilmeli.

b) 5G, Nesnelerin İnterneti (IoT) ve Dijital Altyapı

- ✓ 5G teknolojisi yaygınlaştırılarak veri iletim hızları artırılmalı.
- ✓ Akıllı şehir projeleri yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Siber güvenlik ve dijital gizlilik politikaları güçlendirilmeli.

c) E-Ticaret ve Dijital Ödeme Sistemleri

- ✓ Türkiye, bölgesel bir e-ticaret merkezi olmalı.
- ✓ Dijital ödeme sistemleri ve kripto paralar için hukuki altyapı oluşturulmalı.
- ✓ KOBİ'lerin e-ticarete entegrasyonu teşvik edilmeli.

3. Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilir Kalkınma

a) Yenilenebilir Enerji Yatırımları

- ✓ Güneş, rüzgar ve hidrojen enerjisine daha fazla yatırım yapılmalı.
- ✓ Enerji verimliliği artırılarak sanayide sürdürülebilir üretim teşvik edilmeli.
- ✓ Türkiye'nin enerji bağımsızlığını artıracak yerli ve milli projeler desteklenmeli.

b) Sıfır Karbon Ekonomisine Geçiş

- ✓ AB Yeşil Mutabakatı ile uyumlu karbon nötr hedefleri belirlenmeli.
- ✓ Elektrikli araç üretimi teşvik edilmeli.
- ✓ Yeşil bina ve sürdürülebilir şehir projeleri artırılmalı.

c) Su ve Tarım Politikalarında Reform

- ✓ Akıllı sulama sistemleri yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Organik tarım ve yerli tohum üretimi desteklenmeli.
- ✓ Gıda güvenliği için yerel üretim artırılmalı.

4. Demografik ve Sosyal Dönüşüm

a) Genç Nüfusun Gücü ve Eğitim Reformları

- ✓ STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) eğitimi güçlendirilmeli.
- ✓ Mesleki eğitim reformları yapılarak nitelikli iş gücü yetiştirilmeli.
- ✓ Genç girişimciler için destek programları artırılmalı.

b) Kadın ve Genç İstihdamı

- ✓ Kadın girişimciliği teşvik eden projeler yaygınlaştırılmalı.
- ✓ Gençler için teknoloji ve inovasyon merkezleri kurulmalı.
- ✓ Uzaktan ve esnek çalışma modelleri desteklenmeli.

c) Yaşlanan Nüfusa Yönelik Politikalar

- ✓ Sağlık hizmetlerinde yaşlı nüfus için özel destekler sağlanmalı.
- ✓ Emeklilik sistemleri reforme edilmeli.
- ✓ Yaşlı nüfusun üretken kalmasını sağlayacak sosyal projeler geliştirilmeli.

5. Türkiye'nin Jeopolitik Rolü ve Küresel Stratejisi

a) Bölgesel ve Küresel Güç Dengeleri

- ✓ Türkiye, Asya, Avrupa ve Orta Doğu arasında stratejik köprü olmalı.
- ✓ Türk Devletleri Teşkilatı gibi oluşumlarla ekonomik entegrasyon artırılmalı.
- ✓ Savunma sanayi yatırımlarıyla Türkiye'nin jeopolitik gücü artırılmalı.

b) Küresel Teknoloji ve İnovasyon İşbirlikleri

- ✓ Türkiye, ABD, Avrupa ve Asya ülkeleri ile teknoloji alanında daha güçlü iş birlikleri kurmalı.
- ✓ Küresel inovasyon merkezleri ile ortak projeler geliştirilmeli.
- ✓ Dijital ekonomi alanında uluslararası projelerde aktif rol alınmalı.

c) Göç ve Nüfus Politikaları

- ✓ Nitelikli göçmen çekmek için vize ve oturma izinleri reforme edilmeli.
- ✓ Yabancı yeteneklerin Türkiye'ye katkı sağlaması için özel programlar oluşturulmalı.
- ✓ Yerli beyin göçünü önlemek için cazip çalışma ve yaşam koşulları sunulmalı.

Sonuç: Türkiye'nin Geleceği Nasıl Şekillenecek?

Türkiye, sürdürülebilir büyüme, dijital dönüşüm, yeşil ekonomi ve küresel entegrasyon ile 21. yüzyılın güçlü ekonomileri arasında yerini alabilir.

Başarı İçin Temel Şartlar:

- ✓ Makroekonomik istikrar ve yatırım ortamının güçlendirilmesi
- ✓ Yüksek teknoloji ve sanayi 4.0 dönüşümüne hız verilmesi
- ✓ Yenilenebilir enerji ve yeşil ekonomi politikalarının hayata geçirilmesi
- ✓ Nitelikli eğitim ve istihdam reformları ile genç nüfusun güçlendirilmesi
- ✓ Jeopolitik avantajların kullanılarak küresel ticaret ve teknoloji iş birliklerinin artırılması

Türkiye, doğru stratejilerle 2050'ye kadar dijital ekonomi, sanayi, savunma, tarım ve yenilenebilir enerji alanlarında lider ülkeler arasına girebilir.

• Türkiye ekonomisinin orta ve uzun vadede nasıl şekillenebileceği

Türkiye ekonomisinin orta (2025-2035) ve uzun vadede (2035-2050) nasıl şekillenebileceği, küresel gelişmeler, teknolojik dönüşüm, yeşil ekonomi, jeopolitik dinamikler ve iç yapısal reformlarla doğrudan bağlantılı olacaktır. Aşağıda, Türkiye'nin ekonomik gidişatını belirleyecek ana başlıklar ele alınmıştır.

1. Orta Vadede (2025-2035) Türkiye Ekonomisi

Orta vadede Türkiye ekonomisinin gelişimini belirleyecek temel unsurlar makroekonomik istikrar, dijital dönüşüm, sanayi 4.0, yeşil ekonomi ve finansal reformlar olacaktır.

a) Makroekonomik İstikrar ve Büyüme Stratejileri

- ✓ Enflasyonun kontrol altına alınması ve fiyat istikrarının sağlanması
- ✓ Döviz kurlarındaki dalgalanmaların azaltılması ve yatırımcı güveninin artırılması
- ✓ Sanayi ve teknolojiye dayalı büyüme modeline geçiş
- ✓ Cari açığın daraltılması için yerli üretim ve ihracat odaklı büyüme

b) Dijital Ekonomi ve Teknoloji Yatırımları

- ✓ 5G altyapısının tamamlanması ve dijitalleşmenin hızlandırılması
- ✓ E-ticaret, fintech ve yapay zeka sektörlerinde küresel rekabet gücünün artırılması
- ✓ Bilişim ve yazılım sektörlerinin desteklenmesi
- ✓ Blokzincir ve dijital para kullanımının artırılması

c) Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilir Kalkınma

- ✓ Güneş ve rüzgar enerjisi yatırımlarının artırılması
- ✓ Elektrikli araç üretiminin desteklenmesi ve yerli batarya teknolojilerinin geliştirilmesi
- ✓ Karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik sanayi dönüşümü
- ✓ Tarımda akıllı sulama ve verimli üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması

d) Sanayi ve Üretimde Yüksek Katma Değerli Sektörlere Geçiş

- ✓ Savunma sanayi, biyoteknoloji, sağlık teknolojileri ve yapay zeka gibi alanlara yatırım
- ✓ Türkiye'nin tedarik zincirlerinde kritik rol oynaması için sanayi bölgelerinin genişletilmesi
- ✓ İhracatta orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerinin payının artırılması

e) Finansal Reformlar ve Yatırım Ortamının Güçlendirilmesi

- ✓ İstanbul Finans Merkezi'nin küresel yatırımcılar için cazip hale getirilmesi
- ✓ Bankacılık sisteminin dijitalleşmesi ve fintech girişimlerinin desteklenmesi
- ✓ Borsa İstanbul'un derinleştirilmesi ve halka arzların artırılması
- ✓ KOBİ'ler için yeni kredi ve teşvik mekanizmalarının oluşturulması

→ Sonuç:

Orta vadede Türkiye, sanayi ve dijital dönüşüm odaklı bir büyüme modeli benimseyerek küresel pazarlarda daha rekabetçi bir konuma gelebilir. Ancak bunun gerçekleşmesi için makroekonomik istikrar, reformların sürekliliği ve yatırım ikliminin iyileştirilmesi gerekmektedir.

2. Uzun Vadede (2035-2050) Türkiye Ekonomisi

Uzun vadede Türkiye'nin ekonomik başarısı küresel mega trendlerle uyum sağlamasına, teknoloji ve inovasyona dayalı büyüme modelini benimsemesine ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine bağlı olacaktır.

a) Teknoloji ve Sanayi 5.0 Devrimi

- ✓ Tam otomasyona geçmiş akıllı fabrikalar ve robot teknolojilerinin yaygınlaşması
- ✓ Yapay zeka, kuantum bilişim ve biyoteknolojide küresel rekabetçi konuma ulaşılması
- ✓ Otonom araçlar, drone teknolojileri ve şehir içi hava taşımacılığında gelişmeler
- ✓ Türkiye'nin küresel teknoloji merkezleri ile daha entegre olması

b) Yeşil Ekonomi ve Karbon Nötr Hedefleri

- ✓ 2035'e kadar kömür kullanımının kademeli olarak sonlandırılması ve yenilenebilir enerjiye geçiş
- ✓ Karbon vergisi sisteminin uygulanarak çevre dostu yatırımların teşvik edilmesi
- ✓ Su kaynaklarının korunması ve akıllı şehir projelerinin yaygınlaştırılması
- ✓ Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı'na tam uyumlu hale gelmesi

c) Demografik Dönüşüm ve İş Gücü Politikaları

- ✓ Yaşlanan nüfusun ekonomiye entegrasyonu için yeni sosyal politikalar
- ✓ Uzaktan ve hibrit çalışma modellerinin yaygınlaşması
- ✓ Türkiye'nin beyin göçünü tersine çevirmek için yüksek teknoloji alanlarında cazip çalışma ortamları sunması
- ✓ Eğitim sisteminin yapay zeka ve büyük veri teknolojileriyle entegre edilmesi

d) Türkiye'nin Küresel Ekonomi İçindeki Konumu

- ✓ Türkiye'nin dünya ticaret yolları üzerindeki stratejik konumunun güçlenmesi
- ✓ Orta Doğu, Afrika ve Asya pazarlarında daha fazla etkinlik kazanması
- ✓ Türk Devletleri Teşkilatı gibi bölgesel ekonomik iş birliklerinin derinleştirilmesi
- ✓ Yüksek teknoloji ihracatında dünyada ilk 10 ülke arasına girme hedefi

e) Kripto Ekonomi ve Dijital Paralar

- ✓ Merkez Bankası'nın dijital Türk Lirası'nı yaygınlaştırması
- ✓ Türkiye'nin küresel kripto finans ekosistemine entegrasyonu
- ✓ Blokzincir tabanlı akıllı kontratların kamu ve özel sektörde yaygınlaştırılması

→ Sonuç:

2050'ye kadar Türkiye dijitalleşme, yeşil ekonomi ve küresel entegrasyonla yüksek gelirli ülkeler arasında yer alabilir. Ancak bu sürecin başarıyla tamamlanması için yapısal reformların kesintisiz devam etmesi, eğitim ve inovasyon odaklı büyüme modelinin benimsenmesi ve küresel ekonomik dönüşüme hızla uyum sağlanması gerekmektedir.

3. Türkiye Ekonomisinin Geleceğini Belirleyecek Faktörler

- 1 Küresel belirsizlikler ve jeopolitik gelişmeler (örneğin, savaşlar, enerji krizleri)

- 2 Makroekonomik politikaların istikrarı ve reformların sürekliliği
- 3 Sanayi 4.0 ve dijital dönüşüm sürecinde atılacak adımlar
- 4 Eğitim sisteminin teknolojiye uyumu ve iş gücünün niteliği
- 5 Yeşil ekonomi ve sürdürülebilir enerji politikalarının başarısı
- 6 Uluslararası ticaret politikaları ve Türkiye'nin bölgesel ticaretteki konumu

Genel Değerlendirme ve Sonuç

- ✓ Türkiye, orta vadede ekonomik istikrarı sağladıktan sonra dijital ve yeşil dönüşüm sürecini hızlandırarak küresel rekabet gücünü artırabilir.
- ✓ Uzun vadede ise yapay zeka, yüksek teknoloji, sürdürülebilir enerji ve finansal inovasyon gibi alanlarda güçlü bir oyuncu olursa, yüksek gelirli ülkeler arasına girebilir.
- ✓ Ancak bu süreçte yapısal reformların sürekliliği ve küresel ekonomik değişimlere uyum sağlayabilme kapasitesi kritik olacaktır.